

Universitäts- und Landesbibliothek Tirol

Bibliotheca Mvndi Vincentii Bvrgvndi, Ex Ordine Prædicatorvm Venerabilis Episcopi Bellovacensis, Specvlvm Qvadrplex, Natvrale, Doctrinale, Morale, Historiale

In quo totius naturæ Historia, omnium scientiarum Encyclopædia, moralis
Philosophiæ Thesavrvs ...

Vinzenz <von Beauvais>

1624

Liber Nonvs

SPECVLI MAIORIS
VINCENTII PRÆSVLIS
BELVACENSIS,
Tomus Primus.

LIBER NONVS.

De primaria terre germinatione.

CAPVT I.

PETRES Comestor. Terra ergo aquis nudata eodem die produxit Deus ex ea herbam virētem, & facientem semen, & lignum pomiferum faciens fructum secundū genera sua. Non enim per moras temporum, vt modo produxit terra plantas suas, sed ita-

tim in maturitate viridi, in qua & herbæ seminibus & arbores pomis onustæ sunt. Quod vero dicit scriptura. *Germinet terra herbam virentem, &c.* non de actu tantum intelligendū est generandi, sed de potentia, quasi dicatur potens sit germinare. Ex hoc autem quod dicitur virentem, dicunt quidam mundū in vere factum fuisse, quia viror illius teporis est, & fructificatio. Alij vero quia legunt, lignum faciens fructum, & herbam habentem semen, dicunt factum in Augusto sub Leone, Sed in Martio factum dogmatizat Ecclesia. *Ambrosio. in Hexameron, lib. 4.* Prima illa vox Dei singulis creaturis impartita gignendis, lex naturæ est quæ terris in ævum remansit, futuræ successionis datura præscriptum. Quam vehemens vox, germinet terra, per se scilicet nullum alterius quærens auxilium, nec cuiusquam indigens ministerio. Solent plerique dicere, nisi elementior solis calor tepescerit terras, & radijs suis fouerit, germinare terra non potest. Et ideo gentes honorem diuinum soli deputant, quod virtute caloris sui terrarum penetrat sinus, sparsaque semina fouet, vel rigentes gelu venas arborum relaxat. Sed nunc ineptus hominū sermo conticescat, herba nascitur antequam sol fiat, Ne error hominum conualescat, prius germinet terra, quam fomentum solis accipiat. Germinet inquit terra herbam, & subito terrarum germina pullulauerunt, & diuersæ species rerum refulserūt. Hinc pratorum virens gratia abundantiam pabulis ministravit, inde temporum spica flauescens imagi-

Anem Pelagi fluctuantis commotione segetis vberioris expressit. Sponte omnes fructus, nondum agricola formato, terra suggestit, verbum enim Dei in ea fructificabat, nec vlla adhuc maledictione terra damnata erat.

De Plantarum varietate.

CAPVT II.

ARISTOT. in lib. de vegetabilibus. Itaque plantarum quædam sunt arbores, quæ scilicet habent ex natura sua stipitem, in quo multi nascuntur rami, vt oliua, fici. Quædam vero sunt herbæ, quæ non habent stipitem ex sua radice, sed folia. Quædam autem olera, quæ scilicet multos habent stipites ex vna radice, & multos ramos, vt ruta, & caules. Quædam etiam inter arbores, & herbæ, vt Ambachion, quæ multos habet in radicibus ramos, Item plantarum quædam faciunt fructum, quædam non. Quædam oleum, quædam non. Quædam folia, quædam non. Et quibusdam folia cadunt, quibusdam non. Item quædam producant fructum super folia, quædam vero sub folijs. Et quarundam fructus suspensus est à stipite suo, quarundam à radice, Item plantarum quædam est domestica, quædam hortensis, & quædam syluestris scilicet inculta. Est etiam plantarum diuersitas in magnitudine, & paruitate, In pulchritudine, & deformitate, In bonitate fructuum, & malitia. Item quædam sunt totæ cortex vt Med. annus, Quædam habent nodos, vt canna, Quædam spinas, vt thamnus. Quædam etiam carent ramis, quædam habent ramos multos, vt morus Syluestris, Ex quibusdam etiam prodeunt surculi multi, ex quibusdam non, & hoc ex radicis diuersitate. Quædam autem vnā tantum radicem habent, vt squillæ. Figuræ quoque plantarum tres sunt, quædam enim prodeunt sursum, quædam vero deorsum, quædam inter hæc. *Ex lib. de natura rerum.* Planta quoque multum variatur ad diuersitatem locorum. Cumque locus, & labor ei conferant, anni tempus in quo plantatur maximè confert. Et sicut animalia quædam sunt domestica quædam Syluestria, sic & plantarum quædam est hortensis, quædam Syluestris: & puto quod omnes species plantæ quando non fuerint cultæ Syluestres erunt. Diuersitas quoque plantarum Sylue-

Diuisio plantarum.

Figura tres plantarum.

Gen. i.

Dogma Eccl. de m. conditio. tempore.

Erroneis gen. solum occa.

strum dignoscitur per masculos suos, & fœminas, quia masculus est spissior, & durior, & ramosior, minus humorosus, fructus autem breuior.

De compositione plantarum, & complexionibus.

CAPVT III.

Cutis in plantis. Os.

Nervi. Pili. Ungues.

Mater. Pater.

Aristot. ubi supra. Plantæ compositæ sunt partibus suis ad instar membrorum animalis. Cortex enim plantæ similis est cuti. Radix autem ori, quia mediatrix est inter plantam, & cibum; unde vocant eam Græci causam vitæ plantarum. Nodi quoque similes sunt nervis animalis, & reliqua similiter ceteris. Cadunt multotiens de planta partes multæ non determinatæ sicut pili hominis, & ungues, & nascuntur pro eis alix. Est autem principium cibi plantarum à terra. Principium generationis fructuum à Sole, quia Anaxagoras dixit, quod earum fructus est ab aere. Ideo dixit Alcmeon, quod terra plantarum mater est, Sol vero pater. Denique planta tres habet vires, & à tribus; à terra enim est eius fixio, ab aqua coagulatio, ab igne coadunatio: sicut & in fictilibus est lutum quasi sementum, & aqua, qua uniuertur fictilia, & ignis quo partes illius quibus raritas inerat congregantur, & coniunguntur, dum scilicet humoris materia inde finitur. Viriditas quidem plantæ exterius cõmunissima est in arboribus, & albedo interius scilicet in ligno, & hoc est, quia maturius vtuntur propinquiori. Natura enim plantarum, & calor attrahunt humorem, & rarificant lignum arboris, finitque calor parua digestionem, quæ causa est albedinis. Remanet quoque adhuc humor apparetque exterius: Erit ergo viriditas, & hæc est in folijs, & in cortice, quia maior illis inest digestio, & hæc media sunt inter lignum, & rosam, id est inter albedinem ligni, & ruborem rosæ: adhuc fortioris digestionis planta, quæ est sicut natura aquæ, non fructificat, propter dominium aquæ suæ, & amplitudinem meatuum, & fluxibilitatem radicum suarum: quod autem de lignis in aqua mergitur vt vlmis, vel hebenis, accidit, quia partes eius compactæ sunt, & meatus angusti, nec aer in illis.

De quatuor elementis eas complexionantibus, & qualitatum gradibus.

CAPVT IIII.

Vilhelmus de Conchis. Non solum autem de herbis, & arboribus, sed & de omni corpore hoc affirmo, quod ex quatuor constat elementis. Quod per actiones, & resolutiones potest probari. Quod enim adhæret terræ, terræ est, quod autem in altum crescit, ignis, quod dilatatur, & spissatur aquæ, & aeris, Cum autem arbor vel herba putrescit, & comburitur, in minorem substantiam reducit, deinde paulatim videtur ad nihilum redigi, vel ergo perit aliquid de eis, vel in inuisibilia resoluntur: ergo in æra & ignem. In ea enim & resolutio est; ex quibus constitutio. Sunt ergo in illorum constitutione aer & ignis.

Obiectio.

Resp.

Sed dicis: si herbæ & arbores non solum constant ex terra, sed ex reliquis tribus elementis, quare nomine materiali terrea corpora dicuntur? vel quia terrea sunt dicenda, quare calida, quare humida dicuntur, cum terra ipsa frigida sit & sicca? Respondeo, Philosophi tria in corporibus considerant, numerum particularum quatuor. Et à singulis elementis intensiones qualitatum, & remissiones earum. Et à numero particularum nomen attribuunt materiale. Sed à qualitate intensa vnum de his quatuor, calidum, frigidum, humidum, vel siccum. Omnis autem herba vel arbor plures habet partes à terra, quam ab alio elemento, unde terream corpus dicitur. Quædam tamen eorum habent calorem intensum, & frigus remissum,

ista calida dicuntur, si econtra frigida. Quædam siccitatem intensam, humiditatem remissam habent, quæ dicuntur sicca. Quædam econtrario, quæ dicuntur humida. Quæ etiam in qualitate intenduntur, quædam magis, quædam minus. Vnde philosophi 4. gradus qualitatum herbarum, & arborum fructuum & ciborum & potuum assignat. Sed dicis: Cum grammatica tres gradus comparationis nonerit, unde philosophica quartum gradum accipit? Respondeo philosophica propter hominem, qualitates cæterorum considerant, Cum ergo homo naturaliter in quatuor qualitatum sit temperatus: ea quæ minus homine sunt calida, dixit in primo gradu calida, quæ æqualiter in secundo. Quæ aliquantulum plus, in tertio; quæ multo plus, in quarto. Hæc ergo quatuor, minus homine, æqualiter, aliquanto plus, multo plus vocat philosophica quatuor gradus. Et quod dixi de calido, intellige de frigido sicco & humido.

Ob.

Resp.

De sexu plantarum, & generatione.

CAPVT V.

Plinius lib. 13. Arboribus immo potius omnibus, quæ terra gignit, herbisque etiam vtrumque inesse sexum diligentissimi naturæ tradunt. Nullis tamen arboribus quam palmitibus manifestius. Mas in palmite floret, fœmina circa florem germinat tantum spinæ modo: vtrisque autem prima nascitur, pomi caro, postea lignum intus hoc est semen eius. In Arabia languidæ dulces traduntur esse palmæ, quamquam Iuba apud Scenitas Arabas præfert omnibus saporibus, quam vocant dabulan. Cæteræ non sine maribus gignere fœminas, sponte edito nemore confirmant. Circaque singulos plures nutare in eum pronas blandioribusq; comis. Illum erectis hispidum; afflatu visque ipso & puluere etiam reliquas maritare. Huius arbore excisa fœminas viduas post sterilefcere, adeo veneris est intellectus vti coitus etiam excogitatus sit ab homine, ex maribus flore, atque lanugine.

Arbores ut nris intelligunt.

Ex lib. de nat. rer. Ait autem Aristot. quod non inveniuntur masculinitas, & fœmininitas coniunctæ in aliqua herbarum: quia si hoc ita esset, planta perfectior esset animali. Et dicunt physici, quod omnia femina in terram cadentia humiditatem aquæ, & essentiam terræ sibi trahunt, quæ scilicet complexioni suæ sunt similia. Infusa vero & inflata infunduntur terræque insiguntur, à quibus radix quædam egreditur, quæ quasi os cuiuslibet animalis arbori esse perhibetur, quo materia nutrimenti sui apta exugatur. Semen quidem plantæ simile est imprægnationi, quæ est mixtio maris & fœminæ. Et sicut est in ouo vis generandi pullum, & materia cibi eius vsque ad horam complementi, & sui exitus. Materia vero dum mollis est, magis apta est generationi eius, quod ex ea generatur, aut vegetatur. Dicit autem Aristot. quod principium cibi plantarum est à terra, & principium generationis fructuum est à sole. Vnde plantarum inquit est terra mater, sol vero pater: quod vt verum possit esse, oportet quod non intelligatur de fructibus primis, quos Deus solo verbo, cum terræ nascerentur, subito fecit terram producere. Vnde Ambro. in hexæme. Sciant inquit homines solem non esse nascentium auctorem; Dei quidem clementia terram relaxat, denique indulgentia prorumpere facit fructus; Quomodo enim sol id faceret, cum sol herbis & fructibus iunior sit.

Cibus plantarum à terra.

De vita earum, & nutrimento.

CAPVT VI.

Ex lib. de nat. rer. Plantæ non solum viuunt, sed & habent anhelitum & pulsum. Pellitur enim humor in circuitu scilicet à medio, nam aliter plânta scinderetur.

Pulsus & anhelitus plantarum.

deretur. *Aristot. ubi supra.* In animalibus quidem est vita manifesta, in plantis autem occulta. Quas etiam quidam animas habere dixerunt, quia generari, nutriri, augeri, etiam in iuuentute virefcere, senioque dissolui cōspexerunt. Dico autem, quod in plantis est aliqua pars animar, & non sunt animalia, quia nec sensum, nec desiderium habent. Et animalia quidem habent membra determinata, plantæ vero indeterminata. Planta vero non est creata nisi propter animal, & non econuerso. Et in qualibet specie plantarum est calor & humor, quæ quando consumuntur, inficatur & veterascit, corrumpitur & arefcit. Denique planta non habet sensum, nec motum voluntarium, nec animam perfectam. Est autem (vt dictum est) principium cibi plantarum à terra. *Item in lib. de morte & vita.* Sunt in plantis quæ longius viuunt, & magis quam in animalibus. Primo quidem quia minus aquosa sunt, nec cito densantur. Postea vero, quia dulcedinem habent & pinguedinem, ex quo cum sicca & terrea sint, tamen non habent humorem leuiter exiccabilem. *Ex lib. de nat. rer.* Patet autem quod omnia terræ nascencia plus de terra, quam de alio aliquo elemento recipiant, & ideo locum suum in natiuitate contra terram occupant. Cumque in eis maior pars terrea sit, quædam tamen ex eis reperiuntur calida, quædam frigida, secundum quod magis, vel minus rerum qualitatibus adheferunt. Nutrimentum enim suscipiunt, non à terra simplici, sed à composita, in qua quatuor elementa sunt, vnde singulæ nutrimentum habent ex eo quod sibi competit, & per quod adhæreant; denique cum eradicantur è terra, licet & aer in se cōtineat quatuor elementa, non tamen nutrimentum inde habere possunt, quia de eo quo minus egebant, id est, aere plus viuunt, vnde necesse est eas dissolui deficiente eis naturali nutrimento scilicet terreno.

De ipsarum incremento.

CAPVT VII.

Aristot. *in lib. de plantis.* Ascendit autem arbor quælibet, donec compleatur & intereat, animalia vero non sic, quia cuiuslibet animalis longitudo propinqua est suæ latitudini, planta vero remota est, quia radix eius aqua & ignis festinant in ascensum. Diuersitas autem plantæ in ramis, est de superflua raritate. *Idem in lib. de animalibus.* Sicut animalia omnia, sic & arbores, siue plantæ paulatim crescunt, quousque perueniant ad suum terminum naturalem & magnitudinis suæ finem. Tam in arboribus vero, quam in generibus animalium, clementum quantitatis in semen transit, & sicut homines multæ carnis, multæque pinguedinis, non spermatizant, nisi modicum, neque coitum desiderant, raroque generant. Sic & quædam arbores non fructificant, vt salix, & nux Romana. Iterum sicut aues parui corporis sunt multi coitus, & multorum ouorum, sic accidit & in quibusdam arboribus, quia clementum corporis transit in humiditatem spermaticam, denique arbores quæ multum faciunt fructum, cito desiccantur, quia cibus transit in semen. *Ex lib. de nat. rer.* Plantæ (sicut iam dictum est) quod adhæret terræ, terræ est, quod in altum crescit ignis, quodque dilatatur & spissatur aqua, & aeris. Et eius quidem plantæ, quæ tantum in altum crescere debet, rami abscinduntur relicto stipite, tum vero in latus relicti rami & stipites abscinduntur, planta quæ crassos habet humores extenditur, propter intensionem humoris & expulsionem caloris, vt patet in pinu & palma.

De plantarum digestionem.

CAPVT VIII.

Aristot. *in lib. de plantis.* In omni animali & planta & minera, finita humoris materia, prouenit sic-

SPEC. NATVRALE.

A citas, loco humoris, propter victoriam & digestionem. Digestio enim est vbi humor, & calor quando terminum consequuntur. Eritque digestio in lapidibus & mineris. In animali vero, & planta non sic, quia partes earum compactæ non sunt. vnde & ab eis fluxus venit. In mineris autem non est fluxus, neque sudor, quia partes earum rara non sunt: ideoque nihil ab eis egreditur; sicut ab animali & planta superflua quædam, sed nec exitus, nisi ex raritate fit. Ideoque solidum est, quod augeri non potest, quia quod augeri potest indiget loco in quo dilatetur & crescat. Itaque lapides & tales, & huiusmodi non augentur, neque crescant. Partes autem plantarum secundum plurimos rara sunt, quia calor humorem ad extremitates plantæ trahit. Dispergiturque materia per omnes partes eius, & quod superfluit, emanat: sicut enim in balneo calor humorem attrahit, qui in vaporem conuersus eleuatur, & quod superfluum fuerit in guttas conuertitur, sic in animali, & planta superfluitates ascendunt, & iterum descendunt in actionibus suis. Cum autem habuerint plantæ virtutem attrahentem vehementer, erit fructificatio vna. Quam si non habuerint, vtetur natura digestionem vicissim, & in qualibet digestionem fructum producant. Ideo quædam plantæ frequenter in anno fructificant. Planta quæ est sicut natura aquæ non fructificat, propter dominium humiditatis suæ, & amplitudinem meatuum, ac fluxibilitatem radicum suarum. Omnibus autem arboribus quæ primo plantatæ fuerint, dominabitur amaritudo, vel ponticitas, quia fructus in principio non bene digestus est. Digestio enim est cum calore, & humore. Mirabolanorum tamen arboreis fructus in principio cum apparent dulces sunt, consequenter pontici, & in complexione amari, sicut dicitur inferius.

Idem in lib. de animalibus. Generatio quidem animalis est de indigestiuo, quod est sanguis non purus, sed indiget operatiua digestionem: sic accidit, & in arboribus, siue plantarum generatione quando cibus earum fuerit completus, tunc enim indigent operatione, & purgatione. Et sicut exeunt superfluitates ab animalium corporibus, sic accidit & arboribus, quia semina mouentur ex calore naturali, ac vento, qui est in eis, & ex his exeunt fructus in locis suis, viuunt autem (vt fingunt quidam) & non habent superfluitatis locum, quo non indigent, quia cibum ex terra completum, & coctum recipiunt per suas radices. Ideoque non est eis superfluitas, quia terra & calor qui est in ea faciunt in eis, quod in animalibus ventres. Itaque sicut sanguis vadit per venas, quæ à ventre exeunt ad omnia membra animalium sic cibus arborum quem à terra accipiunt, per radices vadit ad arborem totam, donec digestio venit ad finem, & complementum. Huius rei significatio est, exitus seminis, & fructuum. Quædam etiam aquatilia non habent superfluitatem, sicut nec arbores.

De foliorum productionem.

CAPVT IX.

ISidor. *in lib. Etymologiarum.* Folia Græcè dicuntur *φύλλα*. Indeque hoc nomen ad nos translaturum est per deriuationem: frondes autem sunt dictæ, eo quod virgulta, vel umbras ferant. Sunt enim causa umbrarum. Oculi vero nodi sunt ex quibus frondes exeunt. *Ambro. ubi supra.* Tanta est domini prouidentia, vt vbi fructus mollior est, ibi folij crassitudo validius tegumentum tuendo deserat pomis, vbi autem est fructus validior, ibi teneriora sunt folia, folij crassitudo proficit ad tempestatis iniuriam repellendam, vt in fico, intensio vero ad fructus vaporandi gratiam, vt in pampino. *Aristot. in lib. de plantis.* Folia sunt partes plantæ, licet non sint determinatæ, decidantque paulatim. Plantarum quædam quoque faciunt folia, quædam non, & quædam producant fructus super folia, quædam sub folijs. Planta quæ nascitur in aquæ superficie, non habet folia, quia longè est à temperantia. Oulus autem onine,

A a 2

& folia

Temperantiam plantarum.

Arbores sunt sicut homines non fructificant.

In mineris cur sudor non sit?

Planta aquæ natura non fructificant.

Cur folia in-
natant aqua:

& folia supernatant aqua, quoniam in his est calor, & humor. Oriuntur in arboribus aliquibus folia post fluxum, sicut pili in homine, & plumæ in animalibus nidificantibus propter immutationem temporum, quia fluunt ac crescunt secundum alterationem æstatis, & hyemis. In homine vero oriuntur pili post casum primorum pilorum, quoniam alteratio ætatum hominis est similis alterationi quatuor temporum. Itaque cum humores plantæ, vel arboris compressi fuerint, calefit natura, ac festinat in dirigendo, formanturque rami, & apparent folia, quorum meatus antierius ampli efficiuntur, & post, id est, in posteriori parte gracilantur, & pyramidantur. Antiqui sapientes folia fructus esse asserebant. Sed quia humor tantus erat, quod non maturabatur, nec coagulabatur propter appropinquationem caloris desuper & festinationem attractus solis. Humor ergo in quem non est operata digestio, alteratus est in folia, nec habent folia aliam intentionem, nisi attractionem humoris, & ut sint cooperimentum fructuum à vehementia solis. Pauci vero sunt flores, & folia, & plantæ, quæ contingunt in niue, ibique omnes herbe amaræ, quia nix descendit similis fumo, quam statim congelat ventus, & constringit eam aer, vnde quia inter partes eius est raritas, ibi retinetur aer qui eam calefacit, manatque de ea aqua putrida propter aerem inclusum, cumque fuerit aer multæ aptitudinis, solque affuerit, erumpet aer comprehensus à niue, apparebitque humiditas putrida, coagulabiturque cum calore solis. Quod si fuerit locus niue coopertus, fient in eo plantæ sine folijs. Item Aristot. Plantarum quarundam folia, & nodi sunt indiscreti, quarundam folia sunt equalia, & inuicem similia. Quarundam etiam folia sunt aspera, quarundam lenia, & quarundam scissâ, ut sunt vitis folia. Folia paulatim decidunt, sicut & cornua cerui atque capilli hominum, & quorundam animalium pili, de his quæ se abscondunt hyemali tempore sub terra cadunt, & illud simile est casui foliorum.

Humores in-
digesti va-
dunt in fo-
lia.

De florum natura, & pulchritudine.

CAPVT X.

Plinius lib. 16. Flos est indicium pleni veris, & anni renascentis. Flos est gaudium arborum. Tunc se nouas aliasque quam sunt ostendunt. Tunc varijs colorum picturis in certamen vsque luxuriant; Aristot. ubi supra. Flos de subtili materia tantum existit, qua digestio incipit, & ideo fructum in plantis ut plurimum præcedit. Quod autem plantæ quædam, ut palmæ, & similia, flores non habent, ut plurimum fit propter suarum partium diuersitatem, suamque subtilitatem, & asperitatem, vel crassitudinem. Ambros. ubi supra. Quid autem describam purpurascens violas, candida lilia, rutilantes rosas, depicta rura, nunc aureis, nunc varijs, nunc luteis floribus in quibus nescias, utrum species florum, an odor amplius delectet, pascuntur oculi grato speculo, longe lateque odor spargitur, cuius suauitate complemur. Considerate inquit lilia agri, quantus sit candor in folijs, quemadmodum ipsa folia stipata ab imo ad summum videantur assurgere, ut scyphi expriment formam, ut auri quædam species intus effulgeat, quæ tamen vallo in circuitu floris obseptæ, nulli ut pateant iniuriæ. Si quis autem florem decerpit, & soluat, quæ tanti est manus artificis, ut possit eius speciem reformare? cui dominus tantum testimonium dedit, ut diceret. Nec Salomon in omni gloria sua ita vestiebatur, sicut unum ex istis. Auctor. Flos ergo habet in se pulchritudinem, & redolentiam siue fragrantiam. In ipso spes fructus habetur, & mel ab apibus inuenitur. In desertis capita coronantur. Ex herba, & virga nascitur per se, videlicet sine semine, sed breui durat tempore. Propter hæc omnia flori comparatur à Christo in Sacra scriptura. Vnde versus.

Cur quædam
planta non
habent flores.

Matthæi 6.

Flos pulcher redolens, spes fructus, & brevis æuis,
Mel dat api seruum capiti sine semine nascens.

De plantarum fructificatione, & multiplici utilitate.

CAPVT XI.

Aristot. ubi supra. Plantarum quædam faciunt fructum, quædam non, Et quædam producant fructum super folia, quædam vero sub folijs, Quarundam etiam fructus suspensus est à stipite suo, quarundam à radice; Diuersitas quoque plantarum est in bonitate, & malitia fructuum. Meliores autem sunt fructus hortensium quam syluestrium. Quod ex planta est comestibile, erit in locis calidis, lenibus, altis, & frigidis. Ideoque multiplicantur species in locis frigidis altis, propter attractionem humorum, & temperantiam in calore solis in diebus vernalibus, planta vero in locis à sole remotis, non habet vires folium & fructus producendi. Sicut autem dictum est supra, cum habuerint plantæ virtutem attrahentem vehementer erit fructificatio vna. Quam si non habuerint utetur natura digestionem vicissim, & in qualibet digestionem fructum producant; Ideo quædam plantæ frequenter in anno fructificant. Planta vero quæ est sicut natura aquæ non fructificat propter dominium humiditatis suæ, & amplitudinem meatuum, ac fluxibilitatem radicum suarum. Non autem omnis planta producit semen simile semini à quo orta est. Quædam enim faciunt melius, quædam peius. Et à quibusdam malis seminibus arbores bonæ proueniunt, ut amygdalis, & malis granatis accidit. Quarundam iterum semen cum debiles fuerint deficit, ut pinus, & palmæ. Et non prouenit ex facili de semine malo planta bona, nec ex semine bono arbor mala. Cæterum in animali multotiens contingunt hæc. Ex lib. de nat. rer. Teste Aristot. Principium generationis fructuum est à sole, quod oportet intelligi de fructibus annuis non de fructibus primis, quos Deus ante solis creationem solo verbo cum terræ nascentibus subito fecit terram producere. Quædam autem plantæ germen suum faciunt in summo sicut est in cicere, & faba, & glande, & nuce, quædam in imo farinæ suæ; ut est in tritico ordeo, & aëna. Quædam in circumita farinæ, ut in allio, & oliua. Et ubi ponit natura germen, ibi incipit, & opus suum. Ambros. ubi supra. Quid autem enumerem succos herbarum salubres? quid virgultorum ac foliorum remedia? Ceruus eger ramunculos oleæ mandit, & saluus fit, locustas quoque folia oleæ ac rosæ liberant ab egritudine. Culices non tangunt te si absynthium cum oleo coquas, & eo te perungas. Per mandragoram somnus frequenter accersitur ubi egrigiarum incommodo afflicti. Oppio quoque dolores sæpe viscerum grauissimi sopiuntur. Como plerumque furores libidinum marcuerunt & elleboro vetustæ passionis corporis egrigiarum solutæ sunt. Auctor. Hæc & alia plantarum genera tam in radicibus, quam in caulibus, & folijs ac floribus, & fructibus vel similibus ad plurima sunt utilia, quædam videlicet ad escam, quædam ad medicinam, quædam ad fabricarum ligneorum opera diuersa, quædam ad diuersarum artium mechanicarum instrumenta, de quibus plenius infra dicendum est.

De plantarum seminatione.

CAPVT XII.

Plinius libro 17. Semen in primis natura serere docuit, cum decidens exceptumque terra viresceret. Sed quædam non aliter proueniunt ut castanæ, iuglandes, cædus dumtaxat exceptis. Semine quoque quamquam dissimili seruntur vites mala & pyra. His namque pro semine nucleus, non ut cæteris ipse fructus. Palma vero suis folijs apud babylonios seritur. Ad seminarij curam præcipuum oportet solum eligi, quia nutricem indulgentiorem esse quam matrem

Sol primi-
pium pro-
rationis fru-
ctuum.Seminarij
quis.

sæpe

sæpe conuenit. Sit ergo solum siccum, atque succo-
sum, bipalo subactum, aduenis hospitale, terræque
simillimum in quam transferendum sit. Ante omnia
vero elapidatum, & ab incurfu etiam gallinacij ge-
neris munitum, minimeque rimosum ne penetrans
sol exurat fibras. Interuallo. selsquipedum feri debent,
quia si inter se contingant, præter alia vitia etiam ver-
tiosâ fiunt. Sarriri quoque sæpius conuenit, herbas-
que euelli, præterea semina ipsa fructificantiâ suppu-
tari falcemque pati consuescere. Cato etiam furcis
crates imponi iubet altitudine hominis ad solem reci-
piendum, atque integri culmo ad arcenda frigora. Sic
pyrorum malorumque semina nutriti, sic pineas nu-
ces, sic cypressos semine satas, & ipsas minimis ex gra-
nis constat, vt vix quædam perspici possint. Sic è cy-
presso femina, mas enim (vt diximus) non gignit:
pillulæ collectæ siccantur sole, ruptæque emittunt se-
men mirè formicis expetitur ampliatio miraculo quod
tantarum natalis arborum tantuli animalis absuntur
cibo. *Auctor.* de hac quoque materia videlicet de satio-
nis industria, plenius dictum est supra.

De plantarum fixatione vel plantatione.

CAPVT XIII.

Plinius, *vbi supra.* Plantaria quoque natura de-
monstrauit multarum radicibus pullulante sobo-
le densa, & pariente matre quas necet. Eius etenim
vmbra turba indigesta premitur, vt in lauris puniceis,
prunis, platanis, cerasis. Paucorum in hoc genere ra-
mi parcut soboli, vt vlmorum atque palmarum.
Nullis vero tales pulluli proueniunt, nisi quarum ra-
dices amore solis, & imbris in summa tellure spa-
ciantur. Omnia autem hæc non statim moris est in
sua locari, sed prius nutriti dari & in seminarijs ado-
lescere, iterumque migrare. Qui transitus mirum in
modum mitigat etiam syluestres. Siue enim arbo-
rum, vt & hominum natura, nouitatis, ac peregrina-
tionis auida est, siue decedentes virus relinquunt &
mansuescunt tractatu, ceu fere dum radici auellitur
planta. *Ex libro de natura rerum.* Planta (sicut iam su-
perius dictum est) variatur multum ad diuersitatem
locorum. Cumque locus, & labor ei conferant, an-
ni tempus in quo plantatur maxime confert: planta
prope solem citius nascetur, & si fuerit ad Occiden-
tem tardabitur: loca à sole remota non erunt multa-
rum plantarum, animalium quoque similiter, nec ha-
bebit planta vires, folium & fructus producendi, plan-
ta, quæ prouenit in montibus si species fuerit erit ap-
tior medicinæ, fructus vero durior ad dirigendum, nec
nutriet multum, Omnis autem planta si ultra mo-
dum debitum in terra ponatur, tarde vel nunquam
crescit. *Aristot. in libro de plantis.* Plantarum quidem
plurimæ plantantur in vere, & paucæ in hyeme & Au-
tumno, paucissimæ autem in æstate post ortum ste-
læ caniculæ. Sed in Ægypto non fit plantatio nisi se-
mel in anno.

De ipsarum translatione.

CAPVT XIV.

Plinius *vbi supra.* Plantaria vero supradicta (sicut
iam dictum est) non statim moris est in sua loca-
ri, sed prius nutriti dari, & in sementarijs adolescere,
iterumque migrare. Qui transitus mirum in modum
mitigat etiam syluestres, siue arborum, vt & homi-
num natura nouitatis ac peregrinationis auida est, si-
ue decedentes virus relinquunt, & tractatu mansues-
cunt. Itaque plantas è seminario in aliud transferre,
prius quam in loco ponantur, operosè præcipi arbi-
tror, licet translatione folia latiora fieri spondeant.
Ante omnia ergo in similem terram aut in meliorem
oportet transferri, nec è tepidis aut præcocius in fri-

Agidos ac serotinos situs. Ante quidem scrobes præfo-
diantur, donec pingui cespite obducantur. Hoc enim
& ante annum Mago fieri iubet scilicet præfodere
scrobes, vt solem pluuialque combibant. Aut si con-
ditio largita non sit, ignem in medijs fieri ante duos
menses, nec nisi post imbres in his feri. Altius autem
demittantur, quæ summa tellure gaudent, vt fraxinus
& olea. Hæc enim & similia quaternos pedes oportet
demitti vel infodi. Cæteris autem sufficiunt altitu-
dinis pedes terni, arborem vero minorem bima, nec
maiores trima quidam transferri præcipiunt. Alij ve-
ro cum annum compleant. Hoc autem non negli-
gendum, ne mora radices inarescant, aut Septentrio-
nis flatibus, neve Aquilone Meridianis solibus op-
positæ fundantur, aut algeant Aquilonibus Meridia-
næ, aut ne flante Aquilone effodiantur arbores vs-
que ad exortum brumalem, neve radices his ventis
aduersæ præbeantur, propter quod emoriuntur, igna-
ris tunc agricolis. Cato ventos omnes & imbres in
tota translatione damnat, & ad hoc proderit quàm
plurimum radicibus coherere terræ in qua vixerint,
totalque cespite circumligari, eum ob id Cato iu-
beat in scrobibus transferri. *Idem in libro 16.* Non au-
tem in omnibus locis omnia nasci docuimus, nec trans-
lata viuere. Et hoc aliàs fastidio, alias contumacia,
sæpius imbecillate earum, quæ transferuntur euenit.
Aliàsque cælo inuidente, & aliàs solo repugnante fa-
stidit.

De prima herbarum è terra productione.

CAPVT XV.

Ambros. in Hexa. libro 3. Germinet inquit terra her-
bam virentem, &c. & subito terrarum germina
pullulauerunt; & diuersæ rerum species refulserunt.
Hinc pratorum virens gratia abundantiam pabuli mi-
nistravit. Inde camporum spica flauescens imaginem
Pelagi fluctuantis, cum motione segetis vberioris ex-
pressit. Sponte omnes fructus, nondum agricola for-
mato, terra suggestit. Verbum enim Dei in ea fructifi-
cabat, nec vilo adhuc maledicto terra damnata erat. Sed
forte mirentur aliqui, cur prius pecori pabulum quam
cibus homini sit creatus. In quo primum profundum
Dei debemus aduertere, quod etiam minima quæque
non negligat, sicut dicit: *Respicite volatilia cæli.* Deinde
quia simplicem victum, & naturalem cibum reliquis
cibus debuit anteferre. Hic enim sobrietatis cibus est,
reliqui deliciarum atque luxuriæ, hic communis omni-
bus animalibus, ille paucorum. Exemplum itaque fru-
galitatis magisterium parsimonie est. Herba simplicis,
olerisque vilis, aut pomi contentos omnes esse oportet,
quæ natura obtulit, quæ liberalitas Dei prima dona-
uit. Hic salubris, hic vtilis cibus, qui morbos repellat,
qui refecet cruditates nullo partus hominum labore,
sed dummodo effusus munere, sine sationis fruge, fru-
ctus sine semine, tam dulcis & gratus, vt etiam repletis
vsui sit atque voluptati.

De continua earum generatione.

CAPVT XVI.

Ex libro de natura rerum. Causaliter quoque dictum
est, terram herbam virentem, & lignum produxis-
se, id est, producendi virtutem accepisse. In ea quippe
iam tanquam in radicibus temporum facta erant, quæ
per tēpora futura erant, à qua conditione Deus requie-
uit, mouensque deinde per temporales cursits ea ipsa
quæ condidit, non solum paradifum, sed etiam omnia,
quæ nunc nascuntur plantauit. Quis enim etiam nunc
ista creat, nisi qui vsque nunc operatur. Sed modo creat
hec ex his quæ iam sunt, tunc autem ab illo, cum omni-
no nulla essent, creata sunt. Terra siquidem ad Dei ver-
bum accepit omnes numeros eorum, quos exerceret

Interuallo
quod?

Transitus
arborum cō-
sist.

Terra apta
transplan-
tandis arbo-
ribus.

Pedes quot
sufficiunt?

Terra sumē-
da in trans-
plantatione.

Cur pabu-
lum pecorum
prius creatū
quam cibus
hominum?

per tempora secundum genus suum. *Adelardus Anglicorum Philosophus.* Voluntas quidem creatoris est, ut à terra nascantur herbae. Sed eadem non est sine ratione. Non enim à pura nascuntur terra, immo commixta. Illa quoque singulis particulis suis, quae sensui subiacent, omnia quatuor elementa cum eorum qualitatibus continent. Sicut enim illa quatuor simplicia huius mundi corpus unum componunt, ut cum in singulis compositis illa componentia existant, tamen ita ut sunt sensibus non apparent, sed ipsa composita suorum simplicium nominibus falso vocata sunt, quia nec terra, nec aqua, nec aer, nec ignis, sed terrea, aquatica, aerea, ignea, dicenda sunt. Ex eo tamen quod magis in eis abundat, hanc appellationem sortita sunt. Cum ergo in hoc terreo corpore, quod terra dicitur, licet subtiliter pulverizato, quatuor causae sunt necessariae. Inde quoddam compositum surgit scilicet herba terreum maximè, aquaticum parum, aereum minus, igneum minimè. Per terram utique cohaerens, per aquam se diffundens, per aerem & ignem surgens. Nisi enim in eodem ignis esset, nunquam ad superiora motum haberet, & nisi iterum aer vel aqua inesset in latitudinem diffundi non posset. Postremo nisi terra praestaret, coherentiam non haberet. Itaque illa quae mira subtilitate in pulvere illo inclusa fuerunt exterioribus elementis irritantibus, suisque qualitatibus idem exigentibus, in publicum produnt. *Aristot. ubi supra.* Herbae in aquis falsis non nascuntur propter multum frigus, & siccitatem. Nec in locis multum salitis, & siccis, quia remota sunt à temperantia longèque sunt calor, & humor, quae propria sunt aquae dulcis.

Herbas habere ignem probatur.

De nutrimento.

CAPVT XVII.

Adelardus, Sicut autem herbae à terra nascuntur, sic & ab eadem nutriuntur. Quod mihi satis asserere promptum est. Cum enim à terra euelluntur, tam vigorem, quam incrementi proprietatem, & ipsum etiam vivere amittunt. Vnde patet quod aliquid ab ipsa matre accipiunt, quo cum priuantur, simul & moriuntur, propterea si nihil à terra traherent fructus, ab agricolis exercendae terrae tanta cura non adhiberetur. Itaque à terra quidem habent nutrimentum, non simpliciter certè, sed composita, imò non à terra, sed terreo, ut superius est probatum, in quo videlicet terreo cum illa quatuor elementa sunt, habent singula nutrimentum quod sibi simile trahunt, ut quae calida sunt, calidum, quae frigida frigidum, sicca siccum, humida humidum affectent. Quod evidenti ratione liquere potest. Nam cum aer exterior quicquid à terra traxerit, aestiua deficcatione illud auferat, quicquid extra terrae superficiem ex eis est, marcendo moritur, quod autem intra sinum terrae matris quodammodo lactantis contiguo radicibus lateret vitale reseruetur. *Ex libro de naturarum.* De herbarum origine maxima questio est, cur nascantur quandoque sine praesenti materia vel semine. Cumque diuersarum herbarum radices inter se contrariae sint, una scilicet calida alia frigida: Cur in eodem territorio viuunt, cum unumquodque suo simili nutriatur, & à contrario destruat. Sed sciendum, quod ista terra quae humano sensui subiacet, nequaquam simplex, sed composita est, & in singulis operibus suis, quatuor elementa cum suis qualitatibus continet. Nam simplicem ac veram terram nullus videt, sicut nec cetera elementa. Sed omnia commixta sunt & ex eo in quo singula magis abundant, appellationem sortita sunt. Igitur in re quae à nobis terrea dicitur, cum ex quatuor elementis composita sit, terreum potest illud dici, quod maximè terreum videtur. Aqueum quod parum, aereum quod minus, igneum vero, quod minimè: per terram scilicet cohaerens, per aquam se diffundens, per ignem, & aerem surgens. Nisi enim in ea ignis

Nutriuntur 4. elementis.

Omnia elementa quae videtur sunt mixta.

conclusus esset ad superiora motum habere non posset. Nisi aquam & aera nequaquam in latum se diffunderet. Nutrimentum ergo suscipiunt non à terra simplici, sed à composita. Quatuor elementa sunt, unde singula nutrimentum habent, ex eo, quod sibi competit, & per quod adhaerent.

Cur non ab aere sicut à terra concipiant nutrimentum.

CAPVT XVIII.

Fortassis autem dicet mihi aliquis, si ut dicis in singulis corporibus compositis illa quatuor simplicia sunt, ideoque & alijs compositis nutrimentum prestare possunt, restat an aer quem videmus aliud idem nutrimentum praebere valeat. Quod si esset, herba etiam à terra eradicata ab ipso aere nutrimentum acciperet, quod quia illi quodammodo id desideranti aer addere non potest, tota ratio tua naturalis debilitata est, magisque vniuersorum effectus ad Deum referendus est. Cui ego prompte respondeo. Ego quidem non detraho, quod quicquid enim est ab ipso, & per ipsum est. In ipso tamen confuse, & absque discretionem non est, quae quantum humana scientia procedit, audienda est, ubi vero vniuersaliter deficit, res ad dominum referenda est. Nos ergo quia nondum in scientia pollemus ad rationem veniamus: Aer etiam sicut & terra quatuor illas in se causas continet, nec tamen herbis eradicatis nutrimentum praebere valet, aut debet. Nam vniuersum sensibile cum ex illis causalibus principijs coniunctum sit, non tamen in singulis sensibilibus singula illa composita equaliter affert, & apponit. In hoc enim corpore terra abundat, in illo aqua exuberat, hoc aerem magis participat, id igne maximè flagrat: secundum ergo, quod unumquodque coniunctum causis, vel minus, vel magis participat, secundum hoc illorum singulorum proprietates sequitur, & sensibus demonstrat, & ex illis quae in eis praecipua sunt praecipue singula nutrimentum accipiunt, herbae itaque quia magis participant à terrea natura, ideo magis nascuntur à terra. Quod si eradicentur, in aere quidem nutrimentum inveniunt, sed aliter quam oportet, de illo enim quo magis egebant, ibi reperiunt minus, & de minori indigentia magis, unde & eas dissolui necesse est, hac necessitate videlicet, quod cum pars sua terrea in aere sufficientem refectionem non inueniat, à tali coniunctione solui velit, ut ad suum simile, terram dico, redeat. Ea vero remota, cetera quoque componentia à potestate liberata, ad sua redeunt propria. Quam videlicet dissolutionem vulgus mortem dicit, cum utique non mors, sed mutatio dicenda sit: unde etiam protinus refectionem vocant. Nec immerito, cum in hoc sensibili mundo nihil moriatur omnino, nec hodie minor est, quam cum creatus est, quia si qua pars eius ab una coniunctione soluitur, non perit, sed ad aliam societatem tendit. Quod autem sic se habeant praedicta, assero. Nam quantum aqua à terra distat, tanto ipsa radicibus nutrimentum praestat, minus dico quam terra, maius tamen quam aer, similiter & aer, minus eis quam aqua, maius, quam ignis praebet; In aqua enim praedicta parum durant, in aere minus, in igne vero minime.

Temperantia diuersa.

Nihil omnino moriatur in hoc mundo.

De herbis aromaticis & odoriferis.

CAPVT XIX.

Isidorus. Harum autem scilicet herbarum plurimae sunt odoriferae, ut apium, abrotanum, mentha, petroselinum, feniculum, ligusticum, anisum, anetum, enula, ruta, salvia, coriandrum. Quaedam etiam dicuntur aromatica, quia vehementius odorant, ut nardus, gariophyllum, & aloë. Sunt enim aromata quaeque fragrantis odoris: India mittit, Arabia, vel etiam aliae regiones. Nomen autem

aroma-

Aromaticum
Elymas.

aromaticum traxisse videtur, vel ex eo quod aris imposita diuinis inuocationibus apta putantur, vel ex eo quod aeri sede inferere ac miscere probantur: Nam quid est odor nisi aer contractus. *Plinius lib. 21.* Omnium odoramentorum, atque adeo herbarum duritia est in odore, & colore & succo. Odorato sapor raro est vlli non amarus. E contrario dulcia raro sunt odorata. Itaque & vina sunt odoratiora mustis. Et syluestria magis omnia satius, quorundam odor est suauior è longinquo propius admotus hebetatur, vt viola. Rosa recens à longinquo redolet, sicca propius. Omnis enim acrior est verno tempore & in mane. Quicquid ad horas meridianas dici vergit hebetatur. Nouella quoque minus odorata sunt vetustis. Acerrimus tamen est odor omnium æstate media. Rosa & crocum odoratiora sunt cum serenis diebus leguntur. Et omnia in calidis magis, quam in frigidis. In Ægypto tamen minime sunt odorati flores, quia nebulosus & roseidus aer est à Nilo flumine. Quorundam suauitati grauitas inest. Quædam cum virent non olent propter humorem nimium, vt buceros, quod est fœnum grecum. Acutus odor non omnium sine succo est, viola, rosa, croco. Quæ vero ex acutis succo carent, eorum odor omnium est grauis, vt in lilio vtriusque generis. Abrotonum, & amaracus, acres habent odores. Quorundam flos tantum est iucundus, reliquæ partes ignauæ, vt viola, ac rosa. Hortensium odoratissima sunt, quæ sicca, vt ruta, menta, apium, quæ in siccis nascuntur. Quædam vetustate sunt odoratiora vt cotonea, eademque decerpta quam in suis radicibus. Quædam non nisi defracta, aut ex attritu olent, alia non nisi detracto cortice. Quædam vero non nisi vsta, sicut thura myrrhæque. Flores triti omnes amariore, quam intacti. Aliqua arida diutius odorem continent; vt mellilotos. Quædam locum ipsum odoratiorem faciunt: vt iris quin & arborem totam cuiuscunque radices attingunt. Hespertis noctu magis olet: inde nomine inuenito. Animalium vero nullum odoratum, nisi de pantheris quicquam dictum est, si credimus. Illa quoque non est omittenda duritia odoramentorum etiam multa nihil attinere ad coronamenta vt irin ac saluicam, quamquam vtraque nobilissimi sit odoris.

De nomine ac numero herbarum, & primo de incultis.

CAPVT XX.

I Sidorus. Herbarum nomen ab aruis inflexum creditur: Eo quod terræ fixis adherent radicibus. Quædam autem herbarum nomina ex aliqua sui resonant causa habentes nominum explanationem. Non tamen omnium herbarum etymologiam inuenies; Nam pro locis mutantur etiam nominibus. *Rabbi Moyses.* Dixerunt ante sapientes de gubernatione generationis & corruptionis, quod ipsa sit per virtutes venientes à cælis. Itaque dictum est ab antiquis herbam in terra non esse, quæ stellam in cælo non habeat: quæ illam respiciat: eamque crescere faciat. Vnde dicitur in lib. Iob. *Nunquid non sit ordinem cæli: & ponas rationem eius in terra. Au-
tor.* Quoniam ergo herbarum species innumerabiles sunt, quarum nominibus & naturis præcipue libri medicorum de simplici medicina plena sunt. Hoc in loco naturales earum proprietates more nostro iuxta ordinem literarum alphabeti describendas puto, non omnium quidem, sed illarum præcipue, quarum in diuinis scripturis nomina reperio, addens etiam nihilominus de quibusdam cæteris, quarum species ac nomina communiter omnibus, vel pluribus nota sunt, virtutes autem plurimis ignota sunt, & quoniam ex his aliæ quidem spontè id est absque hominis opera siue cultura in montibus, & saltibus, ac syluis, Aliæ vero agriculturalium industria in hortis, & agris proueniunt, & in vtroque genere multæ innumerabilesque existunt:

A illas quidem prioris generis, videlicet communes, & incultas describendo primitus intra hunc librum coarctabimus, Cæteras vero scilicet hortulanas, & satius libro sequenti referuabimus. Nunc ergo ab absynthio inchoamus.

De absynthio.

CAPVT XXI.

I Sidorus vbi supra. Absynthium Grecum nomen est cuius probabilius est, quod in Ponti regione nascitur, vnde & Ponticum appellatur. *Ambrosius in Remedium hexæmeron lib. 3.* Culices te non tangent, si herbam absynthij cum oleo coquas: & eo te perungas. *Hypocretes in quadam epistola.* Absynthium est calidum quidem mediocriter, succus autem nimis humores cholericos si fuerit infusum in vino per vrinam purgat, propter quod in ventre phlegma consistens nihil iuuat: virtutem enim stypticam habet, & quæ in eo est, amara virtus est. *Auicenna vbi supra.* Absynthium est herba similis folijs origano, calida in primo gradu, sicca in secundo, & eius succus ficior est, scilicet in tertio. Est autem herba amara, styptica, aperitiua, & acuta, huius genera sunt quinque quorum nabacium fortioris stypticitatis est, sed & minoris caliditatis. Ideo non soluit phlegma etiam ex stomacho. Huius autem operatio est in phlegmate, & melancholia, in ipso est solutio. Eiusque proprietates sunt, quod prohibet pannos à tineis, & à corruptione vermium, Encaulum quoque ab alteratione & chartas à corrosione. Facit colorem bonum, confert tyriæ, alopecie, ac duricijs intrinsecis, & crassici palpebrarum. Confert autem apostematibus, quæ sunt post aures, & dolori auris, fluxui humiditatis. Confert & apoplexie bibicum cum melle. Idem reducit appetitum, vrinam & menstrua fortiter prouocat, vermes interficit. Confert morsui marini draconis, & scorpionis & mugali, & iusquiamo. Emplastrum ex eo factum valet hepatis, & stomacho illis, & confert doloribus eorum. Sed & potus syropi eius confert hæmorrhoidibus & ragadijs in ano. *Dioscorides.* Absynthium propabilius est Ponticum, & Capadocium in monte nascentis virtutis est acerrima, feruentis & redarguentis, Amara vehementer, styptice, purgatorie stomachi; ventrem molit, choleram deponit, Diureticum est, & inflationibus vtile. Mediocriter calidum est, & capiti vexabile, Succus eius calidior est, & cholericum humorem purgat. In sole siccatus, vel in aqua coctus ad tertias, & sic in mulla recoctus lumbricos expellit.

Iterum de eodem.

CAPVT XXII.

C onstantinus in libro graduum. Absynthium calidum est in primo gradu, siccum in secundo, Stomachum confortat. Et choleram rubeam cum egestionem purgat. Gallenus in epistola quam Glutoni misit, absinthium inquit virtutes duas contrarias habet, vnam laxatiuam, & alteram stypticam, propter hoc si datur in morbo nondum digesto, materiam, vt fugat, inobediens indurat, vnde quali bellum facit: virtus enim laxatiua materiam mouet, vt cum egestionem exeat, & virtus styptica materiam indurat, & prohibet ne moueatur, quare laborat natura. Quo dato cum materia morbi digesta est, fit obediens facilisque ad exeundum duobus modis, vno quia vis laxatiua eius materiam dissoluit, Altero, quia ponticitate sua comprimente adiuuat ad excludendum materiam morbi, quæ est in concauitatibus membrorum: hepar autem confortat, & adiuuat, opilationem quoque aperit, appetitum irrigat, ictericam curat, Cum fiseleo vel spica bibicum, dolorem stomachi, & intestinorum de crassa ventositate & humiditate natum mitigat. Nullam

Curio Ægypto flores sunt minime odorati.

Sicca herbarum partes aduertuntur.

Hesperium noctu magis olet.

Omnis herba suam habet stellam.

Remedium
contra culi-
cet.Tempera-
mentum.Vfus medi-
cinalis.

Remedium
contra suffo-
cationem ex
comestione
fungorum,
& alia.

actionem facit phlegmaticam. Cum vino vel ante vi-
num bibitum, urinam prouocat, ebrietatique repugnat.
Cum aceto propinatum, suffocationem, quæ est prop-
ter fungorum comestionem placat. Cum melle tempo-
ratum, tumorem qui est sub lingua curat, & nigredi-
nem, quæ sub oculis est, expellit, visum quoque clarifi-
cat. Succus eius auribus instillatus humiditatem ab eis
deficcat manantem. Cum felle taurino mixtum, & auri-
bus iniectum confortat, & sonum ab eis excludit. Cum
oleo rosaceo & cera stomachum inunctum confortat,
& dolorem expellit. Cataplasmatum duriciem splenis
mox dissoluit, temperatum cum melle menstrua pro-
uocat. Syropus ex eo factus, stomacis, & hepaticis
subuenit. Cum oleo coctum, & stomacho inunctum
iuuat, absynthium in arca positum, in qua panni con-
diti sunt, tuetur eos ne à tineis destruantur, & excau-
stum ex aqua factum vbi absinthium est coctum cartas
incolumes cum eodem scriptas seruat ne mures eas
comedere possint.

De diuersis speciebus absynthij.

C A P V T XXIII.

Platearius in libro de simplici medicina. Absynthij ve-
ro duo sunt genera, vnum ponticum, quia in Pon-
to insula reperitur, vel quia Ponticum habet sapo-
rem. Colorem habet viridem, sapore est amarum, &
tale minoris est effectus. In fine veris colligitur, in vm-
bra exiccatur, per annum seruat. Absynthium duas
virtutes habet contrarias, constrictiuam ex crassitu-
dine substantiæ, & ponticitate, laxatiuam ex calidita-
te, & amaritudine. Contra opilationem splenis dat-
tur succus eius cum puluere costi. Idem valet con-
tra opilationem hepatis ex frigida causa. Contra
ebrietatem datur succus eius cum melle calido. Con-
tra dolores & liuores membrorum ex percussione,
ex succo absynthij puluere cumini, & melle fit empla-
strum. Contra vermes etiam aurium succus eius instil-
latur. Idem potatus visum clarificat, & oculis impo-
situs ruborem, & pannum remouet, libros & pannos à mu-
ribus tutos reddit. *Plinius lib. 27.* Absynthij genera
sunt plura. Santonicum dictum à Gallia ciuitate. Pon-
ticum à Ponto, vbi eo pinguescunt pecora, & ob id si-
ne felle reperiuntur. Nec est aliud præstantius. Mul-
tumque Italico est amari. Sed medulla pontici dul-
cis, herba facillima & inter paucas vtilissima stoma-
chum roborat, & ob hoc hic sapor eius transfertur
in vina. Nauseas maris arcet in navigationibus po-
tum. Inguinum tumorem in ventrali habitum. Som-
nos allicit olfactum, aut inscio sub capite positum, ve-
stibus insertum tineas arcet, culices ex oleo perunctis
abigit, fumo quoque si vratur, attramentum libro-
rum ex diluto eius temperatum litteras à muscis, tue-
tur. Capillum denigrat absynthij cinis vnguento rosa-
ceo permixtus. Sanat & pruritus, & aduersatur fun-
gis ex aceto viscosoque. Cicuta ex vino, muris, ara-
nei morsibus draconi marino, scorpionibus. Oculo-
rum etiam claritati valde confert. Et ad alia multa
prodest. Est & absynthium marinum, angustius priore
minusque amarum, stomacho inimicum. Aluum
mollit, interaneorum animalia pellit. *Ex libro de natura
rerum.* Vnum est genus absynthij viride magis ama-
rum, aliud vero subalbidum minus amarum. Et dicitur
habere qualitates contrarias scilicet constrictiuam ex
crassitudine substantiæ, & laxatiuam ex amaritudine &
caliditate: valet contra dolores capitis propter fumos
stomachi ad caput ascendentes. Succus eius libros, &
ligna per multos annos à vermibus ac muribus seruat,
ad digestionem etiam & stomachum confortandum
multum valet. Item absynthium occurrens interius
stypticat & constringit. Si coquatur cum oleo & inun-
gantur corpora humana ex eo à morfu & molestia pu-
licum ea præseruat. Est ergo absynthium herba qui-
dem amatissima, saluti humanæ commoda. In locis

Contra
ebrietatem.

Duo genera.

Contra nau-
seas mari-
nam.

Virtus.

Contra pu-
licas.

A incultis, & montuosis nascitur. Eiusque succus con-
tra periculum fulgurum bibitur. Contra dolores capi-
tis, ex fumositate valet, contraque apoplexiam ne ve-
niat. Contra loquelam amissam optimum remedium
est, facit etiam ad tiphum tertianum, & ad liuores col-
lendos, & ad lumbricos.

De Acantho.

C A P V T XXIV.

I Sidorus. Acanthus est herba Ægyptia semper fron-
dens spinis plena, flexibile virgultum habens. In
cuius imitatione vestis arte ornatur, quæ achantina dicitur.
Plin. lib. 22. Acanthus est herba topiaria vrbana,
è lato longoque folio crepidines marginum assurgenti-
umque puluorum thoros vestiens: huius genera
duo sunt, videlicet aculeatum, & crispum quod bre-
uius est, alterum vero leue, quod aliqui paderoton vo-
cant. Alij melanphyllum. Huius radices vsus luxatiquæ
mirè profunt. Itemque ruptis conuulsis, & prysim me-
tuentibus incoctæ cibo maximè, pifana. Podagris etiam
illinuntur tritæ, & calidis calefactæ. *Diocorides.* Acan-
thus Græce melanphyllon aut pederodos dicitur, in
parietibus & locis lapidosis, & humectis nascitur, dur-
sunt eius species. Altera spinosa, & breuis. Altera ve-
ro thyrsosa: dicitur autem melanphyllon eo quod ha-
bet folia nigra & veluti pingua, diuisa vt eruca, lon-
giora lactucis, & latiora, virgas habet duorum cubito-
rum in crassitudine digiti, & in capite ipsius virgæ folia
minuta, in qua caput est vt carduis coloris hyacinthini
flos est illi, albus, & semen coloris melini cum radice
mustilaginosa, & rubra & longa, quæ cataplasmatibus
adhibita combustionibus facit effectum. Ipsaque herba
bibita prouocat urinam, ventrem mollit, phisicis opi-
tatur, lateris dolorem compescit. Et quassationibus
maximum præsidium est. Alia vero agrestis spino-
sa, & breuior est, eiusque radix efficaciam primæ simi-
lem habet.

Acanthus, vel vt Latini dicunt spina alba, nascitur
in montibus, ac syluestribus locis & viscidis, habet
folia vt Camelonta, sed angustiora, & albidiora
& spinosa virgam cubitis duobus longam, interius
inane, & in summitate capitellum ad instar echini
spinosum, & ob longum, floremque purpureum, in
quibus est semen rotundum. Radix eius mediocriter
deficcat, & est styptica. Ideoque celiacos & stomaci-
cos iuuat. Sanguis aduersionem reprimat, tumores vice
cataplasmatibus spargit. Eadem bibita prodest hemo-
ptois, opem quoque facit ischiaticis, & stomacis,
urinam prouocat. Et humores omnes in cataplasmate
spargit. Elixatura eiusdem dentium compescit dolo-
rem. Semen eius leptomeres, calidæ est virtutis, mem-
braque putrefacta iuuat potatum, fluorem sanguinis
curat, & interaneorum, rheumatismum, fluores quo-
que matricis astringit, & miscetur cataplasmati constri-
ctiuæ virtutis. Idem semen bibitum contractos infan-
tes saluberrime curat, morsibus venenatis occurrit, &
qui eam in collo portauerit, incursum serpentis non ti-
met. Acanthus Arabicus nascitur spinosus & albus, ei-
que virtus est styptica, fluxus sanguinis stringit, reij-
cientibus sanguinem subuenit, & omnibus rheumatif-
mis occurrit. Radix eius omnia supradicta & suprascri-
pta facere nouit.

De Aconito.

C A P V T XXV.

I Sidor. Acone portus est Bithiniæ prouentu grami-
num malorum vsque adeo celebris est, vt her-
bas noxias illinc nominemus aconita. *Plin. libro 27.*
Aconitum esse constat omnium venenorum ocyslimū,
& tactis quoque genitalibus fæminei sexus animalium,
eodem die mortem inferre. Id nempe venenū fuit, quo
interem-

Paderotet.

Melanphyll-
lum.

Virtus.

Semen eius est
Leptomeres.

Aconitum
unde?

Vfus salu-
bris aconiti.Excrementū
hominis pra-
uult aconi-
to.Nascitur in
caulis sine
pulvere qua-
dam aconis
dicuntur.Proprietates
Acori.

interemptas dormientes à Calphurnio Bestia uxores A
M. Cæcilius accusator obiecit, hoc tamen etiam in
vſus humanæ salutis est, aduerſari ſcorpionum icthi-
bus expertum, in vino calido datum. Eaque illius est
natura vt hominem occidat, niſi inuenerit quod in
homine perimat. Cum eo ſolo colluctatur, ac velut
preſentius inuento ſolo, hæc pugna eſt, cum vene-
num reperit in viſceribus. Mirumque exitialia per
ſe ambo cum ſunt duo venena in homine, commo-
riuntur vt homo ſuperſit. Quis ergo ſatis poſſit an-
tiquorum curam, & diligentiam venerari? Quin
etiam prodiderunt antiqui ferarum remedia, quo-
modo ipſa quoque ſanarentur venenata. Aconiti tactu
torpeſcunt ſcorpiones, ſtupentque pallentes, ac vini-
ci ſe conſitentur. Auxiliatur eis elleborum album,
tactu reſolvente. Ceditque aconitum duobus malis,
ſuo, & omnium: ſi quis hæc certè ab homine potuiſſe
excogitari credit, ingrate Dei munera intelligit. Tan-
gunt aconito carnes, necantque guſtatu earum panthe-
ras, illos ſitus repleturas, niſi hoc fieret. At illas ſtatim
à morte liberari excrementorum hominis deguſtu
monſtratum.

Aconitum folia habet cyclamini aut cucumeris non
plura quatuor, à radice leniter hirsuta, radicem modi-
cam cammaro ſimilem marino, quare quidam cam-
maron appellauere, alij lycoctonon. Radix incuruatur
paululum ſcorpionum modo, quare & ſcorpion ali-
qui appellauere. Nec deſuere, qui myoctonon ap-
pellare mallent, quoniam procul, & è longinquo
odore mures necat. Nascitur in denudis caulis
quas aconas vocant. Et ideo aconitum aliqui dixere,
nullo iuxta ne quidem puluere nutriente. Hanc ali-
qui rationem nominis attulere. Alij quoniam vis ea-
dem in morte eſſet, quæ cotibus ad ferri aciem dete-
rendam, ſtatimque adnota velocitas ſentiretur. *Dioſ-
corides.* Aconiti duo ſunt genera, vnum quod lyco-
ctonon dicitur, & multum in Italia vicinis montibus
nascitur. Habet folia platano ſimilia, ſed plus diuiſa,
& nigriora, haſtam habet leuem in altitudine cubi-
ti vnus aut plus, ſemen in folliculis oblongum. Ra-
dix eſt ei ſicut aſcaridamora. Hanc herbam multi in
carnem mittunt, & lupos occidunt: vis eius eſt, vt ine-
briatos teneat. Alterum genus eſt, quod myoctonon
dicitur habens folia tria vel quatuor cyclamini vel cu-
cumeri ſimilia, ſed minora & aſpera. Haſta eſt illi
duorum palmorum longa, radix ſimilis caudæ ſcorpio-
nis, & ſicut alabaſtros limpida, hæc radix à ſcorpione
comeſta paralyſim ei facit, ſed hic ſemetipſum reme-
diat, cum elleboro ſe applicuerit. Collyrijs etiam an-
tidotis ac medicaminibus neceſſariè miſcetur. Cum
obſonio, id eſt pane vel carne data, leopardos occidit,
& lupos, & porcos, & pantheras, omniaque agreſtia
animalia.

De Acoro.

CAPVT XXVI.

I Sidorus in lib. etymologiarum. 17. Acorus eſt her-
ba folijs ſimilibus iridis, radicibus odoris acerrimi,
ſed iucundi: propter quod aromatica eſt. *Dioſcorides.*
Acorus id eſt venerca, vel aphrodiſia eſt herba ha-
bens folia iri ſimilia, lata & oblonga, ex albida in ſum-
mum, denſa, & quali gladius acutus auroſum ha-
bet florem, radicem diſſimilem nec rectam, geni-
culatam & nodofam: guſtu acrem, & aliquatenus
odoratam. Semen vero plenum habet, & ſpiſſum,
& integrum, & ipſum eſt odoris ſuauiſ, ſed per
omnia efficacior eſt, quæ magis calefacit. Radix eius
calidæ, ac ſiccæ nimium virtutis eſt, & leptomeris.
Succus eiſdem radicis claritatem oculorum mirifi-
cè præſtat. Aqua vero in qua fuerit decocta, eſt
diuretica, vtilis eſt etiam pleureticis & thoracis paſ-
ſionibus hepaticis ac torminofis & corruptelis, vtilior
autem ſpleneticis & ſtrangyriofis, qui vrinam cum

dolore faciunt. Efficax eſt iterum ad morſum ſerpen-
tis & ad mulierum menſtrua per fomentum vtilis,
miſcetur & antidotis, & theriacis, cæterum ne
apes ab examine fugiant, herba venerca in earum
vaſe ſuspendatur, & nunquam ſeducuntur. Herba
hæc raro inuenitur, nec illam quis ſcire poterit, ni-
ſi cum floſculum emiſerit. Nascitur in hortis & lo-
cis cultis & aratis, legenda eſt in Auguſto menſe, quia
vix inuenitur ſine flore, ac per florem cognoscitur.
Auicenna in ſecundo canone. Acorus eſt radix plan-
tæ, ſuper quam ſunt nodi ad albedinem declinan-
tes, in qua eſt odor horribilis: parumque boni
odoris: & eſt calidus & acutus. Dixit autem Gale-
nus, quod in medicina non adminiſtratur, niſi radix:
eiusque virtus eſt propinqua virtuti ariſtologiæ, &
B ireos: melior eſt acorus ille qui eſt ſpiſſior, magisque
ſolidus, & dulcior, ac melioris odoris. Natura cali-
dus eſt, ac ſiccus in principio ſecundi gradus, &
vſque ad medium. Inflationum ac ventofitatum eſt
reſolutiuus, ſubtiliatiuus, abſtergit ſine mordicatione;
aperitiuus, colorem clarificat, & morpheæ con-
fert, ſpafmoque ac contritioni lacertorum: deco-
ctio eius ambrocata & bibita confert dolori dentis
valde, & grauitati linguæ: confert etiam albugini,
& corneæ craſſitudinem attenuat: propriè in vtriſque
ſuccus eius. Iterum decoctio eius eſt bona dolori la-
teris & pectoris: confert & dolori hepatis frigido, &
confortat ipſum, & confert ſtomacho. Multum quo-
que ſplenem extenuat: ſtomachumque mundificat,
confert etiam rupturæ ac dolori pungitiuo ventris.
C Et eius decoctio valet ad dolorem matricis, vrinam
& menſtrua prouocat, & in coitu augmentum effi-
cit: eiusque deſiderium excitat. Confert etiam do-
lori inteſtinorum, & puncturæ vermium venenofor-
um. *Placcarius vbi ſupra.* Acorus eſt calidus & ſic-
cus in ſecundo gradu. Eſt autem radix gladioli: que
non tantum humidis locis, ſed etiam in ſiccis creſcit
& marinis. In æſtatis principio debet colligi: ac re-
motis extrinſecis ſuperfluitatibus, in quatuor pedes
ſindi, & ſic ad ſolem deſiccari: ne cum humiditate
ſua remaneat, & citius putreſcat: poteſt autem in ef-
ficacia multa per biennium ſeruari: habetque virtu-
tem diureticam, apertiuam, diſſolutiuam ad duriciem
ſplenis & hepatis. Si folia eius ſpargantur per pau-
mentum mira frigiditate actuali aërem infrigidant, &
D ſuccus radicis eius oculos mundificat. *Plinius lib. 26.*
Lien acoro conſumitur poteo, præcordijs & ilibus vti-
liſſimæ radices.

De Affodillo.

CAPVT XXVII.

I Sidorus vbi ſupra. Affodillus herba eſt quam latini
à calore albutium vocant. *Dioſcorides.* Affodillus
herba omnibus nota, quam multi albutium dicunt, ha-
bens folia ſicut portus, virgam lenem ſuper quam ha-
bet ſemè nigrū: quod altericon vocant. Radices oblon-
gas & rotundas balano ſimiles habet: quibus calida &
viſcida virtus eſt; hæc radix vrinam prouocat, menſtruis
imperat, & dolorem, & quaſſationes capitis tollit, tuſ-
ſientibus ſuccurrit. Id eius folia facere poſſunt, & radix
cum vino bibita: partemque radicis eius quiſque ſump-
tam: lætam diè ducit. Morſibus venenatis cataplaſmate
hæc adhibita occurrit. Floſ eius ſimiliter cum vino ſa-
nat paſcentia vulnera ſordidaque; ſaluberrimè curat. Tu-
morem teſtium & mammatū impoſita ſpargit, puſtulas
& ordiolos adhibita ſtringit maximè ſi vini ſæce cocta
& impoſita fuerit. Succus radicis eius addito vino &
dulcore ac myrrha, quæ ſimul cocta maximum oculis
effectum præſtant. Dolores etiam aurium & ſanies ad-
dito vino, & libanotide & melle ac amurca detergit.
Succus eius auribus tepidus infuſus. Et ſiquidem dex-
træ partis dentes doluerint, auri ſiniſtræ infuſus me-
detur. Cinis quoque radicis eius, alopiſias emendat

& albas

Vtilitas me-
dicinalis.
Nota de
apibus.

Melior.

Tempus in
quo colligi
debet, vide-
tur tamen
hoc à ſpice-
re Dioſcorti-
di.

Virtus.

Et albas maculas in sole illinitus. Præterea si radix excavata, & oleo repleta calefiat, donec oleum scateret, incipiat, id perionibus, & doloribus aurium est singulare præsidium. Eadem bibita cum aqua ventrem molliat: & comesta faciliè vomitum facit. Imposita quoque soluit scroffas, atque duricias præterea ructus aut rheumatis eruptiones, lacertorum dolorem sanat vrinam & menstrua prouocat: huius cocturæ aqua renum dolori proficit & fructus eius potui datus ventrem deducit. Item radix in cataplasma missa, & potui data, singulare præsidium est vexatis à vipera, Semen eius & flores minus acris sunt virtutis: & in coctione vini data potui medentur scorpione vexatis.

Ancenna vbi supra. Affodillus est calidus naturaliter ac siccus, & absterius, ac resolutiuus: proptereaque radix eius, & quando teritur sic calefactius & exiccatus & plus eo radix eius, confert alopeciam, & impetigini. Et ponatur cinis radicis eius cum fæce vini super apostemata glandulosa omnia, Et super carbunculos, ac super vlcera fraudulenta & sordida, & cõfert eis. Confert etiam contritioni lacertorum, atque contorsioni. In succo radicis eius est iuamentum ad oculum. In potu cum vino datus confert dolori vtriusque lateris & tussi. Radix eius cum fæce vini bona est apostematibus mammillæ: confert ictericiæ etiam. *Placcarius.* Affodillus est herba in secundo gradu calida & sicca, folia porrorum folijs habens similia: Radix medicinae competit, magis quam folia, & viridis est melior, quam sicca. In eius radice inueniuntur quasi quædam capita in modum testiculorum, est diuretica & habet virtutem attrahendi, ac desiccandi, valens ad morpheam, & alopeciam & ad alia plura.

De Agarico.

CAPVT XXVIII.

Dioscorides. Agaricum est radix fungo similis, cuius sunt genera, Masculum & fœmina: mas est rotundis, & in se collectus, fœmina vero similis est pectini quo capilli discriminantur, radiosque mittit, & albedine glauca videtur. Ambobus est gustus vnus, primum dulcis, post modum amaricans. Nascitur in Arabia & Samaria, & in Ponto, qui omnibus melior est, ceterorum vero locorum iners, virtus est eis calida, & styptica, & diaphoretica, vnde tortionibus opem ferunt, ac per ventrem humores crudos deponunt, de alto cadentibus vtiliter adhibentur hepaticis, asmaticis, & dysuriæ, ac phreneticis, & ictericis maximum præstant effectum. Pthysicis etiam accepta medicantur, & splenicis cum oxymelle auxiliantur. Agaricus comestus absterit sanguinem reijcientibus, celebrat quoque digestionem. Obolominus acceptus cum aqua dolorem compescit arteriacis, & hyschiaticis, vtiliter quoque combusta datur epilepticis, mensuris imperat, stericas inflationes prohibet. Omnia frigida excludit, ventrem purgat, cum mulso bibicus, & moribus venenatis acceptus cum vino subuenit. Maximeque omnes causas intraneorum curat secundum virtutem hominis vel ætatem datus. Nam alijs dandum est cum aqua, alijs cum vino, alijs cum oxymelle, alijs cum mulso. Ceterum vt dicunt alij doctores agaricum excreuit ab arboribus, sicut boletus tactu lenis, & quasi vanus, fragilis, aspectu subrubeus, nec penitus albus, & fursuri non dissimilis, vires habens acriter relaxantes, ac venenosis moribus & punctibus resistentes, ventrem aliquatenus purgat, & choleram & phlegma deponit, ideo nec dolorem, nec vomitum facit. Est etiam dyaphoretica virtutis: Ideoque pingues ac spissos humores purgat. Et ictericos ex hepatis constipatione iuuat. Suppositus extrinsecus in morsu serpentum, vt æqualiter vulnus operiat & in potione cum vino acceptum liberat. Itemque cum aqua tepida, vel asini-

Temperamentum.

Vsui in medicina.

Modus dandi agaricum varius.

A no lacte datus, spuentem sanguinem curat. Cum mulso vero datus ventrem deducit. Itemque passio vel vino dulci pthysicis. Et cum aceto mulso lienosis conuenit. *Plinius lib. 16.* Arborea glandifera Galliarum ferunt agaricum. Est autem fungus candidus & odoratus: efficax antidotis: in summis arboribus nascens, noctibus relucens. Signum hoc eius, quod in tenebris decerpitur. *Idem in lib. 25.* Agaricon vt fungus nascitur in arboribus circa bosphorum, colore candido. Id quod in Gallia nascitur infirmis habetur. Mas spissior & maior ex istis qui & capitis dolores facit, fœmina vero solutior, initio quidem gustus dulcis, mox in amaritudinem transit.

Locus vbi nascitur.

De eodem.

CAPVT XXIX.

Placcarius. Agaricum est quasi fungus, & est calidum in secundo gradu, siccum in tertio. Crescit supra radicem abietis, & maxime in Lombardia, fœmina melior est, quia rotundam formam habet, deficcatur, & fit albißima. Mas habet substantiam oblongam, & non est adeo albus, porro fœmina est alba, ac lenis ac frangibilis, & habet quasdam tuberositates intus, & quædam frustula quasi diuisa. Mas vero non habet, sed est durus, nec adeo frangibilis est. Sed eius lenitas esse potest, tum ex humiditate, tum ex corruptione. Cum manibus tractatur, & puluerizatur, manus puluerulenta remanet, sed non ex bonitate. Potest autem reseruari per quinque annos in multa efficacia, & principaliter purgat phlegma, secundario melancholiam, valet contra quotidianam febrem ex phlegmate naturali prouenientem, & contra cholericam passionem, contraque dysuriam, & contra fistulam, & contra hemorrhoidas, & contra morpheam. *Ancenna.* Agaricum secundum quosdam generatur in arbore corrosa secundum semitam putrefactionis, & in eius sapore sunt acredo, & stypticitas, eiusque substantia est aerea, terrea subtilis. Melius est album, velociter frangibile, porosum, valde planas habens extremitates, in cuius amaritudine dulcedo inuenitur, & fractum habet frusta superposita, & hæc est fœmina. Illud vero quod est mas non est bonum, sed durum & nigrum. Est autem agaricum natura calidum in primo gradu: siccum in secundo. Et est resolutiuum & incisiuum crassorum humorum, aperitiuum omnium oppilationum. Ipsa est styptica virtus. Confert omnibus calidis apostematibus. Datur in potu cum syrupo aceti ad schyaticam passionem. Et proprietate sua mundificat superfluitates cerebri, ac neruorum confert etiam casui, & ægritudini lacertorum. Confert etiam epilepsia, & asmati, & vlceri pulmonis cum rob, & cum aqua sputo sanguinis ex pectore, præterea confert ictericiæ: daturque bibendum ad apostema splenis cum oxymelle. Et quando solum masticatur & deglutitur confert dolori stomachi & eructationi acetosæ, datur & in potu ad dolorem hepatis. Solutione vero deducit humores crassos & diuersos melancholice, ac phlegmatis, & cholere rubre, quædo sumitur cum mellitate. Et quandoque solutiuas medicinas adiuvat, & facit eas vsque ad extrema corporis peruenire, vrinam, & menstrua prouocat & renum dolorem sedat. Confert iterum præfocioni matricis ac febribus antiquis crassis & tremori, & ex eo fit emplastrum ad puncturam vermium veneni frigidi.

Temperamentum.

De Agrimonia.

CAPVT XXX.

Dioscorides. Agrimonia est herba omnibus nota, quæ dicitur terraria minor. Similis est in omnibus agresti papaueri vel herbe ammoni. Sed in hoc discernitur, quod caput superius habet latius, & florescit

Ferraria

icterius

serius, nec florem facitita fœniceum sed croceum. Radix est illi rotunda deorsum, ex qua dimittit croceum actionis virtutis succum, qui argemone id est oculis nominatæ passioni conuenit, & nebulis oculorum. Nascitur in campis vel circa sepes. Radix eius dicitur eupatorium Græco nomine, est diuretica valde. Quæ viridis trita anthracas, id est pustulas malas curat. Ad serpentum quoque morsus, & canis, & hominis rabidi, facit; sic potata ad ventris dolorem & contra venena, item vulnera cauterizata viridis sanat. Trita & imposita mirè dolori, & tumoribus luxu concitatis valet. In serpentium morsu cum vino data venenum misicè discutit. Ad percussum quoque ferro vel sude cum aceto imposita facit, verrucas tollit, & ad splenis dolorem, In cibo tamen sumpta splenem consumit. Item ea quæ secundina sunt congesta aperit ac pessanat. Radix eius desiccatur. Et puluere vino aspersa omnes serpentinæ passionis liberat. Ipsa quoque radix in vino cocta & potata paralyticis prodest.

De alcamia & altea & alga.

CAPVT XXXI.

Platearius ubi supra. Alcamia est herba in transmarinis partibus, & etiam in Sicilia copiose inuenitur. Est autem frigida in primo, sicca in principio secundi. Et quia non ubique reperiri potest, qui eam habent puluerizant, & sic per regiones deportant, puluisque subnigri coloris est: per annos tres seruat, & habet virtutem consolidandi, & extendendi ac mundificandi, valet ad mundificationem cutis ad consolidationem quoque vulneris, & ad tingendum capillos, vel vngues, ac alias partes corporis. Et siquidem velit aliquis eos tingere colore rubeo, distemperet eam cum aqua vel aceto. Si autem nigro distemperanda est cum oleo, & pars inuncta sicari dimittatur, vixque postea recedit illa tinctura, nisi cum succo porrorum, & cantabrio, & aceto. *Anicenna*. Alcamia alias artanita, habet capita sicut capita cicercis, & eius folia sunt sicut folia caulis, eiusque radix est nigra radici rapæ similis, & illud quod de hac in opere medicinae administratur, est radix eius. Sed hæc species quam diximus, non est illa quæ in tempore nostro cognoscitur. Nam illa quæ nunc artanita cognoscitur est spina spissa ac breuis, quæ radicem habet qua lana lauatur. Est autem inscisium & resolutionum bonumque doloribus iuncturatum, & vtriusque anchæ, facit sternutationem ac vehementer aperit narium contractionem & colatorij opilationem, confertque singultui, ac fætum eiecit, eius decoctio valet punctoris venenosis, & similiter syrupus eiusdem. *Plinius lib. 27*. Altea herba est habens folia verbanacæ similia, quæ & peristerion cognominatur, caules tres aut quatuor foliorum plenos, flos rosæ, radices albas, cum plurimum sex cubitales obliquas. Nascitur in pingui solo nec sicco, vsus radicis eius est ex vino vel aqua dysentericis aluo cita, & ruptis, conualsis prodest. *Isidorus ubi supra*. Alga est herba quæ nascitur in aquis stantibus, dicta sic ab algore aquæ, vel eo quod alliget pedes, quia crassa est folijs, aquam ex parte supernatantibus. *Palladius lib. 3*. In caulium plantatione dicit Columella plantarum radices alga marina inuoluendas, viriditatis causa seruandæ, fimo simul adhærente.

De aloë herba.

CAPVT XXXII.

Isidor. Aloë est herba succi amarissimi. *Platearius*. Aloë fit ex succo herbe, quæ appellatur eodē nomine, hæc herba non solum in Græcia reperitur, & in India, & Persia, verum etiam in Apulia. Et succus

utilis est ad multa sicut dicitur infra. *Dioscorides*. Aloë succus est herbe, quæ habet folia & squillas, sed pinguiora & latiora & rotunda, & circa ea habet spinas raras, virgam autem habet similem anterico, florem album, & semen affodillo, odore graui, gustu amarum. Radicem habet vnã sicut lignum in India nascens plurimum, nascitur & maritimis locis & in Asia splendida, subrufa, lucida sine lapide, gustu amarissima. Citius emittit humorem dum alitur. Radix eius inscisa succum emanat, vel herba tota contusa exprimitur, & siccat: adulteratur autem mixto gummi, quod facile ex gustu & odore intelligitur, & quod non se partibus minutis soluit, & si manibus retenta non cohæret. Virtus est ei styptica, mediocriter calida & sicca nimis, ventrem mollit, putredinem purgat, phlegma deducit. *Plinius lib. 27*. Aloë similitudinem habet squillæ. Sed maior, & pinguioribus folijs, ex obliquo stricta. Caulis etiam tener est rubeus medius radice vna ceu palo in terram demissa, graui odore, gustu amara, laudatissima ex India affertur, sed nascitur in Asia, nec vtuntur ea nisi ad vulnera recentibus folijs, mirifice enim conglutinat, vel sacco ob id in eam serunt. Quidam & caulem ante maturitatem seminis inscidunt succi gratia, alique & folia: inuenitur autem & per se adhærens lachryma. Ergo pauimentandum censent ubi fuerint sara, ne absorbeatur lachryma; fuerit qui traderent esse in Iudæa super Hierosolymam metallicam eius naturam; Sed nulla magis improba est, nec alia nigrior aut tumidior est.

De altea.

CAPVT XXXIII.

Isidorus. Altea est agrestis malua siue malua viscus. Sed altea dicitur, eo quod in altum surgit. Viscus autem quod glutinosus sit. *Ex synonymis*. Altea bis malua, viscus, maluauiscus, ibicus idem est. *Dioscorides*. Altea digestoriam & calefactiuam diaphoreticam habet virtutem, folia sunt ei rotunda, cyclamino similia, flores habet similes rosis. Hastam longam duobus cubitis. Radix est illi multi laginosa, flos eius in mulsâ, vel vino coctus ac tulus & impositus, vulnera curat, serophas spargit, dolorem mitigat, neruorum tensiones relaxat, apostema rumpit vel spargit, vulnerum cicatrices curari facit. Elixâ vero ac trita cum axungia porcina, vel anserina & resina terebinthina tumores stericos & effocaciones medetur apposita. Elixatura quidem eius hæc omnia facit & secundinas excludit. Item radicis eius elixatura cum vino bibita in præsentia iuuat contra dysenteriam & sanguinem reijcientibus propter suam vim quandam stypticam vnde multum congruit dissiurijs, medicatur calculosis, opitulatur sciaticis, & dysentericis, & de alto cadentibus subuenit. Dolori quoque dentium opitulatur cum aceto elixa, & garganisimo adhibita, semen eius viride ac siccum cum aceto, & oleo tritum ac perunctum, maculas tollit, morsibus venenatis occurrit. Elixatura quoque seminis eiusdem dysentericis & sanguinè reijcientibus subuenit, & etiam in solutione ventris. Contra omnia venena opitulatur eobusta bibita. Cicatrizat etiã cava vulnera cum melle trita, horum scilicet qui molles habent carnes, vt sunt pueri fœminæ eunuchi. Omnem etiã duritiem & rigorem mollit ac relaxat. Est & alterum genus agrestis altea folia habens diuisa vt hierobotanus, & hastas quatuor aut tres, sed coriũ habet canabo simile, floremque minutũ rondo simile, radices albas & trãsuersas 5, vel 6, habentes cubiti longitudinẽ, hæc tamẽ cum vino vel aqua bibita dysentericis, & conuassationibus subuenit. Sola in aqua decocta, & pota dolores intestinorum sanat die tertia, trita quoque cum veteri axungia, podagras sanat imposita. Omnesque collectiones vel duritias, quæ nascuntur in corpore aufert, decocta cum

Figura.

Virtus.

Etymon Altea.

Virtus.

Hierobotanus.

fzno

Ruellius lib. 3
c. 95. ut
agrimoniã
ipsum vo-
catam à
ceteribus
Eupatoriũ.

Tinctura fit
per Altea-
miam.

Altea.

Alga try-
mon.

Altea deri-
uatur ab
ἀλτία id
est sano,

feno græco & lini seminis, pollue imposita. *Plinius* 12.
20. Altea in omnibus efficacior est radix, præcipue
conuulsis & ruptis. In aqua cocta sistit aluum, in albo
vino strumas & parotidas & mammarum inflationes
& pannos. Idem in vino decocta folia eius quamlibet
pernitiosam tussim medentur. Hypocrates vulneratis
ac sitientibus defectu sanguinis bibendum dedit suc-
cam decoctæ radicis. Ipsam vero vulneribus, cum
melle ac resina. Idemque conuulsis laxatis tumentibus,
& musculis, neruis, articulis, imposit, & asmaticis
ac dysentericis in vino bibenda dedit. *Auicenna*.
Altea nomen Græcum deriuatū est ex plurium iuua-
mentorum nomine, cuius natura calida est cum æqua-
litate. In ipsa sunt lenificatio, & maturatio, & mollifi-
catio, & resolutio. Semen & radix sunt in eius virtute
fortiora plurimum exiccatiua & subtiliora, linitur
super morpheam cum aceto: mollificat apostematata
& prohibet ea, & resoluit sanguinem & maturat vul-
nera. Confert apostematibus inflatis, & scrophulis &
valet ad duritiem matricis. Sedat dolorem iunctu-
rarum, & proprie cum adipe anseris, confert etiam
ischiatricis ac remori, & attitioni lacertorum, & ex-
tensionem neruorum. Tumorem & inflationem resolu-
uit, quæ sunt in palpebris. Semen eius tussi calidæ
confert, & facili sputum efficit, prohibetque flu-
xum sanguinis, cum virtute suæ stypticis: eius fo-
lia conferunt apostematibus mammillæ, & ponitur in
emplastris pleuretis & peripleumoniz, eius quoque
gummi sitim sedat. Decoctio radicis eius bibita con-
fert vrinæ, & intestinorum ardori, & apostematibus
ani.

De Ambrosia.

CAPVT XXXIIII.

Plinius lib. 27. Ambrosia (quam alij Ambriam vo-
cant) vagi nominis est, & circa herbas alias flu-
ctuans, vnum fruticem densum ramosum tenuem
triam fere palmorum habet, tertia parte radice breuiore,
folijs rutæ. Circa inum caulem semen est vis de-
pendentibus odore vinoso. Qua de causa botrys à
quibusdam vocatur, ab alijs arthemisia. Coronantur
illa Capadoces, & vsus eius ad ea quæ discuti opus
sit. *Isidorus* ubi supra ambrosia est herba quam latini
apium syluaticam vocant. De qua *Virgilius* ait, am-
brosiæque comæ diuinum virtutis odorem aspirare.
Dioscorides: ambrosia quam botryn vel arthemisia
dicunt, frutex est multas habens virgas tribus
palmis longas, & folia initio minuta, rutæ similia,
virgæ sunt planè fæminæ. Et est quasi acinus odorem
habens vini, quæ non florescit. Radix est tenuis, &
longa duabus palmis. In Capadocia nascitur, & quæ
circa se inuenerit complectitur, virtus est illi styptica,
& omne corporis rheuma prohibet cataplasmati ad-
hibita. Nascitur in locis saxosis, vel parietibus ex lapi-
de fabricatis, habet autem folia scolopendriæ similia.
Eiusque folia multa sunt ex vna radice ascendente,
diuisa sicut polypodium, subito rufa & aspera, & de-
super viridis. Est autem sine hasta, sine flore, sine semi-
ne: folia eius elixa cum aceto, & bibita diebus 30. im-
plem siccant. Eademque vino addito & vt cataplas-
ma imposita spleni singulare præsidium est, stragurijs
ac subglutionibus & ictericis prodest, bibita ve-
ro calculos frangit. Azon quoque maius quod
omni tempore folia seruat viridia, dicitur etiam
bulcamon aut ambrosia, hastas habet maiores cu-
bito, in crassitudine pollicis, virides ac pinguiore
diuisa folia super terram expansam in seisa, linguæ
similia, superiora vero stricta sunt & spissa, & si-
cut oculis picta. Nascitur in locis montuosis, ac
testosis: multi & in tegulato tecto seminant eum:
virtus est ei styptica & frigida vnde herpetis & igni
facto necessariè apponitur, cum polenta trita pascen-
tia vulnera & tumores oculorum medendo compes-
cit, folia eius imposita combustionibus & podagricis

Botrys.

Arthemisia.

Figura.

Locus.

Azō maius.

A est singulare præsidium eademque cum polenta, &
succus eius cum oleo roseo cephalicis maximum
præstat effectum. Idem succus bibitus sphalangionis
morsus non sœuire facit, & solutioni ventris & dys-
sentericis principale existit remedium. Ipsaque cum
vino bibita rotundos lumbricos excludit, & succus
eius cum lana imposita mulieris fluxum extinguit, ea-
demque turbos oculis inuncta prohibet.

De anabulla & anagallide.

CAPVT XXXV.

Plinius ubi supra. Anabulla est species tithymal-
li, quæ virtutem habet dissoluendi & attrahendi,
purgat principaliter phlegma, secundario choleram:
lac eius colligitur in medio veris, & principio æstatis.
Summitates eius franguntur, & inde guttæ lactis ex-
euntes in vase vitreo recipiuntur: cauendum est ne
manus colligentis à lacte tangatur, quoniam exusta
excoriaretur. Quod si tangat locus Solatri vel alte-
rius herbæ frigidæ succo fricetur per annos multos
efficacia seruetur in multa, per se autem non debet da-
ri, quia nimis vehementer operaretur. Inde tamen me-
dicinæ & aureæ pillulæ acuantur multique medici
neglectis omnibus hoc acumine vtuntur, tum quod
facilius habetur, tum quod facilius laxat. Sed antequam
alia medicina ex eo acuat, ita præparandum est, vt
eius malitia reprimatur. *Plinius* lib. 25. Anagallida ali-
qui chorocoron vocant, duo sunt eius genera. Mas flo-
re phœniceo, fœmina cæruleo, nō altiores palmo, fru-
tice tenero, folijs pusillis rotundis in terra iacentibus.
Nascuntur in hortis, & locis aquosis, priorque flores
cærulea, vtriusque succus oculorum caliginem cum
melle discutit, & ex ictu cruorem magisque cum atti-
co melle inunctus pupillas dilatat. Et ideo hoc inun-
guntur, quibus paracentesis fit. Iumentorum etiam
oculis medetur. Succus eius purgat caput per nares
infusus, ita vt deinde vino colluatur. Idem quoque
succus contra angues in vino bibitur. Mirum quod
fœmina tam pecora vitant, ac si decepta similitudine,
(flore enim distant tantum) degustauerint, statim
eam in remedio quærunt quæ asyla nuncupatur.
Dioscorides. Anagallis quam multi chorocoron dicunt,
duæ species sunt, vna quæ florem hyacinthinum pro-
fert, & fœmina est. Alia vero quæ flores dactyli co-
lorem habentes profert, & masculus est. Ambarum
frutices sunt minores ac super terram expansi, sed
quadratas virgellas habentes ad thyrsum cum tenui
radice, semen desuper obrotundum habentes. Am-
bæ verò vulneribus effectum præstant humorem non
admittunt. Infixa corporibus euocant, præsentia vul-
nera abstinunt. Dolorem dentium prohibet succus
eius, si pro dextro dente in sinistra nare fuerit immis-
sus. Idem cum attico melle cocto adhibitus omnes
causas vel caligines oculorum deterit siue vitium eo-
rum, quod argenta dicitur. Morsibus quoque vene-
natis bibitus medetur, phreneticis, & hydropicis, &
hepaticis ac renali passione defectis auxiliatur. Aluo-
tumenti imposita subuenit. Alias verò imposita si
fuerit, inutilis est. Succus quoque naribus infusus, pu-
tredinem capitis purgat, habet enim desiccatiuam
virtutem absque mordicatione, vinctaque vulnera glu-
tinat, ventrem quoque deducit, multo admixtus, &
potui datus, herba ipsa contusa, & imposita stirpes
educit de corpore. Ex herbario. Anagallidis succus
melli permixtus æquis ponderibus, & naribus infusus,
phlegmata deducit, dentium dolorem sedat, faciem
quoque mulieris claram, & densam reddit, facit et-
iam ad epilepticos, & mente alienatos.

Remedium
contra os-
tium ma-
bulla.

Duo genera
anagallidis.

Paracentesis.

Contra do-
lorem den-
tium.

Contra æ-
gema.

De Anchusa.

C A P. XXXVI.

Isidorus ubi supra. Anchusa est herba, cuius radix digi-
tos inficit contrita. Sanguinei quoque coloris est,
vnde etiam pictoribus ad purpuram effingendam vel
efficiendam in vsu est. *Dioscorides*. Anchusæ duo sunt
genera, vna siquidem habet folia lactucæ similia, sed
acuta, & aspera, & integra, & spinosa. Radix est ei cras-
situdinem habens digiti, coloris sanguinei, in ætate
digitos inficiens. Nascitur in locis cultis, habens in Æ-
gypto folia super terram sparsa, virtus redarguentis est
radix, medetur combustionibus, cera, & oleo additis
vulnera renum optime curat, ignem sacrum cum po-
lenta extinguit, maculas corporis, & lepras cum ace-
to imposita emundat. Supposita menstruis imperat.
Abortum facit. Eius elixatura rectè mulierum stereticis
adhibetur, nefreticis aut splenicis opitulatur, & cū
vino febrientibus. Eius quoque folia ventrem stringūt
cum vino bibita. Ipsi herbe coctio mēbrum arcua-
tum sanat. In oleo decocta, & admixta ceræ apponitur
vitionibus, & vlcibus difficile cicatrizantibus. Alia
est anchusa quam multi dicunt alcibiadion, supradicta
minor, habet enim folia minora, sed aspera, virgasque
similes, sed tenues, super quas florem purpureum vel
phæniceum profert. Radices habet rufas, & oblon-
gas. Nascitur in locis arenosis, vnaque virtus est radici,
& folijs. Moribus venenatis occurrunt, manducata,
bibita, & in collo ligata, vim venenatorum non admit-
tunt. Folia masticata si conspueris serpentem necabis.
Est etiam alterū genus anchusæ supradictis simile, sed
minus habet semē, & phæniceum colorem, & hoc si-
militer masticatum, & consputum, celerem serpenti-
bus infert mortem. Radix eius cum cardamo, & hyso-
po bibita, lūbricos latos excludit. *Ex herbario*. Anchusa
duplex est, vna quam *Afri* Barbatam vocant, alia
quæ maximè medicinæ apta est, hæc in terra præssa,
spinosis folijs sine caule nascitur, & mense Februario
legitur. Radix eius in oleo decocta, & cera facit ad
combusturas.

De Aristolochia.

C A P. XXXVII.

Isidorus. Aristolochia dicitur eo quod, mulieribus fe-
tis optima esse comprobetur. Nam post partum su-
per sella matricem beneficio vaporis expurgat. Huius
genera sunt duo, vna dicitur rotunda, eo quod radicem
habeat rotundam. Altera vero longam habet, cum ra-
mis, & folijs longioribus. Quam etiam dactylinam
vocant, eo quod radice sit robore digitali, & longa.
Plinius lib. 15. Aristolochiæ nomen inter nobilissimas
herbas grauidæ dedisse videntur, quam esset aristæ
æchuses. Nostri malum terræ vocant, & quatuor eius
genera seruant, vnum tuberibus radicem, rotundis fo-
lijs inter maluam, & hederam, nigrioribus ac molliori-
bus. Alterum, mascula radice, quatuor digitorum lon-
gitudine, baculi crassitudine. Tertium vero longissi-
mæ tenuitatis, vitis nouellæ, cui sit præcipua vis, om-
nes colore buxæ, caulibus paruis, flore purpureo. Bac-
culas ferunt paruas vt cappares, valent radice tantum.
Est etiam quarti generis, quæ vocatur pistolochia, te-
nuior quam proximè dicta, radicis densis capillamen-
tis crassitudine iunci plenioris, hanc quidam polyrrhi-
zon vocant. Omnium medicatus est odor, sed oblon-
ga radice, tenuiorque gratior. Carnosi enim est corti-
cis, vnguentis conueniens nardinis. Locis nascuntur
pinguibus, & campestribus. Effodere eas messibus tē-
pestiuum, ita desquamato terreno seruantur. Maximè
vero laudatur pontica, & in quolibet genere quoque
ponderosissima, medicinis aptior est. Rotunda contra
serpentes. Oblonga in summa gloria est etiam modo,

A à conceptu admota vuluis in carne bubula mares, vt
traditur, figurat: Piscatores Campaniæ radicem illam,
quæ rotunda est, vocant venenum terræ. Hanc verò
confusam immixta calce mari sparsere, mira cupidita-
te pisces aduolant, statimque exanimati fluitant. Ra-
dix pota ex aqua, eius quæ polyrrhizos vocatur, cōuul-
sis, contusis, ex alto præcipitatis, esse traditur vtilissi-
ma. Semen vero pleuriticis ac neruis confirmare, &
excalescere, eadem satyrion est. *Idem in lib. 25*. Aristo-
logia putrida vlcera curat, solida expurgat cum melle,
ferum & æs extrahit, infixæ corpori omnia, præcipue-
que sagittas, & ossa fracta cum resina. *Anicenna*. Ari-
stologia duplex est. Quædam est longa, quædam rotū-
da. Omnes eius species sunt calidæ in quarto gradu,
siccæ in secundo. Est autem absterfua, & aperitiua,
subtiliatiua, attenuatiua, attractiua. Et longa quidem
in nascentibus, & vlcibus dignior est, quia calidior,
& magis absterfua, sed in reliquis operationibus ro-
tunda. Confert autem morpheæ, & abstergit dentes
proprie rotunda. Mundificat quoque pectus, & pul-
monem, & confert dolori lateris cum aqua bibita.
Mundificat autem vlcera sordida, & excoriationi ge-
nerat carnem proprie longa, prohibet fraudem vlcerū
putridorum. Confert etiam puncturæ scorpionis, & ad
alia multa proficit. *Platarius ubi supra*. Aristolochia v-
traque calida in primo gradu, & sicca in secundo. Ro-
tunda magis competit medicinæ, & radix magis, quæ
folia. Habet autem virtutem dissoluendi, consumendi,
& expellendi venenum: puluis etiam eius vulnere vel
istula mortuam carnem corrodit.

De Arnoglossa.

C A P. XXXVIII.

Isidorus. Arnoglossa est idem quod agnilingua, sci-
licet herba, quæ à Romanis plantago dicitur, eo
quod planta eius cito terræ adhaereat, & hac multi pro-
olere vescuntur. *Platarius*. Arnoglossa sine hepta-
pleuros nomen sumpsit à similitudine agniniæ linguæ.
Nam Græci arnon dicunt agnum, glossa linguam, vel
quia sepe adnata habeat germina in longitudine septē
costis similia, ideo heptapleuron vocatur, Latine ve-
rò plantago nominatur. Eius genera sunt duo, maius
scilicet polypleuron, & aliud quod est minus, & illud
quidem, quod minus est, habet folia minuta, & angu-
sta, & lenia. Eiusque virga multos habet angulos ad
terram inclinata, florem habens viridem, & super ip-
sam virgam semen. Nascitur autem in locis cardua-
riis. Alterum genus plantaginis habet folia lata, &
neruosa, huius virgæ sunt rufæ, vnus cubiti longitudi-
ne à media virga vsque sursum est semine plenum, ra-
dices habet multas, & teneras, & asperas, & albas, ad
vnus digiti crassitudinem. In vallibus nascitur, & in
locis aquosis, & in hortis, & in pratis. Melior est ta-
men maior, virtus est ei in folijs sicca, & styptica. Ca-
taplasmate adhibita sordida vulnera purgat, & rheu-
mata purgat, & siccatur, profluentibus sanguinem oc-
currit, maculas nigras curat, & ad cicatrices vulnera
facile ducit. Semen eius tusum, & in puluerem reda-
ctum, sanat vulnere aspersum, & vitionibus est singu-
lare præsidium. Moribus caninis auxilium præstat, &
scroffis ac tumoribus, maximè si cum sale imponatur.
Tosta vero folia eius cum aceto, & sale dysentericis
ac celiacis opulantur, maxime si cum lenticula adhi-
beantur. Cocta iterum subueniunt hydropticis, & epi-
lepticis profunt, & asmaticis. Succus eius gargarismo
purgat sordida oris vulnera. Idem extinguit sacrum
ignem, cum absynthio, & cymolea mixtus, & fistulis
medetur, per clisterem adhibita, dolori aurium infu-
sus medelam præstat, oculorum quoque dolores mi-
tigat. Collyriis necessariè miscetur, gingiuis sangui-
nem abstinet, ptyphicis, & sanguinem reijcientibus
adhibetur, dysentericis quoque clistere adhibitus
maximum præsidium est. Effociones stereticas cum

lanis adhibita soluit, & matricis rheumatismum similiter suspendit. Semen eius cum vino bibitum ventris solutionem stringit, ac reijcientibus sanguinem mire proficit. Herba ipsa cum vino vel aceto cocta, id confert. Elixatna quoque radicis eius omnia supradicta facere potest. Cruda commasticata dentium dolorem ac vesicæ mitigat. Minor etiam planta valet ad mulsæ, prout sub hoc nomine plantago dicitur inferius.

De Artemisia.

C A P. XXXIX.

Etymon.

Isidorus. Artemisia est herba Dianæ à gentibus consecrata, vnde & nuncupata. Diana siquidem Græcè arthemis dicitur. *Plinius lib. 25.* Artemisiam, quæ anthea Parthenis vocabatur, à Parthe id eo cognominatam quidam putant, quoniam priuatim foeminarum malis medicatur. Absinthij modo fruticosa est, maioribus folijs pinguibisque. Duz sunt eius species. Altera quidem latioribus folijs. Altera vero tenuioribus folijs, & non nascens nisi in maritimis. *Idem lib. 26.* Artemisiam alligatam qui habet viator, negatur lassitudinem sentire. Artemisia vuluz muliebri medetur ex oleo irino vel sico trita, aut cum myrrha opposita. Eiusdem quoque radix pota in tantum purgat, vt partus enecatós extrahat. Decoctum ramorum eius menses, & secundinas cit insidentibus. Ad eadem omnia profunt eius folia potu vel imposta ventri vna cum farina ordeacea. *Placarius vbi supra.* Artemisia, quæ alio nomine dicitur mater herbatum, calida est, & sicca in secundo gradu. Huius folia magis competunt medicinæ, quàm radix, valet autem contra sterilitatem mulieribus factam ex humiditate. Nam si ex siccitate potius obesset, valet etiam ad alias mulierum causas, Idem contra emigranem, & cephalicam. *Disforides.* Artemisiam sunt duo genera, vna est fruticosa similis absinthio, folia maiora, & pinguiora habens, & hastas longas, hoc nascitur in maritimis locis lapidosis, & sabulosis, floret autem æstate floribus albis, paruulis, graue olentibus, amaris alia vero in mediterraneis nascitur, vnam habens hastam folijs plenam, florem melinum, & tenuem atque iucundio-rem, habet autem vtraque virtutem acerrimam, purgatiuam, tenuantem, calidam, leptomericam, & multis valetudinibus remedium præstat.

Contra lassitudinem.

Temperamentum.

Carmina de Artemisia.

Herbarum matrem dedit artemisia, nomen,
Præcipue morbis mulieribus, ista medetur.
Mensura deducit eius decoctio sumpta,
Hæc matrixque facit, si saepe sonetur eadem,
Vel si cruda mero sociata terendo bibatur,
At si trita virens super aluum nocte ligatur,
Pellit abortiuum potu vel subdita tantum,
Duricias soluit stericas pellicque tumorem,
Vrinam potata ciet, lapidesque repellit,
Ictericæque iuuat cum vino sapius hausta,
Hanc adipi inunctam strumis apponere laudat,
Plinius, atque iubet cum vino sumere tritam,
Hic opium nimium si quemquam læserit haustum,
Subuenit eximie, si vino iuncta bibatur,
Affirmat quidam quisquis gustauerit illam,
Quod nullo valeat nocuo medicamine lædi,
Et quod eum morsu non appetat vlla serarum,
Radix illius collo suspensa rubetis,
Dicitur, & cunctis nocuis obfistere raris,
Succus adhuc eius cum vino proderit haustus,
Si mulsio contra recens seruabitur herba,
Vnum præcisit reddis medicabile morbis,
Et sapor est & odor vino gratissimus illi,
Confortat stomachum sanat præcordia sumptum,
Et multæ alijs affirmant vtile causis.

De Asa, & Asaro, & Asclepia.

C A P. XL.

Avicenna. Asa quidem duarum specierum est, Asa. Asarum vna est fœtida, & altera odorifera, nec fortem odorem habens. Calidior eorum est fœtida, & est herba vehementis igneitatatis in se tota, plurimum huius speciei est cyenense, & almaroth gummi, de qua scilicet inter aliam gummi dicitur infra. Et est *Vitis.* calida in principio quarti, sicca in secundo, frangit ventositates, & effugit eas propter suam resolutionem, & est cum hoc inflatiua. Inscidit, & resoluit sanguinem congelatum in ventre. Confert alopeciaz illinita cum aceto, & pipere, & quando administratur in cibarijs facit bonum odorem, & abscindit verrucas, quæ sunt vt clauis, cum insciduntur rectè apostemata fraudulenta mortificantia membrum, & ponitur asa super ea, confert, & est bona in cura dubelet apparentium, & occultarum: Confert impetigini, Quando bibitur cum aqua granatorum confert contritioni lacertorum, & confert doloribus neruorum sicut petano, & paralyti. Confert dantibus, & habet operationem peoniz in epilepsia, & cum ex ea fit gargarismus eradicat sanguisugam gutturi annexam, est bona initio aquæ alcosol factæ ex ea cum melle. Valet & ad plura alia. *Isidorus.* Asarum nascitur in vmbrosis montibus, herba floribus casic similibus. Inestque flos iuxta radicem purpureus in quo semen continetur vuarum simile, radicibus pluribus ac tenuissimis, & bene redolentibus, & est virtute similis nardo. *Disforides.* Asarum est quod multi nardum agrestem appellant, habet folia hederæ similia, tenuia & rotunda, florem inter folia iuxta radicem purpurei coloris in similitudinem hyoscyami. Semen vero simile vuis, habet & radices plurimas tenues atque nodosas, & geniculosas similes gramini, odore suaves, ac linguam remordentes cum fetore sufficienti. Habet enim calefactores vires, & cum acrimonia rixantes, vnde vrinam, & menstrua prouocat. Ad totum & corpus facit, cum vino, & oleo iunctum calefaciendo. Diuretica est, hydropicis, & ischiaticis prodest. Pota cum mulsio ventrem purgat sicut elleborus albus. Miscetur quoque diuersis oleis odoratiuis. Nascitur autem in locis vmbrosis, & montuosis in Phrigia, & etiam in Ponto vel Italia.

Antenna. Asarum est herba habens semina plurima cuius radicem nodus est tortus, & assimilatur piperi boni odoris linguam mordicanti, habet florem inter folia apud radicem suam, cuius color est purpureus similis flori hyoscyami. Radix eius est magis iuuans, quam aliquid quod in eo sit, & eius virtus est virtus acori vel in eo fortior. Ex eo melius est, quod subtilis odoris est. Nam calidum est, & siccum in terio gradu, & dicitur, quod siccitas eius est maior caliditate ipsius. Operit, & sedat omnes dolores intrinsecus propriæque infusio eius, & subtiliat, & resoluit, membræque frigida calefacit. Confert etiam ischiaticæ ac dolori aurium antiquo & propriè ipsius infusio. Confert iterum crassitudini corneæ, & oppilationi hepatis, eiusque duricie, denique confert eius infusio ictericæ, & hydropis, eiusque iuuamentum est maius in febribus, & confert duricie splenis, vesicæ & renes prouocat eiusque potio sicut elleborus albus in purgatione ventris cum aqua mellis soluit. *Plinius libro vigesimo secundo.* Asarum esse salutare ait iecoris tradi vitis, axungia sumptum in hemina mulsio myrti aluum purgat ellebori modo, hydropicis quoque prodest, ac præcordiis vulsis & morbo regio. In mulsio si addas facit vinum vrinis ciendis. Cum folia mittit in vmbra effoditur atque siccat. *Idem in lib. 27.* asclepia est herba habens hederæ folia, ramos longos, radices numerosas, tenues, odoratiuas, flos eius aureus, graue semen, sæculatum, nascitur in montibus, radices eius meden-

tur

tur torminibus, contraque serpentum ictus, valet non A solummodo, sed etiam illitum.

De Baccari, & barba hircina, & basilica.

C A P. XLI.

Dioscorides. Baccaris herba est odoratiua coronis apta, folia habens aspera, & lata interseca. Cui virga est vnus cubiti longitudinis, angulosa, ramis asperis plena, florem habet purpureum, & pinguem, & albidum, & odoratum. Radicem habet similem elephoro albo, odoremque similem cymiano. Nascitur in locis humidis, & asperis. Radix eius in aqua cocta conuassationibus, & de alto cadentibus opem fert bibita. Tussientibus etiam medicatur, vrinam prouocat, supposita menstruis imperat, moribus venenatis occurrit. Cum vino bibita idem praestat, vntionibus quoque bene miscetur pra odore, virtus est ei styptica, & digestibilis, imposita tollit dolorem capitis, tumorem oculis amputat, alopecias succo emendat. Mammarum tumorem imposita spargit, ignem factum extinguit. Eius herba somnum inducit. *Plinius libro vigesimo primo.* Baccar quam aliqui ex nostris pensam vocant, auxiliatur contra serpentes, & contra epiphoras, & capitis dolores atque feruores, imponitur & mammis a partu tumentibus, & aeglyopis incipientibus atque sacris ignibus. Est etiam hepaticis, conuulsis, & suspiriosis salutare, radicem eius decoctam bibere, laterum quoque punctiones tollit, vesicae calculos pellit. Cum diaplasmate tonditur, & odoris gratia vestibus inseritur. Eius etiam odor somnum gignit. *Auicenna.* Barba hircina par habet caliditatis, & frigiditatis, imo frigiditas eius est in fine primi gradus, & siccitas eius vehemens ad tertium perueniens. Styptica est vsque ad terminum, & radix eius est fortioris stypticitatis. Ponitur in theriaca ad contrahenda membra. Succus eius est in stypticitate seminis rose, folia eius cum exiccantur vulnera vlceraque consolidant, & vlceribus antiquis conferunt, ipsius quoque flos in omnibus istis est fortior, radix eius est ex medicinis aurium sordicem abstergentibus, remque vlcera desiccantibus, & odorati conferentibus, flos eius, & folia, & radix quodcumque fuerit bibitum cum aqua ordeii, pulmonis vlceribus confert, eiusque succus sputo sanguinis prodest. Confortat haec herba stomachum, & prohibet effusiones materierum ad ipsum, proprieque succus eius. Est etiam medicina fortior ad intestinorum vlcera, quando bibitur flos eius proprieque succus cum vino. Ad fluxum quoque sanguinis ex matrice valet in modum emplastri superpositus aut etiam bibitus. *Ex herbario.* Basilica est herba filici similis, folijs longioribus, & angustis, guttis nigrioribus, & asperis. Radix eius pedi vrsi similis est, florem cryocitum habet, haec omnes basiliscorum violentias obtinet, & qui secum illam habuerit eos obtinet, ad omnes quoque serpentium generationes tutus erit, sed qui eam legit, ab omnibus mundus erit.

De Borith, & botrachis ac botry.

C A P. XLII.

Glossa super Hieremiam. Borith herba fullonum dicitur, quae in palestina in humidis, & virentibus locis nascitur. Eandem vim quam & nitrum habet ad lauandas sordes. *Dioscorides.* Botrachion quia risum adducit si quis eam manducauerit, multi risum vocant: Huius species sunt quatuor, vna habet folia coriandro similia, sed latiora, & alba, & pinguiora, florem vero melinum aliquando purpureum, virgamque non longam, sed breuem, radicem albam, & non amaram, in modum ellebori fissam, virtus est ei viscida & exulneratiua, locis aquosis nascitur, vulneribus cum axun-

SPEC. NATVRALE

gia siue sale imposita, putredines ac sordes expurgat. Sed non diutius in loco stare debet ne carnem sanam vulneret. Haec eadem, quae scelerata dicitur, cum fimo porcino trita, & imposita scrophas, formiculas, & apostemata, intra paucas dispergit horas. Secunda est thyrli longioris, folijs hirtis, multisque locis inscis, gustu acerimis, haec multa in Sardinia nascitur, quam dicunt apium agreste, eique virtus est viscida valde. Tertia species est habens folia parvissima, & incensidiosa, tetri odoris, cum floribus aurosis, botrachij genus, quod statice dicitur, & locis sabulosis, & campis arenosis nascitur. Radix eius articulo similis est, quae radículas paucas, & tenuissimas habet: haec herba cum radice sua, & cum aceto mixta, & imposita, cicatrices nigras colori proprio reddit: luna crescente cum in signo tauri vel scorpionis fuerit, prima pars in collo ligata, lunaticos sanat. Quarta species florem lacteum habens: omnes cum folijs, & radicibus vulneratiuae sunt, & scaroticę, vnde cum dolore exulnerantes impositae vngues leprosos tollunt, id est verrucas expurgant, stigmata quoque auferunt, Alopecijs medentur, & ipsorum elixatura foimento perionibus opitulatur. Radix eius sternutamenta prouocat, sicca vero idhibita dencium dolorem sensim auferendo tollit, folia eius cataplasmate imposita cruda vltulationem absque scara faciunt, siquidem vrendo exeunt. Thyrsus quoque naturaliter facit ad omnes leprosos, & crepaturas cutis quas Graeci stigmata vocant. Secundum alios haec herba similis est cicute, crescens in modum ferulae, florem in summo aurosum ac splendidum habens, radicem subalbidam, & longam, in locis humidis nascens. Habet autem vires causticas, & vlcerantes. *Plinius lib. 25.* Ramunculum vocamus quem Graeci botrachion, cuius genera sunt quatuor, vnum pinguioribus quasi coriandri folijs accedentibus ad latitudinem maluae, liuido colore, gracili caule, & alba radice. Nascitur in limitibus humidis, & opacis, alterum genus foliosius pluribus foliorum inscisuris, altis caulibus. Tertium est minimum graui odore, aureo flore. Quartum est huic simile, sed luteo flore. Omnibus est vis caustica, si cruda folia imponantur, pustulas vt ignis faciunt. Ideoque ad lepras, & pforas vtuntur his, & ad tollenda stigmata. Omnibus miscentur causticis. Alopecijs etiam imponunt celeriterque remouentes. Radix in dolore commanducata diutius rumpit dentes. Eademque sicca conscisa sternutamentum est. Nostris etiam herbarij strumam vocant, quia medetur strumis, & panis parte infirma suspensa. *Dioscorides.* Botrys herba est fruticosa, tota super terram sparsa, colorem melinum habens per interualla fruticata, virgae huius in omnibus ramis semine plenae sunt, foliaque cum maximo, & bono odore, ideoque multi pro suauitate odoris ea rebus alijs adiungunt. Nascitur in locis cultis, & spaciosis, quae cum vino bibita prodest orthopnoicis Capadoei vero illam dicunt ambrosiam, alij arthemisiam. Succus eius in balneo bibitus ictericis colorem reddit.

De Branchia vrsina, & brionia.

C A P. XLIII.

Platarius. Branchia vrsina est calida, & humida in primo gradu, virtutem habet mundificandi, maturandi, & lenificandi. Contra frigida apostemata eius folia cum porci axungia teruntur, & supponuntur trita, & in aqua decocta. Contra vitium splenis, & ariditatem neruorum sit ex eadem contrita, & in oleo diu macerata cera colaturę addita vnguentum, folia vero recentia semper in vnguentis sunt ponenda. *Isidorus.* Brionia est herba quaedam quam Latini vocant albam vitem vel a coloris qualitate, vel quod eius radix contrita, & infricata corpori teneriorem, & candidiorem reddat cutem. Nam & succus baccarum eius, lac siccis reddit vberibus. *Dioscorides ar-*

Vitru.

Tropen-herba.

Barba hircina temperamentum.

Vales stomacho confortando.

Basilica.

Borith.

Botrachion prima species.

Secunda.

Tertia.

Quarta species.

Figura.

Ramunculus.

Struma.

Botrys.

Orthopnoe curatio.

Virtus.

Brionia.

Amphostea.

pelolleuce vel brionia habet hastas, & folia viti nostrae similia, sed aspera, & minora. Capreolis quoque similes sunt implicantes se, semenque eius est vix simile ratum, & fuluum. Folijs, & hastis eius, & radici virtus est viscida, vnde vulneribus Chironijs medicatur, superposita vulnera, & caneros ad sanationem perducit. Radix eius colorem bonum corpori reddit, liuorem & panaricia emendat. Cum vino in cataplasmate adhibita duficias apostematum ossaque corpori infixae eicit. Medicaminibus stypticis necessarè commiscetur, epilepticis bibita toto anno praestolatur. Similimodo accepta prodest apoplexiae, & stomaticis praesidium est singulare. Moribus venenatis occurrit, abortum facit, & plus accepta maniam adducit. Secundinas deponit, vrinam prouocat addito melle vt electuarium datur. Sicque dyspnoicis, & effocationibus opitulatur. Tussim, & dolorem lateris compescit, de alto cadentibus, & conuassationibus maximum remedium existit, cum aceto bibita splenem siccant 30. diebus accepta, cum caricis quoque factum cataplasma facere potest omnia supra scripta, in aqua cocta, & fomento adhibita, ictericos purgat, Succus eius cum mulso bibitus, omnia supra scripta facere nouit, & phlegma deponit, capreoli eius in vino elixi, & comelli, ventrem, & vrinam mouent. Semen eius tritum ac perunctum scabiem, & leprosos curat, & lac mulieribus praestat. Succus quoque baccarum eius lac siccis reddit mulieribus. Radix proiectionem, & extenuationem habet virtutem, & desiccant mediocriter. Ideo splenem resoluit insclerosi posita, extrinsecus autem supraposita cum ficis scabiem, & lepram sanat, in cibo etiam pro splene datur, ac per vrinam splen digeritur, haec herba denique tam laudabilis esse probatur, vt theriacae potioni misceatur.

De Buglossa.

CAP. XLIII.

Isidorus. Buglossos à Græcis est dicta, eo quod asperissima folia in modum linguae bouis habeat. Quz mirum in modum ob sapientiam nutriendam à veteribus infundenda vino memoratur. Conuiujs quoque hilaritatem praebere fertur, & etiam pro olere sumitur. *Plinius libro vigesimo quinto.* Buglossos folia habet bouis linguae similia, super terram sparsa, & aspera, & nigra & minora. Quz vino mixta animi voluptates auget, & vocatur euphrasinum, fluxiones quas Græci rheumatismos dicunt sedat, & ischiaticis cum aqua bibita singulare praesidium tribuit. *Auicenna.* Lingua bouis est herba lata habens folia. Et canna eius est plana, cuius rami sunt vt pedes locustarum, & color est ex viridi, & citrino, administranda est autem in medicina, illa quz crassa habet folia, super quorum faciem sunt puncta, quz radices spinarum aut pilorum exeuntium ab ea. Proxima est æqualitate in calore, ad caliditatem enim paruum declinat, & est in fine primi gradus in humiditate. Quz autem sicca est, minoris est humiditatis: virtus eius est, quz adusta est alcula, quz sunt in infantibus remouet, & inflationem oris sedat. Est etiam lenificatiua pectoris, & confortatiua cordis. Bona melancholice & solitudinis ac tremori cordis ex vino, & dispositionibus melancholicis. Quidam in potu tribuunt eam ad tremorem cordis calidam. Confert etiam tussi, & asperitati canne proprieque cocta cum saccharo, & ydromele.

MACER.

Lingua bouis Græco sermone buglossa vocatur,
Hæc cholera rubeam nimio seruore perustam,
Purgat cum vino fuerit si sumpta frequenter,
Cardiacam cholera quam fecit copia nigra,
Consimili potata modo curare valebis,
Pulmonem nocuos humores detrahât hausta.
Mixtus aque tepide succus si sumitur eius,
Vim memorem cerebri dicunt seruare periti,

Vinum potatum quo sit macerata buglossa,
Latos conuiuas decoctio dicitur eius,
Reddere, si fuerit inter conuiuia sparsa.

De Bupreste ac buphalmo.

CAP. XLV.

Plinius libro vigesimo secundo. Buprestim, magna inconstantia Græci in laudibus ciborum etiam habuerunt ijdemque remedia tanquam contra venenum prodiderunt. Ipsum quoque nomen est indicio, bouem esse venenum quos degustata dissilire fatentur. Quapropter nec de hac plura dicemus. *Isidorus ubi supra.* Buphalmon habet florem croceum oculo bouum similem, vnde & à Græcis accepit nomen. Est autem caule molli, folijs similibus Coriandri. Nascitur iuxta muros ciuitatum. *Plinius lib. 25.* Buphalmon oculis bouum similis, folio fœniculi, circa oppida nascitur fruticosa caulibus, qui & decocti manducantur. Quidam eam calchian vocant, hoc cum cera sciromata discutit.

Dioscorides. Bupthalmos est herba antuni similis, lænes emittens thyrlos, & folia tenuiter scissa & mollia, maratrosimilia, flores habet nigros ac vehementer splendentes, & in oculorum similitudinem rotundos, vnde & nomen traxit. Nascitur in ciuitatibus, flores eius aut folia trita, & aceto addita, pustulas, & duritias spargere prohibentur. Aliqui vero affirmant, quod si postquam lauatur quis eam biberit, bonum colorem restituet, & maximè arcuato morbo infectis: acris est herba, & ideo dyaphoretica. Thyrsi eius in cibum sumuntur. Est etiam huius species mollis, folijs Coriandro similibus, nascens iuxta muros ciuitatis, viridis, vel arida cum vino sumpta oscedinem oris purgat, dentium dolores, vel si nutauerint succus, vel puluis eius cum vino sumptus mirifice sanat, viridis quoque cum sua radice trita & cum optimo vino sumpta, paralytim curat, eiusque succus pro viribus potui datus ventrem purgat, Præterea spleneticis, aut paralyticis data proficit. Eiusque flos comestus omni tempore anginam hoc est synatiten pati non permittit.

De Calamo agresti, & aquatico.

CAP. XLVI.

ACTOR. Calamus est arundo vel arundinei generis. Sed est etiam calamus aromaticus de quo suo loco inter arbores aromaticas dicitur inferius. *Isidorus lib. 16.* In stagnis Indicis arundines calamique dicuntur nasci, ex quorum radicibus expressum suauissimum succum bibunt Indi, vnde & Varro.

Indica non magnam concrevit in arborem arundo,
Illius, & lentis promittit radicibus humor,
Dulcia cui nequeant succo concedere mella.

Gloss super Isaiam 12. Calamus de quo charta fit medullam habere videtur, & non esse vacuus, sed fragilis est, & cito marcescit, vnde scriptum est: *calamus, & sumcus marcescit.* *Dioscorides.* Calamus agrestis maior est in omnibus agaricis; Quem si comederint animalia citius infert mortem, & maximè ille, qui nascitur in Babylone, & in Parnasso: hastas habet multas, folia hæderæ similia, flos eius albus, & odoratiuus, semen vero minutum, & bonum. Radices quinque vel sex habet albas, & longas, & dulces, vnius digiti crassitudinem habentes. Ex eius elixatura conficitur medicamentum, quod tollit caligines oculorum. Elixatura radicis eius tantum potest quantum & radix. Semen eius diureticum est, nauseam prouocat, ventrem stringit. In Sicilia nascitur, quz bouem impinguat, si fuerit viridis comesta.

Remedia
med. animalia.Virtus radi-
cis eius.

Etymon.

Euphrasinum.

E

Reprehensio
tur Græci.
Etymon.

Virtus.

Virtus.

De

De Calamento.

C A P. XLVII.

Platearius. Calamentum est herba, quæ alio nomine dicitur nepita. Calidum est, & siccum in tertio gradu, melius est montanum, quia magis siccum. Cum flores producit debet colligi, ac per annum potest seruari, habet autem virtutem dissoluendi, & consumendi, & confortandi. Contra tussim frigidam, & antiquam asma, datur vinum decoctionis eius, & glycythizæ, & vix passæ vel sicum siccarum. Ad hoc quoque potissimum est electuarium, quod dicitur diacalamentum: Præterea contra prædicta datur puluis eius, & cum ovo forbili, crispillæ quoque fiunt de farina ordeï, & puluere calamenti. Contra dolorem quoque stomachi ex frigidityte, & intestinorum frigiditytem vtatur patiens in cibis puluere ipsius, & vino decoctionis eius: valet etiam inunctio circa renes contra tetanum ex phlegmate vitreo vel alio humore frigido, prodest iterum contra rheuma frigidum, si vngatur occipiti, & contra vuluæ relaxationem in gargarismo. *Anicenna.* Calamentum aliud est fluuiiale aliud est montanum, hylopo simile in sapore, & similiter eius folia sunt ei similia. Est & alia species eius, quæ nominatur, alhatuni, & alia, quæ dicitur calamentum hyrci, eiusque virtus est sicut virtus aliorum acris. Calamentum quidem est substantiæ subtilis, & montanum fortius fluuiiali. Subtiliat fortiter acuitate sui, & amaritudine, & propriè syluestre, propter hoc est rubificatiuum, & vlceratiuum. Cumque bibitur solum, prouocat sudorem, & calefacit vehementer per id, quod extrahit profundo corporis, & inscidit, & exiccat, & calefacit valde. Quando recens decoquitur cum vino, & fit emplastrum ex eo, vestigia nigra remouet à corpore, & occultationem, quæ accidit sub oculo. Montanum confert rupturæ atque rasuræ intestinorum, fitque balneatio ad pruritus, & scabiem ex eius decoctione: potus decoctionis eius contritioni lacertorum in carnibus suis, & extremitatibus, ex eo fit emplastrum ad hepaticam, & ischiaticam, adurit cutem, & permutat complexionem, & extrahit de profundo. Et quando comeditur, & bibitur post ipsum aqua cassiæ diebus continuis, confert elephantis atque varicibus. Bibitur quoque confert spasmo, & linitur ex eo podagra, & confert suffumigatio cum ipso, confert etiam potus eius lepre, non tantum sua resolutione sed sua subtiliatione, & etiam inscisione. Præterea succus eius interficit vermes in aure, & in ipsa est virtus faciendi sodam. Montanum quidem confert oris vlceribus, & extrahit superfluitates ex vtriusque naribus. Quod adustum est de alhaiungingiuas stringit. Confert etiam decoctio dilationi anhelitus, & est fortis in extractione humorum viscosorum, & crassorum ex pectore, propriè cum comeditur cum ficibus. Confert etiam dolori laterum, & quidem fortius est illo montanum. Calamentum hyrci confert cordis tremori, confert etiam paucitati appetitus, ac debilitati stomachi, propriè syluestre, confert etiam patientibus ictericam cum abstersione, & apertione ac subtiliatione sua, etiam cholericam patientibus, & melancholicam. Confert etiam hydropisi quando comeditur cum ficibus. In montanis quidem est virtus faciendi appetitus cibi, & succus eius confert hydropisi. Calamentum hirci cum croco super splenem in emplastrum extenuat eum. Est etiam vehementer confortans stomachico, cordis tremori, & nauisæ conturbationi: eius decoctio prouocat vrinam, & confert punctiuo ventris dolori, & cholice passioni. Tritum ac decoctum, & bibitur cum melle prouocat menstrua, & quandoque facit vomere phlegma, valet etiam herba contra morsus, & punctiones ac venena: secundum quosdam abscondit coitum, & pollutionem prohibet, ventremque syluestre soluit sufficienter, confert etiam matrici, ac vermes interficit, & montanum solutione cholericam nigram educit.

De Chamedrio.

C A P. XLVIII.

ISido. Chamedrios appellata est à Græcis, ex eo quod sit breuis, ac per terram strata & minuta folijs parvissimis. *Platearius vbi supra.* Chamedrios appellatur quercula minor, sicut chamithea quercula maior, vtraque calida est, & sicca in tertio gradu, & similis est illarum virtus, habentque virtutem, & diureticam, & mundificatiuam. In fine veris cum flores producant debent colligi cum folijs, & floribus, abiectisque radioibus in vmbra desiccantur, ac per annum in efficacia multa seruantur, valent contra stranguriam, & dissuriam, & phlegmaticam passionem, & contra splenis, & hepatis oppilationem, & iterum contra vomitum factum ex anastrophæ vel ex aliqua causa frigida, cum melle datus earum puluis, lumbricos necat. Optimum est etiam contra catarrhum, si pulueres iidem in sacello calidi ponantur, & capiti supponantur. Idemque puluis in cerato vulneraque superasperfus consolidat, valet & ablutione capitis contra furfurifcas. Contra paralytim vero dolenti loco herba ipsa supponuntur decoctæ in vino, valent etiam in fomentatione, & cataplasmate ad matricem mundificandam, & ad menstruum prouocationem, & ad matricem in frigiditatem ex superfluitatibus phlegmaticis calefaciendam. *Dioscorides.* Chamedrios vel chimelia frutex est virgas habens formosas in omnibus notas. Nascitur in locis asperis, cum virgis plurimis tenuibus in longitudine cubiti, folia sunt ei chameleæ similia, sed angustiora, & pinguiora cum masticatione argillosa, & glutinosa, florem habet semenque paruum, rotundum, in initio viride, quod acceptum phlegma deponit cholericæque. Eius grana trita cum oleo, & nitro non facile sudantibus rectè perunguntur addito aceto: folia eius ac earum flores veris tempore debent colligi, & in vmbra sicari. Quæ tusa, & accepta cum vino ventris humoræ aquosum deponunt. Idemque cum oleribus decoctæ faciunt. Cachostomacha sunt, appositæque matrici abortiuum faciunt. Multi verò falluntur in ea putantes illud semen esse chameleæ cognitum, pro similitudine foliorum. *Anicenna.* Chamedrios quid est? Stipites ac folia frangibilia in crassitudine myrti, & maiores ad viriditatem declines, herba eius quercus terræ apud Græcos est nominata, quoniã habet folia parua, similia folijs quercus, amara, eiusque radix ad purpureitatem declinat. Colligi debet dum semen habet, calidus & siccus est in tertio, eius tamen desiccatione fortior est ipsius calefactio. Est autem aperitiuus, inscisiuus, subtiliatiuus, & cum melle confert antiquis vlceribus. Recens lacertorum contritioni confert vel eius decoctio, eiusque syrupus: confert spasmo, & quanto plus antiquatur est melior, hydropisi quoque confert in principio. Idem confert antiquæ tussi & ictericæ nigre. Facit crassiciem splenis detumescere, eiusque syrupus confert malitiæ digestionis valde. Vrinam, & menstrua prouocat, & extrahit, & ex eo fit emplastrum morsibus venenosorum. *Plinius li. 24.* Chamedris est herba, quæ tritago dicitur Latine. Alij vero chameropem, alij teuciam appellauerunt, habet folia magnitudine metæ, diuisura quercus, & colore. Alij vero dixere serratam, & ab eo serram esse inuentam, florem habet penè purpureum, carpitur succo pregnas in petrosolis, aduersus serpentum venena pota, & illita efficacissima. Itemque stomacho, tussi vetustæ, pituitæ in gula coherescenti, ruptis conuulsis, & doloribus lateris, lienem consumit, vrinam & menses cit, & ob id incipientibus hydropicis efficacis existit. Sanat & vomicas, & vlcera vetera vel sordida cum melle: vinum quoque vitij pectoris ex ea fit, & foliorum eiusdem succus cum oleo caliginem oculorum discutit. Ad splenem ex aceto sumitur, & excalefacit perunctionibus.

Etymon.

Vfus Medicinalis.

Contra spasmus.

Tussim. Asthymiam.

Chamerepis.

De Chamephyto.

CAP. XLIX.

Etymon.

Isidorus. Chamephytos vel chamepetos à Græcis dicta est, eo quod terræ adhzreat, & odorem pini habeat. Hanc vero cucurbitulem Latini vocant, eo quod ex parte cucurbitæ referat odorem. *Anicenna*. Chamephyti stipites sunt, & flores rubei, ad nigredinem decliuēs, virides ac subtiles, flos eius est amari saporis cum pauca stypticitate, & eius acrimonia minor est amaritudine, folia sunt herbalia subtilia, super terram incedentia, flores vero citrini. Est autem aperitiuus, & abstersiuus, & eius abstersio membris interioribus est maior calefactione ipsius, & in ipso est solutiua virtus. Calidus est in secundo, siccus in tertio, ponitur super duricies mammillarum propriè, prohibetque incensionem formicæ. In emplastro cum melle consolidat vulnera, & vlcera putrida, bibitus in aqua mellis confert ischiaticæ, ac resoluit duriciem podagræ, confert etiam ictericæ nigræ, aperit enim oppilationes hepatis ac splenis, & maticis, vrinam & menstrua prouocat, renum dolorem prohibet, suppositumque cum melle matricem mundificat, valet etiã contra venenum ofiston.

Vfus medicus.

Curatio veni-
um & vesicae,
morbi regij.

Temperamentum.

Virtus.

Plinius lib. 4. Chamephytis adheret terræ cubitalibus ramis, flore pinus, & odore. Est & altera breuis, & incurua, tertia eodem odore, & ideo nomine quoque paruula collicula crassitudine digitali, foliis scabris, exilibus, albis, nascens in petris. Omnes herbæ, sed propter cognationem nominis non differendæ, profunt aduersus scorpionum ictus, itẽmque iocinori illitæ cum palmis, aut cotoneis. Decoctum earum cum ordeacea farina prodest renibus ac vesicæ, morbo quoque regio, difficultatibus vrinæ bibuntur ex aqua decoctæ. Nouissima contra serpentes valet cum melle, sic & apposita matricem purgat, & sanguinem densatum extrahit pota. Sudores facit perunctis ea, peculiariter renibus est utilis: fiunt & ex illa hydropticis pillule cum fico, aluum trahentes, lumborum dolorem in vino quoque finit, & tussim recentem. *Constantinus ubi supra.* Chamephytos est in tertio gradu calida, & sicca, crassorum humorum attenuatiua, morborum intestinorum mundificatiua, oppilationum hepatis, & maticis aperitiua, vrinam, & menstrua prouocat, ictericam projicit, & eius aposima cum melle bibiturum dolorem fæmoris, & coxarum mitigat loca vulnerata cataplasmatum desiccant, duriciemque mammillarum soluit, & temperat. *Dioscorides.* Chamephyti species sũt tres, vna est expansa super terram, habens folia minorã aizoosimilia, sed tenera, & pinguiora, & asperiora, & spissa circa virgas, odorem pini redolentia. Ramulos emittit oblongos, & curuos, furculum tenuem, flores minutos ac mellinos, semen cum coma tenui, nigrum, odoris picini. Radix eius bibita medetur ictericis, opem quoque fert ischiaticis, maximè cum aqua mulsa. Valet etiam hepaticis, & disuriis, ac nephreticis. Torstonibus iterum subuenit. Tritaque cum caricis, & in modum catapuciz data ventrem mollit. Cũ resina tepida imposita, sordida purgat vulnera, adhibito melle matricis causas componit, duritias vulnerum soluit, paracollesim præstat, herpetas addito melle curat. Alterum genus appellatur masculus, habens vnus cubiti virgas obscuratas, sed comam superiori similẽ, nigrumque florem. Semen similiter nigrum habet, odoris resinæ, folia vero tenuiora, & quasi pilosa. Tertium genus quasi reptat in terra continuo contractu, quod lyderitis dicitur, habet folia carduis similia, sed quasi pinguiora, & velut pilosa, cum floccello aurosa. Odorem habet resinæ picinæ, eique virtus est æqualis supradictæ.

De Chamaleone sive chamelea.

CAP. L.

Isidorus. Chamaleon est herba, quæ Latinè viscar-pago vocatur, eo quod viscum gignat, in quo hærent aues, quæ sponte descendunt ad escam. *Plinius lib. 24.* Chamelea foliorum oleæ similitudinem habet, sunt autem ei mora odorata, in petrosis nascens altitudinem palmæ non excedens, aluum purgat, detrahit pituitam, & bilẽ, foliis in duabus absynthij partibus decoctis, eoque succo cum melle pota, foliis etiam impositis vlcera purgantur. Aiunt, si quis ante solis ortũ capiat, dicatque ad albugines oculorũ se capere, adalligata discuti id vitium. Quoquomodo vero collectũ salutare est oculis iumentorum, & pecorum. *Dioscorides.* Chamelea vel ciconidium hastas super terram habet expansas duabus palmis longas, frutex eius est sarmentosa, folia oliuæ habet similia, sed tenuiora, & spissa, gustu mordacia, & gulam exasperantia. Quæ accepta deponunt phlegma, vulneraq; sordida curant imposita. *Anicenna.* Chamaleon nequaquam in aliquo bibitur, sed exterius administratur. Et est in summo exterius abstergitium, & in emplastris lenificatiuum ac resolutiuum. Linitur super morphæã, & super scabiẽ, & impetiginem. Fit & ex eo emplastrũ vlceribus corrosiuus: datur & in potu de albi radicibus in vino, & inde iuuatur hydropisim habens. Albi radices interficiunt vermes. Quod autẽ nigrum est, interficit, quia venenũ est. *Ex herbario.* Chamelea habet folia aspera, & spinosa, terræ strata. Semen album, radicem albam, & odoratam. Habet autem vim theriacæ, decoctio eius potata difficultatem vrinæ soluit, facit etiam ad lumbricos, & ad hydropisim.

Chamaleon.

Chamelea.

Iterum de eodem nimirum de Chamaleone nigro, & albo.

CAP. LI.

Dioscorides. Chamaleon niger, quẽ multi falso antioxion dixerunt, habet folia tenera, & rufa. Virga est illius vnus digiti mēsurã crassã, & vnus cubiti longã, & obrufa, florem habet spinosum hyacyntho similem, & varium. Radix eius crassã, & nigra, & spissa, & diuisa, & subrufa, gustu mordaci, nascitur in locis montuosis, & maritimis, radix eius admixto chalcanchro ac cedria & axungia scabiosis medetur, zernas purgat, maximè si additum fuerit asphaltum vel sulphur. Eadẽ lixa cum aceto id præstat imposita. Eiusdem elixatura ore retenta dentium dolorem compescit, & cum pipere ac cera commotos dentes confirmat, & calefacit. Si cum aceto cocta, & ore retenta fuerit, cõbusta carbonibus sanat. Dentes imposita frangit, maculas emēdat. Porro cum sulphure viuo medicaminibus stypticis adhibetur, phagedenica vulnera, id est quæ comedunt, & sordida vulnera curat imposita. Dicitur autẽ chameleõ pro colorum varietate, facit ad vulnera maligna, quæ dicunt Græci cardiaca. Præterea lentiginem tollit, & deuorat aliis rebus mixta. Chamaleõ vero alba maxime à multis iriõ dicitur, cuius radice mulieres prænosticatione vtuntur, folia circa radicem suã habet in terra aspera, & acuta, & fortia. Virga vero eius est in medio velut hasta, spinosa, similis echino maritimo vel carduo, cum flore purpureo in modum capillorum deso ac minuto. Semen est ei simile gnidio. Radicem habet in terra pinguem, albam, & crassã, & teneram, odoris grauis, & aromatici, gustu dulcis. Bibita maxime cum vino austero, vel cum origano, lumbricos excludit. In his etiam elixatura eius vtiliter datur. Cum vino vel cum passo mouet vrinam, bibitaque siccit diffuriam. Eius etiam elixatura bibita venenis occurrit. Cum polenta vero accepta porcos, & canes occidit. In aqua & oleo cocta sorices interficit. Nascitur autem in locis montuosis.

Virtus.

Figura.

Di

De Camphorata, & chamomilla.

CAP. LII.

Platarius. Camphorata est herba, cuius succus est camphora, multipliciter utilis in medicina, sicut videlicet dicitur infra. Hæc herba nostræ camphoræ similis est. In fine veris colligitur ac teritur, & inde succus exprimitur. Quod sæculentum est, residet & abijcitur, quod liquidius ac purius, retinetur. Soli exponitur, & exiccatur, ac desiccata in camphoram reducit. **Dioscorides.** Chamomilla vel anthenos herba dicitur quam alij errantē itidem vocant, eo quod verno tempore floreat, vel ad vsum colligatur. Alij vero cameleonem, eo quod habeat odorem mali mariani similem, huius herbæ tria sunt genera, differentias in flore habentia. Hastæ sunt vel duarum palmarum fruticosæ, quæ ramulos multos cum viminibus multis ac tenuibus generant, teneraque parua, & angusta folia. Superius verò capitellum habet cum quadam rotunditate, habens deintus florem aureum, qui tegitur exterius alborum aut melini vel purpurei coloris obiectione foliorum magnitudine thymi similia. Nascitur in locis asperis vel circa semitas, & vias. Colligitur autem tempore verno, maximè virtus est ei radici, & flori omnique fructi vernantica, & leptomerica. Bibita, & supposita fomento menstruis imperat, abortum celebrat, calculos frangit, urinam prouocat. Torsionibus, & inflationibus auxiliatur, ictericis subuenit. Hepaticis maximum præsidium est elixatura eius, fomento adhibita facere potest hæc omnia, vesicæ quoque causas componit, & hæc omnia facit ea, quæ coloris purpurei fuerit.

Erratica modo quoque florem habet purpureum, & est cæteris efficacior, & maxima omnium. Eglypas cataplasmate suo eodem die curat, & squamas in vultibus natas limpidat: chamomilla calefacit, & desiccatur mediocriter, est autem & leptameris. i. extenuatoria ex parte, & consolidatoria, & propterea diuretica, & calastica. i. relaxatiua. Condensat, & arefacit, ideoque in doloribus iuuat. Igitur relaxat, quæ densa sunt, & mollit, quæ dura sunt, mediocriter relaxando. In febre quoque viscerum inflationem soluit, & his maxime quibus ex humore cholerico conspissata cutis consistit, est etiam hypocondriis aptissima super omnia, oculorum quoque dolores curat, & vitia, eiusque succus mirè proficit hepaticis. Febricantibus potui datus cum aqua calida. Iterum ad venenum cum aliis rebus bibita optimè facit, & aquam omnem de corpore per urinam extrahit. Mouet urinam, & purgationē menstrualem, & excludit sctum in vtero mortuum, decoctaque & admota vaporantibus iliacam releuat passionem. **Aucenna.** Chamomilla est nota, sed alia est cuius flos est citrinus, & alia cuius flos est purpureus, alia cuius est albus. In primo gradu est calida, & sicca, & secundum Gal. propinqua virtuti rosæ in subtiliatione sua, sed est in modum olei conuenienter calida. Est autem aperitiua, subtiliatiua, mollificatiua, resolutiua, apostemata calida mollificat, & dura lenificat, bibiturque propter apostemata viscerum spissa, & membra nervosa omnia confortat, utilis est etiam ad alia plurima.

De Canaria, & canna.

CAP. LIII.

Plinius lib. 25. Canariam herbam innenerunt canes qua fastidium deducunt, eamque in nostro conspectu mandunt, sed ita vt nunquam quæ sit intelligatur, etenim depasta cernitur. Siquidem & in alia herba maior animalis huius malignitas est notata, percussus enim à serpente mederi sibi dicitur quadam, sed homine inspectante non decerpit eam. **Isidorus.** Cannæ vocabulum Latini sumpserunt de lingua hebræa, quo-

A niam apud eos calamus dicitur canna de quo scilicet calamo nonnulla iam dicta sunt paulo supra, **Dioscorides.** Canna est sicut triticum ascendens, & similia folia habens. Semina sibi desuper duo iuncta. Semen eius adhibetur, vt cataplasma, ventrem stringit, eiusque succus bibitus tollentibus medicinaliter proficit. Habet autem canna species quatuor, vna dicitur hastosa, ex qua fiunt sagittæ, altera vero semina vnde fiunt ad calamos ligulæ. Tertia species syrongia nominatur, robore solido, & duro, ac nodis spissis, quibus scriptores vtuntur. Est autem quartum genus calami, quod carix, & à plurimis cyprion appellatur, quod genus in locis riguis, & fruticosis maximè nascitur. Huius radix cataplasmatibus cum bulbis adhibita eijcit corpori infixæ, acero vero mixta dolores dentium schyaticos mitigat, folia eius virida cataplasmatibus adhibita ignem sacrum compescunt, omnesque duricias solunt. Corium eius combustum, & aceto tritum alopecias emēdat, ac flos cannæ si in aures missus fuerit auditum tollit. **Raxi.** Canna mellis temperatè calida est, gulam lenit, urinam prouocat, tussis quoque auxilium præstat. **Auctor.** Cannamellis quoddam genus cannæ dicitur, vnde saccatum sumitur, sicut inferius dicitur.

De capillo veneris, & carice & catapucia.

CAP. LIV.

Isidor. Capillus veneris dicitur est siue quod elapsos post alopeciam capillos recreet, siue quod capillorum fluores coerceat, vel quod sit virgulis nigris lenibus cum splendore quasi capilli. Nascitur autem in aquosis locis. **Platarius in lib. de simplici medicina.** Capillus veneris frigidus & siccus est, temperatè tamen, ex subtili substantia virtutem habet diureticam. Recens multæ efficaciz est, sed parum seruari potest, quia herba subtilis est. Contra calefactionem hepatis, & datur aqua decoctionis eius, vel de aqua illa, & saccato fit syrupus. Si etiam sit vitium splenis, aliquid additur calidum diureticum, & pagellæ in succo eius intinctæ supponatur, vel etiam herba contrita. **Constantinus ubi supra.** Capillus veneris (teste Galeno) inter calidum, & frigidum est mediocris, vnde dicit, quod eius posima valet hanelituosis, lapidem frangit. Cum vino bibitus veneno resistit, & humoribus à stomacho fluentibus. Menstrua prouocat, dolorem pectoris, & pulmonis mitigat. Et (vt dicunt quidam) de stomacho, & intestinis deponit choleram rubeam, alopeciz valet cataplasmis. Et scrophis cum aqua coctus, capite ex eo loto pustulas etiam, & putrefactionem mundificat.

Ex herbario. Capillus veneris, herba videlicet, quæ & polytricha dicitur, in parietibus videlicet nascitur. Habet folia coriandro similia, caulem nigrum, sed nec florem habet, nec semen, hæc in oleo decocta facit ad mulierum capillos nutriendos. Decoctio eius pota ictericos, & eos, qui urinam difficile faciunt adiuuat, menstrua mouet, ventris fluxum sistit. Capillos etiam cadentes continet, si cum vino, & lixiuo coquatur, & cum eodem humore caput abluatur. Item cum vino apposita stomacho pro cataplasmate, morsui canis ac serpentium medetur, eius autem radix est utilis. **Isidorus.** Carix est herba acuta, & durissima, asparago similis, de qua Virgi. dicit, *Et carice passis acuta.* **Auctor.** Ex huius herbæ copia videtur dici carectum, de quo legitur in Exo. *Filia Pharaonis infantem Moysen reperit iuxta 4. cavellum fluminis.*

Platarius. Catapucia est quædam tithymalis species, & herba calida in gradu tertio, humida in primo, fructum vel semen habes, quod simili nomine nuncupatur, & hæc in receptione medicinali remoto exteriori cortice ponitur. Calidum in tertio, humidum in primo. Per annu seruari potest in efficacia multa, sed eligenda est illa, quæ non est perforata, nec liuida, sed alba

Canna.

Virtus.

Quatuor species.

Canna mellis.

Temperamentum.

Virtus.

Polytricha.

Figura.

Vnus medicinalis.

* In nostris vulgata legitur (in papyro.) Ex. 2.

Catapucia
virtus.

Virtutem habet purgandi principaliter phlegma, secundario choleram, & melancholiam, Habet quoque virtutem purgandi per superiora ex ventositate, quam habet ac lenitate, vnde quandoque sanis datur ad sanitatis conseruationem, quandoque autem ægris ad ægritudinis remotionem. Itaque vsus eius est contra quotidianam de falso phlegmate febrem ac scabiem, contra quotidianam quoque de phlegmate vitreo, & contra iliacam passionem, sed contra paralytim, & arthriticam, ad vomitum quoque prouocandum. Si materia frigida sit in ore stomachi catapucia trita cum oleo, fuso vino conficiuntur, & super os stomachi ponuntur, oleum ex eis factum potest seruari per annum.

De Chelidonia.

C A P. LV.

Etymon.

Isidorus. Chelidonia dicitur, vel eo, quod aduentu hyrundinum erupere videatur, vel eo, quod pullis hirundinum, si oculi auferantur, matres eorum illis ex hac herba mederi dicantur. *Plinius lib. 25.* Animalia herbas inuenerunt, imprimisque celidonium. Hanc enim hyrundines oculis pullorum in nido visum restitunt (vt quidam etiam volunt) erutis oculis. Eius genera duo sunt. Maior fruticosa caule, folio pastinacæ erraticæ, ipsa ampliore, duorum cubitorum altitudine, flos albicans, flos luteus. Minori folia sunt hederæ rotundiora, minus candida. Succus croci mordax semen papaueris, florent hyrundinum aduentu, marcescunt discessu. Florentibus illis succus exprimitur, & in vase æreo cum attico melle leniter cinere feruenti decoquitur, singulari remedio contra caliginem oculorum. Succo etiam per se in collyrijs vtuntur, quæ ab ea chelidonia, appellantur. *Dioscor.* Chelidonia maior virgam habet vnus cubiti longam, & amplius, teneram ac tenuem. Quæ in gyro habet folia plura botracio similia, sed molliora, & subalbidiora, florem aurosum profert, succum croceum habens, virtus eius est viscida, mordens, & amara, non boni odoris. Radix desursum est vna, desubtus plures. Succus addito melle coctus in examine super carbones, caliginem oculis detergit. Radix eius aniso mixta, & vino albo bibita, ictericis opilatur, vt cataplasma adhibita maculas detergit, malicata dolorem dentium prohibet. Ex hoc autem accepit nomen, quod in aduentu hyrundinum nascitur, & in eorum profectioe definitur. Dicitur etiam cæcatis earum pullis, parentes hanc herbam collectam dare, ipsosque comedere, ac visum recipere.

Genera duo.

Collyria
Chelidonia.

Figura.

Indica.

Communis.

Chelidonia minor herba est minutas habens virgas, & folia similia hederæ, sed obrotunda, & minora, pinguiora, & mollia, radices minutas, & plures, longitudine differentes. Nascitur in locis aquosis, & pratis, florem habet paruum, & folia terræ adhaerentia. Virtus est ei viscida similis ammonæ: Imposita cutem vulnerat, scabiem extrahit, vngues leprosos excludit. Succus radicis eius addito melle naribus infusus, purgat caput. *Platarius.* Chelidonia est calida, & sicca in tertio gradu. Cuius duplex est modus, videlicet indica, quæ maioris est efficacæ. Et communis, quæ in nostris regionibus inuenitur, & est minoris efficacæ, vna tamē potest poni pro altera. Indica citrinam radicem habet, & in receptione non herba, sed radix poni debet, que per annos tres in efficacia multa seruari valet. Ex qualitate sua virtutem habet dissoluendi, & attrahendi, & consumendi. Contra dolorem dentium in frigida causa valet radix hæc aliquantulum trita, valet & ad caput purgandum, & vnam ex frigidis humoribus repletam, contra cholericam passionem herba trita, & in vino decocta supponitur, & ad cancrum aut neruorum, puluis radicis cum puluere rosarum conficitur, & cum aceto decoquitur. Ad fistulam eius puluis cum capitello conficitur, & ori fistulæ cum melle immititur.

De Centaureo.

C A P. LVI.

Isidorus vbi supra. Centaureo dicitur, ἀλίην ἰσθῆν. & limmissos, quia locis humectis, & limosis nascitur. Eadem quoque fel terræ propter amaritudinē appellatur. *Plinius vbi supra.* Centaureon. dicitur chiron curatus, cum herculis hospicio exceptus pertractando arma excidisset ei sagitta in pedem, propter hoc aliqui chironium eam vocant. Folia sunt ei lata, & oblonga, ambitu serrata densaque à radice. Caules trium cubitorum geniculati, in quibus sunt capita ceu papauerum. Radix vasta, rubescens, tenera fragilisque, ad bina cubita, succo madida, & amara cum quadam dulcedine. Nascitur in collibus pingui solo, laudatissima verò in Archadia, Elide, messenia, phorno, & lyceo, atque in alpijs, pluribusque locis in Lycia. Quidam & ex ea lycium faciunt: vis ei tanta est in vulneribus, vt etiam carnes coherescere tradantur, si pariter coquantur. In vsu radix tantum duabus dragmis est bibenda, & si febris in aqua trita, in vino medetur cæteris, & decoctæ succus ouium morbis. Alterum est centaureon cognomine lecton minutis folijs, quod alij vocant libadon, quia iuxta frontes nascitur origano simile quidem, sed angustioribus & longioribus folijs, anguloso caule palinum alto fruticanti flore lychnidis tenuique radice, & superuacua; succo efficax, ipsa herba autumno legitur succus è fronde. Quidam caules confisos madefaciunt diebus 18 atque ita exprimunt: hoc genus nostri fel terræ vocant propter amaritudinem suam, Galli vero exacum, quoniam omnia mala medicamenta potum è corpore per alium exiccat. Tertia est centauri species cognomine triorchis, hæc succum sanguineum emittit. Theophrastus illam defendi, & impugnari colligentes à triorchis genere accipitrum tradit, à quo & nomen accepit: hæc omnia confundunt imperiti, & vni assignant generi. Centaureo maiori putant oculorum aciem aduari, succo quoque minoris cum melle culices, nubeculas, obscuritatemque; discuti, & cicatrices extenuari aduersus angues maioris alba radice vtuntur, albi vini cyathis tribus.

Chyronium.

Vsus.

Libadon.

Exacum
Triorchis.

Figura.

Centaurea
minor.

Libadon

Iterum de eadem

C A P. LVII.

Tempera-
mentum.

Platarius. Centaurea calida est, & sicca in tertio gradu, & est herba amarissima. Est autem centaurea maior, quæ maioris efficacitæ est, & minor quæ minoris: radix maior habet amaritudinem cum quadam dulcedine, & etiam ponticitate, unde virtutem habet conglutinandi. Centaurea maiorem habet efficaciam secundum folia, & flores: in vere colligi debet, in umbrato loco suspendi ac desiccari, per annum in multa efficacia potest seruari: virtutem habet diureticam attractiuam, & consumptiuam: vinum decoctionis eius addito saccharo valet contra oppilationes splenis, & hepatis, remediatur vesicæ, puluis eius valet contra iliacam passionem, & contra paralysem. Succus eius est contra vermes aurium, contra lumbricos, & ad visum clarificandum.

Tempus quo
nascitur.

Auicenna. Centaurea maior, & minor nascuntur in fine veris. Crassa species habet duas, citrinam, & albam, in quarum capitibus est viriditas, herba vero parua: habet folia sicut rutæ, & assumitur succus ex ea, quandoque ex viridi, quandoque ex sicca. In aqua enim decoquitur donec aqua virtutem eius assumat, deinde aqua illa rectificatur. Calida est, & sicca in gradu tertio, & in ipso sunt abstersio, & stypticitas, & acido, parumque dulcedinis, & exiccatio. Et est sine mordicatione, fertur autem, quod si coquatur cum carne incisâ, coniungit eam. Quæ recens est mundificat vulnera, & vlcera sigillat antiqua. Quæ autem est sicca, ponitur in emplastris, & consolidat fistulas, & vlcera profunda, & vulnera mala. Et quandoque fistulæ de centaurea replentur, & ligantur earumque dispositio rectificatur. Confert etiam attritioni in laetis, & saniei in eis. Et quandoque clystere refectum ex ea confert ischiaticæ, doloribusque neruorum, & concussioni eorum. Sed minor est magis iuuatiua ad illa omnia: vtraque confert anhelitus difficultati. Et datur: ut de illa in potu cum vino frigida pleuresi, & sputo sanguinis. Confert etiam oppilationi hepatis, & duritiæ splenis. Prohibet autem sputum sanguinis propter stypticitatem. Vrinam, & menstrua prouocat, fetum extrahit, ac vermes interficit. Datur & de illa in potu ad pungitium dolorem ventris, & dolores matricis. Cholice quoque confert, & minoris quidem decoctio quandoque soluendo ex phlegmate, & humore crudo choleram educit, potusque duarum specierum eius quando superfluit solutione sanguinem, & propriè minor educit.

Vn medicina.

De Cyclamino.

C A P. LVIII.

Eymon.

Tuber terra.

Cylanthem.

Isidorus. Cyclaminos Græcè dicta est à quodam qui Cyclos vocatus est, siue quia rotundam habeat radicem Græci namque cyclon rotundum vocant. Huius autem radix aut succus, si vino admixtus fuerit, ebriosos facit. Nascitur in agris, & locis siluosis. *Plinius lib. 25.* Cyclaminos habet folia minora, quam hederæ, & nigriora, & tenuiora, sine angulis, in quibus albicant maculæ, caule exiguo, floribus purpureis, radice lata, ut rapum videri possit, cortice nigro, in umbrato nascitur, & à nostris *tuber terra* vocatur. In omnibus domibus est serenda, si verum est, vbi lata sit, nihil nocere mala medicamenta. Radix eius bibita valet contra serpentes omnes. Narrant & ebrietatem representari, addita in vino radice, atque siccata. Sui tamen venenum inest ei. Traduntque si prægnans radicem transgrediatur, abortum fieri. Est & altera cyclaminos cognomine cyllanthemos, geniculatis caulibus superuacuis, à priore distans, circa arbores acinis hederæ, sed mollibus se voluens, flore candido

A speciosa, radice superuacua. Acini tantum in vfu sunt acri gustu, & lenti, in vmbra sicantur, tussique in pastillos diuiduntur. Mihi, & tertia cyclaminos demonstrata est, cognomen *chamecissos* vno omnino folio, radice ramosa, qua pisces necantur. *Dioscorides.* Cyclaminis folia sunt aso similia, & vario picta, inter quæ sunt & alba folia, Thyrus est ei niger sine foliis, vnius palmæ, habens in summo flores roseos vel purpureos. Radix nigra, & crassa, & lata, sicut rapa, quæ cum aqua bibita per ventrem deponit humores, & phlegma, mensuris quoque dicitur imperare bibita, & imposita. Et si super eius radices mulier prægnans transferit, abortum facit, diu vero parturientibus sub femore posita, citius generare facit. Cum vino bibita venenis est contraria, morsusque venenatos saluberrime curat cataplasmatibus adhibita. Succus eius melli mixtus, & naribus immixtus, caput purgat. Eiusque puluis sparsus anum propendentem reuocat. Radix eius cataplasmata tumentem splenem attenuat, alopecias emendat, maculasque sordidas limpidat, podagricis subuenit, & vulnera capitis sanat. *Constant. vbi supr.* Cyclaminus calidus, & siccus in tertio gradu cum vino potatus, morsus reptilium curat, vltus & cum aceto temperatus, valet contra venenum, & locis ischiaticorum impositum dolores placat, valet etiam super alopeciam. *Platarius.* Cyclaminus est calidus in quarto gradu, qui castanius, & panis porcini, & malum terræ appellatur. Radix ipsa cyclamini dicitur quædam habere tuberositates, quæ quanto maiores, tanto efficaciores sunt. Radix ergo siccata magnam habet efficaciam, sed recens maiorem. Habet autem colligi circa finem autumnii, & in quatuor partes scindi, ac per filum in umbrato loco vel ad solem purum suspendi, sicque per annos duos in efficacia multa potest seruari. Habet autem virtutem dissoluendi, & attrahendi, & consumendi, cuius est vltus ad hemorrhoidas inflatas, & non fluentes, exterius apparentes, ad menstrua quoque prouocanda, & matricem mundificandam, & contra vitium splenis, & contra apostemata ex frigida causa, & contra fistulam.

Chamecissos.

Virtus.

Panis porcini.

Tempus quo colligi debet.

De Cichorea.

C A P. LIX.

Platarius. Cichorea, quæ & sponsa solis, & solsequium, & intuba dicitur, frigida & humida est in secundo gradu. Herba ipsa comesta valet contra venenum. Quod si sit, & sicut morsura, imponitur trita. Succus eius valet ad oppilationem splenis, & hepatis ex calida causa, & contra calefactionem eiusdem. Hæc herba viridis est multæ efficacitæ, sicca vero nullius, vel parua. Cocta, & comesta valet oppilationi splenis, & hepatis, & contra calefactionem hepatis. Succus hepatis superponitur vel cataplasmat. Et quia virtutem habet restinguendi venenum, animalia quædam à venenosis animalibus læsa, huius herbe tactu sanantur.

Solsequium.

Efficacia.

Constantinus in lib. graduum. Sponsa solis frigida est, & si cca in primo gradu. Confortat stomachum, & valet contra scorpiones, aliorumque reptilium morsum. Cum myrrha mixta, & mulieri superposita prouocat menstrua. *Plinius lib. 20.* Intubum erraticum apud nos, quidam & ambugiam appellauere, in Ægypto vocant cichorium. Id refrigerat in cibo sumptum, & collectiones sanat illitum. Succus decoctus ventrem soluit, iocinori ac renibus, & stomacho proficit. In aceto decoctum, vrinæ tormina discutit. Itemque morbum regium è mulso, si sine febre sit, vesicam adiuvat. Mulierum purgationibus in aqua decoctum adeo prodest, ut emortuos trahat partus. *Idem in libro 21.* Cichorium post vergilias nascitur, florentque particulæ eius. Radix est eis lenta, qua vntur ad vincula. *Auctor.* Hæc herba, scilicet quæ vulgo dicitur cichorium, ipsa etiam alijs nominibus

Sponsa solis temperamentum & virtus.

bus

Heliotropium. bus præter supradicta dicitur heliotropium, & dionysia, vnde de ipsa quoque dicitur inferius sub hac littera E, videlicet sub eliotropij nomine.

De Cicuta, & cynoglossa.

C A P. LX.

Isidorus. Cicuta dicitur, eo quod in thyrso geniculatos nodos habeat occultos, vt canna, sicut dicitur fossa cæca, quæ occulta est, hæc potui data interficit. Hanc Socrates bibit, & expirauit: hæc cum hominibus venenum sit, capellas tamen pingues efficit. *Plinius lib. 25.* Cicuta venenum est publica quadam atheniensium pœna inuisa, ad multa tamen vsus non omitendi. Semen habet noxium, Caulis autem est viridis, & vrit plerumque sicut in platanis, lenis hic & geniculatus vt calami nigricans, altior sæpe binis cubitis, in cacuminibus ramosis habet folia coriandri tenuiora, graui odoratu, aniso crassius, radice concata nullius vsus. Semini, & folijs melt vis refrigeratoria, quæ si enecat, incipiunt algeri ab extremitatibus corporis. Remedium autem est, prius quam perueniat ad vitalia, natura vini excaletactoria: ac in vino potata, irremediabilis existimatur. Succus exprimitur folijs atque floribus, tunc enim est maximè tempestiuus, & melior. Semine trito expressus, & sole densatus in pastillos necat sanguinem spillando, hæc altera vis. Ideoque sic necatorum in corporibus apparèt macula. Ad dissoluenda medicamenta vtuntur illo pro aqua, & ad refrigerandum stomachum fit ex eo malagma, valet ad cohibendas epiphoras æstiuas, oculorumque dolores sedandos circumlitum. Miscetur collyriis, & alias omnes cohibet rheumatismos, folia quoque tumore omnem, ac dolorem, & epiphoram sedant. Anaxilaus auctor est mammas virginitatis illitas, semper esse staturas. Quod certum est, lac puerperarum extinguit mammis impositum, veneremque testibus circa pubertatem illita. Maxima laus est Parthiæ, Mox Leonicæ, Creticæ, Asiaticæ, In Græcia vero megaticæ, deinde atticæ. *Constantinus ubi supra.* Cicuta est calida, & sicca in tertio gradu, crassos humores ac viscosos attenuat, vrinam & menstrua prouocat, & augmentat. Lumbricos, & ascaridas necat, ischiaticos, & arthreticos de crasso phlegmate iuuat, si in eius posimate lauetur, aut potetur. Crassam intestinorum ventositatem dissoluit. Cholicam passionem, & ilij dolorem curat, pectus ac pulmonem de viscoso, & crasso phlegmate purgat. *Placarius.* Cicuta calida est & sicca in tertio gradu, virtutem habet dissoluendi, attrahendi, & conlumendi. Hac non vtimur in interioribus, quia venenosa est, & in substantia, & in qualitatibus. In tantum enim dissoluit, quod spiritus inaniantur, & ex hoc membra mortificantur virtutem habet potissimam secundum radicem, secundo secundum folia, minorem secundum semen, vnde semen eius quandoque ponunt in medicinis, & ex ea vnguentum potissimum fit contra arthreticam, & podagram, si filia per medium ponatur super arthreticam, citissimumque remedium est. *Isidorus.* Cynoglossos est herba quam linguam canis vocant, eo quod ad morsum caninum trita cum sale succurat imposita. *Plinius ubi supra.* Cynoglossos caninam imitans linguam topiarius operibus est gratissima, aiuntque eam, quæ tres thyrsos seminis emittat, eius radicem potam ex aqua prodelle ad tertianas, quæ quatuor ad quartanas. Est & alia similis, & quæ lappas ferat minutas, cuius radix pota ex aqua, ranis & serpentibus aduertatur.

Socrates bibit cicutam.

Vsus in medicina.

Laudabilior.

Temperamentum.

Cynoglossa virtus.

De Cypero.

C A P. LXI.

Isidorus. Cyperus est radix iunci trianguli folijs similibus pomi, radicibus nigris in similitudinem oliuarum contiguis, odoratissimis, atque acerrimis. Nascitur autem in paludibus, & vacuis locis, & à Græcis nomen habet, eo quod virtutem habeat feruentem. *Plinius lib. 21.* Cyperus est gladioli species palustris bulbosa radice, laudatissimus in insulis Cretæ: deinde Naxo, & postea phœnice. Cretico est candor odorque vicinus nardo, acior Naxo, Exiguum spirans phœniceo, nullus Ægyptio. Iulio mense iubet eum Mago ad radicem secari, Tertioque die donec candidus fiat in Sole sicari: quotidie autem ante Solem Occidentem in tectum referri, eo quod palustribus detectis noceant rores nocturni. Mirum tradit Apollodorus, Barbaros huius herbæ suffitum excipientes ore lienes consumere. Et non egredi domibus nisi ab hoc suffitu, sic etiam validiores ac firmiores fieri: & ipsum aduersus calculos efficacissimum esse. Cyprus itaque iuncus est angulosus iuxta terram candidus, cacumine niger pinguiorque, folia ima porraceis exiliora, in cacumine, minuta, inter quæ semen est. Radix oliuæ nigrae similis, quam cum est oblonga cyperida vocant, magni vsus in medicina: laus Cypero prima est hamonico, secunda Rhodio, tertia Thracio, nouissima Ægyptio. Est & per se Indica herba, quæ cyperis vocatur, & gingiberis effigie commanducata vim croci reddit. Cyperus medetur oris & genitalium vlcerebus, & radix aduersus serpentum, & scorpionum ictus præsertim remedio est. Calculos expellit, & vrinam cit, ob id vtilissimum hydropicis.

Dioscorides. Cyperum vel (vt alij dicunt) eristetum habet folia porro similia, sed oblonga & tenera. Ascendit autem de terra cubito vno, & semis hastam habens angulosam, iunco similem, quæ in capite generat semen. Radices vero sub terra rotundas & oblongas, sicut oliua nigras, multas & coniunctas, colore nigro, odore suauis, gustu subamaro. Nascitur in locis aquosis & in paludibus, & in pratis. In his radicibus illa nobilior est, quæ fuerit grauior, & durior atque crassior, & non frangibilior, sed asperior, & odore plenior: vires habet calefaciendi ac desiccandi absque mordicatione. Ideoque multum infusa mirabiliter curat vlcera, quæ cicatrizantur difficile. In se quoque stypticum aliquid habet: & ideo ad oris remedium valet, diuretica est, & inde habet vim comminuendi, per quam comminuit in renibus generatos lapides, vrinam & menstrua prouocat. Fertur & in India cyperum nasci: quod cum masticatur, colorem croceum facit. *Antenna.* Cyperus est radix plantæ, similis segeti, nisi quia subtilior est & longior. Melior est ille, qui est spissus grauis & ad frangendum difficilis aromaticus: cuius herba breuis est, & eius acredo vehemens. In ipso est parua stypticitas, & exicat siue mordicatione: aperit orificia venarum, & ventositates extenuat: adurit sanguinem, ponitur in emplastris. Colorem bonum efficit, & bonum oris odorem. Inde autem (vt dicitur) pilos abradit. Idem cyperus consolidat ea quæ sunt difficilis consolidationis, & filia, & putrida, & corrosa, cum oleo de grano viridi. Item valet ad dolorem in ilijs, & stringit neruos. Calefacit stomachum & hepar. confert putredini narium & oris, alcola, lapidem extrahit & frangit. Et confert debilitati vesicæ, ac frigori eius: valde quoque renibus, & matrici, & hæmorrhoidibus, & antiquis febribus. Multitudo autem eius acquirit lepram. Cyperus est radix iunci trāsmarini, quanto maior, tanto melior. Et est substantia indica continua & ruberosa, in secundo gradu calida & sicca: per biennium seruatur. Minoris est virtutis, qui apud nos nascitur, ac per annū

seruatur.

Figura.

Laudabilior.

Qualitas.

Virtus.

seruatur. Eligendus est non ramosus, & qui cum frangitur, interius colorem citrinum præterdit, & facile pulverizatur. Habet vim ex subelicitate sua diureticam: & valet contra stranguriam & dysuriam, contraque lithargiam, & ad mulierum putredinem. Succus eius cum vino datus dolorem stomachi, & intestinorum ex frigiditate vel ventositate soluit.

De Coloquintida.

C A P. LXII.

Isidorus. Coloquintida est agrestis cucurbita, & vehementer amara, quæ similiter vt cucurbita per terram flagella tendit. Dicitur autem coloquintida, eo quod sit fructu rotundo, atque folijs vt cucumis vsualis, *Dioscor.* Coloquintida agrestis hastas & folia habet super terram similes cucumeri hortino. Quæ folia incisila sunt, & gustu amara. Semen habet rotundum vt pila, quod colligendum est cum maturitas colorem variauerit. Huius pilæ siccae tuse, & mixtæ clisteri adhibita ischiaticis medentur: & paralyticis opitulatur; phlegma & cholera deponunt: menstruis impurant: abortum faciunt, dolorem dentium deponunt. Caco stomachia est, & inde collyria fiunt. *Placarius.* Coloquintida calida est in tertio gradu, sicca in secundo. Et est pomum cuiusdam fruticis eiusdem nominis, cuius medulla potissima est vsui medicinae, semen secundario. Cortex autem habet efficaciam modicam. Eligenda est illa quæ habet medullam continuam, & multum albam, & semina bene medullæ insita. Illa autem abijcienda, quæ cum concutitur, multum sonat, & alia similiter, cuius interiora cum manibus tractatur, facile pulverizantur. Potest autem seruari per sex annos, & melius in pomo ipso, & habet virtutem dissoluenti, consumendi, ex amaritudine, & virtutem diureticam. Purgat quidem principaliter phlegma, secundo melancholiam: & valet contra quartanam, & contra scabiem vetustissimam, contraque dolorem dentium interiorum: decoctio pulueris eius contra lumbricos, & vermes aurium. Succus eius contra splenis, & hepatis duritiem.

Aucenna. Coloquintida alia est mas, alia est femina: mas est villosus, femina laxa, alba, facilis. Eligenda est autem alba vehementer: nigra enim mala est, & similiter dura. Est autem calida & sicca in tertio gradu, resolutoria, incisiva, & attractiua ex longinquo. Conferret autem doloribus neruorum & iuncturarum, & ischiaticæ, & podagræ frigidæ, purgatque cerebrum. Solutione vero educit phlegma crassum ex iuncturis & neruis. Proprie etiam soluit cholera, & confert cholicæ humidæ & ventosæ. Euacuatio per eam facta confert dilationi anhelitus. Illa quæ colligitur viridis superflue soluit & conturbat, ita vt fortasse interficiat. Item coloquintida confert ægitudinibus renum & vesicæ. Radix eius confert paralyti: nocet autem stomacho. Idem confert morsui viperæ: & est de medicinis magis iuuantibus ad puncturam scorpionis. Item radix eius cum aceto decoquitur, & os ex eo colluitur, ad dolorem dentium. Cum autem in oleo coquitur, oleum illud stillatum confert sonitui in aure: & facit eradicationem dentium facilem. Dixerunt autem quidam, quod oportet vt alienentur cortex, & semen eius. Et cum non est super arborem nisi coloquintida vna, mala est & perniciofa. *Razi.* Coloquintida calida est & sicca: crassum expellit phlegma. Caput mundat, Neruorum dolori, & ex siccitate passioni, ac frigidæ podagræ, & elephantis beneficia parat. *Constantinus ubi supra.* Coloquintidæ phlegmaticos & viscosos humores purgant: tortiones tamen in stomacho, & dolores in intestinis generant, eademque exoriant.

De Coniza & consolida.

C A P. LXIII.

Dioscorides. Coniza quædam est maior, & odore grauis, alia vero parua & iucundi odoris, & inter has media grauis odoris: prima dicitur etiam coniza lata, siue nauitis, vel (vt Latini dicunt) armentalis. Secunda vocatur etiam libanotis, siue (vt Latini dicunt) pix marina. Maior & minor habent folia oliuæ similia, sed aspera & pinguiora. Minoris quidem folia sunt odorata, Maioris autem grauis odoris: virga maioris est duobus cubitis longa: minor autem vnius pedis longitudine potrecta, florem habet fragilem & amarum, colorem melinum. Cumque floruerit velut capillos facit, radix eius inutilis est, omnis autem fructus cum folijs suis fumigio adhibitus, & carbonibus vel igne superpositus, venena longius arcet. Aqua eius ipsa pulices necat, folia eius cataplasmata morsus venenatos mitigant, pustulas & vulnera curant: flores eius & folia bene adhibentur ictericis, & cum aceto bibita epileptico auxiliantur. Elixatura eorum adhibita fomento, causas matricis componit: oleo mixta & peruncta tuta corpora contra frigora custodit. Minor autem imposita & cataplasmata, dolorem capitis mitigat. Media vero coniza hastam habet longam, crassam, & folia lænia. Maior & minor calefacit & desiccant: flos cum folijs in vino bibitus vehementer menstrua purgat. *Plinius lib. 21.* Conizæ duo sunt in coronamentis genera, mas & femina: est autem in folijs differentia. Fæminæ namque tenuis & constrictius, & angustius. Imbricatum maris, & ramosius est: flos etiam eius magis splendet. Serotinus vtrique post arcturum. Mas est odore grauior, fæmina vero acrior: & ideo contra bestiarum morsus optior, folia fæminæ habent odorem mellis, mascula radix appellatur à quibusdam libanotis. *Ex herbario.* Coniza minor habet gratissimum odorem, maior habet grauem, folia minora & pinguiora, flos vterque similis: hæc cum folijs incensa serpentes fugat. Culices & pulices interficit, vulneribus cunctis medetur: flos eius cum folijs tritus in vino potatus menstrua mulieris mouet, partus discutit, & difficultatem vrinæ commouet. Morbum quoque regium sanat, purgat matricem, dolorem capitis sedat. Oleo in quo fuerit decocta, si corpus vngatur, frigide febres expelluntur. *Consolida maior quæ & symphytum dicitur: siccata & in puluerem redacta, potuiq; data, mox sanguinem restringit.*

De Costo.

C A P. LXIV.

Isidorus. Costum est radix herbæ nascentis in India, Arabia, & Syria. Sed melius est Arabicum. Est enim album & leue ac suaue, odore iucundum. Indicum est atro colore & leue, vt ferula. Syriacum vero graue pondere, buxæ colore, acrique odore. Summum tamen est album leue aridum gustu incendens: & est igneæ virtutis & vntualis. *Plinius lib. 22.* Radix & folium Indis in precio sunt, & maxime radix costi, gustu feruens, odore eximio, frutice alijs inutili. Duo sunt eius genera, videlicet nigrum, & quod melius est candidans. *Aucenna libro secundo.* Costi species sunt tres, vna est costum Arabicum, album, læne, aromaticum. Secunda est costum Indum nigrum, lænum amarum, grauis odoris, quod dicitur gariophilatum. Tertia species melior est, cuius est odor pini, & tendit ad nigredinem. Costum Romanum habet latum odorem: bonum autem costum quandoque falsificatur cum znuledinis radicibus, & propter hoc non mordicat linguam, nec habet odorem fortem. Est autem melior album recens, plenum, non corrosum:

deinde

deinde Indum nigrum læne. Est autem melius mari-
num subtile habens cortices, & est costum calidum
in tertio, siccum in secundo. In ipso est amara quali-
tas & acris valde, & caliditas, & acredo adeo ut vice-
ret: ipsum confert omni morbo indigenti calefactio-
ne, & ut ex illo extrahantur humores de profundo: ab-
stergitque pannum cutis, linitum cum aqua & melle.
Amarum costum ylcera exiccat humida: confert mol-
lificationi neruorum, & contritioni lacertorum, &
ischiatricæ superpositus, ut emplastrum: confert etiam
lithargiæ, pectorisque doloribus: & prouocat men-
strua bibitum: prouocat etiam vrinam, & extrahit as-
charidas, ac vermes. Rigore quoque confert in febrili-
bus, cum oleo linitum: confert iterum moribus om-
nibus, se morsui viperæ, cæterisque cum bibitur cum
vino vel absynthio. Oleum de costo iuuentam in ca-
pillis conseruat: in diuersitatibus dispositionum pesti-
lentis iuuat. Odorem vasis & aeris efficit bonum: re-
mouetque velociter pruritus & scabiem. *Platycarins.*
Costum est calidum & siccum in tertio gradu. Indi-
cum est subruffum & violentius, quo caremus. Ara-
bicum autem album, & temperatius, quo vtimur. Eli-
gendum est autem illud quod cum frangitur non facile
puluerizatur: & habet saporem amarum ponticitati
mixtum. Nam illud quod cum linguæ applicatur à pō-
ticitate & amaritudine deficit, & minuta foramina in-
terius hæret, abijciendū est: potest autem seruari per
annos x. virtutem habet confortandi ex ponticitate, &
diureticam ex qualitatibus suis, & amaritudine. Quod
enim ex qualitatibus suis dissoluit, ex ponderositate
sua comprimendo educit: contra duriciem splenis &
hepatis ex frigida causa datur vinum decoctionis eius.
Ad conceptum iuuandum, qui ex frigiditate impedi-
tur, valet puluis eius cum oleo confectus, si bombix
intinctus supponatur. Prodest etiam contra dolorem
stomachi emplastrum ex eodem & alijs rebus confe-
ctum: contra dolores capitis ex frigida causa, ut est
cephaleia, datur vinum decoctionis eius, & contra
lumbricos puluis eius cum melle confectus. Electua-
rium quoque quod diacostum dicitur, præcipue ad
splenem valet.

De Dauco.

CAP. LXV.

Sidorus. Daucus est herba folijs fœniculi similis,
lithyrso bipalmis. *Plinius lib. 25.* Dauci differentie sunt
duz. Probatissima est in Creta, mox in Achia: & in
siccis vbicunque fœniculi similitudine, candidioribus
folijs & minoribus, his fœtisque recto caule pedali, ra-
dice gustus, & odoris suauissimi. Hæc in saxosis nasci-
tur meridianis: reliqua genera nascuntur vbique, ter-
renis collibus limitibusque nisi pingui solo, folijs co-
riandri, caule cubitali, capitibus rotundis, sæpe pluri-
bus quam ternis, radice lignosa, sed cum inaruerit su-
pernaua. Semen eius cymino simile, prioris milio,
album, & acre, odoratum, omnibus ac feruens. Secun-
dum quoque priore vehementius est, ideoque parce-
sumi debet. Sed iam tertium genus libeat facere, simi-
le est staphylino, quod vocant pastinacam erraticam,
oblongo semine, dulci radice. Omnia hæc & hieme,
& æstate sunt intacta quadrupedibus, nisi post abor-
tus. Ex alijs vsus seminis. Ex Creta dulcis, & ad ser-
pentes magis est: drachma vna datur à serpentibus
percussis. *Dioscorides.* Daucus est calide virtutis & ex-
tenuatoris: vrinam & menstrua prouocat, partum
educit. Habet folia fœniculo similia, sed minora & te-
nera: virgamque duarum palmarum, in qua est caput
simile coriandro: florem habens album, in quo semen
est quasi pilosum in magnitudine milij, minutum, &
gusta asperum, viscidum & odoratum. Radix eius est
vno digito crassa, duabus palmis longa. Nascitur in
locis asperis & solanis. Sed vnum est Dauci genus apio
agresti simile, odoratum viscidum & calidum: me-
lior est autem Cretica de qua supra diximus. Est &

tertium genus habens folia coriandro similia: & in
florem album, in cuius capillo semen est simile ane-
tho. Est etiam aliud quod semen habet oblongum &
graue, sicut cyminum agreste: & est calidius cunctis
supra scriptis seminibus. Bibitum menstruis imperat,
vrinam prouocat, tortionibus subuenit, ad omne vi-
tium thoracis idoneè facit. Tussientibus effectum tri-
buit: percussionibus sphalangiorum occurrit. Tussi
veteri & torminosis proficit, cataplasmatibus adhibi-
tum pustulas & tumores compescit. Omnia semina
cum vino bibita faciunt contra morsus serpentium ac
venena.

Constan. vbi sup. Daucus est calida in initio tertij gra-
dus, & sicca in secundo. Febrem phlegmaticam, & mor-
sus reptilium, ac pleuresim & hydropisim curat: vrinam
& menstrua prouocat. Eius posima potui datū pectus
à scrotibus mundat: crassos intestinorum humores
dissoluit: vnde ventris dolores ac torsiones amputat.
Idem splenis & hepatis aperit oppilationem. Et si cū
apij semine misceatur, eius actio fortior efficitur. *Pla-
tycarins.* Daucus est calida & sicca in tertio gradu. Et
duplex est eius modus: videlicet daucus Cretica, sic di-
cta, quia in Creta reperitur præcipue, & est maioris ef-
ficacis. Et daucus asinina, quæ præcipue asinorum est
cibus: hæc & pro Cretica ponitur, quia illa rata habe-
tur. Habetque daucus maiorem efficaciam secundum
herbam & flores: nullam vero vel modicam secundum
radices: herba itaque cum floribus debet colligi, &
abiectis radicibus in vmbroso loco desiccari. Per an-
num in multa seruat efficacia. Virtutem habet dis-
soluendi & consumendi, & attenuandi ex qualitatibus
suis, diureticam ex sustantia subtili. Contra frigidum
asma, & frigidam & humidam tussim datur vinum de-
coctionis eius siccumque siccarum, & contra stomachi
dolorem ex ventositate vel frigiditate: contra strā-
guriā & dissuriam. Et contra choliam & iliacam vi-
num decoctionis eiusdem ex saxifrage. Contra oppi-
lationem splenis & hepatis ex frigida causa, & hydro-
pissim fit syrupus ex succo fœniculi ac decoctione il-
lius. Contra frigidum rheuma saccellatur caput ex
pulvere ipsius bene calefacto.

De Dictamo.

CAP. LXVI.

Sidorus. Dictamnnum tantæ potentis est, ut ferrum à
corpore expellat, & sagittas excutiat: vnde & eius
pabulo feræ percussæ sagittas à corpore in hærentes
eijciunt. Hanc quidam Latinorum Polemon Martis
dicunt, propter belli tela excutienda. *Platycarins* Dictā-
num expellit venenum: vnde præcipue contra mor-
sus venenatorum animalium datur succus potui, &
etiam vulnere imponitur, vel puluis, si succus non ha-
betur. Est autem hæc herba calida & sicca in tertio
gradu: huius radix maioris est efficacis quam herba,
& viridis quam sicca. Ex dictamno & alijs quibusdam
potest fieri confectio, quæ vice theriacæ probetur.
Dictamnnum etiam educit fetum mortuum: valet &
contra epilepsiam, & contra paralytim. *Dioscor.* Di-
ctamnnum multi dicunt esse pulegium agreste, vel ba-
tin: herba est viscida, & plus Cretica mordax, ut pule-
gium habet folia lanosa: & super omnem fruticem
mest ei velut lana: sed nec florem habet, nec semen:
virtus est ei tanta quanta pulegio, sed paulo viscidior,
quia si igni superponatur, aut fumigio adhibeatur
mortuos in vtero infantes excludit. Cui etiam tanta
virtus est, ut à capreis vel aliquibus bestiis sagitta per-
cussis si comesta fuerit, statim eam foris eijciat. Præ-
terea pseudodictamnnum locis multis nascitur, simile
supradicto: sed virtute inferius, quia minus viscidum
est, minoremque efficaciam habet. Est & aliud genus
dictamni, quod habet folia sisimbrio similia: sed vir-
gam maiorem. Super quam habet florem agresti
similem, sed maiorem nigrum & mollem. Eiusque
folia

Curaio is-
chiatica, &
lithargia.

P. splentia.

Cephalia.

Probatissi-
ma.

Effectus.

Altra ge-
nera DauciSphalangio-
rum seu Ta-
rantularum
percussura
sanatio.Dauca as-
inina.Pseudodi-
ctamnnum

folia odorem habet sifimbrij. Est autem dictamnium leptomenis & calefaciens laniter ac stringens; proprieque urinam mouet, ac menstrua producit, & odore suo incensa vipersas, & serpentes interficit.

Constantinus ubi supra. Dictamnium vulnera humoribus, & melancholiam mundificat, bibitum, aut suppositum menstrua prouocat, secundam & fetu mortuum expellit. *Plinius li. 25.* Cerui, ut indicamus, dictamnium ostendere, vulnerata eo pastae statim decidentibus telis. Non est alibi quam in Creta, ramis pratenuis pulegio simile, feruens & acre gustu: folijs tantum vtantur, flos nullus ei est, semina ut caulis: radix tenuis & superuacua. Et in Creta autem non speciose nascitur, miteque a capris expetitur. Pro eo est & pseudodictamnium, multis in terris nascens, folio simili, ramulis minoribus, a quibusdam condris vocatum. Minoris effectus statim intelligitur dictamnium minima portione accendit os: qui eam legunt in ferula vel arundine condunt: praeligantque ne potentia euanescat. Sunt qui dicunt utramque nasci multiphatiam, sed deteriores in agris pinguibus. Er verum quidem dictamnium, non nisi in asperis. Est & genus tertium dictamni, nec caule, nec effectu simile folio sifimbrij, ramis maioribus: procedente illa persuasione, quicquid in Creta nascitur infinito praestare ceteris eiusdem generis alibi generis: proximè vero quod in parnasso: alioquin herbiferum esse, & Delium mortem in Thessalia, & electium in Euboea, & totam Archadiam & Lycaoniam. Tradunt Aychades non medicaminibus uti, sed lacte circa tempus veris, eo quod tunc maxime succis herbae turgeant, & medicentur vbera pascuis. Bibitum autem lac vaccinum, eo quod boues omni hora fere in herbis sunt: potentia earum per quadrupedes, etiam nunc claris exemplis manifesta sit. Circa Abderam, & limitem qui Diomedis vocatur pastae rabie inflammantur equi: circa Pontiam vero & asim. *Idem. in lib. 26.* Dictamnium sagittas pellit potum & alia tela extrahit illitum.

De Dracontio & dracunculo.

C A P. LXVII.

Sidorus. Dracontion dicitur, eo quod hasta eius varia sit in modum colubri: similitudinemque Draconis imitetur, vel quod eam vipera timeat. *Platearius.* Dracontea quae & serpentaria, vel colubraria dicitur calida & sicca est: huius radix puluerizata valet ad faciem clarificandam. Idem puluis confectus cum sapone & fistulae impositus, foramen ampliat in tantum, ut os fractum vel putrefactum extrahi possit. Idem etiam puluis confectus cum calce vitæ, & aceto fortissimo optimus est ad cancerum, ita ut tertia pars sit de calce.

Plinius lib. 24. Dracunculum serpentes fugiunt, ideoque percussis prodesse potu aiunt. Succus eius & aurium dolori prodest. Id autem quod Graeci dracontion vocant, triplici effigie mihi demonstratum est: vnum folia betæ habere, non sine thyiso, flore purpureo. Aliud radice longa veluti signata articulosaque tribus omnino cauliculis. Eius folia iubentur ex aceto decoqui contra serpentium ictus. Tertia folio maiore quam cornus, arundineae radice, totidem (ut affirmabant) geniculatae nodis, quot haberet annos, totidemque esse folia: hanc eam ex vino vel aqua contra serpentes dabant. *Idem in libro vigesimo quinto.* cognoui nuper in agro hospitis ibi reperiunt dracunculum habentem caulem pollicali crassitudine, versicoloribus viperarum maculis, quem ferebant contra omnium morsus esse remedium. Alius est quem nos in priore volumine diximus. Sed huius alia est figura, aliudque miraculum ad primas serpentium vernationes bipedali fere altitudine de terra exeuntis, rursus-

que cum eisdem in terra se condentis. Nec omnino serpens apparet eodem occultato.

Dioscorides. Dracontea vel ut alij dicunt esclepras vel (ut latini) colubrina sive viperina, habet folia a se similia: sed maiora & varia: Huius hasta duobus cubitis est longa, serpentis maculas habens purpureas, ut digitus solidas, in qua semen est botro simile, primo colore viride, post maturitatem vero color est similis citri, & est gustu mordax. Radix eius habet bulbi rotunditatem similem asaro cum tenui corio. Nascitur in vmbrosis locis & in hortis. Semen eius virtutem habet in succo. Nam dolores aurium compescit addito sibi oleo, lana inunctus & naribus additus polypolis maximè prodest: caneros optimè curat. *Seminis grana combusta bibita caligines oculorum emendat: virtus radice eius est calida, & electuarij more accepta tussibus & catarrhum habentibus maximum auxilium praestat. Tumores thoracis curat si assa & cocta fuerit accepta. Sicca & in puluere rusa melle addito facere potest omnia praedicta: vulnera sordida purgat cum alba brionia. Fertur quod si quis se ex ea vnixerit, ab incursum serpentium tutus erit. Aceto mixta, maximè maculas limpidat. Succus eius caligines detergit: ipsaque radix comesta proficit: ad fistulam quoque facit: & cum vino data ventrem deducit: habet in se tamen aliquam stipticam virtutem cum parua acredine. Radix eius plus est operaria: purgat enim viscera, & extenuat pingues & glutinosos humores & ad vulnera malitiosa medicamentum optimum est.*

De ebulo & echino & echio.

C A P. LXVIII.

Platearius. Ebulum est calidae & siccae complexionis. Cuius radicem cortices ac tusiones praecipue competunt vsui medicinae. Cortices radicem eius in ve re colliguntur, sole exiccantur, ac per annum seruantur. Habet autem virtutem dissoluendi & consumendi atque purgandi principaliter phlegma: vnde contra quotidianam de plegmate naturali, & etiam contra arthriticam & podagram, & chitagram datur succus radicem eius, vel saltem tusionum cum eluæ puluere, addito etiam saccharo, & etiam puluis radicem eius cum succo feniculi: & praecipue sic valet contra leucophantiam. Potro contra tumorem extremitatum sit fomentum ex aqua salsa decoctionis radicem eius & tusionum, vel etiam totius herbae. Denique balneum ex aqua salsa decoctionis ipsius herbae factum, valet contra arthriticam, & contra leucophantiam. *Plinius lib. 26.* Ebulum tenerum cum folijs tritum calculos pellit ex vino potum, testes quoque sanat impositum. *Ex herbario.* Ebulum facit ad splenem, & ad colubri morsum, & ad hydropisim. Echium nascitur in locis montuosis atque lapidosis, habet folia Camelonti similia, teneriora & albidiora spissa & spinosa. Caulem vero duorum cubitorum subalbidum & cauum. In cuius capite sunt globi spinosi. Semen eius cardui simile, rotundius & minutius. Huius radix tusa & cribrata urinam prouocat: liuores aufert. Decoctio eius in ore contra dentium dolorem sedat. Semen eius tusum, & ex aqua potarum moribus prodest serpentium: hanc enim volunt homines effugere serpentes. Echios est herba quae habet folia longa, tenuissima & aspera. Ipsaque asperitas similis est spinis paruis: flores habet inter folia purpureos, in quibus est semen simile capiti viperæ. Radix parua & integra est quae trita & cum vino potata, contra serpentium morsus, vel ante, vel postea prodest. Est autem vna vis herbae & radicis ac feminis.

Plinius lib. 25. Echios pulegio similis coronata folijs, datur dragmis duabus, ex vini quatuor cyathis. Altera vero quae lanugine spinosa distinguitur, cui &

Virtus

Inuentio.

Serpentaria, Colubraria.

Virtus.

Figura uari.

Doloris aurium cura.

Contra podagram.

Echium.

Medicina.

Echios.

capitula viperæ similia sunt: hæc ex vino & aceto datur. Quidam echion vocant personatam, cuius folio nullum est latius, grandes lappas ferentem. Huius radicem decoctam ex aceto potui dant, Cum folijs contusa datur ex vino peculiariter contra aspides.

De Helleboro albo & nigro.

C A P. LXX.

Etymon.

Veratrum.

Optimum.

Somni provocatum.

Folia albi arnoglossæ similia.

Plus accepta hominem suffocat.

Melampodij etymon.

I Sidorus. Elleborum dicunt in Græcia, circa quendam fluvium huius nominis plurimum gigni, & inde à Græcis appellari: hanc alio nomine Romani veratrum dicunt, eo quod mentem motam in sanitatem reducit sumptum. Duo sunt autem eius genera, scilicet nigrum & album. *Plin. li. 25.* Melampodis fama diuinationis artibus est nota, ab hoc appellatur vnum hellebori genus melampodion. Aliqui pastorem eodem nomine tradunt inuenisse, purgari capras ipso pastore animaduertente: datoque illarum lacte parotidas ferentes sanasse. Quamobrem de omnibus eius generibus dici similiter conuenit. Prima duo huius genera sunt candidum ac nigrum: & hoc intelligi tradunt plerique radicibus tantum. Alij vero nigra folia dicunt platani similia, minoraque ac nigriora, & pluribus diuisuris scissa, Alij betæ incipientis: hæc quoque nigriora & canalium dorso rubescentia, vtraque caule palmi ferulaceo, bulborum tunicis conuoluto, radice fibrata cæparum modo. Nigro equi, boues, suæque necantur; ideoque cauent, cum candido tempestiuo vescantur. Id tempestiuum esse tradunt melissibus, In Oeta monte nascitur plurimum. Et optimum vno eius loco circa Epyrum. Nigram ubiq; prouenit, sed melius in Helicone, qui mons & alijs laudatur in herbis. Probatum primo Oeteum candidum: secundo Ponticum: tertio Heliaticum, quod in vitibus nasci fertur: quarto Parnasium, quod Ætolico adulteratur. Nigram ex his melampodion vocant, quo & domi suffiunt aspergentes se, & pecora purgant. Cum precatione solemniter hæc & religiosius colligitur. Nec album facile colligitur caput aggrauans maximè, nisi allium præsumatur, & subinde vinum sotbeat, celeriterque fodiatur: farina eorum per se, & mixta radice, qua lanas diximus lauari, facit sternutamentum, amboque somnum: leguntur autem radices tenuissimæ, breues, ac velut decurtatæ. Nam summa quæ est charissima, capis similis, canibus tantum datur purgationis causa. Antiqui radicem corticemque carnosissimam eligeant, quo tenuior eximeretur medulla; spongijs humidis operam & turgescentem in longitudinem acui fidebant, deinde fila in umbra siccabant. Optimum est quod acre gustu, ac feruens existit, & in frangendo puluerem emittit. Eiusque vim ferunt durare xxx. annis. Helleborum album habet folia arnoglossæ vel betæ agrestis similia, sed breuiora, & modicum obtusa: hasta est ei longa duobus palmis, & villosa, citiusque solet marcescere, quando sicari incipit, & sicut capilli iunci ex imo radices prodeunt nigellæ. Nascitur in locis montuosis, & fodi debet veris tempore radix: utilis autem est illa, quæ alba & tensa, & fragilis, & plena, & acuta, & viscosa est. Quam cum frigeris velut fumum iactat: & est albius intus, cum gustu calido, nec valde salinam prouocat: plus autem accepta, hominem suffocat. Melius est Quirinacium, & Italicum. His autem albidius est Cappadocium. Helleborum nigrum dicitur, aut polyrrhizon, aut melampodion, quia Melampus filias suas curauit ex eo: hæc herba folia quidem habet similia platano, viridiora, sed minora, sicut affodiolum: multis locis diuisa, sed nigriora & aspera: virga est ei breuis, flores albi, & purpurei, samento botroso: hæc olim escamoides dicebatur, quia multi ea in purgationibus utebantur. Nascitur in locis, & asperis, & siccis, & agrestibus, eius

que radices sunt tenues ac nigrae, quarum maximus est vsus.

De trinsque virtute in medicinali operatione.

C A P. LXX.

P Linus ubi supra. Helleborum nigrum alij vocant euchymon, alij polyrrhizō. hæc per inferiora purgat. Candidum autem vomitione, causasque morborum extrahit, quod Italici veratrum vocant. Nigrum medetur paralyticis, insanientibus, hydropicis, veteribus podagris, articularijs morbis. Trahit aluum & bilem, & pituitas: oculorum caliginem foris discutit. Strumas, suppurata, & duricias concoquit & purgat: itemque fistulas: pecorum & iumentorum pituitas sanat, surculo per aurem trajecto, & die postero eadem hora exempto: hydropicorum ventri imponitur cum vino & farina hordeacea, scabiemque quadrupedis sanat, cum ture ac cera vel cum pisseleo. Album optimum est, quod sternutamenta celerrimè mouet. Sed multum terribilis est, nigro præcipuè si quis apparatus potatorum legat apud antiquos: contra horrores, strangulatus, intempestiuas somniviares; singultus infinitos, aut sternutamenta, stomachi dissolutiones, Tardiores vomitus, longinquiores, exiguos, aut nimios. Alia quippe dari solent quæ vomitiones concitent: ipsumque elleborum medicamentis, aut clysteribus extraherent. Sæpè quoque sanguine venis emisso: magno terrore sunt hæc omnia & fama. Namque tradunt absumi carnem si coquatur vna. Cauendum est etiam felici cura ne nubilo die detur: quo impatientes existunt cruciatus. Corpus septem diebus ante præparandum est cibus acerbis, abstinencia vini, tertio & quarto die vomitionibus, pridie cænx abstinencia. Album induci datur, apertissimè vero in lacte & pulte. Nuper in vere dissectis raphanis elleborum inserere, rursusque raphanos, vt transeat ius, comprimere, atque eius lenimento dare. Medetur ita morbis comitialibus, vertigini, melancholicis, elephantia albæ, lepis podagricis, incipientibus vique tympanicis stomaticis, lymphaticis, insanientibus tetano, tremulis, spasmaticis, clinicis, quartanis etiam quæ aliter non desinant, tussi veteri, inflammationibus ac totminibus redeuntibus, & ischiaticis: vetant illud dari senibus & pueris, itemque mollibus, ac fæminei corporis, animæve exilibus, aut tenetis aut timidis, & fæminis minus quam viris, minimè vero sanguinem excreantibus. Medetur extra corporis eruptionibus & pituitæ cum axungia salis illitum, & mures necat polentæ admixtum. Galli sagittas hellebotingunt, à vulnere circumciso teneriorem sentiti carnem afferunt. Muscæ quoque necantur albo trito, & cum lacte sparso.

Dioscorides. Helleborum album tenue phlegma omnesque humores vomit, purgat, nobilibus miscetur collyrijs, oculorum caliginem purgat, sternutamenta prouocat. Et nisi polentæ vel sitamo, vel succo pitifanæ, vel casia, vel alicæ, vel mulsæ, vel succo lenticulæ mixtum, vel in pane, coctura dari non potest: quia sic ab antiquis medicis inuentum est. Cum aceto mixtum & ano suppositum nauisem prohibet: sed in vtero perimit infantes. Hellebori nigri radix est in maximo vsu. Eligenda est carne plena, quæ inter se habet colorem, gustumque viscidum & calidum. Talis in Parnasso monte nascitur: hæc accepta choleram per ventrem purgat & phlegma. Alij scamoneam miscent & sal: multi vero viscellis eam coquunt, & multum lenticula. Hæc purgatio medetur melancholicis & epilepticis, & arthreticis, & paralyticis: supposita mensuris imperat: abortum facit: fistulas purgat imposita & post triduum sublata. Surdis auribus impositum reddit auditum. Scabies curat & in aceto cocta gargarismo adhibita dolorem dentium mitigat.

Curat paralyticos &c.

Non dicitur die nubilo.

Morbis variis curatio.

Contra nauisem.

Contra surditatem.

Miscetur

Miscetur etiam stypticis medicaminibus. Et aqua in qua infusa fuerit, ad expiationem aspergitur domus. Cum foditur celerius faciendum est, quia fodientis tarditate visum hebetat, aut dolorem capitis commonet.

Iterum de eodem.

C A. LXXI.

A *Vicenna.* Helleborus niger fortioris acuitatis est quam albus: habet crus breue ad purpureitatem declinans, & eius figura est sicut racemi, in qua est fructus, & habet venas subtiles nigras, & quod de ipso administratur sunt istae venae. Melior est medius inter veterem & nouum, crassum & extenuatum, habens colorem cinericium, velociter frangibilis, non ponderosus, in cuius natiuitate est quoddam simile telae araneae, saporem acutum habens, & linguam mordicans: ut autem administraretur, lignum paruum quod est apud radicem eius assumatur, & aqua parua infusum excorticetur, illique cortices in umbra excidentur, sicque triti & cribellati administrantur. Nam calidus est ac siccus in secundo gradu, & est resolutiuus. Est etiam fortis abstersionis, ita quod carnem mortuam cortodit. De proprietatibus quidem hellebori, quod permutat corpus a sua complexionem, ipsumque facit bonam complexionem ac iuuenilem acquirere. Multi quidem sumunt elleborum ad vomendum, non tamen vomere facit, nec soluit, sed facit illud quod vomitus & solutio facit, eiusque conuenientia est ad viros, & virgines, & adolentes, & fortiores, eosque qui habent in corpore multitudinem sanguinis, tenerasque carnes. Non autem conueniens est castratis neque mollibus. Et est conueniens in Martio, deinde in Septembri. Sic tamen ut tribus ante diebus abstineatur a comestione crassarum & potatione: & administrantur ea quae delectari faciunt & gaudere, ut post cenam bis aut ter euomatur, deinde assumatur. Linitur autem super morpheam cum aceto, & super loca fordida, & eradicat verrucas. Linitur quoque albus & niger cum lacte super se abiem & impetiginem. Valet etiam linitus eius ad excoriationem: vitium confortat, & alia plurima remedia praestat. Hellebori albi amaritudo vehementior est quam nigri: planta eius est sicut arnoglossa vel cyclo siluestris, sed breuior, rubei coloris: longitudo eius est vsque ad quatuor digitos: & habet venas sub vna radice plurimas. Nascitur in locis montuosis: colligitur & siccat in tempore messis. Eligendus est qui superficiem habet planam, albus, velociter frangibilis: habens minuta grana plurima: non statim vehementer mordicans linguam, & qui attrahit saliuam. Natura calidus & siccus est in medio secundi gradus. Si vermibus comederit, moritur. Fortiter confortat, sed in ipso est timor, quia praefocat pulverizatus, & odoratus sternutationem excitat: visum acuit, & in pane ponitur ut vomere faciat. Venenum est canibus & porcis.

Platearius. Helleborus est calidus & siccus in tertio gradu: contra quotidianum de phlegmate naturali & phlegmate vitreo, & arthriticam, & podagram, & churagram valet oxymel factum de radice hellebori albi. Factum vero de radice nigri, valet ad purgandam melancholiam & quartanam. Ad vermes aurium expellendos conficitur modicum pulueris hellebori cum succo persicariae auribus imponitur, & statim exeunt. Idem puluis superpositus carnem superfluum corrodit: valet & contra fufutillas capitis & pediculos, & contra scabiem. Sed & contra lethargiam & epilepsiam prouocatur sternutatio ex puluere naribus immisso, & in pannoposito, & ad nares perituro. Dioscor. dicit, quod si puluis eius cum farina & aqua misceatur, & fiat tostillus, mures occidit, si inde comedant. *Con-*

SPEC. NATURALE.

A *Stantinus vbi supra.* Helleborum album cum vomitu mundat stomachum. Sed post modicum cibum id dare conuenit, ne stomachus inanitus sit. Puluerizatum aqua mixtum, & in circuitu domus perfusum, muscas necat: & cum aceto mixtum allopeciam curat. Nigrum vero tribus diebus posmatum foramina mundificat hemorrhoidarum.

De Heliotropio.

C A P. LXXII.

I *Sidorus.* Heliotropium primo nomen accepit ex eo, quod aestiuo solstitio floreat, & quod solis motibus folia circumacta conuertat: unde & a latinis *Solsequia* solsequia nuncupatur. Nam & Oriente Sole flores suos aperit, & se iterum recludit cum sol occubuerit. Ipsa est quam *intubum siluaticum* latini vocant. Haec & *verrucaria* dicitur, quod ex aqua potata verrucas extinguit, vel in cataplasmate abstergit. *Dioscorides.* Heliotropion maius *scorpion* dicitur a multis, eo quod eius flores similes sint figurae scorpionis. Ex hoc autem nomine heliotropium accepit, quod semper cursum solis respicit. Habet folia ocimo similia, sed asperiora & nigriora. Hastas habet ex vna radice quinque, vel sex, cum ramulis quam plurimis, in quibus sunt flores albi ac sub purpurei coloris, ac subcurui, sicut est cauda scorpionis. Nascitur in locis asperis, eiusque radix tenuis est & inutilis. Manipulus vnus ex ipso elixus & bibitus choleram & phlegma deponit. Cum vino bibitum scorpionum idibus occurrit. Cataplasmatibus adhibitum idem facere potest. Multi quoque radicem eius in collo suspendunt contra vim scorpionum. Seminis eius quatuor grana cum vino bibita ante accessionem, maximum est remedium quartanarum. Tria quoque grana vtiliter dantur tertianarum. Folia in cataplasmatibus adhibita tumores spargunt: myrmicas corporis purgant, & corporis clauos limpidae. Sicca vero eius folia podagricis imposita maximum praestant effectum: eademque trita & matrici supposita menstruis imperant, sed faciunt abortum. Heliotropium vero minus nascitur in locis cultis, & in pratis, & est simile supradicto. Semen habet rotundum & pendens. Huius herba cum semine decocta: & cum nitro & hysopo & cardamomo bibita, rotundos lumbricos & latos excludit: clauos imposita cum sale tollit, maxime si elixata, & sic imposita fuerit.

De hepatica & heraclio.

C A P. LXXIII.

P *Latearius.* Hepatica est quaedam herba crescens in locis aquosis & praecipue lapideis: habet minuta folia, tetrè lapidibusque adhaerentia. Et dicitur hepatica, quia praecipue hepatis est iuuatiua. In primo gradu frigida & sicca est, & quae habet maiora folia melior est: habetque virtutem infrigidandi, & ex subtilitate substantiae suae confortandi. Est etiam diuretica: unde aqua decoctionis valet contra opilationem hepatis & splenis ex calida materia, & contra hepatis calorem & ictericiam. Syrupus etiam factus ex aqua decoctionis eius, addito rheubarbaro in sine decoctionis contra ictericiam est optimus. Sed & in omnibus aquis ex quibus syrupus fit contra calefactionem hepatis, poni debet hepatica, mulcum enim iuuat. Iterum contra calida apostemata valet in principio trita & superposita. Operator enim repercussionem.

Plinius, libro 20. Heracli tria sunt genera, vnum est nigrum folijs latioribus glutinosum, Alterum exilioribus folijs mollibusque sansucco non dissimile, quod aliqui prasium malunt vocare. Tertium inter

C c 2

hoc

Modus ad-
ministrandi
helleborum.

Personae qui
ad dandi de-
bet.

Tempus quo
sumitur.

Contra ver-
rucas.

Quibus ve-
niam.

Contra ver-
mes auris.

Etymon.

Solsequia.

Verrucaria.

Scorpion.

Contra scor-
piones.

Quartana.

Podagra.

Etymon.

Contra ca-
lorem hepa-
tis.

hoc medium est, minus quam cetera, sed efficac. A
 Optimum creticum est, nam & iucundè olet, proximum vero Smyrnaeum: deinde heracleoticum ad potum vtilius, vsus autem eius est serpentes fugare, percussis esui dare: eoque decocto ruptis conuulsis mederi, cum panacis radice, hydropicis quoque valet cum fico & hyssopo decoctum. Itemque scabiem & pruriginem sanat in decessione balnearum. Succus eius cum lacte infunditur & capitis vlcetibus medetur, venena opij & gypsi extinguit, si decoctum cucumere, aut vino bibatur, aluum mollit: idemque dentium dolori proficit, & sanguinem narium sistit. Ad parorydas cum hordeacea farina coquitur: ad arterias asperas cum melle & sale: crassiores pituitas extenuat: coctumque cum aceto & sale sumptum paulatim regium morbum medicat, & tritum cum oleo in nares funditur. Lapsi ex eo purgantur, ita vt venter accingatur, furunculos aperit cum fico, strumas cum farina hordeacea & oleo, & aceto. Lateris dolores curat cum fico illitum, fluxiones sanguinis in genitalibus tusum, & reliquias purgationum à partu cum aceto illitum. *Dioscorides*, lithos & heraclion vocatur propter fortitudinem seminis eius: habet folia oliuae similia, sed latiora & oblonga, tenuesque virgas in crassitudine iunci lignosas: in summo virga est diuisa, in qua folia sunt minuta, vbi & semen pisco simile, rotundum, lapidosum, & album. Nascitur in locis asperis & altis, eiusque virtus est vntualis. Semen eius cum albo vino bibitum calculos pellit, & vrinam prouocat.

Vsus medicinalis vntualis.

Contra calculum.

De Equicanda & esula.

C A P. LXXIII.

A *Vicenna*. Equicanda est planta in locis concauis & in conuallibus nascens, stipites concauos ad rubedinem declinantes asperos & duros habens. Est autem nodosa cum nodis intrantibus, & apud nodos sunt folia vt squinanti minuti est spissa, & adhæret arbori cui appropinquat. Deinde plures extremitates generantur ex ea, sicut est cauda equi. Habetque radicem duram, & frigida est in gradu primo, sicca in secundo. Est itaque styptica proprièque succus eius. Est & vehementis exiccationis absque mordicatione: & ad fluxum sanguinis iuuatiua valde: vulnera & vlcera mirabiliter consolidat, & si sunt in eis nerui etiam confirmat. Quando linitur, aut ex ea fit emplastrum confert attritioni medij lacertorum, ad intestina quoque fit emplastrum ex ea: denique confert apostematibus hepatis & stomachi. *Platearius vbi supra*. Esula frutex est, cuius tantum vsui medicinae competunt radicis cortices. In vere colliguntur, ac per biennium in efficacia multa seruantur, sed melius est vt annis singulis renouentur. Est autem calida & sicca in tercio gradu. Virtutem purgandi habet humorem phlegmaticum principaliter. Vnde contra agitudines phlegmatum valet, & inter illa quidem quae purgant acumine suo, post scamoneam, esula vtilis est: ac securius dari potest, nec multum abhominabilis est. Itaque contra quotidianam de phlegmate naturalis, arthreticam, podagram, chiragram, paralytim, & iliacam passionem, & etiam, leucophantiam vtiliter datur, puluis eius cum alijs rebus confectus, etiam sanis ad preservationem, delicatis etiam qui medicinas abhorrent ponitur puluis eius cum carnibus decoquendis.

Temperamentum.

Esula.

De Euphorbia.

C A P. LXXV.

I *Sidorus*. Euphorbia dicta est, eo quod succus eius oculorum acuat visum. Eius tanta vis est, vt duris carnibus superadiecta citius coqui compellat.

Nascitur in locis multis, sed plurimum in Mauritania. *Solinus*: in latere montis Atlantis est herba euphorbia copiosa, cuius fructus ad oculariam proficit claritatem, nec mediocriter percellit vim venenorum.

Plin. li. 25, inuenit Rex Iuba quam appellauit euphorbiam: medici fratris sui nomine. Itidemque fratres instituere à balneis multa frigida corpora alstringi, cum antea non esset mos nisi calida tantum lauari. Extatque Iubæ volumè & clarum præconium de hac herba, quam in monte Atlante inuenit: & spectatur folijs achantinis. Vis eius tanta est, vt etiam è lōginquo succus excipiat in scilicet cōto suscipitur excipulis ventriculo hedino lactis humor effluere videtur. Siccatur conto & sic thuris effigiem habet. Qui colligunt clarius vident: medeturque contra serpentes; quacunque parte percussa, vertice incisio & medicamento addito, ibi Getuli qui legunt hedino lacte adulterant: sed igne discernitur. Id enim quod sincerum non est, fastidiosum odorem habet.

Virtus.

Constantinus vbi supra. Euphorbia est calida & sicca in tertio gradu, vrit & attenuat. Ideoque phlegma viscosum incidit & purgat, & in quocunque loco corporis, angustiam & siccitatem ac decorationem generat: propter hæc eius acumen oportet mitigari cum bdellio, cinamomo, spica, costo, & huiusmodi. Euphorbia cum melle collyrizata prodest cathartæ oculorum. Item cum oleo temperata & guratim auribus instillata, sonitum & grauedinem doloresque amputat, cum atomatibus in portione bibita ischyaticos curat: & cum oleo veteri temperata allopeciam veterem ac ventrem sanat. *Diasco*. Euphorbia similis est ferulæ albæ, nascens in Mauritania Cæsariensi, quæ plurimum lachrymam facit viscidam valde. Optima est recens, subalbida, glutinosam, linguam vehementer submordens, & quæ substratis pellibus legitur, non autem quæ in terram cadens. Virtus est ei calida caustica diaphoretica. Collyrijs nobilibus miscetur: dolores ischyaticos curat. Ossa confracta imposita eijcit. Sed cauendum est, ne carnem aliquo modo tangat. Valet hydropicis & cholici, & in omnibus frigidis. ventris autem choleram turbat: & sitim grauem facit, quia siccitatæ virtutis est. *Auclor*. Notandū quod tam herba quam succus eius appellatur euphorbia: vel ipsa herba propriè dicitur euphorbia, euphorbium autem succus: de quo etiam inter succos herbarum inferius dicitur.

Prodest oculis.

De Eupatoria.

C A P. LXXVI.

A *Vicenna*. Eupatorium est ex herbis aromaticis habens folia sicut canabis. Flos eius est sicut nenufar: & illud quod ex eo administratur, est succus eius. Nam calidum est in gradu primo, siccum in secundo. Est autem subtiliatium & incisuum valde. Abstersiuumque non est sine manifesta caliditate. In ipso est pauca stypticitas & ponticitas, & amaritudo aloes. Bonum est vitio allopicæ atque tyriæ: & super vlcera difficilis consolidationis linitur cum veteri adipe. Eiusque succus scabiei confert ac pruritu, quando bibitur cum aqua terræ & oxymelle: similiter flos eius, sed fortior succus ipsius. Confert doloribus hepatis & eius oppilationibus, ipsumque confortat: duritiei quoque splenis confert, ac stomachi apostematibus. Herba etiam & succus conferunt malicie formæ & accidentibus. Iterum in potum cum vino datur, & confert intestinorum vlcetibus. Confert iterum in febribus chronicis & antiquis: proprièque succus cum succo absynthij. *Plinius lib. 25*. Eupatoria regiam auctorita-

Doloris hepatis curatio.

tem habet: caulis lignosus, nigricans, hirsutus, cubitalis aliquando, & amplioribus folijs per interualla quinque: & in ipsa sunt, vt cannabis per ambitum incisus quinque partito, nigris & ipsis plumosisque, radice superuacua. Semen eius in vino potum auxiliatur vnicè dyssentericis. *Dioscor.* Eupatorium est frutex sarmentosa: cuius hasta recta est & lignosa tenuis ac nigra & aspera, cubiti longitudine vel amplius porrecta, folia sicut pentaphyllo, aut canabi, sunt in gyro diuisa, & in capite incisa sunt, vt terra. Semen autem in media hasta est asperum, & subtus decliuum. Folia eius sicca cum axungia porcina veteri trita & imposita ad cicatricem ducunt vulnera dura. Semen eius & folia bibita cum vino dyssentericis ac moribus venenatis occurrunt medicando. *Constantinus vbi supra.* Eupatorium est calidum in primo gradu, siccum in secundo. Extenuat & mundificat: inde mitigat hepatis colorem, eiusque soluit duritiem, & aperit oppilationem.

De Ferula.

C A P. LXXVII.

Isidorus. Ferula dicta est à medulla. Nam illà Varro tradit ferulæ esse medullam, quam Græci appodellan vocant. Nonnulli autem à feriendo ferulam vocant. Hac etenim pueri vapulare solent. Huius succus galbanum est. *Plinius lib. 13.* Ferula nascitur locis calidis atque trans maria geniculatis nodata scapis. Duo sunt eius genera. Nartheca Græci vocant assurgentem in altitudinem. Nartheciam vero semper humilem: à genibus exeuntia folia sunt maxima vt quæque terræ proxima. Cætera natura quæ aneto & fructu similis. Nulli fruticum lenitas maior est. Ob id gestata facilius baculorum vsu senectuti præbet. Semen ferulæ taphiam quidam vocauerunt decepti, eo quod ferula sine dubio est taphia, sed sui generis: fæniculi folijs, inani caule: nec baculi longitudine excedente semen quasi ferulæ. Ignem ferulis optimè seruari certum est: & ob id eas in Aegypto præcellere. *Idem in lib. 20.* Semen ferulæ aneto est simile, quæ ab vno caule diuiditur cacumine, fæmina putatur. Caules eius decocti eduntur. Cum amurca ac melle stomacho vtilis comeduntur. Sin autem plures sumpti fuerint, dolorem capitis faciunt. Radix eius denarij pondere in duobus vini cyathis aduersus serpentes bibitur, ipsaque radix imponitur Sic & torminibus medetur. Ex oleo autem & aceto contra sudores immodicos, vel in febribus proficit. Aluum soluit ferulæ succus fabæ magnitudine deuoratus. E viridi ferulam ramusculus vtilis est ad omnia ea vitia. Ad sanguinem sistendum decem grana seminis bibuntur in vino trita vel medulla. Sunt qui comitialibus morbis dandum putant Luna quarta, sexta vel septima, lingule mensura. Natura ferularum murenis infestissima: tactæ quidem ea moriuntur. Castor radice succum etiam claritati oculorum conferre multum putat. *Dioscor.* Ferula vitidis hæmoptoicos & cæliacos maximè iuuat: cum vino potata moribus venenatis occurrat. Tusa & imposita fluxum sanguinis vulnerum stringit. Semen eius bibitum torsionibus medetur. Idem cum oleo tritum & perunctum sudorem commouet: huiusmodi virgæ comestæ capitis dolorem commouent: in sale vero positæ comedi possunt.

De philanthropo.

C A P. LXXVIII.

Dioscorides. Philanthropos Græcè dicitur herba, quæ latine, dicitur ylarpago purpurea. Ipsa est aparmen, virgas habens multas, longas, raras, & asperas, folia vero rara & in ordine posita. Semen est illi album, rotundum, durum, & paruum. In medio sicut umbilicus pertusatum, florem habet album, circa

A muros & hortos nascitur, eiusque folia vestibibus transeuntium inhaerent, & ob id philanthropos dicitur: huius herbæ succus & virgarum seminis eius, mortuum sphalangionum, & venonis occurrat cum vino bibitus. Idem quoque succus aurium dolorem mitigat infusus, herba vero axungia mixta spargit scroffas, folia eius constringentis sunt virtutis, propterea fluoris sanguinis cataplasmati apposita medentur, ac rei coherenti miscentur. *Plinius lib. 24.* Perphilantropo herbam græci nasutheum appellant, eo quod vestibibus adhærescat, & ex hac imposita corio dolores capitis sedantur. *Idem in lib. 27.* Apparinen quam alij philanthropon vocant, est herba ramosa & hirsuta, quinque senilve in orbem circa ramos folijs per interualla. Semen habet subdulce, rotundum, durum & concuum. Nascitur in agro frumentario vel in hortis pratise, asperitate etiam vestium tenax. Efficax semen potu ex vino contra serpentes atque phalangia, folijs eius impositis, abundantia sanguinis ex vulneribus reptimitur, & succus eiusdem auribus infunditur.

De Filice ac filipendula.

C A P. LXXIX.

Isidorus. Filix est herba à singularitate folij appellata, ex vna denique virgula cubitali altitudine, scissa gignuntur folia, resimplicata velut penna. *Plinius 2 bi supra.* Filicis duo sunt genera, nec florem, nec semen habentia, vnū Græci pterin vocant. Alij vero blachnō dicunt. Cuius ex vna radice quam plures filices exeunt, bina quoque cubita excedentes longitudine, non graues odore, hanc marem existimant. Alterum genus Græci vocant thelipterin, Alij vero nymphopetia. Est autem singularis & non fruticosa, breuior ac mollior & densior folijs, ad radicem canaliculata. Vtriusque radice suesi; pinguescunt, folia vtriusque lateribus pinnata sunt: vnde & Græci nomen imposuerunt. Radices vtrique longæ sunt, in obliquum, nigre, præcipue cum inaruerunt. Nascuntur vbique sed maxime frigidis solo, virgilijs occidentibus debent effodi, & sole oportet illas siccari, vsus radicum in trimatu tantum, nec antea, nec postea. Intraeorum animalia pellunt, & ex his tineas cum melle, cætera ex vino dulci triduo potæ stomacho inutilissima est, vtraque aluum soluit primo trahens bilem, mox aquam melius tineas cum scamonij pari pondere. Radix eius duorum obulorum pondere ex aqua post vnus diei abstinentiam bibitur, melle prægustato contra rheumatismos. Neutra mulieribus danda est, quia grauidis abortum, cæteris sterilitatem facit, farina eorum inspergitur tetræ vlcerebus. Inmentorum quoque ceruicibus: folia cimicerum occidunt, serpentem non recipiunt. Ideoque substerni vtile est in locis suspectis, huius etiam herbæ discrimen medici fecere. Optima est Macedonica secunda vero Cassiopea.

Rasi in Almanfore. Childarum, idest filix calida est & expellit ascharides. *Platarius.* Filipendula in transmarinis partibus & in Apulia in locis mōtuosis & calidis reperitur, quæ alio nomine fialidos appellatur. Calida est, & sicca in gradu tertio. Radix eius præcipue competit vsui medicinæ. In fine Autumni colligitur, ac per annos decem in efficacia multa seruat, habet virtutem diureticam ex substantia subtili, & ex qualitatibus suis. Contra vitium lapidis, stranguriam & dyssuriam, passionem iliacam, præcipue valet electuarium quod ex ea conficitur, scilicet philotropium ad idem quoque valet viuum decoctionis eius. Contra dolorem stomachi ex causa frigida vel ventositate datur puluis eius cum fæniculi puluere, teste Dioscoride, & contra frigidum asma puluis eius in cibis & potibus cum puluere gentianæ.

De Flammula & folio.

C A P. LXXX.

Idem, *Platearius*: Flammula dicitur, quia virtutem habet incensuam. Et est calida & sicca in tertio gradu viridis est multæ efficaciz, exiccata vero nullius ad cauterium siue iguem faciendum, flammula conteritur, & super locum ponitur, ac per diem dimittitur, sic postea cutis combusta reperitur, ad apostema rumpendum quando versum est ad saniem, & caput est durum, hæc cum squama ferti conteritur, & cum oleo supponitur. Oleum siquidem apponitur ad relaxationem, ne multum flammula desiccat. Contra quartanam etiam & arthriticam interius operatur quidam. Oleum rosaceum ex ea confectum contra iliacam valet in cibis, vel alio modo sumptum. Idem quoque valet exterius inunctum contra dolorem arthriticum, & iliacam, stranguriam, & dysenteriam, contra vitium lapidis per clysterem iniectum. *Isidorus*. Foliū dictū est, eo quod sine radice innans in Indiæ litoribus colligatur. Quod in ligno perforato siccant Indi atque reponunt. Fertur autem herba esse paradisi. gustu nardum referens. *Dioscorides*. Foliū in India nascitur locis humidis & paludosis. Colliguntur autem folia in aqua supernatantia, optimum est leue, albidum, viscidum, suauiter olens in modum spicæ, gustum nardi referens. *Constantinus ubi supra*. Foliū est calidum in gradu secundo, siccum in tertio. Stomatice & hepaticis valet. Confortatiuum enim est: inflammationem dissoluit, vrinam prouocat. Idemque cataplasmatum apostemata dissoluit oculorum. *Anicenna*. Foliū proximum est virtuti spicæ, sed leuius & habet florem frangibilem. In India nascitur, & super faciem aquæ erigitur absque suspensione radice: calidum & siccum in tertio. Spatium in pannis conseruat eos à tineis: sub lingua tentum odorem oris efficit bonum. Ex eo cum aqua rosata decocto fit emplastrum super apostema calidum. Confert etiam stomacho & hepati, & vehementer vrinam prouocat: loco eius in medicina ponitur pondus ipsi de macis vel de spica. Oleum eius habet virtutem olei de croco, sed fortius est.

De Fu & fuceo.

C A P. LXXXI.

Isidus. Fu herba in Ponto nascitur folijs oleastro similibus. *Platearius*. Fu est herba quæ alio nomine dicitur. *Valeriana*, in secundo gradu calida & sicca. In ætate radices eius colliguntur & ad solem exiccantur ac per triennium in efficacia multa seruantur. Radix tantum in medicinis ponitur. Eligenda est illa quæ solidam intus habet substantiam & non perforatam: quæ cum frangitur, non puluerizatur, habetque virtutem diureticam: vinum decoctionis eius datur contra stranguriam, & dysenteriam, herba etiam ipsa in vino cocta & superposita prouocat vrinam: ad confortandum digestionem, & ad dolorem stomachi ex frigida causa vel ventositate, datur vinum decoctionis eius, & seminis feniculi vel mastice, cum succo alicuius herbe diureticæ. Contra vitium pectoris ex frigida causa datur vinum decoctionis eius vel aqua. Ad superfluitatem matricis mundificandam, fit ex ea fomentum vel etiam suppositorium. *Dioscorides*. Fu multi nardum agrestem appellant. In Ponto nascitur habens helleboro folia similia: hastam mollem & leuem ac nodosam, flores narcissi similes, radices iunco similes, colore rufa, cum odore grato, feruentis virtutis est, & vinctualis. Huius elixatura facit ad dolorem lateris, incitat menstrua, vel miscetur antidotis, maximè quæ oris vlcera limpidant: Elixatura foliorum eius bibita, vrinam prouocat. *Anicenna*. Fu folia

A sunt sicut folia apij, & crus eius vnus cubiti: plus planum & tenerum: cuius supremum est digiti crassitudini proximum ac purpureum, nodos habens, & florem sicut narcissus vel maiorem. In albo etiam ipsius: est quasi purpureum. Inferius in radice sua emittit ramos: & in ipsa radice est aromaticus odor: virtus eius est spicæ similis in pluribus. Itaque virtus radicis est aromatica, calefaciens, vt spica. Confert dolori lateris: vrinam prouocat si bibatur sicca: & eius decoctio prouocat menstrua, plus etiam spica. *Isido*. Fucus est genus herbe, de qua vestis tingitur, sic dicta, quia colorem alienum mentitur.

De Fumaria & fumo terra.

C A P. LXXXII.

Dioscorides. Fumaria Latine capos Græcè dicitur herba quædam nascens in segete hordeacia fruticosa, coriandro similis: sed mollis, & alba, & cinerofa: florem habens multum atque purpureum. Succus eius viscidus est: oculis derergit caligines: lachrymas prouocat: vnde & nomen accepit, mixtoque gummi eductis capillis palpebrarum impositus eos renasci non sinit, herba ipsa comesta vel bibita, choleram per vrinam prouocat. *Platearius*. Fumus terræ est herba calida in gradu primo, sicca in tertio, Et vt quidam dicunt sic appellatur, quia vt fumus è terra multa quantitate emittitur, & generatur à quadam fumositate crassa à terra resoluta, & circa superficiem terræ adherentem. Quanto viridior est, tanto melior: exiccata nullius est efficaciz: principaliter purgat melancholicam: secundario phlegma salsum & choleram. Contra scabiem datur succus eius addito saccharo cum aqua calida ter in septimana: & optimè purgat humorem inducentem scabiem: valet idem succus & contra hydropisim, si fiat ex eo syrupus: herba etiam in vino cocta & cataplasmata, podagricis valet: fumus terræ dissoluit cum ventositate, vnde & tortionem infert, ad melancholiam valet vel phlegma existens in ore stomachi vel stomacho, vnde quandoque sequitur nausea. Et contra opilationem splenis & hepatis datur succus eius addito saccharo cum aqua calida. Quia fumus terræ ventositatem facit, dandus est cum aliquo reprimente ventositatem, vt cum semine feniculi, vel mastice. *Anicenna*. Fumus terræ dicitur esse frigidus in primo, siccus in secundo: melior est recens, acutus, amarus, sanguinem purificat. In ipso est frigus propter id, quod est ibi de sapore stypticitate, & calor propter illud, quod est in ipso de sapore amaritudinis. Sed quasi frigus est fortius. Bibitur ad pruritum & ad scabiem: stringitque gingiuam, Stomachum confortat: oppilationes hepatis aperit, & naturam lenit, vrinam prouocat. *Constantinus*. Fumus terræ calidus est in primo, siccus in secundo, vnde confortat stomachum, excitat appetitum: succus eius potus datus corpus à scabie, ac pruritu pustulisque mundificat: choleram rubeam adustam purgat, sanguinemque calefacit, maximè si cum mirabolanis mixtus sit. *Dioscorides* quoque dixit, quod fumus terræ sua proprietate mundat corpus ab omni humorum putredine.

De Gallitrito & garrizophyllato.

C A P. LXXXIII.

Platearius. Gallitritum quod alio nomine dicitur gallicentrum, est calidum & siccum, fomentum ex aqua decoctionis eius factum, & matricem optimè mundificat, & menstrua prouocat. *Anicenna*. Gallitritum est, quod alio nomine polytritum vocatur, si cut inferius dicitur. *Platearius*. Garrizophyllatum est quædam herba satis communis, efficaciam magis habens secundum folia, in medicinis sunt ponenda. Et dicitur

Virtus.

Folium.

Temperamentum folij.

Valet contra tinea.

Valeriana.

Figura & color.

Virtus.

Fucus.

Etyman & ratio.

Etymologia.

Contra scabiem.

Hydropisim.

Podagram.

Temperamentum.

Efficacia.

Gallitritum.

Etymon.
Suppositoria
ex gario-
phyllato.

dicitur gariophyllatū, quia similem habet gariophyl-
lis odorem, vel saporem, vel effectum. In secundo
gradu calida est herba recensque maioris est efficaciz,
quam exiccata, nec nisi per annum seruari potest, ha-
bet autem virtutem dissoluendi, consumendi & ape-
riendi, ad menstrua prouocanda sit ex ea fomentum,
vel etiam suppositorium: in aqua marina & oleo co-
cta valet contra choliam passionem, anteriori & po-
steriori parte supposita. vinum decoctionis datur pro
confortanda digestionē, & contra stomachi dolorem
& intestinorum ex ventositate vel frigiditate. *Constā-
tinus vbi supra.* Gariophyllatum est in secundo gradu
calidum & siccum, confortat & adiuuat frigidum
stomachum, crassumque digerit cibum: Hepaticis &
cardiacis propter choliam nigram ac phlegma pa-
tientibus subuenit, naribus applicatum oppilationem
narium ac cerebri aperit.

De Geniculari & gentiana.

C A P. LXXXIIII.

gentiana.

Etymon.

Tempus quo
colligitur.

Figura.

I Sidorus. Genicularis herba dicitur quæ ob vim
scorpionum reuellendam subternitur. *Dioscorides.*
Licius quam Latini vocant genicularem, idest bella-
riam. florem habet violæ, sed paulo fuluiozem. Huius
semen datum potui ventrem mollit, valet etiam hæc
herba contra scorpiones. *Isidorus.* Centiana nomen
sumpsit, vt medici memorant, ab inuentore radicibus
similis aristolochiæ. Nascitur sub Alpibus, & in Ga-
latia Asia. *Plin. lib. 25.* Gentianam inuenit Gentius
Rex Illyricorum, vbi que nascentem in Illyrico tamen
præstantissimam folio fraxini, sed magnitudine lactu-
cæ, caule tenero, pollicis crassitudine, cauo, & inani,
ex interuallis folliato, trium cubitorum, alto casu,
radice lenta, subnigra, siue odore aquosa. Sub Alpi-
nis montibus plurima nascitur, vsus eius in radice ac
succo. Naturaque radicis excalescitoria, sed prægnā-
tibus non bibenda. Succus eius pro meconio misce-
tur collyrijs acrioribus. *Idem in lib. 26.* Illinitur gen-
tiana radice tusa, vel decocta in aqua ad mellis crassi-
tudinem, his quæ serpunt vlcibus, vel succus eius
vulneribus. *Placarius.* Gentiana est herba calida &
sicca, cuius radix præcipuè competit vsui medicine,
non ipsa herba. In fine veris colligitur & siccatur, &
per annos quatuor in multa efficaciaz seruatur. De-
bet autem eligi solida & continua, habens citrinum
colorem, quæ non sit forata, nec facile in puluerem
exoluatur, cum frangitur, virtutem habet dissoluen-
di, attrahendi, consumendi, & aperiendi. Est enim
diuretica. Cōtra antiquū asma datur puluis eius cum
vino, additā aqua hordei. Contra epilepsiam datur &
puluis eius cum succo pigani. Contra morsum repti-
lium puluis eius super vulnus spargitur. Et cum succo
mentæ puluis eius in potu datur ad menstrua, & fetū
mortuum, & secundinam eiiciendam puluis eius cum
succo arthemise, vel cum vino & terebinthina confic-
itur & supponitur. *Constantinus vbi supra.* Gentiana
calida & sicca in tertio gradu attenuat, mundificat &
colat. Oppilationem splenis & hepatis aperit, cum
melle & aqua calida potui data, vel cataplasmata,
morsum serpentis curat. Pessarizata vero menstrua
prouocat, secundinam & fetum mortuum expellit.
Dioscorides. Gentiana nascitur in locis altis, humidis
& vmbrosis, radicem habet sicut aristolochia lōgam,
solidam & amatam, sed nigriorem & fragiliorem. E-
ius folia quæ sunt circa radicem habent nucis odorē,
& sunt platani & lactucæ similia, sed paulo subrufa &
in summo diuisa, vel inspeciem ferræ inscisa, in medio
habent hastam leuem & vacuā, habentem digiti simi-
litudinem duobus cubitis longiorem. Est autem no-
dosa, circa quos nodos sibi nascuntur folia. Semen est
illi circa folia latum, leue, sicut affodili, non inutile.
Hæc herba viridis est acris calescitoria, relaxans, acri-
monia & amaritudine sua partum expellens, serpen-

A res quoque fugans. Radici eius est calida & sliptica
virtus, quæ cum vino & pipere accepta, morsibus ve-
nenatis occurrit, vulneribus imposita proficit. Succus
eius acceptus dolori laterum prodest, atque con-
quassationibus, idem iunctus oculorum tumorem
compefcit: viscidis, idest acribus collyrijs miscetur, &
maculas corporis tollit.

De Gladiolo.

C A P. LXXXV.

I Sidorus. Gladiolus dicitur, eo quod sit folijs gladio
similibus, thyrso cubitali, floribus purpureis. *Dios-
corides.* Dexteris aut cestris Romani gladiolum vocat.
Hæc habet folia iridi similia, sed latiora, & acutiora,
& virgas habentes capitella. Semen eius in folliculis
est, simile cucumeris semini rotundum & nigrum,
gustu vilcidum. Radix est illi nodosa, longa & rufa,
quæ capitis optimè curat vulnera, fracturis medetur,
ossa confracta excludit, omnia confixa corpori euo-
cat, imposita tumores ac duricias spargit, lateris do-
lorem tollit, strangurijs acischiaticis optimè subue-
nit. Radix eius ventris fluxum stringit, sumpta cum
dulcore & aqua maritima. Semen eius diureticum
est, & cum vino prædicta omnia facere potest: cum
aqua autem desiccet splenem. *Idem.* Gladiolum radi-
cem habet quæ ex vino potata venenum prohibet, &
menstrua prouocat. Trita vero & in modum fomenti
imposita, furculos ac spinas extrahit de corpore: om-
nem duriciem dissoluit & euaporat.

C *Constantinus vbi supra.* Gladiola, idest iris, est cali-
da in gradu secundo: dolorem neruorum de phleg-
mate mitigat, tussimque diurnam placat, & screa-
tum facilem reddit. Crassos pectoris humores at-
enuat, cum aceto potata morsus reptilium sanat: sple-
neticis subuenit, spasmus ac rigorem febrium curat.
Plinius lib. 21. Bulborum generi & cypiri adnumerant
quidam: hoc est gladioli radicem: dulcis ea est, & quæ
panem etiam gratiorem facit decocta ponderosiorē-
que pariter subacta. Est itaque cypirus, vt dictum est
supra, gladioli species palustris bulbosa radice, lau-
datissimus in insulis Cretæ, deinde Naxo, & postea
phrenice Cretico est candor odorque vicinus nardo,
acrior Naxino: exiguum spirans phæniceo, nullus
Ægyptio. Iulio mense iubet eum Mago ad radicem
secari, tertioque die donec candidius fiat in sole sic-
cari: quotidie autem ante solem Occidentem in lectū
referri: eo quod palustribus defectis noceant rotes
nocturni. Mirum tradit Apollodorus, huius herbæ
suffitum barbaros excipientes ore lienes contumere,
sic etiam validiores ac firmiores fieri, & ipsum aduer-
sus calculos efficacissimum esse. *Ex synonymis.* Scien-
dum quod acorus est gladiolus. Sunt enim quatuor
herbæ in forma similes valde. Sed acorus discernitur
citrino flore rubeaque radice. *Spatula* fetida malo
discernitur odore, & caret flore, iris florem gerit pur-
pureum, hircus album, Gladiolus habet croceum,
sed spatula fetida nullum. Dicitur autem bulbosus
omnis tunicata radix. At vero moderni medici quan-
do simpliciter ponitur accipiunt pro radice narcissi.

De Gramine.

C A P. LXXXVI.

I Sidorus. Gramen dicitur à situ, eo quod plurimum
in agris sit: licet omnis herba gramen vocetur, ab
eo quod germinet. *Plinius lib. 24.* Gramen inter her-
bas vulgatissimum est: geniculatis internodijs serpit:
crebroque ab his & ex cacumine radices nouas spar-
git. Eius folia in exilitatem fastigiantur in orbe reli-
quo, in Parnasso tantum hederacea species densius,
quam vsquam fruticanti flore odorato & candido;
Iumentis non alia gratioz herba siue viridis, siue in

Effectus.

Tempera-
mentum.

Genus bulbi.

sectio &
siccatio eius.

Acorus.
Spatula,
iris.
Hircus.

Effectus.

feno siccata: aqua quidem aspersa tunditur, eius succus in Parnasso propter vbertatē excipi traditur: dulcis hic est. In eius vicem in orbe reliquo succedit decoctum ad vulnera glutinanda: quod & ipsa herba præstat tusa: ab inflammationibus quoque tuetur & ad dentium dolores epiphorasque conficitur. Radix in vino decocta medetur torminibus, & urinæ difficultatibus, & vlceribus. Calculos frangit, semen vehementius urinam impellit, alium vomitionesque sistit. Priuatim autem auxiliatur draconum moribus. E graminum genere, quod septem internodia habet capiti contra dolores adalligatur efficacissimè. Quidam propter vesicæ cruciatu, decoctum & vino gramen bibi iubent. Denique gramen circumdatum capiti sanguinis fluxiones sistit. Camelos traditur necare id quod iuxta vias nascitur in Babylonis regione. *Dioscorides*. Agrestis siue gramen virgas habet nodosas & spinosas super terram. Super quas folia sunt acuta & lata & dura, sicut cannæ minoris. Radix autem nodosa est, & dulcis ac manducabilis: aquosa in gustu & substyptica, quam boues & animalia pascunt: & hæc cataplasmata in vulneribus, paracolestem facit, huius elixatura bibita tortionibus ac dissiuriæ medicatur: vesicæ vulnera optimè curat, calculos frangit, urinam prouocat. Canes quando purgare se volunt, hanc herbam comedunt. Splenis dolori decocta & imposita proficit. Gramen quod in se trifurcum habet (nam & in plura diuiditur) decrescente Luna sublatur, & depositum ad collum ligatum, celeriter oculorum epiphoras excutit. Radix frigida & sicca, ob hoc glutinativa est recentium vulnerum, & mordicæ & leptomeris est modicè. Ipsa vero herba perfectè aquosa est, & cataplasmo in frigidat. Semen autem eius imbecille est: & tantum diureticum. Rheuma ventris vel stomachi desiccatur, virtus eius frigida est: desiccatiua & leptomeris, id est extenuans partem. *Auicenna*. Gramen plagas sanguineas coherere facit, & eius decoctio lapidem extrahit semenque ipsius prouocat & constringit. *Razi ubi supra*. Gramen prouocat urinam & frangit lapidem.

Figura.

Nota de canibus.

De Arundine.

CAP. LXXXVII.

Erymon. Arundinis.

Inferuunt charta arundines ægyptiaca.

Isidorus. Arundo est dicta, eo quod cito atrescat: hanc veteres *cannam* vocauerunt, & est nomē Hebreum. In indicis stagnis arundines calami que nasci dicuntur, ex quorum radicibus expressum suauissimum succum bibunt. *Plin. lib. 16*. Arundo principatum tenet inter aquaticas frutices, qui frigidis gaudent. Arundo contusa & interiecta commissuris nauium ferumina; textus, glutino tenacior, acrimis explendis pice fidelior. Belli pacisque experimentis necessarię sunt arundines, & in delicijs gratæ; harum tegulo domos suas Orientales populi operiunt, eiusque tecta perdurant. Aegypti quoque calami quadam cognatione papyri chartis seruiunt. Calami Orientales populi bella conficiunt, dum spicula calamis addunt, & irreuocabili hamo noxia, mortem accelerant, pinna calamis addita, fitque & ex ipso aliud telum in vulneribus fracto. Nullus autem sagittis aptior calamus quam in Italia, scilicet in Rheno amne Bononiensi, cui plurima inest medulla, pondusque volucris, contra flatus quoque peruicax libra: Arundines indice bellicis commendationibus præferuntur. Hastarumque vicem præbent additis cuspidibus: Differre mares ac fœminas, in his quoque tradunt Indi spissius mari corpus fœminæ capacius, arundo Indica arboream habet amplitudinem qualis in templis videtur, folia autem breuia. Navigiorum vicem præstant, si credimus, singula internodia. Arundo omnis, ex vna stirpe numerosa, atque etiam rescisa sæcundius resurgit. Radicis natura viuax est ipsaque geniculata, folia sunt Indicis tantum breuia. Omnibus verò no-

Adosa complexu teuues per ambitum tunicas inducunt, atque à medio internodio cum plurimum vestiri desinunt, procumbunt: Arundini calamo latera bina sunt in rotunditate super nodos, alterno semper inguine, vt alterum ad dexteram fiat, alterum vero geniculo superiore ab leua per vices. Inde exeunt aliquando rami qui sunt tenues: plura sunt eius genera, alia enim spissior densiorque geniculis, breuibus internodijs, Alia rarior, & ipsa tenuior. Calamus alius totus concavus, quem syringam vocant, vtilissimus fistulis, quia nihil est ei Cartilaginis & carnis, alius quæ auleton vocant continuo foramine peruius, hæc tibijs vtilior est. Orchomenius est continuo foramine peruius, & ille fistulis vtilior, Alius est crassiore ligno & tenui foramine, quem totum fungosa replet medulla, Alius breuior, alius procerior, exilior, crassiorque & fruticosissimus, qui vocatur donax, non nisi in aquatis natus. Quoniam etiam hæc differentia est multum prælata, arundinique quæ in siccis prouenit, suum genus est sagittario calamo, sed longissimis internodijs cretico ad obsequiumque quo libeat sic dicitur calefacta. Differentias faciunt & folia, non multitudine verum & colore, & robore valida. Laconicis, & ab vna parte densiora quales in totum gigni putant circa stagna. Est & obliqua arundo, non excellentia nascens, sed iuxta terram fruticis modo se spargens, suauissima in teneritate animalibus & vocatur eligia. Est & in Italia nascens ad archa nomine palustris ex cortice tantum. Sub ipsa coma vtilissima dentibus, quoniam vis eadem est ei, quæ sinapi. Est arundo aucupatoria à Panhorino laudatissima, piscatoria vero ex Africa, arundinis autem Italice vsus est ad vineas maxime. Caro eam feri iubet in humidis agris, bipalia subacta prius solo, oculis dispositis interuallo ternorum pedum. *Auclor*. Quoniam ergo licet arundo sine cultura in locis palustribus oriatur, tamen in aliquibus locis seritur, vt dicit Plinius, de hac etiam inter satiuas herbas dicitur inferius.

Syringæ

Orchomenus

Donax

Eligia

De herba vitri & hermodactylo & hyberida.

CAP. LXXXVIII.

D

Auicenna. Herba vitri est qua vitrum abluitur, lenificatiua & mundificatiua. In ipsa est stypticitas cum humiditate faciens adhærescere. Sedatiua est apostematum. In potu dantur eius folia ad erisipilam, & ignis adustionem ac præcipuè apostemata phlegmatica. Eius quoque succus cum cerussa de plumbo super formicam & erisipilam ponitur, & ad ambarum amygdalarum apostemata fit ex ea gargarismus. Itemque succus eius sorbetur ad tussim antiquam, herbaque ipsa ponitur cum aceroto super podagram, hemorrhoidas remouet. Eiusque succus cum oleo rosaceo ad dolorem auris valet. *Auicenna*. Hermodactylus est radix plantæ rosas albas & citrinas habentis, quæ cum aperitur flores aperitur in primis. Nascitur in planiciebus montium, & in angulis eorum, eiusque folia expansa sunt super terram. Melior est albus & ad frangendum durus. Natura calidus est ac siccus, ad secundum perueniens, & in ipsis est humiditas superfluens. In ipso est solutiua virtus, & efficit augmentum in coitu, & adhibetur iuncturatum doloribus. Rubeum & nigrum sinit venenum. Aestimauerunt quidam, quod in albo est caliditas subtilis, & in alijs virtus fortis, & si non solueret. Dixerunt alij quod si esset calidus, mordicaret vlcera purus, sed in ipso non est mordicatio penitus. Aestimauerunt alij, quod est calidus valde. Cum ipso est virtus solutiua, & si fit in ipso stypticitas. Albus est bonus vlceribus antiquis. Confert podagræ, & sedat dolorem statim more emplastri suppositus. Est malus stomacho debilitans eum. Et rubeus & niger retinent medicinas

Hermodactylus

medicinas solutivas in stomacho, & attrahunt nocu-
mentum maximum. Digiti Hermetis Hermodactyli
flos est, eiusque virtus ei similis est.

Constantin. vbi supra. Hermodactyli sunt in tertio
gradu calidi & sicci, dolorem in arthriticis podagricis
& ischiaticis curant, quia proprietates sua crassos & vis-
cidos humores dissolvit, sed stomacho molestum, eo
quod angustiam & dolorem in stomacho generat.
Plinius lib. 25. Hyberidam Seruilius Democritus pri-
mus medentium inuenit, quam & sic appellauit quā-
quam ficto nomine, inuentioni eius assignato carmi-
ne. Nascitur circa vetera monumenta, parietinasque,
& itinera occulta, floret semper folio nasturcij, cau-
le cubitali, semine tam paruo, vt vix possit aspici. Ra-
dici est odor nasturcij. Vfus eius ætate est efficacior
& tantum recenti: difficulter rinditur, cum axungia
modica coxendicibus & articulis omnibus vtilissima,
viris plurimum quaternis horis, sceminis vero minus
dimidio adalligata: ita vt deinde balneum in calidū
descendatur: & postea corpus oleo ac vino perungat-
ur: idemque fiat diebus vicenis interpositis siqua su-
perfit admotio doloris: hoc siquidem modo theuma-
tismos omnes sanat occultos: præterea herbis cū quin-
que folio adligata epiphoras emundat, & siqua sunt
in oculis vitia.

De hyacintho & iaro & impia herba.

C A P. LXXXIX.

Isidorus. Hyacinthus est herba florem habens pur-
pureum, traxit autem nomen à puero nobili, qui
in saltibus inter purpureos flores repertus est interfe-
ctus. Est autem radice & flore similis violæ: pueros à
pubertate retinens. *Dioscor.* Hyacinthus habet radicē
bulbo similem, cui puerilis funeris casus dedit nomē.
Plutarchus vbi supra. Iarus alio nomine barba Aaron
dicitur: & etiam vitulipes appellatur. Calida & sicca
est in tertio gradu: in locis humidis & siccis monta-
nis & planis reperitur. In hyeme & ætate magnam
habet efficaciam, secundum folia minorem, secundum
radicem maximam. Et hoc circa tuberositates qual-
dam, quæ reperiuntur circa radicem. Hæ tuberosita-
tes colliguntur, finduntur ac desiccantur, ac per annū
seruantur: virtutem habent dissoluendi, laxandi, ac ex-
tenuandi. Contra tumores aurium herba ipsa cū tu-
berositatibus in vino & oleo addito cymino decoquitur:
& inde factum emplastrum auribus supponitur.
Contra frigida quoque apostemata tota herba cū tu-
berositatibus in vino & oleo & axungia veteri teritur:
ac postmodum in testa calefacta supponitur. Contra
serophulas nouellas: herba ipsa & squilla cum axungia
veteri vel vrsina teritur, ac supponitur: & si recentes
sunt liberantur. Contra hæmorrhoidas ac ficos, iarus
& capsus excoquantur in vino & aqua: vel sit encha-
thisma ad menstrua prouocanda. Succus iari pessario
mittitur, vel cum benedicta. Puluis tuberositatum cum
aqua rosacea confectus, & ad Solem siccatus valet ad
faciem depurandam, & cutem subtiliandam. Nam si
facies ex puluere illo illiniatur, plus etiam quam à
cerussa depuratur. Solus etiam eius puluis carnem su-
perfluam corrodit. *Plin. lib. 24.* Impia herba vocatur
in canna toris marini aspectu thyrli modo vestita &
capitata. Inde alij ramuli assurgunt sua gerentes capi-
tula. Ob hoc impiam appellauerunt eam: quod liberi
super parentem excellant. Alij potius eam dicunt sic
appellatam esse, quia nullum animal eam attingat, æ-
stimauerunt hæc inter lapides duos trita feruet: præcipuo
aduersus anginas succo, lacte, & vino admixta. Mi-
rumque traditur, nunquam qui gustauerint ab eo tē-
tari morbo. Suis quoque dari, quæque medicamē-
tum id noluerint haurire, eo morbo interire. Sunt qui
& in nidis auium ex ea aliquid putant inferi: sicque
pillos auidijs deuorantes non itragulari.

mentor
vrius Hy-
berida.

Remedio
vtilissimum
contra vici-
mas.

Caria,
Laron,
vitulipes.

ad faciem
depurandam.

Impia herba
vrius

De Iunco.

C A P. XC.

Isidorus, vbi supra. Iuncus dicitur, eo quod iunctis
radicibus hæreat. Scyrpus autem est à quo segetes
textantur sine nodo, de quo Ennius. *Quærent in scyr- Ennius pro-
po solui quod dicere nodum. Et in prouer. Qui inimicus uerbium,
est etiam in scyrpo nodum quarit. Plin. lib. 12.* Iuncus
odoratus nihil differt à cæteris sui generis aspectu. Sed
calamus odoratus præstantior est. Odore statim è lō-
ginq̄ inuitat, mollior tactu, meliorque cui, minus
fragilis & quia à sole se potius quam raphani modo
frangitur. Inest autem fistula araneum, quod vocant
floreem. Præstantior est cui numerosius: Reliqua pro-
batio est, vt niger sit. Damnantur albi, melior qui
breuior crassiorque & lentus in frangendo. Calamo
precium est in libras 12. iunco in 15. Traduntque iū-
cum odoratum, & in Campania inueniri. *Plin. lib. 21.*
His quæ superius dicta sunt de gladiolo, Mago simi-
lia præcipit & de iunco, quem mariscum appellant ad
texendas tegetes & ipsum Iunio mense eximi, vel an-
te medium Iulij Alterum genus iuncorum facit quod
marimum, & à Græcis oxychoenon inuenio vocari.
Tria sunt eius genera, vnum acutum, sterile, quem
marem & oxyn Græci vocant: reliquum sceminini
generis semen nigrum ferentem, quem melancranin
appellant & hic est crassior & fruticosior. Tertius vo-
catur holoschenos. Ex his melancranis sine alijs ge-
neribus nascitur. Oxy & holoschenos eodem cespite
vtilissimus est ad vitalia Oloschenos, quia mollis &
carnosus est: fructum vatum cohærentium modo
fert. Nascitur autem is quem marem appellamus ex
semetipso. cacumine in terram defixo, melancranis ve-
ro semine suo. Alioquin omnium radices omnibus
annis intermoriuntur. Vfus est ad nallas marinas, vti-
lium & elegantium lucernarum lumina præcipua sūt
medullæ amplitudine. Iuxta maritimas Alpes tanta
sunt, vt in scisso ventre impleant penè vociarum lati-
tudinem, in Aegypto vero cribrorum longitudinem.
Quidam etiam vnum genus trianguli iunci faciunt
quod cyperum vocant. Est enim cyperus iuncus an-
gulosus, iuxta terram candidus, cacumine niger, pin-
guisque; folia ima potraceis exiliora: in cacumine mi-
nuta, sicut iam dictum est supra. Iunci radix in aqua
decocta, tussi medetur. Semen eius tostum & in aqua
potum aluum sistit, capitisque dolores facit. At qui
vocatur holoschenos. Quæ proxima sunt radicis cō-
manducantur aduersus araneorum morsus. Inuenio
& vnum genus iunci quod tropicem vocant, cuius
semen somnum excitat. Iuncus odoratus in Cohele
Syriæ nascitur, laudatissimus ex Nabathæa regione,
theutitis cognomine: proximus Babyloni ex Aphri-
ca pessimus ac sine odore. Est autem rotundus, vno-
se mordacitatis ad linguam, syncerus in confrican do,
rosæ odorem emittit, rubentibus fragmentis. Discu-
tit inflationes, & ob id stomacho vtilis, itidemque sā-
guinem reiicientibus. Singultus sedat, tuetus mouet,
vrinam cit, vesicæ medetur, ad muliebres vsus deco-
quitur.

De Hyoscyamo.

C A P. XCI.

Isidorus. Hyoscyamus est herba sic à Græcis appel-
lata sed à latinis herba *caulicularis* dicitur, eo quod
cauliculi eius in figura canthariorum nascantur, vt
& mali punici, quorum ora scissata sunt habentes in-
trinsecus semina papaueris similia, hæc herba & *insa- Insana.
na* vocatur, eo quod vsus eius periculosus est. Deniq;
si bibatur, vel edatur, insaniam facit vel somni ima-
ginem turbidā. *Plinius lib. 25.* Herculi ascribunt herbā
quæ Appollinari apud Arabas altricū sine alterage-
nium dicitur, apud græcos autem hyoscyamos appel-
latur.

Eryman.

Ennius pro-
uermium.

Mariscos.

Oxychoe-
nos.

Holoschenos

Cyperus.

Tropicem.

Caulicula-
ris.

Insana.

Alterage-
nium.

latur. Plura sunt eius genera, vnum nigro semine, folijs penè purpureis, spinosum, Talis in Galatia nascitur, vulgare autem candidius est ac fruticosius, altius papauere. Tertij semen est simile trionis semini, & omnia insaniam gignunt ac vertigines capitis. Genus quartum molle, lanuginosum, est pinguius cæteris, candidi seminis, nascens in maritimis, hoc recepere medici, itemque seminis tussi nonnunquam ante candidum ruffescit, & si non ematuruit improbat: hyoscyami semen cum mæconio, & vino bibitur ad epiphoras inhibendas. *Idem in lib. 26.* Succus eius hyoscyami prodest excreantibus, & nidor accensitussistentibus. *Auicenna.* Hyoscyamus niger frigidus est, & siccus in fine tertij, albus autem in principio ipsius. Ex eo deterius est, & fraudulentius nigrum. deinde rubeum: melius autem album: stupefactium est, & abscindit fluxum sanguinis & stupefactione sua sedat dolores percussione. Resoluit testicularum duriciem & confert erupilæ. Epithimatum sedat dolorem podagræ. Cum vino folia eius bibita sanant corrosionem ossium. Succus eius acceptus sedat dolorem auris, & cum aceto, & oleo rosaceo, dolorem dentium &c.

Platearius. Hyoscyamus, herba est frigida in tertio gradu, sicca in secundo. Huius seminis diuersitas triplex est, album, rubeum, & nigrum. Nigrum mortale est, album & rubeum satis competuit medicinæ vsui. Maioris efficacix sunt semina quam herba: virtutem habet constringendi & mortificandi, virtutem quoque somniferam. Ad somnum ergo prouocandum in acuta febre sit fomentum ex aqua decoctionis eius seminis circa pedes, frontem, tempora. Contra calida apostemata in principio fit emplastrum ex ipsa herba trita & supposita, vel de semine eius, & oleo rosarum. Contra dysenteriam fit emplastrum de semine eius, cum albumine oui & modico aceto, supra pectus, & renes. Contra dolorem dentium herba ipsa trita aliquantulum inter dentes teneatur: per decem annos seruatur. *Dioscorides.* Insuperius est frutex minor, hastam habens crassiorum, & folia lata, & oblonga, & diuisa nigra & aspera. Iuxta cuius hastas sunt capita semine plena. Sed huius tria sunt genera, vnde flores habet purpureos, folia milatæ similia. Semen nigrum folliculos duos & spinosos. Alterum flores melinos, semen obrufum, folliculos molles: ambo hæc maniam faciunt ac catotica ac minus vsuales sunt. Tertium vero cuius frequentatur vsus, habet folia pingua & mollia, succo plena, flores albos, semen album. Nascitur in locis maritimis & in ripis. Semen album est vtile, nigrum inutile. Semen & folia exiccantur, & hasta tulas succus exprimitur. Qui confectionibus collyriorum mixtus, rheuma viscidum compescit, dolores aurium mitigat, & polentæ mixtus podagricos humores adhibitus spargit. Semen eius omnia prædicta nouit facere, & maximè tussientibus subuenit. Catarrhum soluit, oculorum rheuma compescit, vino mixtum, & cataplasmatum, tumorem testium soluit atque mammarum. Radix eius in aceto cocta, dolorem dentium mitigat.

De Lactride, & lacticino.

C A P. XCII.

Ex herbario. Lactrides nascitur in locis cultis, & fabulosis, valet contra ventris duritiem granum eius purgatum, & potui in aqua datum calida. *Dioscorides.* Lactridem purant hastam in cubiti longitudine, sed inanem, in qua capitellum rotundum est, & folia oblonga, sicut amygdalæ, sed oblongiora, & leuiora. Semen autem obrorundum, sicut capparæ, deforis nigrum, intus album, & dulce. Omnis frutex eius lachryma & succo plenus est, sicut tithimallus: virtus est illi cathartica: grana eius comesta, & super aqua calida accepta phlegma, & choleram deponunt,

folia cum cassia, vel cum viscella accepta ventrem soluant. *Auicenna.* Lacticinium est omnis planta, que habet lac acutum, solutiuum, incisiuum, adustiuum. Ex his famosa sunt septem, quorum vnum est pentaphyllum, ad vltimum est lacticinium, quod dicitur masculum, & eius nomen charachylus, post ipsum omnes feminæ sunt, & eorum fortius est, quod assimilatur myrto, & nominatur burasus. Deinde est arboreum generatum inter lapides. Deinde illud quod citrolo assimilatur. Et dixerunt vice alia, quod lacticiniorum fortius est masculum prædictum, & radix eius longior est cubito ad rubedinem declinans, plena lacte eiusque rami sunt similes oliuæ, sed longiores sunt ac strictiores. Plâta vero feminæ que nominatur nucalis, est sicut planta herbe muris, sed maior ac fortior. Capita foliorum eius spinosa sunt, & egrediuntur ex eius radice stipites palmi longitudinem habentes, & fructificat vno anno, & non alio: fructus ille mortificatiuus est linguæ simili nuci, & eius origo est, sicut origo masculi. Omnia vero mortifera sunt, fortius autem eorum est lac, deinde semen, postea radix, deinde folia: lac eius calidum est & siccum in quarto, reliqua vero ipsius in secundo vsque ad tertium. Est autem vlcerauium, & interfectiuum. Cumque ponitur in lacunam, pisces omnes eleuantur super aquam. Eradicat autem mora ac verrucas, & imperiginem, & hemorrhoidas, phlegmaque soluit, & aquositate, & est conueniens vlcerebus putridis, & coriosis, lac eius eradicat vngulam, abscindit pilos, dentem corrosum frangit, & deijcit.

De Lappa, & lappacio.

C A P. XCIII.

Isid. Lappa dicitur eo, quod habeat caulem ingentem per terram dispositum, hæc à Græcis Philanthropos vocatur, eo quod vestibis hominū inhæreat ob asperitatem sui. *Plin. lib. 21.* Notabile est in lappa que adhærescit, quod in ipsa flos nascitur non euidens, sed intus occultus, & intra se semina que velut animalia in se pariunt. *Idem in lib. 24.* Lappa que appellatur canaria cum plantagine ac mellifolio trita ex vino carcinomata sanat, diebus ternis soluta. *Auicor.* De hac quoque dictum est supra sub hoc nomine philanthropos. *Plin. lib. 20.* Lappacium effectus alteæ non dissimiles habet. Est autem, & siluestre quod alij oxalidem appellant, proximum satiuo, folijs aquosis colore betæ candidæ, radice minima, nostri vero rumicem dicunt. Et alij lappacium cantherinū ad strumas cū axungia efficacissimū. Est & alterū genus, quod oxylapaton vocant, satiuo idem similius, habens acutiora folia, & rubriora, non nisi in palustribus nascens. Sunt qui tradunt & ydrolapaton in aqua natū. Est & aliud hippolapatō satiuo maius, candidiusque ac spissius. Siluestria scorpionū ictibus medentur, & ferite prohibent habentes. Radix aceto decocta, si coletur, succus dentibus auxiliatur. Si vero bibatur morbo regio medicatur. Semen inextricabilia stomachi vitia sanat: hippolapati radices priuatim vngues detrahunt scabrosos. Semen in vino potatum liberat dysentericos. Oxylapati semen in aqua lotum cælesti, prodest reijcientibus sanguinem. Satiuo in epiphoris oculorū illiniunt frontibus, radice curant cherias, & lepras in vino autem decocta strumas calculos, & parotidas, pota vino etiam lienes; Cæliacos æquè, & dysentericos iuuat, & tenasmos; Denique vis lappati, & ructus facit, & vrinam cit, & oculorum caliginem discutit. Radix commanducata dentes firmat, & eadem cum vino decocta soluit aluum, folia quoque soluant, adiecto sale. Et vt non omitteremus bulapaton radice tantum altitudine differens est, & erga dysentericos efficacis effectus ex vino potum est.

Dioscorides. Lappaciū calidæ & austere virtutis est, & ideo in cibū sumptū venerè reprimat, stomachum cōfirmat, vrinā cōfundit, ventrē mollit, cū oleo rosæo

cataplasmati

Temperamentum.

Contra apostemata.

Contra dolorem dentium.

Vsus.

Virtus.

Lacticinium.

Septem famosa.

Ad eleuandum pisces in aqua.

Ad eradicandum verrucas.

Philanthropos, lappa.

Cucurbita in aqua.

Remedium pro dentibus.

Morbosus stomachi.

Effectus.

caraplasmati adhibetur, duricias spargit. Radix eius caraplasmata, leprosis ac venis medicatur. Eius elixata fomento adhibita, & in balneis fricata, pruriginem corporis tollit, dolorem aurium mitigat, in vino elixa dolorē dentium gargarismo compescit & caraplasmata scrophas spargit. Radix etiam eius ligata, & in collo suspensa, scrophas nasci non admittit, fluxum sanguinis mulierum abstinere, Cum vino elixa, & bibita, ictericos sanat, calculos vesicæ frangit, Item radices ex aceto coctæ & impostæ strumas, & parotidas sanant, potata auruginem expurgat. Lappacij quatuor sunt genera, sed omnium virtus est vna. *Platycaricus*. Lappacium est calidum, & siccum in tertio gradu. Et est triplex, scilicet acutum habens acuta folia, quod efficacius est: & rotundum, quod rotunda: & domesticum, quod aliquantulum lata, & magis eiusi competit. Habet autem lappacium virtutem dissoluendi, relaxandi, aperiendi, extenuandi. Succus lappacij acuti cum alijs quibusdam confectus, valet contra scabiem, pruriginem, & impetiginem, & contra splenis duritiem, ad apostema maturandum lappacium rotundum tritum, & in oleo decoctum, vel cum axungia superponitur. Ad rumpendum prædicto modo lappacium acutum. Contra lumbricos valet succus eius datus cum melle. Lappacium etiam crudum, vel coctum comestum confert scabiōsis.

De Lafero, & laureola, & lepto.

C A P. XCIII.

Isid. Lafer herba in monte Oscobagi nascitur, vbi, & Ganges fluuius oritur. Cuius succus primum est dicitur laxit: quia manat in modum lactis, deinde vero vsu deriuato lafer nominatus est. *Platycaricus*. Laureola frutex est, cuius semen, vel fructus vsui medicinz competit, & *cocognidum* appellatur. Itaque cum eius receptio inuenitur, fructus debet poni, per duos annos in efficacia multa seruatur, virtutem habet purgandi principaliter phlegma, & choleram, vnde & sanis, lapsis, & ægris non multum febricitantibus dari potest: puluis cocognidij subtilis diu cum oleo bullitur, & sic ex eo pectus propter stranguriam & dysuriam inungitur. Renes quoque propter tenationem ex frigido, & glutinoso humore intestinis adhærente, propter surditatem immittitur auribus, si fiat ex humoribus ibidem existentibus. Saniosas quoque superfluitates consumit. *Dioscorides*. Lenticula super quam inuenitur natans, rotunda sicut lens, colorem viridem habens, virtus est ei frigida, vnde tumores omnes spargit, ignem sacrum extinguit, podagricis necessariè miscetur, sola, & cum polenta medicamentibus apponitur, infantibus & enterocælicis auxiliatur. Lepidum quem multi gingion appellatur: herba est nota omnibus, in sale & lacte componitur, huius folia habent virtutem viscidam, & vulneraticam: apij radice addita, & horis quatuor imposta, faciunt vulnera. Ischiaticis medentur, spleneticis opitulantur, lepras mundant, Radix eius collo suspensa dolorem dentibus tollit.

De Libanotide, & lingua anis.

C A P. XCV.

Dioscorides. Libanotidis genera sunt tria, vnū profert semen, quod cacoethes dicitur, habens folia maracis similia, sed latiora, virgam in medio longam amplius cubito in qua est capitellum proferens semen album simile spondylion. Quod semen obrotundum est, & angulosum odorem habens quasi resinæ viscidum. Quod si masticatum fuerit, os comburit, alba est illi radix odorem habens thuris. Alterum est genus supradicto simile, cuius semen est latum, & nigrum, sicut spondylion, sed non ita candidum. Radix enim est deforis nigra, deintus alba: porro libanotis quæ dicitur acarpus, idest sine semine, supradic-

tis omnibus similis est, sed nec florem habet, nascitur in locis asperis atque saxosis: omnium folia caraplasmati adhibita, hemorroides prohibent. Anitumorem pellunt, condilomata solunt. Scrophasque spargunt, & apostemata similiter curant. Radix eorum sicca melle adito, vel vino, vulnera curat: sordida, tortionibus medetur, venenatis occurrunt moribus, menstruis imperat, urinam prouocat, pustulas corporis emendat. Succus radices earum capillos manare non sinit, Semen etiam omnia prædicta facit, Epilepticis quoque præstat effectum, causas thoracis sanat bibitum, hydropicis est salutare cum oleo peructum, ictericis cum vino & pipere datum singulare præsidium est, prodest etiam conuulsationibus, & podagris caraplasmatibus impositum. In Thracia nascitur libanotis amaro gustu, habens folia prædictis similia sed asperiora, & albidiora. Cuius accepta radix purgat caput & ventrem deponit. Est iterum libanotidis genus, quod Romani rosmarinum vocant, de quo scilicet dicitur inferius. *Platycaricus*. Lingua anis habet folia parua, & acuta, linguæ anis conformia, & est in primo gradu calida, & humida, decocta in aqua ordeï prodest hæcticis, & consumptis, & aqua decoctionis eius contra siccitatem pectoris. *Auicenna*. Lingua anis est calida in tertio, humida in primo gradu, in folijs eius est constrictio, & mundificatio, & consolidatio, Itaque consolidant, & vlcera humida carne replent, Cortices eius cum aceto conferunt, positi super contractionem lacertorum. Confert etiam tremori cordis, & in coitu addit. *Constantinus vbi supra*. Lingua anis in primo gradu calida, & humida coxum proprie confortat, spermaque augmentat.

De Maiorana, & malabatro.

C A P. XCVI.

Platycaricus. Maiorana est herba, quæ alio nomine *sanfucus* dicitur, calida, & sicca in secundo gradu, flores, & folia eius competunt vsui medicinz. Igitur in ætate collecta cum floribus in vmbroso loco desiccatur, ac per annum seruatur. Ex aromaticitate virtutem habet confortandi, & ex qualitatibus suis dissoluendi, consumiendi, & mundificandi: puluis eius in cibo datus, & vinum decoctionis eius stomachum infrigidatum calefacit, & digestionem confortat, apposita quoque naribus confortat cerebrum, fomentatio ex aqua decoctionis eius facta matricem mundificat, & superflua consumit, flores & folia in testa calefacta, & in sacello dolori stomachi ex ventositate superposita eum solunt: quia euentationem faciunt. Eadem quoque capiti superposita valent contra rheuma ex frigida causa. *Auicenna*. Maiorana est calida, & sicca in tertio gradu, & est subtilis, resolutiua, aperitiua cum fortitudine. Virtus olei eius est calefactiua, subtiliatiua & acuta. Ex ea bonum est epithema super apostemata phlegmatica. In cerotis quoque ponitur, & super torsionem nervorum linitur. Confert dolori dorsi, & inguinum. Et est medicamentum paralyticis. Eius oleum aperit oppilationes cerebri, confert emigranæ, & humiditati, sola quoque melancholicæ ac ventositatibus crassis, & dolori auris, embrocata, & distillata eius decoctio confert hydropsi, & vrinæ difficultati, etiam pungitio ventris dolori. Quod ex ea siccum est linitur cum melle super nigredinem sanguinis, & viriditatem eius proprieque sub oculo. Oleum eius confert matricis coartationi ad præfocationem ipsius deducendi. Ex ea quoque cum aceto fit emplastrum contra puncturas scorpionum.

Diosco. Malabatum putauerunt quidam medicinardi folium esse, sed falluntur: quia licet ei simile sit, in odore tamen alterius est nature. Inuenitur autem supernatans in quibusdā paludibus Indiæ, foliorum specie, carens radice, & illud est optimum, quod est recentissimum tenue, & integrum, gustu non salso, sed potius pontico, hanc herbam cum Indi colligunt;

inferunt

Quatuor genera.

Virtus.

Cocognidij.

Quatuor genera.

Lenticula super quam.

Acarpus.

Rosmarinus genus libanotidis.

Sanfucus.

Temperamentum.

Paralyticis medicina.

Malabatum non est nardi folium.

inferunt lino, & siccant æstate. Est autem folium odoris integri cum suavitate, stypticum & diureticum cum diurno odore, virtutem spicenardi habet, quæ similiter diuretica est. Elixum in vino tumoribus oculorum adhibetur fomento. Idem folium diutius tenet odorem masticatum & tincolas non permittit cū vestimentis impositum. *Placarius.* Malabattrum, quod dicitur folium Paradisi, vel folium album, calidum est ac siccam, & multum aromaticum, quod nõ habent medici nostri, sed eius loco folia gariophilorum ponunt, vel spicam nardi.

Demandragora.

C A P. XCVII.

Isidorus. Mandragora similis est parvo peponi, dicta quod habet mala suave olentia, magnitudine mali Maciani, unde & Latini eam *malum terra* vocant, eo quod radicem habet formam hominis simulantem. Anthropos enim homo dicitur, huius cortex in vino missa datur ad bibendum his quorum corpus secandum est propter curam, ut soporati dolorem non sentiant. Species eius duæ sunt, fœmina folijs lactucæ similibus mala generans in prunorū similitudine. Mas vero folijs similibus betæ. *Plin. lib. 25.* Mandragoram alij vocant circelon, cuius genera sunt duo. Cæcidus, qui & mas, niger quæ fœmina existimatur, folijs angustioribus, quàm lactucæ, hirsutis caulibus, binis tenuisve radicibus refalis, intus carnosus tenerisque penè cubitalibus, ferunt mala magnitudine nucum auellanarum, & in his semen album ceu pitorum, hoc alij arsen, alij morion, alij vocant hippoplomon, huius alba sunt folia. Alterius autem vel lappacæ sativæ latiora. Caudent effosuri contrarium ventum, & fodiunt spectantes ad occasum. Et tribus circulis ante gladio circumferunt, Succus fit & emalis, & de caule desciso cacumine, & radice punctio aperta, vel decocta est vtilis, vel fureulo. Conscisa quoque in orbiculos servatur in vino, Saccus non ubique invenitur, Sed ubi potest circa vindemias quaeritur. Odor gravis est ei, sed gravior radicis, & mali. Mala maturata & in umbra siccantur, & succus ex his Sole densatur, itemque radices tula, vel in vino nigro ad tertias decoctæ. Folia servantur in murijs efficacius. Et quanquam mala in aliquibus terris mandentur, nimio tamen odore obmutescunt ignari, potu etiam latiore moriuntur.

Ambro. in exacmeron. Per mandragoram somnus frequenter accersitur, ubi ægri vigiliarum incommodo affliguntur. *August. super Gen. 30.* de hoc genere scilicet mandragoræ quosdam opinatos scio, quod acceptum in eicam sterilibus feminis fecunditatem parat. Ideoque institisset Rachel apud Liam, ut illud acciperet, quod ego non arbitror: quantum vero renunciat vitus, & olfactus, & gustus rem comperi pulchram, suave olentem, sapore autem insipido. Cur ergo mulier tantopere cupierit eam, nescio, nisi forte propter pomi raritatem, & odoris iucunditatem. *Dioscorides.* Mandragora fœmina folia habet nigra lactucæ similia, sed minora, odoris granissimi, super terram expansa. In quorum medio nascuntur mala vix viridi similia. In quibus est semen apio simile. Radices autem habent duas ac tres sibi inuicem coherentes, de foris nigras, intus albas cum cortio crasso, hasta catens. Masculus vero habet folia alba, & maiora, lata, & levia, sicut betæ. Mala eius duplicia nascuntur colore croceo odore suavi, cum gravitate, quæ pastores comedunt, & statim somnum capiunt. Radix autem prædictæ similis, sed alba, huic etiam hasta non est. *Auscenna.* Mandragora frigida usque ad tertium & humida. Omnis autem mandragoræ radix magna est, hominis formæ similis, & hoc eius nomini competit. Mandragora enim nomen est imaginis naturalis, scilicet sicut planta existens in forma hominis. Labrol autem idest radix mandragoræ siluestris

frigida est in tertio, & humida in primo. Radix qui dicitur est fortis, desiccativa, & in mandragora ipsa est humiditas. Dicitur autem quod dens elephatis cū eius radice decoquitur, & lenit ipsū sitque facilis eius obediencia.

De virtute ipsius in medicina.

C A P. XCVIII.

Mandragora frigida est, & sicca. Radix, & cortex præcipuè competunt vsui medicinae, Secundario poma, Tertio folia, Cortices radices per tres annos in multa virtute servantur. Habet autem virtutem infrigidandi, & aliquantulum mortificandi, & somnum pronocandi, ad somnum ergo prouocandum in acutis febribus pulvis corticis eius conficitur cum lacte mulieris, & albugine, & superinducitur fronti, & temporibus: poma mandragoræ trita in oleo communi, aliquantulum decoquantur, & oleum mandragoranum cuius inundio valet contra dolorem capitis ex caliditate, contra calida apostemata, contra calorem febrilem, contra fluxum ventris ex impetu cholerae. Sed & folia eius trita super tempora ponuntur contra dolorem capitis ex scabie. *Ex herbario.* Mandragora fortissimi odoris est, ab homine ieiuno non colligitur. Masculus autem habet albidiora, & maiora folia, sed vtriusque vis vna est, hæc cum polenta trita, feruores oculorum, & dolores aurium sedat. Radix eius cum aceto trita, & illita, ignem factū curat. *Dioscor.* Folia eius viridia tumoribus oculorum imponuntur cum polenta. Similiter, & vulnerum tumores solunt, & apostematibus omnibusque duritijs remedia sunt. Scrophis medentur, attritionibus itinerum opitulatur, colorem bonum vultibus reddunt. Multi quoque folia ipsa siccant omnibus superscriptis necessaria. Radix eius cum aceto trita ignem sacrum extinguit, cum melle rosaceo, vel oleo, moribus venenatis occurrat. Cum aqua scrophis medetur, cum polenta adihita piradas soluit, & articulorū dolores sanat, omnesque dolores mitigat. Semen eius bibitum stericos purgat. Succus eius plus acceptus, vocem hominis tollit, similiter & folia eius ac mala dum exiccantur, auferunt vocem hominis vi odoris sui. *Auscenna.* Mandragora somnum prouocat, & quando ponitur in vino, vehementer inebriat. Multusque vsus eius & odoramentum, faciunt apoplexiam: lac eius euellit lentiginem, & pannum sine mordicatione. Soluendo autem educit cholera & phlegma. Radix eius trita, & cum aceto imposita super eius pilam, sanat eam. Eius etiam lachryma dolorem oculi sedat. Semen eius matricem mundificat, vel vomitum prouocat. *Razi in almansore.* Mandragora frigida est, capitis grauedinem, & letargiam, & paralytum efficit. In vino bibita valde inebriat. Comesta vero fastidium ac vomitum inducit, & forsitan interficit. Medicinis autem admixta dolorem auferit. *Plin. ubi supra.* Mandragoræ vis est somnifica pro bibentium viribus bibitur & contra serpentes, & ante sectiones ac punctiones ne sentiantur. Ob hoc latus est aliquibus somnum odore quæsisse: bibitur & pro helleboro obolis duobus in mulso. Efficacius tamen est helleborum ad vomitiones & ad bilem nigram extrahendam.

De maraco & maratro.

C A P. XCIX.

Dioscorides. Maracon, qui & patemion dicitur: habet folia similia cortiandro: melinum cum odore brumoso, & gustu amaro: virtus ei talis existit, quod bibita cum oxymelle, sicut epithome phlegma choleraeque per ventrem deponit: Medetur astmaticis, & melancholicis. Herba sine flore bibita calculos ac asmaticis sanitatem restituit: maximeque ipsius elixatura fomento adhibita duritias, & tumores stericos soluit. Cataplasms adhibita cum flore suo

Malum terra.

Circulos.

Effodiendi modus.

Muria mandragoræ.

Cur Rachel concipuit mandragoras.

Mandragora est plant. homin.

Temperamentum.

Preparatio facti.

7 sat medicinali.

Inebriat.

Patemion.

7 potus.

suo

suo ignem extinguit, & siccum est in gradu secundo, herba vero ipsa recens calida est in primi gradus medio. Confortat stomachum, oppilationem aperit, & hepatis, & vesicæ, & renum. Succus eius coctus, ac despumatus, aut cum oxymelle, vel oxisaccharo potatus, diuturnas febres habentibus periodicas, sit optimus, urinam quoque prouocat, visum clarificat. Idem succus purus, si eo lauentur oculi, aquam in eis horodiacam dispergit, multis etiam collyrijs congruit. Sperma eius oppilationem hæpatis aperit, ventositatem inflatiuam remouet, lapidem frangit. Menstrua prouocat, abhominatorem ex humidis humoribus amputat. Cum melle temperatum, & supra morsum canis rabidi positum iuuat.

De Marrubio, & Marrubiastro.

CAPVT C.

Isidorus. Marrubium in campis nascitur, propter amantudinẽ sic vocatũ. *Plin. li. 20.* Marrubium plerique inter primas herbas cõmendauerunt, quã Græci *prasion* vocant. Alij *linostrophon*, nonnulli *philopeda* aut *philochares* notius, quam vt indicandum sit. Huius folia semenque contrita prosunt contra serpentes, peccorum, & laterum dolores, & contra tussim veterem & his qui sanguinem reijciunt eximie vtile est, scopis eius cum panico aqua decoctis, vt asperitas succi mitigetur. Imponitur strumis cum adipe. Aluum soluit cum sale, & aceto. Succus eius articulis ac naribus ac minuendæ bili cum melle prodest. Item contra venena inter paucas potens est, ipsa herba stomachum, & exereationes peccoris purgat. Cum iride, & melle urinam cit. Cauendum tamen est exulceratẽ vesicæ, ac renum vitijs. Dicitur, & succus claritatem oculorum adiuuare. Castor duo Marrubij genera esse tradit. Nigrum, & quod magis probat candidum. In onum inane succum adijcit his ipsamque ouam infundit melle æquis portionibus tepesactum, vomicas rumpere, purgare, persanare, promittentes. Illitis etiam vulneribus à cane factis tusa cum axũgia veteri. *Platarius.* Marrubium calidum est & siccum in tertio gradu. Herba hæc alio nomine *prasion* dicitur. Folia præcipue competunt medicinæ, folia radice secundario, virtutem habent dissoluendi, & consumendi ex qualitatibus suis, Ex amaritudine virtutem diureticam. Contra vitium peccoris ex frigido, & viscoso humore datur diaprasium, quod ab eo denominatur. Contra tussim valet vinum decoctionis eius, & sicuum siccarum. Eadem decoctio valet contra stranguriam, & dysuriam, & choliam passionem, & contra hæmorrhoidas inflatas, & non fluentes, cum melle confectus. Contra vermes aurium, succus eius in auribus mittitur, valet etiam herba contra splenis duritiem.

Constantinus vbi supra. Marrubium quod Græcè dicitur *prasion*, est calidum in gradu secundo siccum in tertio. Oppilationem hepatis ac splenis aperit, menstrua prouocat, humores putridos existentes in peccore ac pulmone purgat, puluerizatũ ac melle mixtum, vulnera putrida mundificat, eiusque posima visum clarificat, aufert dolorem auribus instillatum, sanatque pustulas earum: aufert etiam dolorem dentiũ ex eodem lotorum. Eius posima potum contra hydropsim valet, & oculis vngi ex eo prodest, renibus tamen ac vesicæ nociuum est. *Dioscorides.* Marrubium Græci propter amaritudinem vocant *prasion*. Alij vero eupatorium, frutex est multorum thyrsum cum virgis albis, & hyrtis, & quadrangulis, folijs eeu rotundis, & hyrtis, & acerrimis cum semine ac flore nodoso, hoc est, quadrato ac veluti rotũdo. Nascitur per campos. Eius folia cum semine exiccantur, ac serpente vexatis aptantur. Succus eorum remedium est phthiicis, ac tussiculosis, & anhelosis. Idem cum attico melle illitus, neurosis locis congruit,

SPEC. NATVRALE.

A torrida vulnera purgat, pterygis ac putredinibus, & visus obtusioni competit, arcuato morbo laborantibus succurrit naribus infusus, habet autem Marrubiũ vnas efficaciter relaxãtes. Aliud quoque genus Marrubij tradunt, quod latini vlcera iam dicunt. Marrubiastrum est subsimile Marrubio, facillẽ notum, huius vires faciunt ad morsus serpentum, & ad suspiriosos. Idem strumas soluit, & menstrua prouocat.

De Medica, & meliloto.

CAP. CI.

Dioscorides. Medica similis est trifolio, quod inter fænum nascitur, habetque folia angusta, vt virgulam trifolio similem, in qua semen est illi, vt lenticula. Semen hoc pani miscetur pro odore, & salibus. Elixum, & fomento adhibicum, calidum est, hæc herbam asini comedunt. *Melilotum* diaforeticum est ac modicè digestorium cum nimio calore. Cũ vino dulci, vel cum semine lini coctum aut cum vitellis ouorum affatis commixtum, tumentibus oculis, & matrici ac testibus valet cataplasmatum. Mitigat, & auriculæ dolorem instillatum, vino dulci ante perfusum. Stomachi dolorem ex multa humorum fæce sanat, omnesque tumores cum ouo asso ac polline tritici mixtum spargit, & cum vino bibitum dolorem stomachi mitigat. Nascitur in Campania fænu Græco simile, crocinum habes colorem. Nascitur, & in Macedonia, sed vtilis est omnibus. *Plinius libro 21.* Melilotos vbique nascitur, laudatissima tamen in Attica, vbicunq; vero recens nec candicans, & crocoquã simillima, quanquam odoratior in Italia. Oculis medetur cum lacte, vel cum lini semine. Cum rosaceo lenit dolores capitis, & maxillarum. Itemque aurium è passo. Quæque vero in manibus intumescunt, vel erumpunt curat. Stomachique dolores cruda tritaque vel in vino decocta sanat. Effectus eosdem habet ad vuluas etiam ad testes, & ad sedem prociudam, & quæque ibi sunt vitia: eo quoque recenti ex aqua decocta, vel ex passo abiecto rosaceo illiniuntur carcinomata.

Antenna. Melilotum est flos plantæ coloris paleæ in quo est figuræ lunaris quandam duritiã cum sua raritate. Et ex eo quidem aliud est album, aliud citrinum. Melius autem illud, quod durius est. Cuius color ad albedinem declinat parumper. Eiusque sapor sentitur amarior, & odor eius est manifestior. Iuxta Dioscoridem. Melius est crocei coloris, & acutioris odoris. Calidum, & siccum est in primo, & ad vltimum est compositum, & caliditas ipsius est dominatior frigiditate ipsius. Iuxta Dioscoridem est æquale in frigiditate, & caliditate. In ipso est stypticitas pauca cum resolutione, & propter illud digerit, & est liquefactiuum superfluitatum, vt Dioscorides ait. Est autem resolutiuum, & confortatiuum membrorum. Confortat apostematibus calidis, & duris, confortat etiam vlcerebus humidis. Denique confert apostematibus aurium, & doloribus ambarum supposito emplastro ex eo cum capeno, & reliquis quæ dicta sunt. Et distillatione facta in eis ex succo eius, & eius inuamentum in doloribus est velocius. Ex ipso quoque sunt embroca, & sedant soda, & confert apostematibus oculi, & auri ac testiculorum. *Platarius.* Melilotum est calidum & siccum in primo gradu, cuius semen similiter appellatur, & quia semicirculi formam habet, etiam corona Regia dicitur. Semen cum corticibus in medicinis ponitur, ac per tres annos seruat, adeo namque paruum est, & adhærens cortici, vt vix inde possit separari, virtutem habet confortandi ex aromaticitate, diureticam ex subtilitate substantiæ: vinũ decoctionis eius digestionẽ confortat, ventositatem excludit, oppilationẽ renũ ac vesicæ aperit. Semen autẽ in brodio cibusque positũ boni odoris os, & dentes optimè olentes reddit.

Dd

De

Prasios.
Linosstrophos
Philopeda,
Philochares.

Forma.

Duo genera.

Temperamentum.

Effectus.

Eupatorium.

Marrubiãstrum.

Asini comedunt Medicinam.

Vis.

Locus.

Curationes varia ex meliloto.

Temperamentum.

Corona Regia.

De Melissa, & Melisophillo.

CAPVT CII.

Herba ultra-
ria.

Effectus.

Biblate mar-
rubium.Contra con-
d. lomata.

Idem. Melissa que & herba citraria dicitur, calida & sicca est in secundo gradu. Et viridis, & sicca multæ est efficacæ, prius quidem ad solem exiccata, postea in umbra suspensa, per annum seruetur, virtutem habet confortandi dissoluendi, consumendi, & extergendi, Effectum maioranæ similem habet, & contra easdem causas similis vsus est, excepto quod eius decoctio magis menstrua prouocat, matricem mundificat, & confortat, & conceptum adiuuat: vinum decoctionis eius valet contra syncopen ex frigida causa: mellissa in vino, & oleo decocta, & cataplasmata maturat apostemata, duriciemque splenis, & hepatis relaxat, & soluit. *Dioscorides*. Melisophyllon vel ut alij dicunt Melisophilon, eo quod libenter illam apes manducant, thyrso habet quadrangulos, nigros, & hyrtos, plurimos ex vna radice, foliaque similia buglossæ, maiora tamen & tenera, & non sic aspera, acida tamen trita in odore. Huius folia cum vino bibita, & etiam cataplasmata, vim scorpionum, & phalangiorum optime curant morsusque caninos ad sanitatem perducunt. Elixatura eius idem facere potest. Iterum elixatura eius fomento adhibita menstruis longissimi imperat temporis. Ore retenta dolori dentium medicatur, dysentericis opitulatur: folia quoque ipsa addito nitro omnia supradicta facere possunt. Torsionibus rectè adhibentur, & in electuarium orthopnoicis prosunt. Sale autem addito in cataplasmatibus adhibita scrophas purgant, & arthreticis opitulatur. Est etiam herba quam multi biblote dicunt, & multi marrubium nigrum, virgas habet nigras quadras, & asperas, ex vna radice virgellas proferens multas, folia sunt ei similia marrubio, sed obrotunda, & nigra, & aspera, & rara similia mellisophyllo cum odore graui, vnde & istud multi mellisophyllo dicunt, flores autem super nigras rotundas habet, folia eius addito sale cataplasmata morsus caninos mitigant, in cinere calido missa, & marcida facta condilomata soluunt, sordidaque vulnera melle addito purgant.

Macer.

Herbam quam Græci dixerunt mellisophilos
Doracum nostri dicunt vulgariter illam,
Præ cunctis apibus gratissima dicitur herbis,
Nec gaudere magis vllius flore videntur.
Contrita folijs apium si vasa perungas,
Non fugient meliusque facit si lac sibi iungas,
Vnguine cultores videntur examina tali
Auxilium præsens apum fert ictibus illa,
Ictus detrita tegitur si protinus herba,
Hocque modo quos vespa nocet, vel aranea, curat,
Trita solet veteres compescere cum sale strumas,
Hocque modo vitis dicunt succurrere fædis,
Gremia curantur decocta cum sale succo,
Tali discutitur instatio noxia potu,
Eius si viridis decoctio saepe bibatur,
Antiquos dysentericos inuat, & Cælicos,
Asmaticis eadem prodest orthopnoicis que,
Vlcera depurgat morbos lenat articulorum,
Herba canis morsum superaddita cum sale curat,
Eius fomento decoctio menstrua purgat.
Ore retenta solet dentis sedare dolorem,
Lumina purgari caligine, Plinius inquit.
Eius si succo fuerint cum melle peruncta.

De Mentastro, & men.

CAPVT CIII.

Plinius lib. 20. Mentastrum est menta siluestris differens specie foliorum, quasi figura ocimi colore pullegij, propter quod & quidam siluestre pullegium

A vocant. his commanducatis, & impositis elephantia sanari traditum est, sicut magni Pompeij ætate, fortuito cuiusdam experimento propter pudorem in facie illita compertum est, Eadem illiniuntur atque bibuntur in vino aduersus scolopendras, & ictus serpentium, cum sale quoque, & oleo, & aceto aduersus ictus scorpionum denique aduersus omnia venena, hæc folia seruantur ad farinæ modum arida. Mentastrum quoque substratum, vel accensum scorpiones fugat, potum fæminas purgat, sed partus necat. Orthopnoicis, torminibus cholericis efficacissimum. Itaque podagris impositum. Succus eius auribus verminosis instillatur, in morbo Regio datur, & strumis illinitur. Omnia veneris inhibet, tineas pellit, & contra pruriginem valet *Dioscorides*. Men, quod amanticum dicitur, in Macedonia, & in Hispania nascitur, thyrso, & folijs aniso, & aneto similibus ascendit de terra vsque ad cubitos duos radicibus sparsis, ac teneris, & longis suauisque odore, gustu calido linguam mordente. vires habet radix ipsa releuantes, vnde trita, & elixa in aqua vtiliter datur in potione, ad renum dolores, & causas vesicæ, vrinam prouocat, stomachique inflationes, ac tortiones intraneorum mitigat, & stericas, idest dolores matricis curat, arterias etiam per fomentum mitigat. Thoracis rheumatismo cum melle prodest, electuarij more datum. Stranguirias infantium resoluit, vt cataplasma super pectus impositum. Ex hoc autem si plus bibitum fuerit, mouet dolorem capitis, *Platearius*. Men est herba in secundo gradu calida, & sicca, huius radix appellatur simili nomine. Et præcipue competit vsui medicinæ, vnde radix in medicinis debet poni, quæ per duos annos potest seruari, virtutem habet diureticam ex subtilitate substantiæ, attrahendi, & consumendi ex qualitatibus suis, vinum vel aqua decoctionis eius soluit oppilationem splenis, & hepatis ex frigida causa factam, & etiã stranguiriam, & dysuriam, aqua vero competentius in ætate datur, & iuueni, vinum autem in hyeme, & senipulis eius cum fæniculi semine in cibo, vel potu datus, excludit intestinorum stomachique vicositatem, & confert, contra Tenasmon ex frigida causa, in vino decoquitur herba ipsa.

De Millefolio, & morella.

CAPVT CIV.

Plinius libro. 24. Millefolium quod & myrophil- lon dicitur, caulem habet tenerum, similem fæniculo, plurimis folijs, vnde & nomen accepit. Nascitur in palustribus, magnifici vsus ad vulnera, bibitur cum aceto ad difficultates vrinæ, vel vesicæ, vel suspiria, præcipitatisque ex alto. Eadem ad dentium dolorem efficacissima est. Hetruria nomine hoc appellat herbam, in Pratis tenuem, à lateribus capillamenti modo foliosam eximij vsus ad vulnera, eaque affirmat boum neruos vomere absisos solidari rursusque addita axungia iungi. *Ex herbario*. Millefolium, quæ & ambrosia, vel archillea dicitur, in locis cultis nascitur, habet flores aurocos, & albos. Coma eius tusa, & apposita nouis vulneribus dolorem tollit, & eadem glutinat, profluum sanguinis stringit. Eadem aqua potata dysentericos curat. Idem valet ad dentium dolorem, ad vrinæ difficultatem, & ad tumorem. *Platearius*. Morella, & strignum, & solatrum idem est. Est autem hæc herba in secundo gradu frigida, & sicca, & etiam aliquantulum diuretica. Secundum folia, & fructus est multæ efficacæ, exiccata modicæ, virtutem habet infrigidandi contra splenis, & hepatis oppilationem, & maxime ictericam. Contra apostemata in stomacho, vel intestinis, vel hepate datur succus eius, cum aqua hordei, teste *Dioscoride*. Penna eadem succo intincta hepate frequenter superponenda est contra eius calefactionem, itemque contra podagram calidam, vel etiã herba ipsa trita sepius est superponenda. Contra calida quo-

Aduersus
scolopendras

Effectus.

Men.

Tempra-
mentum.

Efficacia.

Ambrosia
archillea.

Morella.

quo-

quoque apostemata in principio ad repercussionem materiei, herba ipsa superponitur trita.

Macer.

Herba quam Græci strignum dixerunt, latini Morellam dicunt vis eius frigida valde, Dicitur auriculæ mirè sedare dolorem, Illius succus si sensim funditur intus. Aegilopas strigni dicunt cataplasma mederi. Istud idem credunt capitis prodesse dolori, Vnde cum strigno si sal panisque teratur, Parotidas reprimet cataplasmatibus addita more. Strigni prurigo depellitur illita succo, Succus suppositus fluxum stringit muliebrem, Contritis folijs eius coniunge polentam, Dicitur expelli, si vero iunxeris estis. Argenti spumam, cerulam oleumque rosarum, Fortius, & melius fit prædictum medicamentum.

De Napello, & Narcisso.

C A P. C V.

A Vicenna. Napellus in summo caliditatis, & siccitatis venenum est perniciosum, delet albaras linitum. In potu quoque sumitur, & lepræ similiter confert. Maior eius potio est vna, alioquin se bibentem destruit, & interficit. Theriaca vero eius est mus napelli, Et ipse quidem est mus, qui eo nutritur. Coturnices etiam illo cibantur, & non moriuntur. Ex omnibus autem confectioibus diamuscum ei resistit. Napellus moysi est herba nascens cum napello, & quæcumque appropinquat ei non crescit arbor. Est autem maior theriaca napello, & omnia iuuamenta quæ sunt in napello ad albaras, & lepram sunt in ipso: Confert ergo albaras, & lepræ confert, & est tyriaca omni veneno, & viperæ. Non est itaque napellus Moysi napellus ille, qui venenum perniciosum sapientius dicitur, sed est animal, & similatur illi, & moratur in radice napelli, sicut mus. Isidorus. Narcissus fabulose nomen impositum habet à quodam puero, cuius membra in hanc florem transferunt, qui & nomen narcissi in appellatione custodit. & decus pulchritudinis in candore retinet foliorum. Plinius lib. 21. Narcissi duo genera in viâ medici recipiunt, vnum flore purpureo, & alterum herbaceum, hunc stomacho dicunt inutilem, & ideo vomitorium aliosque solventem neruis inimicum, caput grauantem, & à narce narcissum non à fabuloso puero dictum. Narcissi radix cum exiguo melle prodest ambustis, sic & vulneribus, & luxatis. Pannis vero cum melle farinaque tenuæ. Sic & infixa corpori extrahit in polenta tritus, oleoque contusus medetur, & lapide pertusis, permixtus farinæ vulnera purgat, nigra, vitiligines emulcat. Ex eo flore fit oleum narcissinum ad emolliendas duritias, calefaciendo, qui alserint. Auribus vtilissimum, sed capitis dolores facit. Dioscorides. Narcissum siue bulbum veneficium multi lilium dixerunt, habet folia Porro similia, sed minuta, hastas autem duarum palmarum inanes, ac sine folijs, flos est ei albus in gyro, & in medio croceus ac purpureus. Radicem habet rotundam sicut bulbos, semen nigrum, & oblongum in membranulis. Nascitur in locis montuosis, huius flos suauem longe iactat odorem. In reliquis autem habet porri similitudinem, viridis est. Radix eius bibita & comesta cocta, vomitum prouocat. Trita cum melle combustionibus medetur. Nervos inscisos solidat. Luxationes componit, antiquis articulorum doloribus præstolatur, melli mixta maculas omnes vultibus tollit, vulnera sordida purgat, apostemata duratumpit, imposita quoque corpori infixa euocat. Vicenna. Narcissus abstergit pannum, & morpheam. Radix eius extrahit ex profundo, abstergit, lauat, & siccat. Extrahit spinas ac stipites, & confert alopeciaz. Idem trita cum melle, confert adustioni ignis, ac nervorum vulneribus aperit oppilationem cerebri, &

melancholicæ, facit autem soda capitibus calidis. Oleum quoque de narcisso valet ad multa sicut dicitur infra.

De Nardo.

C A P. C V I.

Isidorus. Nardus est herba spicosa, vnde & à Græcis nardostacys est appellata. Huius alia Indica alia Syriaca vocatur, non quod in Syria nascatur, sed quod alio latere Indiam, Altero Syriam spectet mōs, in quo inuenitur. Plinius lib. 22. De folio nardi plura dicere par est, vt principali in vnguentis, frutex est graui & crassa radice, sed breui, ac nigra, fragilique quamuis pingui vinum redolente aut cupressum aspero sapore, folio paruo densoque. Cacumina in aristas se spargūt. Ideo gemina dote, nardi spicas, & folia celebrant, adulteratur autem pseudonardo herba quæ vbiq; nascitur: crassiore atque latiore folio, & colore languido in candidum vergente. Itemque sua radice permixta ponderis causa, & gummi spumaque argenti cypetive cortice. Sincerum autem lenitate deprehenditur, & colore rufo, odorisque suauitate, & gustu, maxime siccante os sapore iucundo. Platarius. Spica nardi calida in primo gradu & sicca in secundo. Eligenda est illa quæ suauiter redolet, quæ in gustu est acuta, aliquantulum sub amara habens aliquid ponticitatis in carne rufa. Cum autem in medicinis ponitur abijciendum est quoddam album, quod interius est, & quoddam nigrum, quod est exterius. Spicanardi quæ nigra est vel terrea, non debet poni in medicinis, habet autem virtutem confortatiuam ex aromaticitate, & ponticitate, & diureticam ex qualitatibus suis, & amaritudine, per decem annos seruari potest in loco sicco & non humecto. Contra syncopen & cardiacam passionem lymphatur vinum patientis ex aqua rosacea, decoctionis eius vel ex tali aqua addito succaro, fit syrupus. Contra debilitatem cerebri applicatur naribus. Contra frigidum rheumatis puluis eius in oleo decoquitur, & cum digito naribus imponitur. Tale oleum multum confert etiam contra surditatem ex frigiditate stomacho, & contra putredinem autium post apostemata. Contra frigiditatem stomachi, & indigestionem, opilationem splenis & hepatis ex frigido humore vinum decoctionis eius. Contra putredinem gingiuarum puluis eius superponitur, valet ad matricem mundificandam & conceptum adiuuandum. Oleum fit ex spicanardi quod est optimum contra paralytim, epilepsiam, arthriticam, & podagram: sumptum per os, vel inunctum: fit autem preciosissimum, vt dicit Dioscorides hoc modo, accipiunt 10. libras spicæ nardi: & ponunt in olla cuius os bene obturant. aliam ollam in terra infodiunt, & à fundo superioris ollæ descendit calamus ad inferiorem ollam, circa superiorem faciunt ignem qui exoluit, deinde effluit oleum per calamum in inferiorem, Et ex 50. libris non fiunt nisi, 5. vel 6. vnciæ. Quidam vero puluerum spicæ nardi dimittunt in oleo per 20. dies, postea bulliunt & bene colant ac reseruant. Aucto. ex glossis. Nardus est herba humilis, calens, & redolens, de qua fit vnguentum preciosum, maxime quando non solum de radice sed de spicis, & folijs conficitur, nec alijs herbis adulteratur. Tunc enim pisticus idest fidele dicitur. Constantinus ubi supra. Spica hepar stomachumque confortat: quia dolorem ab eis amputat. Eius posina bibitum, renes ac vesicam ab omni sordicie mundat, vrinam & menstrua prouocat, ictericiam ex oppilatione fellis & hepatis curat, humoribus à capite ad pectus, & stomachum descendentibus resistit, ventositatem intestinorum amputat, mulieribusque supposita sanguinis fluxum constringit, super impetigenes fricata eas omnino mundificat, cum aqua frigida potata abhominacionem & cordis tremorem tollit, cum sappa vero bibita libidinem augmentat

Nardo stachis.

Pseudonardus.

Temperamentum.

Virtus.

Vsu.

Nardus pisticus.

cum vino propinata contra morsus scorpionis atque serpentis valet. Collyrium ex ea factum humiditatem salii phlegmatis desiccatur, pilosque palpebrarum confortat.

De diuersis speciebus nardi.

CAPVT CVII.

Indicum.

Celticum.

Syriacum.
Creticum.

Banaris.

Hirculus.

Effectus.

Curationes

Etymon.

I Sidorus. Nardum Indicum est multiforme, sed melius Syriacum, cyperum simulans. Quod si multum in ore tardaueit, linguam siccatur: nardum celticum à regione Galliae nomen traxit, nascitur enim saepius in Liguriae alpibus: & in Syria, frutice paruo, radicibus in manipulos collectis ligamentis, flos eius tantum propter bonum odorem accipitur, thyrsi eius & radice v sibus nostris vtilis probantur. *Plinius ubi supra.* Nardum in nostro orbe proximè laudatur Syriacum, mox Gallicum, tertio loco Creticum, quod alij quidem agrion vocant, alij aliphum, folio oluiati, caule cubitali geniculato in purpura albicante, radice obliqua villosaque imitante animum pedes. Baecaris vocatur nardum rusticum. Quae omnia herbae sunt praeter indicum. Ex his Gallicum cum radice vellitur, vinoque abluitur, in umbra siccatur, fasciulis alligatur in charta, non multum ab Indico differens. In his probatio vna ne sint fragilia, & arida potius, quam sicca folia. Cum Gallico nardo semper nascitur herba quae hirculus vocatur à gravitate odoris, & similitudine qua adulteratur. Distat autem quod sine cauliculo est & quod minoribus foliis, quodque radices neque amare, neque odoratae. *Idem in lib. 21.* Nardus Gallicus aduersus serpentes succurrit in vino, inflationibus quoque coli vel ex aqua, vel ex vino, itemque iocinoris, ac renum suffusis, & hydropicis, vel per se, vel cum absynthio purgationem mulierum sistit radix eius trita vel decocta potui datur ad strangulationes, vel pectoris, laterumve dolores: menses quoque cit, si cum vino bibatur. *Dioscorides.* Nardus est herba spicosa, huius genera duo sunt scilicet. Indicum & Syriacum. Montis enim in quo nascitur vna pars in Indiam potrigitur, Altera in Syriam spectat, In illa quae Syriam respicit inuenitur nardus lenis ac cusa multis capillis illigata, suauem habens odorem, vt cyperum, & spicam breuem quae in ore missa suauitatem habet cum amaritudine, si vero in ore diutius teneatur, linguam siccatur. Ex parte autem Indiae, nardus inuenitur sine virtute, generans spicam oblongam ac multum spissam, ac ex vna radice multos ramos generans in circuitu, non vtilis in odore. In cacumine vero eiusdem montis quod aqua non infestatur, vtilior odore nascitur, folijs cypero similibus. Alia quoque inuenitur apud Syrios, spicam habens oblongam, subalbidam, & fruticem maiorem, cum odore non valde suauis. Omnium autem praedictarum virtus vinctualis est. Calefaciunt modiocriter, & desiccant abundanter. Compositae sunt de styptica abundanti substantia & caloris acredine non multa, sub amaritudine quadam modica, vnde bibite ventrem stringunt, fluxum matricis abstinunt. *Nauseam* patientibus cum aqua frigida potatae subueniunt. *Inflationes* etiam stomachi in potum datae resoluunt hepaticis, ictericis, nefreticisque subueniunt. In aqua elixatae matricis duritias per fomentum dissoluunt, & eadem aqua pruriginem oculorum auferunt.

Idem. Nardus, quia styptica est, desiccatur rheuma ventris, & capitis, & thoracis, non solum potata sed exterius posita. Optima vero est odoratissima, colore subrufa, gustu subamara, tactu grauis, sed magis densa. Nominatur autem spica, eo quod spicae frumenti similis est: adulteratur autem à plerisque colligatione ragon, quae est herba per omnia similis, sed odore differt, & est albidior nardo. Inde ob grauationem ponderis quidam adulterat nardum stibio cum aqua vel vino rubeo admixto, nardi materiam infantem. *Ani-*

ceuna. Spicae species vna est aromatica, & est anisi spica. Altera vero periden, & spica Romana, & alithicia debilior est in da, syræ in virtute proxima. Arbor eius parua est, quae cum luto suo euellit: quia planta illa horribilis odoris inuenitur. Est praeterea quaedam montana, cuius sunt vt croci hortulani folia, & similiter eius stipites, sed citrini sunt & plani, non in modum retis inuoluti. Duas vel plures habet radices, sed crus non habet nec fructum nec florem. Melior est illa cuius pili sunt plures, ad rubedinem declinans, boni odoris, vt cyperi, sua spica linguam mordicans. Et haec est syra quae multos effectus habet in medicina. Calida est in primo, sicca in secundo, Est aperitiua, resolutiua, Et in Inda quidem est stypticitas plurima, & caliditas eius minor est, sed est leuis, Et in primis cum gustatur est raucida, Deinde procedunt ex ea caliditas, & acuitas. Et ex spica aromatica fit puluis prohibens sudorem plurimum, Et lutum quidem spicae est abluens corpus, & est bonum ad bonum odorem faciendum. *Resoluit apostemata,* & bothor. *Prohibet rheumatismos,* & *confortat cerebrum,* facit nasci pilos palpebris quando ponitur in alcohol. Confortat tota tremori cordis, & mundificat pectus, & pulmonem, & prohibet effusionem materiarum ad ea; & fluxus. Aperit oppilationes hepatis, & stomachi, & confortat ea. Et conferunt omnes ictericis, & prohibent effusiones materiarum ad stomachum, & sedant mordicationem eius. Et quando bibitur quaecunque species eius cum vino, confortat spleni.

De Nemysare.

CAPVT CVIII.

P Laccarius. Nemisar est herba in secundo gradu frigida, & humida, habens folia lata, In locis reperitur aquosis, & in calidis regionibus & in frigidis. Duplex est eius materies, vna quae purpureum florere producit, & melior est. Alia vero quae croceum, & non adeo bona est. Flos eius medicinae competit, & melior est ille qui in calidis regionibus reperitur, quam qui frigidis. In septembri collectus in efficacia multa seruatur. Ex floribus praecipue fiunt syrapi contra febres acutas, & calefactiones hepatis, calidasque distemperantias, itaque flores in aqua decoquuntur, & ex tali aqua saccharo addito, fit syrapius, contra dolores capitis ex calore. Sarraceni florem per noctem in aqua ponunt, & mane talem aquam bibunt, floresque naribus suis applicant. *Anienna.* Nemisar nominavit Galenus caulem aque, fortius est illud quod habet radicem albam, quam quod nigram, flos eius frigidus est, & humidus in secundo. Et syrapius eius vehementis extinctionis est, & subtilitarius valde. Confortat tussis, & pleuresi & febribus acutis. Radix eius confortat bothor, & apostematibus calidis splenis. Eadem cum aqua confortat morpheae supposita, cum pice vero alopyciae. *Idem* Nemisar somnium facit, soda calidam, & cholericam sedat, sed tamen debilitat, pollutionem minuit, & frangit desiderium coitus cum syrupo de papauere bibitus, & congelat sperma, proprieque radix eius. Eademque radix confortat solutioni antiquae, & vlcibus intestinorum, & doloribus vesicae. Semen eius fortius est in omni re, & prohibet fluxus menstruorum. Natura Nemisaris Indi est natura mandragorae. *Constantinus ubi supra.* Nemisar est subtile ac penetrabile, dolorem capitis ex calore placat appositum naribus cholericis, & sanguineis ex omnibus calidis congruit passionibus. Syrapius eius calidam tussim extinguit, ac febres cholericas, ac sanguinolentas auferunt vigilias. Oleum eius dolorem capitis auferunt, si cataplasmetur, aut si eo sternutatio pro-uocetur.

Temperamentum.

Syrapius.

Debilitat uentrem.

De

De Nympha.

C A P. CIX.

Erymon.

Venerem a-
dum.

Catabus ve-
neris.

Alga palu-
stris.

7 sui medi-
cinalis.

I Sidorus. Nympha dicitur traditur à nympha Zelo-
typa erga Herculem Rhopalo mortua, vnde ali-
qui Heracion vocant eam, Alij rhophalon. Nasci-
tur radice clavi simili, eosque qui bibent eam 12.
diebus dicunt coitu genituraque priuari: laudatissi-
mam in orchomeno ferunt, & Marathone Boetia,
Timalon vocant, quæ semen ædit. Nascitur in a-
quosis flore Lilio similis, dum defluet papaveris
capiti. Est alia Nympha in Thessalia amne Pæonio,
alba radice, luteo capite, rosæ magnitudine. Idem in
libro 26 Venerem in totum admittit Nympha Hera-
clea per 40. dies à ieiunio pota, & in cibo sumpta. Il-
lita radix genitalibus inhihet non solum venerem, sed
etiam genituræ affluentiam, & ob id corpus alere di-
citur, atque vocem. *Dioscorides*. Nympha, vel (vt di-
cunt alij) *cacabus veneris* idest papaver palustre, siue vt
latini *alga palustris*, nascitur in aquis stantibus, vel lo-
cis non cultis: habens folia cichorio similia, sed mi-
nora, & oblonga, caput altius super aquam proferens,
multaque capita infra aquam ex vna radice habens
flos est illi albus similis lilio, cum pallore paruo, semē
eius in medio croceum, sed cum effloerit nigrum
efficitur, hasta lænis, & non crassa, & nigra, radix quo-
que aspera, & nigra, & nodosa. In Autumno sicca-
tur, siccaque bibita cum vino cæliacis medetur. Sple-
nem siccat, cataplasmata, doloresque compescit sto-
machi imposita. Radix eius bibita, dolorem vesicæ
mitigat, corporis maculas detergit, alopecias emen-
dat addita pice, & semen eius bibitum hoc assidue
facere nouit. Idem radix eius ac semen, habet desic-
catiuam sine mordicatione virtutem, & ideo rheuma
ventris reprimat. Semen quoque potatum seminis
fluxum restringit. Quæ autem albam habet radicem
est virtute fortior, & bibitur cum vino nigro Stypti-
citatem namque participat, & aliquid proiectione
virtutis habet, ita vt aluum infusa sanet, & alopeciam
cum pice liquida curat.

De oleandro, & orchis & orpino.

C A P. CX.

Descriptio.

Tempera-
mentum.

Orchis,
Paspisum.

A Vicenna. Oleander habet duas species. Nam a-
lia est syluestris alia flouialis. Syluestris nascitur
in domibus desertis, habens folia sicut portulacæ, sed
strictiora. Eius thyrsi sunt longi super terram, & apud
folia sunt spinæ. Flouialis autem in ripis flouiorum
nascitur, cuius thyrsi longè à terra eleuantur. Eius-
que spinæ sunt occultæ, & folia vt salicis lata vt a-
mygdalæ. Est autem saporis valde amari. Superiora
cruris eius sunt crassa inferioribus eiusque flos est
sicut rosa rubea, bonus valde, & super ipsum egredi-
tur quiddam pilis simile: fructus eius est durus, asper,
re quæ est sicut lana, plenus. Calida est in gradu
tertio, sicca in secundo. Resolutiua est valde, domus-
que sternuntur eius decoctione, & interficit pulices,
ac terrenos vermes, ponuntur eius folia super aposte-
mata dura, & sunt eis valde iuuatiua. Iterum bona est
pruritu, & scabiei, & excoriati, proprie succus fo-
liorum eius valet etiam dolori dorsi antiquo, & ge-
niculi superposita more emplastri, flos eius sternuta-
tionem facit, mixta cum vino & ruta & bibita, fer-
tur à venenis vermium venenosorum liberare. Ego
tamen dico, quod hoc est timorosum, quoniam ipsa,
& flos eius hominibus ac bestijs sunt venenum. Ve-
rum tamen cum vino decocta dicitur conferre bibi-
ta cum ruta.

Dioscorides. Orchis quam alij dicunt venerem vel
priapismum, thyrsum habet bipalmum, folia oliuæ
similia, super terram expansa, sed molliora, & angu-

A stiora, & longiora. In hasta ostendit florem purpu-
reum. Radix est ei bulbo similis longa, duplex, angu-
sta sicut oliuæ, vna superior, & altera inferior, vna for-
tis altera mollis & rugosa: radix eius comeditur assa
sicut bulbos, ferturque multas vires coeundi sicut suc-
cus excitare, maiorque radix eius à viris comesta
masculos gignere, minor autem à mulieribus come-
sta fœminas gignere. Sicca vero comesta ventrem im-
pedit. Et dicitur, quod ambæ radices idest mollis &
dura, sibi contrariæ sunt. Nascitur autem hæc in locis
saxosis & arenosis. Est alterum genus orchis quàm
multi sphæriadam vocant, habens folia prassio simi-
lia, & oblonga, latiora & sordida, virga eius duobus
palmis est longa, florem purpureum proferens, & ra-
dicem instar castorei, idest quasi testiculorum habes,
virtus est illi, vt cataplasmata omnes pustulas, & vul-
nera purget, arenas tollat, fistulas curet. Item cata-
plasmata tumores omnes compescit, sicca vero adhi-
bita putredines vulnerum prohibet, & abstinet, & pa-
scentia vulnera consumit. Denique omnia corporis
vulnera maligna extinguit imposita, ad vêtis quoque
fluxum perhibetur apta. *Ex lib. de natu. rerum*. Orpi-
num dicitur, quod à medicis *crassula*, herba est calida,
& humida, fracturis ossium conueniens. De qua cer-
tissime probatum est, quod si quis eam decem die-
bus ante solstitium æstiuale collectam intra tecta do-
mus in aere suspenderit, ipsa sine vilo terræ, vel aquæ
adiuuamento ferè per totum annum pullulans ger-
minabit, & in vna sui parte arefcens ex altera parte
reurescit.

De Paliuro.

C A P. CXI.

I Sid. Paliurus est herba asperissima, & spinosa. *Glossa*
super Isaiam. 14. Paliurus tanta spinarum circun-
datione densescit, vt pro asperitate vix tangi possit.
Plinius lib. 13. Cyrenaica regio Lotho præposuit suæ
paliuro, fruticosior est hæc, fructuque magis rubens,
cuius nucleus non simul manditur. Iucundus per se
atque suauior vino, quin & vna succo suo commen-
dans. *Idem in libro. 24.* Paliuri, quod est genus spinæ,
semen cõtra serpentes efficacissimū est. Item calculo-
lis, & ruffi, folia vim astictoriam habent. Radix dif-
cutit pannos, collectionis vomicas, vrinam trahit pota.
decoctum eius in vino aluum sistit, Serpentibus ad-
uersatur, Radix præcipue datur in vino, Baccæ pur-
gationi mulierum profunt, Cæliacis, dysentericis, &
cholericis. Radix eius decocta, & illita extrahit infixam
corpori, vtilissima quoque tumoribus est ac luxatis.
Dioscorides. Paliurus est, quæ ab alijs *acus palea-
ris* dicitur, vel *cicer domesticum* vocatur: folia eius, & radix sti-
ptica virtutis sunt, ita vt ventrem fluentem constri-
gant, In hoc quoque diaphoreticam virtutem parti-
cipant, vt in vesica lapides frangant, & ex thorace at-
que pulmone sputamina phlegmatica cum humore
educant. Dicitur & *lanaria*, eo quod plerique ex ea la-
uant. Semen illius bibitum tussim compescit, lapides
vesicæ frangit, morsibus venenatis occurrit. Eius eli-
xatura bibita ventrem stringit, vrinam prouocat, ve-
nenis acceptis obuiat. folia eius, vt cataplasma impo-
sita curant apostemata, si sint recetia. Radicibus quo-
que sicut & folijs est virtus styptica.

De Panace.

C A P. CXII.

I Sidorus. Panax est herba fragrantis odoris: thyrso
fetulæ similis, ex qua profluit succus, qui opo-
panacis dicitur. Croceus, & pinguis, odore grauis, &
amarissimus. *Plinius lib. 25.* Panax ipso nomine mor-
borum omnium remedia promittit. Huius est nu-
merosum genus, & dijs inuentoribus ascriptum. V-
num quippe cognominatur *Asclepion*: quoniam is

Orpintum
crassula.

Mirum.

Virtus.

Acus palea-
ris.
Cicer domest-
icum.

Lanaria.

Erymon.

A

Bucolicon.

Chironeon.

Centaureon.

Pharnaceon.

Opopanax.

filiam panaciam appellavit, huic succus est coactus, qualem ferulæ diximus, Radix est corticis multi, & falsi. Id quod affertur è Macedonia Bucolicon vocant, armentarijs sponte erumpentem succum excipientibus, hoc evanescit celerrimè. Et in alijs generibus improbatum maximè nigrum ac molle. Illud enim argumento est adulterati certo. Alterum genus Heracleon dicunt, & ab Hercule inventum. Alij autem originum Heracleoticum sylvestre, quoniam origano simile, inutile radice. Tertium genus Chironeon ab inventore cognominatur. Folium eius est lappato simile, maius tamen & hirsutius, flos aureus, paruaque radix, huius flos efficacissimus est, & amplius quàm supradicta prodest. Quartum genus ab eodem Chirone repertum centaureon cognominatum est, sed & pharnaceon à Pharnace rege deductum est, hæc habet folia cæteris longiora atque serrata. Radix odorata in umbra siccatur, vinoque gratiam adducit. Panaci radicem cū polenta epiphoris imponunt. *Idem in libro 26.* Panacis omnium generum ex vino calido vulneribus manantibus illita siccatur ea, priuatimque illa quam chironeon diximus cū melle trita aperit tubera. Illinitur & vlcetibus quæ serpunt, deploratis est auxilio cum æris flore, vino temperata modis omnibus, vel flore, vel semine, vel radice. Eadem quoque cum polenta verustis vulneribus est proficua. *Disco.* Est panax heraclea, unde opopanax colligitur, hæc habet folia expansa super terram, horribilia, & aspera valde, in quinque partes diuisa, virgam longam sicut ferulæ, coloris albi, & super eam capitella aneto similia, cum flore melino, semen odoratum, & calidum, radicem vnã solidam, quæ de se multas emittit radices albas, odore graues, & gustu amaras. Ipsa radix lachrymam emittit, quæ colorem croceum ostendit. Est & panax asclepij: cuius flores, & semen addito melle vulneribus, & pustulis auxiliantur, hæc quoque venenatis moribus obuiat.

De Papyro, & paritaria, & paratella.

CAP. CXIII.

Bibula.

Locus.

Vfus.

Charta cinis
potus facit
somnia.

I Sidorus. Papyrum dicitur, eo quòd ignibus, & ceris aptum sit. Pyron enim græci ignem dicunt. Idem & bibula, eo quòd humorem bibat. Ex eo charta conficitur. *Plinius lib. 13.* Papyrum in palustribus Ægypti nascitur, aut quiescentibus Nili aquis vbi euagata restagnant. Duo cubita non excedente altitudine gorgitum, brachiale radicis obliqua crassitudine triangulis lateribus decem non amplius cubito cum longitudine, in gracilitatem fastigiata thyrsi modo, cacumen includens semine nullo, aut vsu eius alio quàm floris ad Deos coronandos. Radicibus incolæ pro ligno vtuntur, nec ignis tantum gratia, sed ad alia quoque vtensilia valorem. Ex ipso quoque papyro nauigia texerunt. Et è libro vela tegetesque, nec non & vestes atque stragula & fanes. Mandunt & crudum decoctumque, succum tantum deuorantes. Nascitur & in Syria, circa quem lacum & odoratus nascitur calamus, nec alios ad vsus quàm funibus. Rex Antigonus vsus est in rebus naualibus. Nuper & in Euphrate nascens, circa Babylonè papyrum intellectum est eundem vsus habere quem chartæ, & tamen adhuc malunt Parthi vestibus litas intexere. *Idem in lib. 24.* Papyro præcipuè sunt vtilitates cum inaruerit ad laxandas siccandasque fistulas, & in tumescendo ad introitum medicamentorum adaperiendas. Charta quæ fit ex ea, cremata est inter caustica. Cinis eius ex vino potus facit somnũ, ipsaque ex aqua imposta sanat callum. *Auicenna.* Papyrus est frigidus & siccus. Confert fluxui sanguinis, & prohibet eum ipsius cinis, Sputumque sanguinis retinet, & oris corrosioni confert, pulverizatur super vulnera recentia, & consolidat ea,

infunditur autem in aceto quandoque & exiccatur, & intromittitur fistolis, & omnibus vlcetibus ambulatiuis atque vulneribus. Valet etiam contra hæmorrhoidas.

Platearius. Paritaria est herba, quæ alio nomine vitreola dicitur: quoniam hæc optimè vasa vitrea mundantur. Calida est, ac sicca in quarto gradu, exiccata nullius efficacitæ viridis autem multæ, virtutem habet dissolutiuam, diaphoreticam, & extenuatiuam. Contra frigiditatem stomachi, & intestinorum ac dolorem eorum ex frigiditate, vel ventositate, calefacta in testa munda superponitur aliquantulum trita, & in fursure decocta, in vino albo aliquantulum acido. Contra stranguriam, & diisuriam in aqua salsa, & oleo decoquitur, ac pectori cataplasmat. *Auicenna.* Herba vitri, idest paritaria est illa qua vitrum abluunt. In ipsa est stipticas cum humiditate faciens ad hæerere, lenificatiua est, & mundificatiua. Sedatiua est apostematum. Cum ceroto super podagram ponitur. Remouet hæmorrhoidas. Folia eius in potu dantur ad erispilam, & adustionem ignis præcipueque ad apostemata flegmatica. Succus eius forbetur ad antiquam tussim. Idem cum oleo rosato confert dolori auris. Eius succus cum cerussa de plumbo ponitur super erispilam, & formicam. *Auctor.* Paritariam nonnulli dixerunt esse Lappacium, quod & paratella dicitur, sed lappacium, & paritaria pro duabus à Plateario ponuntur.

Macer.

*Herba solet lappari vulgo paratella vocari.
Illius species dicuntur quatuor esse,
Par tamen est ferre vis omnibus in medina,
Omnibus est illi seruens austeraque virtus,
Vnde quidem stomachum confortat sumpta soletque,
In stomacho clasum per vinctus pelleve ventum
Pruritus mordax scabifque cutis laceratrix,
Illius tepido cadunt apostemate fota,
In vino coctæ radices, & bene trita,
Appositi serophas compescunt parotidasque,
Eius saepe tepens si coctio gargarizetur,
Vnas sedabis tumidas dentisque dolorem,
Hæc dysentericos potu iuuat, & caliacos,
Pellitur ac tepida dolor auris, si foueatur,
Decoctas valido radices eius aceto,
Et trias spleni superaddita saepe tumentis,
Quamuis non modicum reprimet siccando tumorem,
Cum vino, vel aqua radicem coctio facta.
Mensura restringat potu lapidesque depellit,
Hæc eadem iuuat hictericos suspensaque collo.
Illius radix serophas nasci prohibebit.*

De Pentaphyllo.

CAPVT CXIV.

I Sid. Pentaphillon à numero foliorum est dicta: unde & à latinis *quinquefolium* est vocata. Herba videlicet adeo munda, vt olim purificationi, & templis adhiberi à gentilibus esset solita. *Plin. li. 25.* Quinquefolium nulli est ignotum, cum etiam fraga gignendo commedatur, hanc Græci vocant camezeleon, siue penthapeton, siue penthaphillon, rubeam habet radicem cum effoditur, Hæc marcescens nigrescit, & angulosa fit. Nomen à numero foliorum habet. Et ipsa herba incipit, & desinit cum vite, aduersus serpentes bibitur & eius radix, quæ spargauion vocatur ex albo vino. *Idem li. 29.* Quinquefolij succus iocineris, & pulmonis vitiis, sanguinemque reiicientibus, & caicumque sanguinis vitio occurrit. Quinquefolium medetur pectoris vitijs, vel ei quod grauissimum est tussis. *Dioscorides.* Pentaphillon dicitur aut pentapetas aut pentadactylum, aut pseudoselinum, hactas semine plenas, & tenues habet longas duobus palmis: in quibus semen est, folia in quinque partibus diuisa singula in singulis hastis folia. Nascitur in locis humidis, & inuis. Radix est ei ob-

longa,

Locat.

Effectus.

Temperamentum.

Glycisi pentaphyllo.

Dactylos.

Figura.

Partes.

longa, & ruffa, plus elleboro crasso. Cuius elixatura vsque ad tertiam decocta dolorem dentium mitigat. Ore retenta, & quasi gargarismo adhibita: putredines tollit: aspredinem arteriarum dissolvit: ventrem stringit. Necessario etiam adhibetur dysentericis, arthriticis quoque praestat effectum, & ischiaticis. Elixatura cum aceto cataplasmata imposita herpetas curat: scrophias spargit, Duritias, & tumores solvit, igne sacrum extinguit, apostemata, & panaricias imposita ad sanitatem perducit, condilomata solvit, scabiem tollit. Succus radice eius mollis acceptus causas hepatis, & pulmonis componit, potionibus venenatis occurrat. Eius folia cum hydromele, vel vino bibita, addito pipere quartanarijs est remedium, si tantum biberint quatuor folia, tertianarij, vero tria, Ephimeris vnum. Epilenticis autem vigintitribus diebus accepta praestant effectum. Succus foliorum histericis maximum est praesidium. Ischiaticis tribus acceptis sanitatem praestant vulneribus, & fistulis, Item cataplasmata profluentem abstinere sanguinem. Radix abundanter calida est ac nimis acris, & ideo ad ventris fluxum, & dolorem dentium est utilissima, *Anicem.* Pentaphyllon est fortis exiccationis sine acuitate, & adustione, & mordicatione. Ex eo fit emplastrum ad fluxum, & sedat ipsum, iterumque ad scrophulas, & panaricias, & durities phlegmatis. Radice eius decoctio valet ad linguam dolorosam, & ad ulcera ambulatua, & quod de illo coctum est cum aceto ad formicam. Confert in erisipila, & scabie: Cum eius decoctione fit gargarismus ad asperitatem gutturis, & succus radice eius valet ad dolorem pulmonis, & hepatis, & icteritiam. Radix eius confert solutioni, & ulceribus, & similiter decoctio radicum eius: folia eius cum vino conferunt quartanarij & quotidianj. Succus radice eius medicina perniciosa est.

De Peonia.

C A P. CXV.

Isid. Peonia dicitur a Peone medico a quo inventa perhibetur, hanc quidam glycisidem vocant, eo quod dulcis saporis sit, vel penterobon a numero granorum, vel (ut alij) dactylos a similitudine digitorum. Nascitur autem in insulis. *Plin. lib. 25.* Vetusissima inventa Peonia est, nomenque auctoris retinet, quam quipam *Penterobon* appellant, alij glycisidem. Nascitur in opacis montibus caule inter folia digitorum quatuor ferente cacumine veluti graecas nucas quatuor aut quinque. Inest his semen copiosum rubrum nigrumque. Medetur autem haec fauorum in quiete ludibrijs. *Dioscorides.* Peoniam Gideon dactilycum vocat, & radicem eius peoniam. Haestas habet cum ramulis longas duabus palmis. Masculus habet folia nuci regali similia, femina vero folia diuisa, & in summo emittit ex se virgas quasi cucurbitarum cariolas. Folliculos habet velut amygdala, in quibus est semen diuisum, & minutum ac rufum, malogranato simile, sed in medio sunt quinque vel sex grana nigra, & subpurpurea. Radix masculi crassitudinem habet digiti, duobus palmis longa, & gustu styptica. Femina vero radicem habet sicut *Balanus*, in sex vel in octo partes diuisam, asphodillo similem. Datur haec mulieribus, ut facile purgari possint. In modum amygdalae cum vino bibita dolorem intraneorum compeccit. histericis ac nefreticis, & vesicis doloribus in vino elixa, & bibita maxime subuenit, ventrem abstinere, stomacho que comesta sanitatem praebet. Stomatice dolorem tollit, & ab infantibus comesta initium calculorum excludit. Nigrum semen acceptum, longius arcet pressuram somniorum, & effocationes. Radix menstrua multum mouet. Cum amygdala vero in mulla potata haepar purgat, tenes constipat. Et quia styptica est, constringit ventris rheuma, cum vino austero cocta, & potata.

A Integra vero herba fortiter desiccatur est, ita ut radix eius appensa pueros epilepticos sanet. Est enim virtus leptomeris huius herbae, desiccatur, & calida non manifeste.

Iterum de eodem.

C A P V T C X V I

A *Vicenna.* Peonia est calida, & sicca vehementer; in ipsa sunt exiccatio, & stypticitas cum resolutione, & apertione ac subtiliatione, & incisione, & abstertione, & quando masticatur, apparet post eam acuitas ad stypticitatem declinans, abstergit vestigia nigra in cute, confert podagrae. Confert epilepsiae, ita quod etiam suspensa, & (ut inquit Iudaeus quidam) suffragatio facta cum eius semine confert dzemoniacis, & epilepticis, & sanat eos. Ego autem dico, quod haec est forsitan species Peoniae Romanae. Nam illa quae ex India fertur ad nos non habet effectum in hoc capitulo. Et bibuntur de semine illius 15. grana cum vino aut melicrate, & conferunt incubo valde. Naturam retinet decocta cum syrups ponticis, prohibetque materias effusas ad stomachum, & mordicationem ipsius. Radix eius confert ictericiae, & apperit oppilationem hepatis, Potus eius vrinam prouocat, Et eius decoctio cum vino ventrem stringit, & prouocat. Deradice ipsius quantitas Auellanae confert dolori renum ac vesicae. Grana eius cum vino conferunt praefocationi matricis, & abscindunt fluxum sanguinis *Constan. ubi supra.* Peonia est in tertio gradu calida, & sicca. Quidam habet ponticitatis, & quidam dulcedinis. Qua masticata sentitur in ore amaritudo modica cum aliquanto acumine, unde prouocat menstrua cum melle bibita. Hepatis, & splenis opilationem cum acumine aperit, ventrem constipat cum sua ponticitate. Ideoque cum vino bibita diarrhiam in intestinis curat, epilepticos quoque iuuat. *Placarius.* Peonia calida, & sicca in secundo gradu, haec contra epilepsiam habet virtutem occultam collo patientis suspensa, ut testatur Gal. de quodam puero, cuius collo dum suspensa erat, non pariebatur, ea vero sublata morbo affligebatur. Sed quidam dicunt hoc non de qualibet verum esse, sed de quadam specie tantum. Ad idem valet puluis eius datus in succo pigani. Contra paralysem datur succus eius cum vino decoctionis castorei. Contra stranguriam, & dysuriam datur vinum decoctionis eius pulueris. *Ex herbario.* Peonia in summitate habet malignanti magnitudinem, quae noctu lucet quasi lucerna, & habet granum costi similem. Noctu a pastoribus inuenitur, res est saluberrima.

De Peucedano.

C A P V T C X V I I

P *Linus lib. 25.* Peucedanum inter primas celebratur, laudatissimum in Archadia, mox in Samothracia. Caulis eius est tenuis & longus, feniculo similis. Iuxta terram foliosus, radix nigra, crassa, odore graui, succosa. In montibus opacis gignitur, & exitu autumnu colligitur. Placent radices eius tenerrimae, & altissimae, haec ensciduntur in quaternos digitos ossis cultellis. Peucedanum ex oleo, & rosaceo, & aceteto tepidum hoc prodest, & doloribus, qui plerumque ex dimidia parte capitis sentiuntur, & vertigini, vulneribus capitis medetur, fracta extrahens ossa, & in alia quidem corporis parte, sed maxime capite. Succus Peucedani cum maxonio, & rosaceo facit ad caligines oculorum. *Dioscorides.* Peucedanum habet in medio virgam maratro similem, & folia perplura spissa circa radicem. Cui flos est melinus, nigra radix crassa cum odore graui, lachrymam habens plurimam. Nascitur in locis vmbrosis, & montuosis. Cum recens fuerit radix, pertusa cultello lachrymam quam

Notandum
de gutta ra-
dicis peuce-
dani.

Tempera-
mentum.

Faniculus
porcinus.

Effectus.

Tempera-
mentum.

emittit, colligitur, & in umbra (ne Solis ardore per-
eat) siccat. Quæ radix cum ex se lachrymam emi-
serit remanet inutilis. Colligentibus autem vi odoris
sui scotohosm, & dolorem capitis commouebit, si non
oleum roseum fronti naribusque traiectum fuerit. Si-
militer & de virgibus eius colligi potest, sicut de man-
dragora succus. Sed lachryma radicis virtute maior
existit, quia succus virgarum citius virtutem perdit.
Et aliquando lachrymas in radice thuri masculo simi-
lis inuenitur, qui prædictis est melior, qualis in Sardi-
nia. Et in Samothracia nascitur obrufus, & gustu ca-
lidus. Hic oleo roseo, & aceto mixtus, fomentoque
capitis adhibitus lethargicis, ac nefreticis medetur.
Stomaticis & epilepticis plurimum prodest, dolorem
capitis mitigat, ischiaticis, & contractis, & paralyti-
cis maximum præsidium est. Omnes neruorum cau-
sas cum aceto & oleo perunctus componit, ori
applicatus effociones stericas soluit. Somnum dor-
mientibus prohibet plurimum. Fumigatione sua do-
mibus serpentes excludit, oleo roseo mixtus dolores
aurium tollit. Intectus foramini dentis dolorem non
admittit. Tussientibus opitulatur ouo sorbili additus
& acceptus, dyspnoicis, & torsionibus, & inflationi-
bus medicatur, ventrem leniter mollit, splenem at-
tenuat, dolorem stomachi compescit, vesicæ quoque
dolorem ac renum bibitus prohibet, matrici salutaris
est, radix eius elixata, facit omnia supra scripta, fomen-
to adhibita curat vulnera. Radix sicca & imposita,
id facit, ossaque fracta excludit, & vulneribus anti-
quis cicatrices deducit, vtiliter miscetur, cerotis, ma-
lagmatibus quoque thermanticis. Radix eligenda est
odore suavis & fortis, non vetus, hæc recentia vulne-
ra à sanie purgat, incensaque viperas & serpentes fugat.
Platarius. Peucedanum est herba calida & sic-
ca, alio nomine faniculus porcinus appellata. Huius
radix in medicina poni debet, quia principaliter se-
cundum radicem, secundario secundum herbam ef-
fectum habet. Radix collecta per annum, vel etiam
per duos seruatur, sed melius est vt annis singulis re-
nouetur, habet autem virtutem diureticam. Contra
stranguiriam, & disenteriam & oppilationem splenis,
& hepatis datur vinū vel aqua decoctionis eius, her-
ba etiam ipsa decocta in vino vel oleo, & pectori ca-
taplasmata contra stranguiriam, & dysuriam proficit
& splenem remollit, fomentum decoctionis eius mē-
stua prouocat.

De pyretro.

C A P. CXVIII.

Isidorus. Pyretros græcè dicta est, eo quod radicem
habeat incendiolum, & coacerbantem. *Diostorides*
Pyretros est herba folijs maratro similis, & etiam
virga, in qua capitellum est simile aneto, & obrotun-
dum. Radix crassitudinem habet vnius digiti, gustu
vehementer excalesciens & saluam prouocans, hæc
causticam habet virtutem, & cum oleo trita & su-
peruncta febrium rigorem tollit, & membrorum
stuporem in quocunque loco sit, paralyticos etiam
iuuat, & masticata capitis exuberans phlegma de-
ponit. Cum aceto quoque cocta & gargarismo adhi-
bita similiter facit, & dolorem dentium compescit.
Cum oleo roseo, sudorem vncta prouocat, ab aeris ri-
gore tuta corpora seruat. *Constantinus vbi supra.* Pyre-
trum est in quarto gradu calidum & siccum, linguam
urit & phlegma nimium attrahit. Ideoque dentibus
valet de frigiditate & humiditate dolentibus. Ale-
xander & Stephanus illud tritum & cum melle pora-
tum, epilepticis valere testantur. Collo suspensum
aut naribus applicatum, subuenit infantibus epilep-
ticis. Cum oleo mixtum, & dorso femineo inunctum
ante rigoris accessionem venise prohibet eam, valet
etiam paralyticis, ac neruorum molliciei, de frigi-
ditate & humiditate totius corporis. Denique

in corpore toto ex eodem peruncto, prouocatur
sudor.

Ancenna. Pyretrum est planta, cuius maxime ra-
dix administratur in medicina, melius est illud quod
acutum est ac mordicatum linguæ, & eius magni-
tudo est digiti quantitate. In tertio gradu calidum est
& siccum, & phlegma, extrahit masticatum, adustius
est eius virtus, & sudorem prouocat, cum ex eo mix-
tum cum oleo abstergendo inungitur corpus, fricatio
ex eo facta, & decoctione ipsius, & oleo eius confert
antiquæ mollificationi neruorum, & stupori eorum,
vehementer aperit oppilationes colatorij, & constri-
ctionem narium, & eius decoctio confert dolori pro-
priè frigido dentium, dentes quoque motos confir-
mat, si cū aceto decoquantur, & in ore teneatur. Con-
fert etiam rigori febris facta ex eo cum oleo fricatio
corporis. *Platarius.* Pyretrum est satis communis
herba in tertio celida & sicca. Radix eius in me-
dicinis ponitur, quæ in hyeme colligitur, ac per an-
nos quinque seruatur. Pyretrum debet eligi conti-
num, & non perforatum saporem habens acutum,
& cum frangitur non puluerizatur acumen eius non
statim percipitur, sed debet aliquantulum masticari,
& in ore teneri. Quod contingit propter eius leuita-
tem vel substantiæ soliditatem, virtutem habet dis-
soluendi, consumendi, & attrahendi. Gargarisma fa-
ctum ex vino dulci decoctionis eius, cerebrum à su-
perfluitate phlegmatica mundificat, & humores vix
consumit. Inter dentes masticatum dolorem tollit
dentium, & stomachi rheumatismum. Masticatum
quoque linguæ paralytim soluit. Contritum in vino,
& oleo decoctum, & ad loca paralytica, & podagrica
cataplasmatum valde proficit.

De plantagine.

C A P. CXIX.

Isidorus. Plantago dicitur à Romanis, eo quod eius
planta cito terræ adhæreat. Ipsa est Arnoglossa, id-
est agni lingua, de qua scilicet iam dictum est sup. *Pli-
nius lib. 25.* Herbam vulgarem plantaginem tanquam
inuentor celebravit medicus Themison, volumine de
illo edito. Duo sunt eius genera. Minor est angustio-
ribus folijs, & nigrioribus, pecorum linguæ simili-
mus. Caule anguloso in terram inclinato: nascens in
pratis. Altera vero maior est folijs, laterum modo
inclusa, quæ quia septena sunt à quibusdam Hepta-
pleuron appellata est. Huius etiam caulis cubitalis
est, & napi similis. Nascitur in humidis multoque ef-
ficacior vis mira in siccando densandoque corpore
vicem obtinens cauterij. Nulla res æquè fluitationes
sistit, quas Græci rheumatismos vocant, instillatur
quoque succus plantaginis oculorum lippitudini. *Idem
lib. 26.* Plantago omnium generum, medetur vl-
ceribus peculiariter feminarum, senum, & infan-
tium. Igne mollita mollior existit, & cū ceroto cras-
sa vlcera labra purgat, nomasque sistit. Tritam suis
folijs oportet integere suppurationes, collectiones ac
sinos vlcera.

Ex Synonymis Arnoglossa, plantago maior: lingua
arietis idem est. *Ancen.* Lingua arietis habet sex co-
stas, & est duorum generum, scilicet parua, & magna.
Folia magnæ maiora sunt quam paruz, & eius sub-
stantia composita est ex aqueitate ac terrestritate. A-
queitate infrigidat, & terrestritate constringit. Ma-
ior est magis iuuatiua, & fructus quidem, & radix na-
tura folijs sunt propinqui, sunt tamen magis sicci, &
minus frigidi. Frigus eius est minus stupefactione ip-
sius, & infra mordicationem eius est siccitas ipsius
Ideoque vtilis est ad vlcera, & est subtilis propriè cū
siccat. Dixit G. quod est frigida, & sicca in tertio
gradu, Eius folia sunt constrictiua, repercussiuua cum
aqueitate frigida, & ideo cursum sanguinis vincentia.
Siccitas eius est mordicatiua, ideoque iuuatiua est ad

consoli-

consolidanda vlcera antiqua & recentia, nec est aliquid melius illa. In ipsa est absterfio propter apertionem quæ est in ea, & radix suspenditur super collum habentis scrophulas. Bona est etiam apostematibus calidis, adustioni ignis, vlceribus quoque fraudulentis, & igni persico, ac formæ, & herispilæ, & ambulatiuis ac vlneribus profundis. Et sublimis est vniuersaliter in his capitulis. Cum thimolea, & cerussa ponitur super herispilam. Ex eo quoque fit emplastrum ad elephantiam, auris etiam dolori ex caliditate confert, & radix eius masticata, vel eius decoctio ore ea colluto dentium dolori prodest. Confert etiam obthalmiæ cum succo suo, & semen eius, sputo sanguineo. Item radix ac semen ac folia eius sunt bona in oppilatione hepatis, ac renum cura. Valet etiam hydrophisi, & potus feminis eius confert vlceribus intestinorum, & aquosæ solutioni. Clysterizatio cum eius succo retinet hæmorrhoidarum fluxum, & bibuntur eius folia cum vino ad dolorem vesicæ ac renum. Dicitur etiam radix eius bibita conferre febri tertianæ atque quartanæ, Super morsum quoque canis rabiosi ponitur cum sale.

De Polycaria, & poligano.

CAPVT CXX.

Platearius. Polycaria est calida in tertio, sicca in secundo. Huius species est triplex. Maior, minor, & media, quæ magis competit vsui medicinæ. Eius folia cum stipitibus in medicinis ponuntur: virtutem habet consumendi, & dissoluendi. Vinum decoctionis eius valet asmaticis, & contra frigidum humorem existentem in spiritualibus aqua decoctionis eius. Fomentum ex ea valet ad mundificationem matricis. Puluis eiusdem subtilis suppositus valet contra tenasmon ex frigida causa. Fasciculi ex folijs eius in vino decocti, & dolenti loco superpositi, dolorem ex ventositate tollunt. In testa sine liquore calefacti, & capiti superpositi valent contra frigidum rheuma. *Constantinus ubi sup.* Polycaria est calida in tertio, sicca in secundo. Et est aperitiua, stomachi confortatiua, appetitus excitatiua, Puluerizata, & cum oxyzuccharo data, choleram nigram purgat, & phlegma. Duriciem, & apostemata matricis calida dissoluit mulieribus in eitis aposima sedentibus. Interiores quoque curat hæmorrhoides. Eius oleum calefacit, & mundificat, ora venarum aperit, vrinam & menstrua prouocat. *Isido.* Polygonos est quam latini herbam sanguinariam vocant, eo quod in naribus missa sanguinem moueat. *Platearius.* Polygonorum genera sunt quatuor. Primum, *Sansur*, quæ sanguinaria dicitur, fructicosa serpens terra, & styptica, hæc fluxum ventris, siue sanguinis restringit. Secundum, miorem habet gratiam folijs asperius, & nigrum geniculis densius huius semen vrinam monet, vesicæ dolorem tollit. Tertium, *arundine tenera*, simile omnino caulæ, multis geniculis: hæc ichiatricis commoda est. Quartum, *beliacum*, est syluestre, habens fructicosa, & lignosa stirpe cedri rubicundata. Cocta in vino vitii gingiuarum, & oris vlceribus medetur.

Pli. li. 27. Polygonium Græci vocant herbam, quæ nos dicimus sanguinariam. A terra non attollitur, folijs rutæ, similis gramini. Succus eius naribus infusus, sanguinem supprimit, & potus cum vino: cuiuscunque partis profusum, & cruentas excreationes inhihet ac sistit. *Diosco.* Polygonos masculus herba est, habens virgas teneras, molles, ac multas nodosas, & super terram expansas, sicut agrestis, vnde & Polycarpus dicta est. Flos illi est albus, aut fenicinus. Virtutem habet stypticam, & frigidam, vnde succus eius bibitus medicatur hæmoptoicis, & abstinere rheumatismum ventris. Medetur quoque cholericis, & strangurijs, vrinam prouocat. morsibus venenatis cum vino bibitus oc-

currit, febribus periodicis maxime prodest ante horam accessionis. Suppositum quoque fluxum mulieris costringit, aurium dolores compefcit, Coctum cum vino ac melle curat vulnera naturæ, folia eius cataplastmata æstuationes stomachi tollunt, sanguinem reijcientibus subueniunt, herpetas curant, ignem sacrum extinguunt, tumores ac duritias tollunt, sanguinem reijcientibus vulneribus maxime, profunt. Poligonos vero femina frutex est virgam habens mollem & carnosam & spissam. Et est ramosa pinguis atque nodosa, in quibus nodis sunt folia pyri similia. Radix ei est inutilis, & nascitur in locis humidis: virtus est ei styptica, & facere potest omnia superscripta, licet minorem habeat virtutem.

De Polynoso.

CAP. CXXI.

Isidorus. Polyō seu forsan à græcis dicitur, à latinis *omnimorbis*, eo quod multis morbis subueniat. Nascitur in montibus, & duris locis, de vna radice multas, & tenues fibras mittit, feminis plenas. In summitate habet corymbos canescentes odoris grauis, & subdulcis. Succus eius aqua coctus à serpentibus percussos sanat. Sparsa in domum vel incensa omnes serpentes fugat. *Platearius.* Polynosi diuersa sunt genera, sed montanum præcipuum. Cum flores producit debet colligi, virtutem habet dissoluendi, & consumendi, & diureticam ex subtilitate substantiæ, vinum decoctionis eius valet contra frigiditatem pectoris, contra frigiditatem stomachi & intestinorum, & dolorem ex ventositate, contra opilationem splenis, & hepatis. *Dioscorides.* Polyon vnum est maius, alterum minus, id est montuosum quod nobis venit in usum. Et est frutex alba & tenera, habens folia vnus cubiti longa, & super virgam capitella, semine plena, à quo procedit quasi lanicies alba, & velut capilli longi habens odorem cum suauitate grauem, eius elixatura morsibus occurrit venenatis, magnumque præsidium est Hydropticis. Aceto mixto, spleni adhibetur vtiliter, sed dolorem capitis commouet, & cachostomachum est, ventrem mollit, menstruis imperat, resque venenas extinguit: vrinam mouet, stratoque compositum, serpentes longius arceat. Cataplastmatum vulneribus confert rheumaticis, paracolefim facit, & arcuato morbo succurrit.

Auice. Polyū est species de schæa in qua est caliditas & acuitas pauca. Quod ex eo est minus est acutius, & amarius, & sūt in eo thyrsi & flores. Eiusque caput est vt sphaera, in quo sunt quasi pili albi granis odoris cū aromaticitate aliqua. Maius autem est debilius, quod nec amarum est, & acuitas quædam in ipso est. Montanum minus est, & minus quidem est calidum in tertio, siccum in secundo. Maius autem est calidum & siccum in secundo. Est autem aperitiuum, subtiliatium, & propriè minus est ad oppilationes intrinsecas aperiendum. Quod ex eo viride plagas recentes consolidat, & propriè maius, quod autem ex eo siccum est, vlcera fraudulenta, præcipue minus. Cum aceto epithematum, conuenit splenis apostematibus, & duriciei eius, facit autem capitis sodam, nocetque stomacho, sed confert histericæ nigrae, proprièque maioris decoctio. Confert etiam eadem Hydrophisi. Idem prouocat vrinam & menstrua, soluit ventrem & confert ascaridibus, & antiquis febribus, ac scorpionis punctationibus, decoctio maioris, morsui vermium venenosorum omnium proficua, & ex ea suffumigatur ac sternitur & fugat minora venenosa. *Constantinus ubi supra.* Polyon est calidum in secundo, siccum in tertio, humores crassos attenuat, valet Hydropticis patientibus propter oppilationem hepatis, ac fellis, & splenis, vrinam & menstrua prouocat, ventrem soluit. Cum aceto bibitum valet contra duriciem splenis, & eius posima propinatum lumbricos cucurbitinos, & ascarides excludit. Capitis tamen dolorem generat,

Dentium dolori prodest

Curat ventositates & cholera

Polygonos

Sanguineus

Polycarpus

Polynosos

Omnimorbis

Effectus

Vsus medicinalis

Temperamentum

nerat, & stomacho nocet. Si domus ex eo suffumigetur, reptilia inde fugantur.

De Polypodio.

CAP. CXXII.

Etymon.

Isidorus. Polypodium est herba cuius radix hytra est & crinita, vt polypus, vnde & dicta est. Nascitur autem in teneris petrarum terris, siue quercinis vicinis. *Dioscorides*. Polypodium nascitur in parietibus humectis, & in ripis, & contra radices arborum vetustarum, etiam in quercubus, habet in longitudine cubitos duos, & est pteridi simile, asperum & diuisum, sed non ita ipsissimum. Radices illi sunt asperæ, sibi que illigatæ, sicut polypi, crassitudinem habentes digiti. Rasa vero deintus apparet viridis, & subalbida, gustuque dulcis & stricta, virtus est illi cathartica, dataque cum mulso choleram deponit ac phlegma, attritionibus est utilis. Et cataplasmata condilomata soluit ani. *Placotius*. Polypodium calidum est in tertio gradu & siccum in secundo. Radix eius aliquantulum viridis virtutem habet dissoluendi, attrahendi, & purgandi phlegma, & melancholiam principaliter. Semper autem in decoctione Polypodij debet poni aliquod exclusiuum ventositatis, vt anisum vel semen feniculi, vel cyminum, quia soluit humores in multa ventositate. Valet contra quotidianam & iliacam passionem, Alopeciam & dolorem arthriticum & ad conseruationem sanitatis.

Figura.

Miscenda cum Polypodio.

Auicenna. Polypodium est lignum cinericium nodosum, declinans ad nigredinem & rubedinem parumper, minutos habens ramos, sicut vermis plurimorum pedum. In eius sapore est dulcedo cum stypticitate. Nascitur secundum quosdam in nemore super arborem, & secundum quosdam super lapidem. Ex eo melius est id quod est interius fistulicium, crassum, declinans ad rubedinem & citrinitatem, solidum recens, in quo est occulta amaritudo, & bonus sapor cum ponticitate, cum gariophyllorum sapore. Nam calidum est in secundo, siccum in tertio. Resolutiuum est ventositatum & humiditatum, emplastrumque factam ex eo confert torsioni neruorum. Soluendo melancholiam educit sine punctione, soluitque phlegma & chymum aquosum, ac propter choleram decoquitur in iure gallorum & piscium, propter cholicam autem in iure olerum. *Constantinus*, vbi supra. Polypodium est calidum in tertio, siccum in secundo. Choleram nigram & crassum phlegma purgat cum gallina crassa vel gallo coctum dolorem illi de viscoso phlegmate placat. Cum cassia fistula potatum leprosis, ac melancholicis prodest.

De Polytricho.

CAP. CXXIII.

Virtus in folijs.

Dioscorides. Polytrichon, gallitrichum, quod adianthos dicitur, habet folia coriandro similia, in summitate scissa, hasta eius ex duobus palmis longa, habens supra se turgida capitella semen habentia. Radix est illi utilis, sed virtus eius est in folijs, his siquidem in aqua elixis, qua ipsa bibita medicatur astmaticis, & dyspnoicis, ictericis, & dysurijs. Calculos frangit, ventrem stringit, morsus caninos ad sanitatem perducit, rheumaque stomachi compescit. Cum vino bibita mensuris imperat, abortum facit, & sanguinem reijcientibus subuenit, morsibus quoque venenatis occurrat, allopecias, & vlcera capitis scilicet quas a coras vocant, & pterigia purgat, scrofasque spargit. Imposita quidem trita & mixta cum lixiuio addito cinere ac vino, id præstat & capitellis, comesta à pugilibus, ad pugnam vtiliter confortat. A pecoribus etiam comeditur, & in locis vmbrosis atque parietibus humidis, & circa fontes nascitur. Alij tanquam recor-

poratiuam decoctionem tardis etiam passionibus laborantibus dant in potu scilicet anhelosis, stomachicis, fluori ventris, & in difficultate mictus. Desiccatur enim adyantus, & extenuatur. ideoque chiradas digerit, apostema & lapidem rumpit. Potus ad humores glutinosos, ac pingues, de thorace ad pulmonem ascendentes bene iuuat, rheumaque ventris constringit. mediu enim est inter calidam & frigidam temperantiam. In dolore colli folia eius trita cum granis piperis ac semine coriandri cum optimo vino datur ad bibendum introeunti balneum, Facit & ad capillos mulierum nutriendos, si decoquatur in oleo.

Essentia.

De prasio & proserpinaca.

CAP. CXXIV.

Dioscorides. Prasium graeci vocant, quod nos marubium propter amaritudinem dicimus, de quo scilicet iam dictum est superius, in campis nascitur. *Auicenna*. Prasium est herba saporis amari, inquit Orisbasius, Non sunt calefactio eius, & exiccatio ipsius fortes. Alij autem dixerunt, quod calidum in tertio, siccum in secundo. Est aperitiuum, abstergit & liquefacit, & resoluit, & inscidit. Eius succus confert dolori auris antiquo, & mundificat & aperit meatus auditus, & remouet antiquum dolorem eius. Succus eius cum melle est conueniens ad acuendum visum. Mundificat pectus, & pulmonem productione sputi, Est aperitiuum oppilationum in hepate & splene & renibus, prouocat menstrua, & mundificat matricem. Fit ex eo emplastrum cum sale ad morsum canis rabiosi. *Dioscorides*. Prasium aut philophilos, est frutex ex vna radice multas proferens virgas albas, & asperas, & quadras, folia vero similia digito, maiora & obrotunda, aspera & rugosa, & gustu amara. Semen est illi obrotundum, ac verticulolum & asperum. Nascitur in locis incultis, & asperis. Huius folia sicca, & semen eius elixum, ac cum melle bibitum pthificis ac tussientibus, & astmaticis profunt. Thoracem purgat ingenuè, cum iri Illirica mixta purgandis vulneribus vtiliter adhibetur. Secundinas excludit, & diu parturientibus subuenit. Vesicæ autem ac renibus contrarium est, addito melle vulnera purgat, pterigia detergit, pascencia vulnera compescit, dolorem lateris tollit, Succus eius siccat omnia supra dicta facit, melle vinoque addita caliginem oculis detergit, ictericis quoque naribus immisus fert auxilium. Et cum oleo roseo sedat dolorem aurium. *Constantinus* vbi supra. Prasium calidum est in secundo, siccum in tertio. Oppilationem hepatis, ac splenis aperit, menstrua prouocat, putridos humores à pectore & pulmone purgat. Puluerizatum & cum melle mixtum putrida vulnera mundificat, pustulas sanat, dolorem dentium ex eo lotorum placat, & eius posima potatum hydropisim curat. Oculi quoque curantur ex eo loti. Renibus tamen nociuum est ac vesicæ, nonnunquam & sanguinem facit mingere. *Plinius* lib. 27. Proserpinaca est vulgaris herba, eximia contra scorpiones habens remedia. Eademque trita in vino muria & oleo tradunt anginam eximie curari, & in quantalibet lassitudine defessos, etiam cum obmutuerint, si lingua subiiciatur recreari, si deuoretur, salutarem vomitionem sequi.

Semen quale

Locus ubi nascitur.

Essentia.

Contra lassitudinem.

De psyllio.

CAP. CXXV.

Isidorus. Psyllios dicta est eo quod semen habeat simile pulicis, vnde & latini vocant herbam pulicarem. *Plinius* lib. 27. Psyllion à graecis herba vocatur, quæ in saxosis montibus nascitur, semina magis est coloris herbacei, caule tenui, radice quoque parua, semine papaueri rotundo simili, hæc sui sexus facit partus. Mares autem semine tantum differunt, quod est

Heri apu- larii.

est incipiente oliuo, vtrumque bibitur in vino. *Dioscorides*. Psyllium aut quadrophillon quam dicunt siculi crystallion aut quinomellam, habet folia coronopodi similia & aspera, virgaque duabus palmis longas, frutex eius est pilosa, coma eius à medietate virgæ incipit, in qua duo vel tria sunt capitella constricta Semen eius est simile pulcibus nigrum & durum, cuius est frigida virtus, in cæpis nascitur. *Auicenna*. Psyllium est duorum colorum, hyemale & æstiuum. In secundo gradu frigidum est & humidum, & ex eo melius est magis crassum, quod & in aqua submergitur. Quod ex eo fixum est, in oleo roseo inuolutum est stypticum, sedatque dolores emplastri more cum aceto superpositum. Super apostemata calida & formicam & erispilam administratum cum aceto cõqualifatum. Et ex ipso fit emplastrum cortisoni, spasmoque neruorum, podagræ, ac doloribus calidis iuncturaru. Sodæ quoque calidæ confert eius emplastrum capiti superpositum, Idem pectus lenit, eiusque mustilago cum oleo roseo confert siti cholericæ vehementi, fruxum in oleo roseo inuolutum stringit, ac dyssentericæ confert proprieque infantium. Quod ex ipso est mustilaginosum, cum oleo roseo vel violaceo bibitum sedat inflammationem febrium acutarum. *Platarius*. Psyllium est in tertio gradu frigidum & humidum. Semen eius, quod etiam sic vocatur, in æstate colligitur, ac per annos decem seruatur, virtutem habet in frigidandi & humectandi, Contra linguæ ariditatem in acutis febribus, Psyllium in subtili panno ligatum in aqua ponitur, & postquam maiorem viscositatem receperit aliquantulum comprimitur, postea lingua cum tali aqua frequentissimè illinitur, & cum cultello ligneo raditur, Contra sitim & siccitatem spiritalium vt in acutis in aqua ponitur, quodque supernat, abijcitur, & quod in fundo residet cum frigida datur. In syrupis quoque contra acutas rectè ponitur, & contra dyssentericam in testa combustam & puluerisatum cum aqua rosacea vel ouo sorbili datur. Emplastrum ex eo cum oui albumine & aceto & aqua rosarum, contra sanguinis fluxum è naribus valet, supra frontem & tempora positum. Contra etiam apostemata calida valet sacculus eius semine plenus & in succo alicuius herbæ frigidæ superpositus.

De rheubarbo & rheupontico.

CAPVT CXXVI.

Sidor. Reubarbarum dicitur, quod in solo barbarico trans Danubium inuenitur, reuponticum quod circa ponticum colligitur. Et idem dicitur rheu quod radix, quasi radix barbarica vel pontica. *Platarius*. Rheubarbarum quod in India & ultra marinas partes reperitur, radix est cuiusdam arboris, quasi quædam tuberositas. Eligitur illud quod grane est in suo genere & non perforatum, quod etiam cum frangitur, interius habet quasdam venulas distinctas, hinc rufas, hinc subalidas, hinc croceas, & commasticatum tingit quasi crocus, virtutem habet purgandi choleram principaliter & diureticam, competenter ponitur in syrupis contra febres acutas, Contra calefactionem hepatis, & oppilationem ex calida causa, datur cum aqua calida. Rheuponticum simile est rheubarbo, sed non contiguit sicut illud, habet virtutem mundificandi & confortandi ex ponticitate, & diureticam ex qualitatibus. Aqua decoctionis eius, vel succus fæniculi cum eo datus soluit oppilationem splenis, & hepatis ex frigida causa, puluis eius cum melle datus lumbricos occidit. *Dioscorides*. Rheuponticum in Bosphoro nascitur, & sic ad Græciam deportatur. Radix est aliquantulum vasta & incrassata, centaureæ majori similis, sed breuior atque fragilis, leuis in pondere, sine odore, gustu amara, leniter stringens & si masticetur glutinosa fit, & crocei coloris, habet autem

vires efficaciter stringentes. Ob hoc in vino lymphato adhibita fomento inflationes desiccant, vulneraque glutinat, & sanguinis abundantiam reprimat, habet in se maximam temperandi substantiam, quia retinet in se terreni frigoris, & caloris partem. Est etiam leptomeres, vnde potata ad spasmata rheumatica iuuat, & leniores impetigines sanat, Semen reprimat & luxuriam tollit, cum aceto bibita hemaptoicis, & dyssentericis est iuuatiua. Bibita quoque stomachi tollit inflationem, eiusque lassitudinem prohibet ac dolorem. Splenicis, & hepaticis proficit, conuulsiones corporis reficit, ac de alto cadentibus subuenit, lumbis etiã & tortionibus Thoracis Hypochondrijs est salutaris. Stericas, & ischiaticas causas compefcit, sanguinem reijcientibus adhibetur vtiliter, asmaticis subglutiensibus prodest. Dyssentericis maximum præstat effectum, stigoribus typicis singulare est remedium, moribus venenatis occurrit, cum aceto imposita zernas, & liuores limpidat, & similiter cum aqua tumores omnes tollit.

Auicenna. Rheubarbarum adulteratum spissius est ac vehementius stypticum. Purum autem est vehementius rarum & minus stypticum, & est crocæ tincturæ. In ipsa est terreatas amara propter actionem igneitatatis in ipsa. Confert panno ac vestigijs super cutes remanentibus, quando cum aceto linitur. Ex eo fit emplastrum ad apostemata calida, confert etiam impetigini cum aceto. Eius epithema casui ac percussioni confert, valde prodest etiam contusioni lacertorum & rupturæ. Confert asmatis & sputo sanguinis, & hepatis stomachique doloribus intrinsecis, singultui, & dolori pungitiuo ventris, ac dyssentericæ, ac dolori renum & vesicæ, atque matricis, & fluxui sanguinis, ac febribus antiquis. Splenem attenuat, & morsui vermium venenosorum remedium est. *Constantin. ubi supra*. Rheu aliud est indicum aliud ponticum. Indicum est laudabilius, calidum & siccum in secundo gradu. Quoddam stypticitatis, & acuminis habet, stomacho defecto valet, ventositatem & hepatis dolorem, & splenis duritiem, & hypochondria, & extensionem curat, renum ac vesicæ dolorem & matricis extirpat. Sanguinem de pectore manantem constringit, anhelitus singultum, vulnera intestinorum, diurnam solutionem, ac prolixam febrem amputat, faciem & cutem à lentiginibus, & impetigine mundificat, Contra reptilium morsus facit puluerizatus, & cum aceto temperatus.

De rosmarino.

CAPVT CXXVII.

Sidorus. Rosmarinum latini ab effectu herbam salutaris vocant, folia habet fæniculi similia atque aspera, & rotatim terræ prostrata. *Platarius*. Rosmarinus est herba calida & sicca, cuius folia & flores cõpetunt vsui medicinæ. Flos autem anthos dicitur, vnde fit electuarium quod dicitur dianthos. In locis marinis crescit, vnde & nominatur, habet virtutem confortandi ex aromaticitate, dissoluendi ex caliditate, extergendi & mundificandi & consumendi ex siccitate, & virtutem diaphoreticam ex calore aperiente. Cumque calida & sicca esse dicatur in excessibus ab auctoribus non determinatur. Herba ipsa libanotis, vel dedrolibanum dicitur, Quidam tamen dicunt quod sit frutex, alij vero quod herba sit. Cum inuenitur in medicinis receptio anthos, vel rosmarini, debet poni flores vel folia libanotidos, vel deudrolibani. Flores ad solem desiccant per annum seruantur in efficaciam multa, similiter & folia, contra Syncopen & Cardiacam passionem datur dianthos cum vino decoctionis ossis de corde cerui, vel decoctio sit in vino vel aqua rosarum, ipsumque vinum datur patienti, vel aliter ex succo foliorum & aqua rosarum & succo pastinacæ addito Saccharo fit optimus syrupus, & puluere ossis de corde cerni, vel in tali herba datur.

Contra

Temperamentum.

Tempus quo colligitur.

Contra ariditatem linguæ & sitim

Symen.

Qualitas quæ hoc indicat non dicitur certa non grana.

Reprimat luxuriam.

Epithema Rheubarbari

Curationes.

Herba salutaris.

Dianthos.

Libanotis. Deudrolibanum.

Contra frigiditatem cerebri.

Varia curationes.

Effectus.

Temperamentum.

Saliunca.

Contra frigiditatem ac debilitatem cerebri rosmarini decoctio in vino fit, & patiens discooperto capite fumum recipit. Contra vix humiditatem acetum vel vinum decoctionis eius gargarizatur. Contra stomachi frigiditatem & ad digestionem confortandam dianthos, vel vinum decoctionis eius, & masticis masticatur. Contra stomachi dolorem & intestinorum ex ventositate vinum decoctionis eius, ac cymini potatur. Contra stranguriam & dysuriam flores eius, vel saltem folia in vino cocta pectori cataplasmantur. Ad menstrua prouocanda, matricem mundificandam & conceptum iuuandum fit ex aqua decoctionis eius fomentum. Mulieres Salernitanæ flores in oleo mustelli decoquunt, & ita supponunt. Ex synonymis. Notandum quod hoc nomen anthos apud græcos pro quolibet flore sumitur, sed apud nos propriè rosmarini vel libanotidis anthos dicitur. Diosco. Libanotis quam Romani rosmarinum vocant, eo quod in corona componitur, habet virgas tenues longas, & virides, in quibus sunt folia spissa & oblonga, de foris alba, deintus viridia, cum odore graui. Virtus est ei thermantica & leptomerica extenuatoria & purgatoria, ictericis medetur, acopis confectionibus, & glutinis necessariè miscetur.

De Sabina, & Saliunca.

CAPVT CXXVIII.

Plinius li. 24. Sabina quæ à græcis brachy dicitur, duorum generum est, Altera similis est Amaraco folio, altera cupresso. Ideoque quidam dixerunt eam cupressum creticam. In medicamentis vero duplicato potere assumitur, & eosdem effectus habere quos cynamum traditur. Collectiones minuit, nomas cõpescit. Illita purgat vlcera, emortuosque partus extrahit apposita & suffita. Igni sacro & carbunculis illinitur, & cum melle ac vino pota morbo regio medetur pituitas quoque gallinæ generis herbæ fumo tradunt sanari. Constan. ubi supra. Sabina in tertio gradu calida & sicca, humores attenuat, vrinam & mètrua prouocat. Platearius. Sabina est herba in secundo gradu calida & sicca. Folia eius medicinæ competunt, ac per annum seruari possunt. Virtutem habet diaphoreticam & extenuatiuam, Contra vitium masticis, stranguriam, dysuriam eius folia contrita in vino & oleo decoquantur, & super pectus cataplasmetur. Ad idem valet ex ea fomentum, Contra vitium pectoris ex frigida causa, & contra stomachi dolorem & intestinorum ex ventositate datur vinu decoctionis eiusdè herbæ. Contra tenasmo ex frigida causa, folia eius contrita in aceto forti & vino decoquantur, vt fumū patiens suscipiat per inferiora. Dioscorides Saliunca est genus herbæ quæ radículas, & folia habet subrusa, floresque plurimos; à terra refossa, in modum stipularū constringitur, nascitur autem in lapidibus summis, & Norica regione. Illa vero optima est quæ est odorifera, recens, & sine sabulone plurimosque ramulos, & radices habens, potest ergo eadem, quæ & spica, quamuis deformior sit. Plinius lib. 21. Odoramentorum multa nihil attinent ad corona menta, vt iris atque Saliunca, quamquam vtraque nobilissimi sit odoris. Saliunca quidem foliosa, sed breuis est, & quæ nesti non possit, radici numerosæ cohæret, herba verius est quàm flos, veluti manu pressa, breuiterque sui generis cespes, hanc Pannonia gignit & Norica alpiamque aprica, vrbium eporedia, tantæ suauitatis, vt metallum esse ceperit: veltibus eam interponi gratissimum est: huius radix in vino decocta vomitiones sistit, stomachumque corroborat. Ex synonymis. Saliuncam intelligunt quidam in medicinis pro anchusa, sed in aurea Alexandria recipitur pro ea spica celtica.

De Satyrione & saxifraga.

CAPVT CXXIX.

Isidor. Satyrion dicta est à satyris propter incendium libidinis, Venerem enim suscitatur, dicitur & orchis, eo quod radix eius in modum testiculorum sit, quos græci orchis vocant, dicitur etiam leporina, eo quod caulem mollem emittat. Plinius libro 26. Concitatricem vim habet satyrion, cuius genera sunt duo, vna longioribus folijs, quam olea, quatuor digitorum caule, purpureo flore, gemina radice ad formam testium humanorum, alternis annis intumescit ac residente, altera orchis, cognominatur, & scæmina esse dicitur: scæmina distinguitur internodijs, & ramosiore frutice, radice fascinis vtili. Nascitur ferè iuxta mare: hæc tumores, & vitia partuum erumpentia illita sedat, cum polenta vel per se trita, Superioris radix in ouino lacte dara nervos intendit. Eadem ex aqua remittit. Græcis satyrion, folijs lilij rubri minoribus, & tribus non amplius è terra exeuntibus tradunt caule leni, nudo, cubitali, radice gemina, cuius inferior pars, & maior mares gignit, superior ac minor scæminas. Est & aliud genus satyrion quod erithrococcon appellant, semini viticis maiori, leni, dura radice, cortice rubro, intus album includitur, sapore subdulci, fertur in montosis inueniri. Venerem etiam si omnino manu teneatur radix stimulat. Magis adeo si bibatur in vino austero. Arietibus quoque & hircis seignioribus in potu dari, Et à Sarmentis equis ob assiduum laborem pigrioribus in coitu, quod vitium profedamum vocant: vim eius restinguit aqua mulla aut lactuca sumpta. In totum quidem græci cum concitationem hæc volunt significare, satyrion appellant, sic & crategin cognominantes, & theligonon quarum semen testiu simile est. Dioscorides. Satyrion multi vocant trifoliu, eo quod habet tria folia super tertiam expansa lappatio vel lilio similia, sed breuiora & colorata, virga est illius leuis, & mollis, longa cubito vno, floresque profert lilio candido similes, radix eius similis est bulbo, toru da est vt mela, & à foris rufa, hæc cum vino nigra bibita ventrem stimulat. Satyrion ellitrichiocos, semen habet semini lini simile sed maius, ac leue, lucidum & forte. Radix eius cotium habet tenerum à foris rufum & intus album, dulce gustu & eustomachum. Nascitur in locis montuosis, & vbi abundat radius solis: fertur, quod hæc herba manu tenta Venerem stimulat, cum vino bibita acriter coitum excitat. Satyrion tertia ramulos habet oblongas: radiceque habet duplicem quasi testiculos, florem habet purpureum & exalbidum. Radix potata veneris actus prouocat; est enim humidæ & calidæ temperantiæ, libidinem excitat. Succus radicum inunctus lippitudines optime curat. Constantinus ubi supra. Satyrion in tertio calida & humida, libidinem augmentat cum vino bibita. Galenus, & Dioscorides, in hoc concordati sunt dicentes, Satyrion paralyticis esse vtilissimum. Platearius. Satyrion calidum est & siccum in tertio gradu, virtutem habet attrahendi, valet ad arthriticam. Isidorus. Saxifraga dicitur eo quod semen eius petras in vesica frangat & comminuat. Platearius. Saxifraga calida est & sicca in tertio gradu, vinum decoctionis radicis eius, quæ sola competit vsui medicinæ, valet contra stranguriam & dysuriam & vitium lapidis, & contra iliacam passionem. Puluis etiam adhibitus ad idem valet per tres annos seruatus.

De Scabiosa & scamonea

CAP. CXXX.

Platearius. Scabiosa est herba sic dicta, quia contra scabiè valet, & est in secundo gradu calida & sicca

virtu-

virtutem habet dissoluendi entia consumendi & mundificandi. Succus eius confectus in oleo nucum aliquantum decoquitur, & sic ex eo contra scabiem vnguentum efficitur, ad *surditatem auris* factam ex sanie, succus oleo in quantitate modica immittitur, aurique infunditur. *Contra serpiginem & impetiginem* ex ipsa herba locus conficitur, & *contra lepram* maxime quando fit ex felle putrefacto succus eius in quantitate quatuor vel tertiarum vel quinque datur. *Contra hamorroidas* scabiosa & phleginus in vino bulliuntur, & est cathismate facto subcataplasmatum. Idem quoque fit *contra condylomata*, idest quasdam glandulas, quae *atriti* dicuntur. Ficus enim est interius in ano cum inflatione venarum, & raro sine chirurgia curatur. Condylomata vero sunt apparatus exterioris in ano quaedam carnes superfluae quasi paruae glandulae. *Isidorus*. Scamonea quam latini *acridium* vocant, herba est succi plena, qui subcauata radice colligitur. Terram enim rotunda cauitate fodiunt, tunc suppositis aut cochleis aut nucis folijs succus excipitur, atque siccatus aufertur, venit autem saepius probabilior ex Mysia, huius contrarius est atque fallus ex Syria vel Iudaea. *Dioscorus*. Scamonea frutex est habens hastas longas pingues, & asperas, folia similiter aspera, trium angulorum hederæ similia, flores albos rotundos, & altos, cum odore graui lachrymæ plenos. Multi radicem eius in aceto coquunt, & conterentes cum polle ordeï ischiaticis vtiliter adhibent, pustulas melle purgat, cum aceto cocta & superuncta leprosis medicatur, antiquum quoque dolorem capitis, aceto & oleo mixta & fomento adhibita mitigat. *Ex libro de medicinis dissolutis*. Scamonea est calida & sicca. Choleram rubeam purgat, Maxime de locis longinquis, stomacho & hepate nocet, & si quis plus dederit, mortem infert aut dysenteriam generat, aut hepar stomachumve distemperat. Galenus præcepit, ut anisum vel sene cum ea percipiatur, ut aliquantulum molliatur. Est autem succus tichimali babilonij, qui & diagridium dicitur, & in diebus canicularibus sic efficitur. Summitates eius rumpuntur, indeque lac distillatum adhæret stipiti, ac desiccatur & colligitur.

De scyrpo & scolopendra.

C A P. CXXXI.

Isidorus. Scyrpus quo segetes teguntur, est sine nodo, de quo etiam Ennius. *Quarunt in scyrpo soliti quid dicere nodum*, sicut in proverbio dicitur, in scyrpo nodum querit. *Isidorus*. Scolopendra dicitur, eo quod folia eius scolopendro animali similia sunt. Nascitur in petris humidis, & caulem, nec semen, nec florem habet, folia eius a superficie viridia sunt, subter tufa & lanosa. Splen curat, vnde & splenos dicitur. *Auctor*. Scolopendra secundum physicos ipsa est, quæ vulgo lingua ceruina dicitur. *Razi*, in *Almansore*. Saculofundirion id est scolopendra calida est, spleni crasso & stranguræ ac lapidi remedium affert. *Auicenna*. Scolopendra calida est in primo, sicca in secundo, subtilis resolutiua. Confert spleni magnificentæ, confert etiam singultui & ictericiæ, frangit lapidem in renibus, & vesica, & dicitur quod ipsa est herba petrosa, quæ nascitur in locis fontium. Quidam autem dixerunt quod est species squillæ.

De semperuina.

C A P. CXXXII.

Auctor. Semperuina ipsa est iouis barba. Sed barba iouis, & sticados, cytrinum, idem est, vnde quidam ait. *Barba iouis sticados, sed semperuina iouis barba*. *Platearius*. Semperuina herba frigida in tertio gradu, sicca in secundo, & semperuina dicitur, quia

semper viridis reperitur. Itaque viridis multæ efficaciz est, & in medicinis poni debet, exiccata vero non. Virtutem habet infrigidandi & alterandi, plagellæ in succo eius, & aceto vel agresti intinctæ valent contra calefactionem hepatis, epithimate contra dolorem ex calida causa in principio valet ipsa herba trita & supposita. Contra apostemata calida valet ad materiei repercussionem, licet postmodum obsit constipando materiam. Contra ignis, vel aquæ vsturas fit vnguentum ex succo eius, & oleo roseo ac cera. Contra fluxum sanguinis è naribus, quod fit ex ebullitione sanguinis in hepate ac venis in iuuenibus, & in ætate, plagella in succo eius, ac aqua rosarum intingitur, ac fronti ac temporibus, & gutturi superperponitur. *Auctor*. Est autem semperuina species minor acidulæ. vnde *Macer* sic describit proprietates vtriusque.

Macer.

Dicimus acidulam, quam graecus dicit Aizon.
Sic dici credunt sapor illi quod sit aceti,
Crescit arenosis in pratis, & secus amnes,
Hanc auide quidam comedunt in tempore veris,
Expertumque ferunt sibi quod fastidia tollat.
Virtus est illi siccans, & frigida valde,
Tertius a medicis datus est gradus, huic in viroque,
Hanc fugit appositam, sacer ignis, & herpetia mordax,
Et tumor ex oculis trita cataplasmate cedit,
Vlcera qua serpunt, cohibet combustaque curat,
Et multum calida dicunt prodesse podagrae,
Si fuerit folijs illius operata virentis,
Aut cataplasmetur mixta contrita polenta,
Eius cum roseo, succus permixtus olino,
Dicitur antiquo capitis prodesse dolori,
Qui dolor & lingua dicitur cephalalgia graeca.
Omne genus, fluxus ventris restringere mire,
Cum vino potata solet vel mansa frequenter,
Hocque modo nimium manantia menstrua sistit,
Vbi si matrici tritam viridem superaddas,
Sic quoque lumbricos pellit potata rotundos,
Taliter in cunctis prodest potata venenis,
Exhilat succus illius visus iuuenctos,
Affirmant istam qui secum gesserit herbam,
Quod non appetat hunc letali scorpius iclu,
Auribus expressus succus si funditur eius,
Adiuuat auditus mire pellitque dolorem,
Altera vero minor species est istius herba,
Quam semperuina dicunt, quoniam viret omni
Tempore Barba iouis vulgari more vocatur,
Esse refert similem pradiella Plinius istam,
Nec minus hanc pradiellis posse inuare.

De Sene ac senecione.

C A P. CXXXIII.

Platearius. Sene est herba calida & sicca, quæ in transmarinis partibus nascitur, maxime circa babiloniam & in Arabia, vel in confinio babiloniæ & Arabiæ, folia tantummodo competunt vsui medicinae per annos 10. seruat, & virtutem habet dissoluendi, attrahendi, & purgandi phlegma, principaliter melancholiam. Sed cum per se datur, principaliter in decoctione poni debet in quantitate vnius drachmi: cum autem cum alijs, in quantitate mediæ vel tertiæ partis. Contra melancholicas passiones, epilepsiam, quartanam, hæmorrhoidas, contra vitium splenis, & hepatis, & Syncopen, at syrupus fit ex aqua decoctionis eius cum saccharo, & valet communiter ad hoc maxime contra melancholiam & syncopen & epilepsiam. Ad idem quoque valet syrupus ex succo feniculi ac sene cum saccharo & maxime contra vitium splenis. *Isidorus*. Senecion dicitur, eo quod vere primo senescat, vnde & eam latini senecionem vocant, graeci origanon. Nascitur per mactias. *Dioscorus*. Senecion nascitur in tectis, & in petris, & habet folia viridia & dæsa, thyrsu subrufum, & in eius

Temperamentum.

Folia sene medicinalia tantum.

Senecio.

Origanon.

summitate capitella in modum viticellæ, vires habet A
stringentes, eademque facientes, quæ & plantago.
Cum aceto cataplasmata valet ad neruorum incisio-
nes, cum vino autem dulci testiculorum inflamma-
tionē tollit, folia enim eius frigida sūt *Ex herbario*. Se-
necio tusa cum axungia & imposita vulnera sanat etiā
recentia. Stomachi quoque & pedum, lumborum, &
coxarum, atque neruorum dolorem tollit, ad poda-
gram etiam tusa & imposita æque pedibus proficit.
Auctor. Senecio dicitur & *carduus benedictus*, sicut in
synonymis legitur, Aliud est senecio, videlicet *na-*
sturcium aquaticum, de quo inferius dicitur.

Macet.

*Orignon graci nos senecio vocitamus,
Quod similis canis videatur flore capillis,
Nascitur in muris, inque hortis, & regulatis
Illius herbe vis frigida dicitur esse,
In medicinali radix non ponitur usu,
Flores cum folijs tundens infundito vini
Per modicum dulcis, & sic tepesacta tumori
Hæc simul apponas ani vel testiculorum,
Addito tibus istis nervos, & vulnera quauis
Curabis facile posito cataplasmate tali,
Hæc eadem trita facient eius capitella,
Potari prohibent quia suffocare bibentem
Quidam confirmant, ac contra Plinius auctor
Ictericis quosdam potu donasse salubrem,
Cum vino dicit talique modo medicari,
Morbis vesica plures ait ille probasse,
Et cordis vitis illam iccorisque dedisse,
Torminibus quoque cum passo minusseque potu,
Hæc varios morbos præcordia quos patiuntur,
Et viridis facit hæc si tincta voretur aceto,
Trita solet duras hæc cum sale spargere strumas,
Hanc circumscriptam si quis fodiat sine ferro,
Et tangat dentem vicibus tribus inde dolentem,
Vnaquaque spuens vice, postque reponat eodem,
Quo fuit orta loco, sic sursum iuuat vt herba,
Plinius vt dicit, non amplius ille dolebit.*

De Silphio.

C A P. CXXXIV.

Plinius li. 22. Silphion ex syria venit deterius par-
thico, sed medico melius, cuius est vsus in medi-
cina. Nam ad lyenes prodest radix eius, arteriis etiam
exasperatis, & collectionibus sanguinis illinitur, Sed
& in cibis concoquitur ægrè inflammantibus. Infla-
tiones facit & ructus, vrinæ quoque noxia. Suggilla-
tis cum vino & oleo est amicissima & strumis cum ce-
ra, sedis quoque verrucæ cadunt eius suffitu crebri-
te, folia eius ad purgandas matrices, ac pellēdos par-
tus emortuos in albo & odorato vino decoquantur,
vt acetabuli mensura bibatur. *Dioscorides*. Silphii ra-
dix nota est omnibus, cuius lachryma *laser* nomina-
tur, aures acriter calefaciens, ac vesicam ledens, sed
ventrem purgans, hæc herba fortiter calefacit, virtus e-
ius omnino inflammatoria est, & propter hoc indige-
stiuæ est. Radix eius cocta cum aqua & modico melle
potata, iuuat ad difficultatē vrinæ, succus eius cū lacte
resolutus emigraneam curat in anrem missus. Extrin-
secus autem positus operatur amplius. Nascitur in Sy-
ria & Armenia & Lybia. Huius virga *spleten* vocata est
ferulæ similis, foliaque habet apio similia & semen la-
tū, virtus radicis eius thermantica & xerantica, & sto-
machum inflat, & ructationem prouocat. In digesti-
bilis, ac vesicæ cōtraria est accepta. Cerotis autē mix-
ta, pustulas spargit imposita. Oleo addito liuores cor-
poris limpidat. oleo cyprino vel irino mixta ischiaticis
humorem frigidum errantem siccant. In aceto cocta, &
cataplasmata causas ani compescit, bibita venenis oc-
currit. Est etiā eustomacha mixta seminibus, & oxigu-
ris nobilibus addito sale comesta: virga eius diuisa est,
lachrymūque quod ex se dimisit colligi necessariū est.

Virtus.

Carduus
Benedictus.

Contra do-
lorem den-
tium.

Laser.

Spleten.

De Sifimbrio.

C A P. CXXXV.

Ex synonymis. Sifimbrium idem est quod *mentastro* A
de quo scilicet *mentastro* iam superius dictum est
sub nomine isto. *Pl. li. 20.* Sifimbrium Syluestre à qui-
busdam *tymbraum* est appellatum, pedali non amplius B
altitudine. Quod autem in riguis nascitur est nastur-
cio simile, vtrumque aduersus aculeata efficax est a-
nimalia, vt sunt serabrones & similia. Quod in sicco
oritur odoratum est & coronis inseritur, angustius fo-
lium habens, sed ad dolorem capitis, & epiphoras va-
lens, Alii panem addunt, Alii per se decoquunt in vi-
no. sanat & epinictidas, & vitia cutis in facie mulierū,
intra quartam diem noctibus impositum, diebusque C
detractum, vomitiones, singultus, tormina, stomachi
dissolutiones cohibet, siue cibo sumptum, siue succo
potatum. Non est autem grauidis edendum, nisi mor-
tuo conceptu, quippe illum eiicit etiam impositū, mo-
uet vrinam cum vino potū syluestre & calculos. Quos
vigilare opus sit excitat capiti cū aceto infusum, *Pla-*
tearius. Sifimbrium quod alii *Serpillum* vocat, agresti
maius est nascitur in locis cultis, & aquosis, & est idial-
mo simile, sed eo est odoratus, & folijs latioribus, que
multi in coronas componunt. Virtus eius thermatica
existit, stranguriis medetur, & calculos frangit, hoc ma-
xime facit semen eius, cum vino bibitur, torminibus
& inglutionibus maximum præstat effectum. Idem
nauseantibus opitulatur, folia eius cataplasms adhi-
bita capitis dolorem mitigant fronti imposita. *Dioscor.*
Notum est sifimbrium, quod est natura calidum in se-
cundo & siccum in ipso, putrefactionibus resistit, pe-
diculos interficit. *Confert apostematibus frigidis*, ac
phlegmoni duritie vehementis decoctum cum ace-
to. mixturæque cum oleo roseo *confert obliuioni ac sen-*
sus commixioni & litargia, quādo linitur caput ex eo.
Confert etiam singultus bibitur cū vino, ad soda quo-
que fit emplastrum ex folijs syluestris. *Confert tamen*
vermibus ascaridibus, & extrahit fetum mortuum, &
prouocat vrinam, proprièque petrosum. Quod autē
est syluestre, cum vino bibitur prohibet distillationē
vrinæ & lapidem extrahit, ac ventris dolori pungiti-
uo subuenit. *Confert etiam puncturis.* *Auctor.* Quia
sifimbrium ab auctoribus non solum dicitur menta-
strum, sed etiam menta, videlicet domestica. De ipso
etiam inter hortulanas herbas sub hoc eodem no-
mine dicitur infra.

De Spartania & Sparto.

C A P. CXXXVI.

Plinius li. 25. Spartania vocatur herba quædam v-
tilissima, magna eius commendatio, quod habent-
es illam in ore famem sitimque non sentiunt. Idem &
alia præstat hippice dicta, eo quod in equis etiam eū-
dem effectum habeat. Tradunt scythas his duabus
herbis scilicet scythia & spartania etiam in duodenos
dies durate in fame sitique. *Isidorus*. Spartus est fru-
tex virgatus sine folijs, ab asperitate sic vocatus. Vo-
lumina namque funium quæ ex illo fiunt aspera sūt.
Plinius lib. 19. Sparti vsus post multa sæcula captus
est, nec ante Pænorum arma, qui primum hanc her-
bam Hispaniæ intulerunt, hæc sponte nascens, & quæ
non quærat feri. luncusque propriè aridi soli vni ter-
ræ initio dato. Nam illud malum telluris est, nec ibi
aliud feri vel nasci potest. In Aphrica exiguum nasci-
tur & inutile carthaginensis portio citerioris His-
paniæ, nec tota hæc sed quatenus parit. montes
quoque sparto operit, hinc strata rusticis eorum,
hinc & ignes faceseque hinc calciamina vestisque
pastorum. Animalibus est noxium, præterquam
cacuminum

Mentastro.

Tymbraum.

Sanationis
eius.

Serpillum.

Contra lo-
thargiam &
alia.

Contra fa-
mum & si-
tim.

Spartus.

Seritur tan-
tum in ma-
la terra.

Tempus ma-
tunitatis.

Et mira.

Euphoros.

Pro clarita-
te oculorum.Vtilitates
varia.Lauri
Cruca.Et sunt
Scylla.

caecum teneant, ad reliquos vsus euellitur la-
boriosè, ocreatis cruribus manibusque tectis manicis
còuolutum osseis ligneisve conamētis. Manet in hye-
men vix, facillimè tamen ab idibus Maijs in Iunias
est ei maturitatis tempus, & tunc facillimè venit in v-
sus. Euulsus fascibus in acervo adunatum biduo vel
triduo resolutus in sole spargitur & siccatur, ac rursus
in fascibus sub tecta reportatur, postmodum aqua
marina optimè maceratur, & dulci si marina desit.
Siccaturque sole iterum rigatur. Denique tunditur,
vt fiat vile, in aquis præcipuè maris inuictum. In vsu
est omnibus terris. Narium armamentis, edificationū
machinis alijsque vitæ desiderijs. Ad hos omnes vsus
sufficiant minus 30. passuum in latitudinem, à littore
Carthaginiensium nouæ, minusque esse reperitur in lon-
gitudine. Iunco Græcos ad funes vsos nomini cre-
damus *oxytyos* primo herbam eam appellant, postea
palmarum folijs phylliraque manifestum est. Et inde
translatum à pænis sparti vsum per quam simile est
veri. Theophrastus auctor est bulbi genus circa ripas
amniū nascens, cuius inter summum corticem, eā-
que partem qua vescuntur esse laneam naturam, ex
qua mapalia vestesque quondam conficiebantur. Sed
neque regionem in qua id fiat, neque quippiam dili-
gentius, præterquam eriophorō id appellari in exem-
plaribus, quæ equidem inuenerim, tradit.

De Squilla.

CAP. CXXXVII.

Sidorus. Squilla vel scylla dicitur, eo quod nocens
sit, de qua gentiliū superstitio dicit, quod si ad li-
men suspendatur integra, fugat omnia mala. *Plinius li.*
20. Scylla quæ candidissima fuerit, vtilissima erit, huic
aridis iunicis direptis, quod reliquum è vino est con-
sutum suspenditur lino modicis intervallis. Postea a-
rida frusta in cadum aceti quam asperrimi pendentia
immerguntur, ita ne vlla parte vas contingant, hoc
fit ante solstitium diebus 48. Gypso deinde oblitus
cadus ponitur sub regulis totius diei accipientibus so-
lem, post eum numerum dierum tollitur vas, Scylla
eximitur, Acetum transfunditur, hoc clariorem aciem
oculorum reddit. Salutare est etiam stomachi laterū-
que doloribus modicè sumptū. Sed tanta vis eius est,
vt extingit animæ momento aliquo speciem præbeat
avidius haustum, prodest gingiuis, ac dentibus man-
ducata. Tineas, & reliqua ventris animalia pellit ex
aceto & melle sumpta. Linguae quoque recēs subiecta
præstat, ne hydropticus sitim sētiat. Preparata & cōscisa
in aceto coquitur, ac serpentū icibus imponitur. To-
sta quoque purgatur, & medium eius iterum in aqua
coquitur, vsus ita coctæ valet ad hydropticos vrinam-
que ciendam in potu tribus obolis cum aceto ac mel-
le. Item ad spleneticos, & stomaticos, si non sentiat vl-
tus, quibus innatet cibus ad tormina regioque mor-
bos, tussim veterem cum suspirio dilcutit, & ex folijs
strumas, fursures capitis, & vlcera manantia ex oleo
cocta & illita. Rimas pedum sanat in oleo cocta & re-
sina mixta. Semē eius lumborum dolori ex melle im-
ponitur. Pythagoras Scyllam tradit suspensam in limi-
ne ianue, malorum medicamentorum introitum pel-
lere, ceterum ex aceto & sulphure medetur vulneri-
bus in facie, per se vero tritus neruorum prodest con-
tractionibus, Ex vino portrigines, Canum vero mor-
sibus, & vt Erasistrato placet cum pice. Idemque san-
guinem tradit sistere, illitum cum melle. *Idem in lib.*
21. Notabilis est natura scyllæ crocique. Quæ cū om-
nis herba folium primum emittat & mox in caulem
rotundentur. In his caulibus prior quam folium intelli-
gitur. Et in croco quidē flos impellitur caule. In scyl-
la veto caulis exit, deinde flos ex eo emergit. Eadem-
que ter floret, tria tempora sationum ostendens. *Dios-*
corides. Scyllæ virtus est calida, & maximè caustica, assa-
multis est vtilis, cum oleo & resina morsibus venena-

SPEC. NATVRALE.

A tis occurrat, cum sale asso & aceto cocto, vëtre mol-
lit, vrinam prouocat, hydropticis stomachis prodest,
in digestiuis, & ictericis tortionibus ac tussientibus
asmaticis, & anaphoreticis, sed cauendum ne vulne-
ratis intraneis detur. Integra in limine suspensa arcet
maleficia, pistata fortiter inuncto super apostemata
ponitur illa, vt aliam carnem non tangat, cito rum-
puntur. *Auicenna.* Squilla est cepa muris sic dicta,
quia murem interficit, habet folia lilij similia, oleum
ad nigredinem declinans. Est autem calida & sicca in
secundo, pungitiua, acuta, fortis inscisua, & in ipsa est
viscositas adultiua. Cum melle confecta super alope-
ciam & impetiginem imponitur. Eius acetum exas-
perat guttur, & carnem illius indurat, asmati prodest
& antiquæ tussi. *Platearius.* Squilla est in secundo gra-
du calida & sicca, alio nomine appellatur cepa muri-
na, & quæ sola reperitur est mortifera, virtutem ha-
bet dissoluendi, incendendi, ac per vrinam purgandi,
valet ad digestionem materiz tam in quotidianis, quā
in quattanis, contra oppilationem quoque splenis &
hepatis, ac dolorem iliacū & arthriticam, vt ait Isaac
in dietis. *Constantinus, vbi supra.* Squilla in secundo
gradu est calida & sicca, insciditque humorē, proinde
vomitur & egestionem prouocat, pectus ac pulmo-
nem de crassis humoribus, & viscolis mundificat. I-
deoque valet anhelituosis, & hydropticis, & etiam ex
hepatis oppilatione propter humores crassos, ac vis-
cosos, patientibus ictericis. Cataplasmata cum ramno
& oleo, fissuras pedum sanat, cum vino cocta & cata-
plasmata morsus serpentis curat. Caueamus autem
squillam quæ nascitur in campis sola, illa enim est
mortifera.

Cepa muri-
na.Pilea cam-
lorum.

Vtilitates.

De Squinanto.

CAP. CXXXVIII.

Platearius. Squinantum dicitur palea camelorum,
quoniam eo cameli nutriuntur. Est autem in ter-
tio gradu calida & sicca. In Aphrica & Arabia reperit-
tur, per annos 10. seruatur. Eligendum est quantum
albius inueniri potest ac molle. Si autem quoddam
durum & quasi ligneum circa stipitem reperitur ab-
ijciatur, virtutem habet principaliter purgandi phleg-
ma sicut polypodium & colocynthida. *Dioscorides* di-
cit quod in vino coctum & cataplasmatum pudendis
matricem mundificat, stranguriam & disluriam sol-
uit. *Auicenna.* Squinantum aliud est Arabicum &
boni odoris, aliud agrinium quod est minimum & du-
rius, & crassius, & terreum & sine odore. *Ant Diosco-*
rides. Squinantum est duarum specierum, vna est quæ
non habet fructum, alia quæ nigrum. Melius est ex eo
arabicum, rubeum, fortiorem habens odorem, sed il-
lud quod est supra ipsum aliquantulum declinat ad ru-
bedinem. Cumque finditur fit purpureum, mordicās
linguam & acuitate sua adurens eam. In agrinio virtus
est infirmitatium, eius radix est vehemētis stipticitatis,
& eius flos parumper calefacit. In sua natura calidum
& siccum est in secundo, propter stipticitatem eius,
confert flos fluxui sanguinis vndecumque sit, & in e-
ius oleo sunt resolutio & contractio, sed eius radix
fortior est & naturā constringit, & in ipso sunt lenifi-
catio & digestio. Orificia venarum aperit, sedatque
dolores intrinsecos proprièque in matrice, ac ventosi-
tates resoluit. Oleum eius pruritu confert etiam ani-
malibus, & confert calidis apostematibus eius decoctio.
Valet etiam *daricis* intrinsecis, & apostematibus *fri-*
gidis, & vlceribus. Confert etiam *lacertis*, & *spasmo*,
bibitum cum pipere & lassitudinem remouet. Caput
autem grauat propriè agrinium, sed minutū eius facit
soda. Crassioris semen dormire facit & stupetacit. De-
nique totum ipsius carnem rubeam inter gingiuis
confortat, & humiditatem earū desiccet, eiusque flos
caput purgat. Confert *dolori pulmonis*, eiusque flos spu-
to sanguinis, & sedat dolores stomachi, & cōfert apo-
stematibus eius, & hepatis. Radix eius confortat sto-

E e 2

machun

Temperamentum.

Pedicularia.

Excludit phlegma.

Temperamentum.

Medicinalis usus.

Salutaris herba.

machum & facit appetitum, sedatque nauseam. Item A
frangit lapidem, stringitque naturam, propriè agri-
nium abscondit utrumque, sanguinis matricis fluxum,
proprièque flos, & confert doloribus renum & fluxui,
sanguinis eorum. Cumque bibitur ex eius radice cum
pipere confert hydropisi, eiusque flos confert apo-
stematibus ani. Species eius crassa cum ex eius folijs
recentibus, quæ sunt iuxta radicem fit emplastrum, est
iuuatiua morsuræ venenosorum. *Constant. ubi supra.*
Squinantum est in tertio calidum & siccum, stoma-
chum confortat, vrinam prouocat, hepar & renes ma-
tricemque mundificat, apostema in hepate vel in ore
venarum existens dissoluit, lapidem frangit, sanguinis
fluxum stringit, dolorem hepatis ac renum curat. Stoma-
chum radix eius confortat & appetitum corrobora-
rat. Eius posima valet hydropicis.

De Staphysagria.

C A P. CXXXIX.

I Sidorus Staphysagria est herba quæ habet folia qua-
si vitis, & caules rectos emittit, semen habens in
folliculis viride ac trigonum in modum cicercis, asperum,
fuscum, intus album & amarum. Nascitur in locis
humidis. *Dioscorides.* Staphysagria quam latini pedicula-
riam vocant, nascitur in locis vmbrosis, habens
folia viti agrestis similia, diuisa & scissa tanquã malua
agrestis, hastas habens longas, erectas, & nigras. Semen
est ei simile isaci & flores. Quod semen in viridi-
oribus folliculis est obiectum. Quando teritur est
nigrum, sed interius album, gustum inscido & acri & C
calido. Grana eius 15. accepta cum mulla vomitibus
excludunt pingue phlegma. Verum hi qui acceperint
mullam, assidue bibant & deambulent, quoniam ef-
focaciones citius præstant, & gulam exasperant. Trita
& bibita pediculos interficiunt, scabiem & pruriginem
tollunt. Cum aceto elixa, & ore retenta, facere possunt
omnia supraddicta, Rheuma gingiuis abstinent,
tumores faucum spargunt. Miscentur & malagmatibus
calidis. Semen tritum & oleo mixtum necare lendines,
ac pediculos est manifestum. Conueniens quoque probatur
in apophlegmatismo faciendo, vel asperitatibus effectis,
quas græci stigmata vocant, ob incorporationem faciendam.
Auicenna. Staphysagria est vna passa montana. Cuius
granum est sicut cicer nigrum. In tertio gradu est calida &
sicca, & est adustiuua, cotrosiuua, acuta, acris. Interficir
pediculos, & propriè cum arsenico, & confert allopecie
antiquæ linita. Eadem cum arsenico vel sola ponitur
contra scabiem & excoriationem, & masticatur ad
extrahendum ex cerebro phlegma & humiditatem. Ex ea
quoque in aceto cocta colligitur os ad dentium dolorem
& gingiuarum humiditatem. Præterea sanat alcola cum
melle, & bibuntur ex ea 15. grana cum melligrate, facitque
chymum viscosum vomere. In eius tamen bibitione
tumor est, quoniam ipsam vesicam vlcerat. *Constant. ubi supra.*
Staphysagria in tertio gradu est calida & sicca, habet
acumen quo cum mastice vel olibano masticato multum à
phlegmate caput purgat, linguamque propter phlegma
aggrauatam alluciat. Gargarisata quoque caput de crasso
& viscoso phlegmate munda, cum aceto cocta dolorem
dentium ac gingiuarum putredinè curat. Sternutatio de
illa & viggella vtriusque in aceto coctis iuuat in
oppilatione venarum ictericos, mixta vero cum auripig-
mento & oleo valet contra scabiem ac pediculos.

De Strigno, vel solatro.

C A P. CXL.

I Sidorus. Strignos latinè salutaris herba dicitur, eo
quod dolorem capitis, & stomachi incendium miti-
gat. Est enim frigida, & retinens, vnde & succus eius
ignem sacrum curat. Folia eius trita cum vino potata,

seminis lapsum constringunt. Eadem & vna lupina *Vualupina*
dicitur eo quod semen eius vna simile sit. *Platearius.*
Strignum idem est quod solatrum vel morella, de qua
scilicet iam dictum est supra. *Ex herbario.* Strignos *Tempera-*
quæ vna lupina dicta est, frigida virtutis est, folia eius *mentum*
sunt ocimi similia, nisi quod maiora. Caulem vero cū
creuerit ad terram declinat. Semen habens inter fo-
lia per totos ramos interuallis modicis ordinatum fol-
liculis, qui similes sunt vesicis. In quibus sunt bacce
rubeæ, lenes rotundæ multæ ac minutæ, frigidam vim
habent, huiusque folia pro cataplasmate imposita ignem
sacrum sedant. Liuotes abstergit dolorem capitis, &
ardorem stomachi cum oleo trita dissoluit, dolores
aurium sanat, fluxum matricis cohibet, laborem quo-
que partus subleuat, ad tumorem corporis. & ad den-
tium dolorem valet, ad sanguinis quoque fluxum de-
naribus restringendum, si quis eius succo lana intincta
sibi nares obstruet. *Auicenna.* Est etiam species quædam
solatri quæ comeditur, videlicet hortulana, de qua in-
ter cæteras hortulanas dicitur inferius.

De Strichade.

C A P. CXLI.

I Sidorus. Stichas in insulis stichadibus nascitur, vn-
de & nuncupatur. *Dioscor.* Stichas à stichadibus
dicitur, vnde & nomen accepit. Est autem herba te-
nuis semen habens minutum, cum folijs thymo simi-
libus, & oblongis gustu acrior, & subamara. Eius eli-
xatura causas mitigat thoracis, & vtiliter miscetur an-
tidotis, habetque vires acriter relaxantes cum odo-
re graui, & menstrua prouocat, & est humilis, ac per
terram repens cum folijs & ramis origano similibus,
albidioribus tamen, sansucci odorem fingentibus.
Duæ sunt eius species. Vna est vsualis, quæ in campis
saxosis crescit & lapidosis. Alia vero agrestis, quæ zoyr
appellatur, quæ non solum serpit, sed extante positio-
ne erigitur. Cum ramulis bipalmis, & horrentibus,
cum folijs paruulis rutæ similibus, sed angustis, &
longioribus hastam habet sarmento simulantem, flo-
rem & odorem in omnibus virgibus constitutum, & in
summitate purpureum, linguam remordentem, &
gusta viscidum. Radix eius est inutilis. Est autem ve-
hementior, & calidior quæ est suauis, quæ ideo no-
men accepit herpillum, quod Græci herpere repere
dicunt. Nam frutex huius plurimum fructificando
constrictiuam habet virtutem siue redarguentem.
Menstruis impetat, vrinam prouocat, tortionem, &
conquassationem sanat. Tumorem hepatis compescit,
morsibus venenatis occurrir. Bibitum & im-
positum id facit, doloremque capitis cum aceto co-
ctum & oleo rosarum additum compescit maxime-
que bibitum prodest lethargicis, ac phreneticis. Nauseam
prouocat, & cum aceto sumptus medetur hemaptoicis.
Auicenna. Sticas est planta spicam habens,
sicut est hordei spica, sed eius folia sunt longiora. In
ipso stipites sunt cineritij, sicut in epithimo. Est autem
sine semine acutius cum amaritudine pauca, composi-
tus ex substantia terrea frigida & ignea subtili.
Calidus est in primo, sicus in secundo. Resoluit
& subtiliat amaritudine sua, & syrupus eius simili-
ter. Oppilationes aperit, & abstergit in ipso est sty-
plicitas pauca, confortatque corpus, ac viscera &
prohibet putrefactionem. Eius decoctio sedat do-
lores neruorum ac iuncturatum & laterum. Eiusque
syrupus est res magis iuuatiua ægritudinum interius
frigidarum. Ideoque oportet vt eo vtatur assidue,
qui debiles habet neruos ex frigiditate. Confert ite-
rum melancholiam & epylepsiam. Conturbat autem
humorem cholericum & cum vomere facit, & est
ex his quæ faciunt sitim, vrinæ confortat instrumen-
ta, & soluendo melancholiam educit & phlegma.
Platearius. Sticas calida & sicca est, virtutem diureti-
cam habet, vinum decoctionis eius, & dragaganti
spiritualia

Temperamentum.

spiritualia calefacit, & intestina stomachumque mū-
dificat, valet ad iliacam & ad oppilationem splenis, &
hepatis, & contra stranguriam & dyssuriam. *Constantinus, ubi supra.* Sticas est calida & sicca in primo, aperit, attenuat, interiora membra confortat, pectus ac pulmonem omniaque viscera mundificat. *Ex synonymis.* Sticatis species duæ sunt, Citrina & Arabica. Quando simpliciter ponitur, citrina intelligitur: Idem est barba iouis. Sed aliud est iouis barba scilicet semperuiua sicut dictum est supra.

De Syderite.

C A P. CXLII.

Triagenera Syderitis.

Dioscorides Syderitis, vel heraclea habet folia prafio similia, sed & oblonga & aspera, hastam habet quadram duabus palmis longam, virgas lōgiores, stypticas, & in gustu suaves. In quibus scilicet virgis capita obrotunda, sine verticelli sicut prafij oriuntur, & in eis semen nigrum inuenitur. Sub petra nascitur, folia eius trita, paracolesin faciunt mirè, vulneribus imposita. Alia est syderitis, quæ hastas duobus cubitis habet longas & teneras, foliaque in ipsis hastis peristeridi similia & diuisa in circumitu plurimum nascētia, sed in visu tenuia & longa. In cacumine vero hastæ capitellum habet rotundum & asperum, in quo semē bleterè est simile, obrotundum & durum. Est autem virtutis thermanticæ similis supradictæ. Tertium est genus syderitis, quod catebras heracleon dixit, & nascitur in parietibus sicut vitis, habet folia minuta & teneraque multa ex vna radice nascentia, coriandro similia, huius hastæ duobus sunt palmis longæ, molles, & albidiores, fœnicinos habet flores. In gustu est mustillaginosa, tritaque vulneribus recentibus paracolesim facit imposita. *Plinius libro 25. Panacem heracleon alij syderitem & apud nos vocant mill folium* in cubitali scapo ramosum, minutioribus quam fœniculi folijs ab imo vestram. Alij fatentur illam quidem vulneribus vtilem, sed veram achilæam esse scapo caruleo pedali sine ramis ex omni parte singulis folijs eleganter vestitam. Alij quadrato caule, marrubij capitibus folio quercus. Hac quoque neruosi præscifos glutinare faciunt. Aliam dicunt syderitem nascentem in maceris cum teritur fædi odoris, sed & aliam huic similem candidioribus tamen folijs, & pinguioribus, ac tenetioribus canaliculis in vineis nascentem. Aliam vero quinum cubitorum, exilibus ramulis, atque triangulis filicis folio pediculo longo. Omnes autem vulneribus præcipuas esse. Eam vero quæ est latissimo folio nostri scopam regiam vocant. *Idem in libro 26.* Syderitis varices adalligata minuit & sine dolore præstat.

De Symphaco & Synapiagrion.

C A P. CXLIII.

Symon Symphaci.

Sidorus, Symphacos græcè dictus est, eo quod tantam radice virtutem habeat, vt frustra carnis in cacabo aspersa coagulet. *Dioscor.* Symphacum nascitur in locis asperis, habens virgas origano similes, ac tenues, capita vero sicut thymum, virgæ lignosæ sunt, & odoratæ, gustuque dulces, phlegma prouocantes. Radix est illi longa & obtrusa, in modum digiti crassa. Elixum in mulla pulmonem purgat, reuicentemque sanguinem, aut nefreticos cum aqua medicinaliter iuuat. Radix eius cum aqua cocta & bibita fluxum mulieris abstringit, dyssentericis quoque proficit. Cū oxymele data conquassationes atque dolores lateris saluberrime curat, masticata vero litim amputat, & aspredinem faucum mitigat, vulneri recenti paracolesim facit, enteroceliacos bibita & cataplasmata optime curat, & carnes cōcoqui facit. Aliud est symphacum quod piten est appellatum, hastam habet asperam duobus cubitis lōgam, angulosam & abintus inanem,

A in qua folia sunt aspera & angusta, sicut buglossos oblonga, angulos etiam habet ipsa hasta, in quibus nascuntur folia, flores habet melinos, & semen super hastas, sicut flomos, hasta & frutex habent quiddam simile pulueri quod cum carni applicatum fuerit, prutiginem facit. Radix est ei nigra, quæ cum fracta fuerit, apparet alba, & mustillaginosa, hæc trita & bibita medetur hæmoptoicis, conquassationes reficit, & anitumores spargit. Cum yriger folijs cataplasmata facere potest omnia supradicta, vulneri paracolesim efficit, carnes inscisas, & in cacabos missas in se glutinare facit. *Dioscorides.* Synapiagrion vel vt dicunt latini *scandalicum*, id est pes pulli, nascitur in tumulis, & super regulas, herba est habens folia minuta & angusta, duobus digitis longa, in summo diuisa & pingua, virgam profert in medio duorum palmorum cum paucis ramulis, in quibus fert semen cardamo simile, latum, obrotundum ac veluti conquassatum, vnde & vocatur claspium. Græci namque clæin dicunt frangere sine quassare: florem habet album, virtus est ei semini thermantica, atque acris potui datū vehementer purgationem facit superiorum ac inferiorū ischiaticis medetur per clystere adhibitum, menstruis imperat bibitū. Collectiones in aceto bibitum rūpit, abortū facit.

Synapiagrion. Scandalicum.

De Syseleo.

C A P. CXLIV.

Platearius Siseleos idem est quod siler montanum, & est in secundo gradu calidum & siccum. Semen eius medicinæ competit, & per annos tres seruatur: virtutem habet diureticam, dissolutiuam & cōsumptiuam. Contra asma ex frigida causa datur vinum decoctionis eius, & sicuum siccatum, vel puluis eius cū ficibus siccis, & assatis. Contra oppilationem splenis, & hepatis, ac renum, vesicæ, stranguriam & dyssuriam datur vinum decoctionis eius: herba ipsa in vino & oleo cocta & pectori cataplasmata stranguriam & dyssenteriam soluit. Sed & fumigatio facta ex aqua vel vino decoctionis eiusdem herbæ menstrua prouocat, & valet contra straguriam & dyssenteriam. *Auicenna.* Syseleos est in secundo gradu calidum & siccum resolutiuum, mundificatiuum, carminatiuum. Similiter semen & radix eius sunt sedatiua dolorum interiorū, & liquefacit phlegma congelatum, de ipso datur in potu animalibus, & multiplicat eorum partus. Bibitū in vino prohibet frigus, & in itinere nocumentum ipsius. Confert doloribus dorsi, asmatis, & anhelitis difficultati, & antique tussi, & radix eius propriè. Semen quoque ipsius est in virtute simile: radix eius cū melle confecta & deglutita, pectus ab humiditatibus viscosis mundificat. Item hæc herba confert valde sola. Resoluit inflationem, sedatque viscerum dolorem. Digerit radix eius propriè cibum, & est stomacho bonū. Resoluit dolorem ventris pungitiuum atque ventosum, & faciem in omnibus animalibus efficit partum, remouet vitiæ difficultatem, resoluit dolores matricis, & eius præfocationi confert. Succus autem caulis eius, ac semen recentia in potu cum acrob sanant dolorem renum & ipsorum est penitus iuuatiuum. *Constantinus, ubi supra.* Syseleos est calida & sicca in secundo, digestionem adiuuat, vrinam & menstrua prouocat, matricis suffocationem curat, stranguriam ex frigiditate dissoluit, anhelituosis & diu ex humido tussientibus subuenit, potata cum pipere & vino calefacit eos qui in itinere deficiunt, & propter hmem frigescent.

Siler montanum.

Temperamentum.

Virtus.

De Tapsia.

C A P. CXLV.

Platearius. Tapsia in tertio gradu est calida & sicca, per tres annos seruatur. Radix eius medicinæ cōpetit vsui, sed nunquam debet per se dari, principaliter

Aliud genus Symphaci.

educit, per vomitum, secundario per secessum. In medicina vomit iuis maximè ponitur; sed quando teritur oportet quod terehs maximè faciè & oculos cooperiat, vt parum aut nihil videat, testiculosque, quia cito instantur. Quod si aliqua inflato euenerit, infundatur pannus in aceto, & fiat inde partis infrigidatae fricatio, vel idem fiat cum succo etrahith. virtutè habet humores dissoluendi, & ad superficiem corporis attrahendi, & in crassam ventositatem resoluendi.

Semen ferula. *Plin. lib. 13.* Tapfiam vocauerunt quidam *semen ferula*, eo decepti quod ferula sine dubio non est Tapfia, sed sui generis, fœniculi folijs, inani caule, nec baculi longitudinem excedente. Semen quale ferulæ, radix candida, incisiva lac emanat, & confusa succo abdicat omnia venenata. Quippe fodientibus etiam nocet si minima aspiret aura, intumescunt corpora facièque ignes acres innadūt, & ob id ceroto prius illiniunt. Quibusdam tamen morbis auxiliari dicunt medici permixtâ alijs. Item in alopecijs, sugillatisque ac liuentibus, ceu vera remedia desinit, vt scelera contractent. Sed ista prætexerunt noxio instrumento, tantumque impudentiæ est vt venenum artis esse persuadeant. Tapfia est in Aphrica vehementissima. Quidam per menses caulem inscidunt, & in ipsa radice excauant quo succus confluat, arefactumque tollunt, Alij folium, Radicem in pila tundunt, & siccum in sole coactum etiâ in pastillos diuidunt. *Idem in libr. 26.* Ad lychenas vtuntur & tapfiæ, radice cum melle trita, angina, & argemonia medetur ex vino sumpta. *Constantinus, vbi supra.* Tapfia est herba super terram saliens, id est brachium cuius color rubeus est, frondes habet virides, aliquantulum colori plumbo pertinentes. Cortex autem radice eius rufus, nigredini parum atinens, sed intus est cyttinus, hic cortex medicinæ congruit, calidus, & siccus in tertio gradu. Crassos, & viscosos humores attenuat, & valet ischiaticis ac podagricis, phlegmaque viscosum vbiicumque fuerit purgat. Miscetur & medicinis impetiginis, morpheæ atque scabiei, colatiuus enim est ac mundificatiuus. *Dioscorides.* Tapfia dicta est eo quod in Tapfo Insula primo inuenta est, frutex est illi fœniculo similis, habens folia similia maratro, hastas tenues in quibus singulis sunt capitella, sicut in antho, flos autem est niger sicut melinus, semenque larum ferulæ simile, sed minus. Radix est illi alba & maior, corium habens crassum, & in odore viscida. Succus eius, quando colligitur, colligens non sit contra ventum situs, quia manus, & facies ebullient: virtus est ei calida & cathartica. Corium radice eius, & succum & lachrymum accepta multa superius, & inferius hominem purgat, plus tamen iusto accepta necem infert. Purgatio ipsius dolorem mitigat lateris, asmaticis opitulatur, his etiam qui putridum habent sputum medicatur. Est autem diæta eius ceterica, eiusque portio danda est escis, aut cocturis admixta. Radix eius, & lachrymum tantâ habet caliditatem, vt nullam habeat cõparationem, vnde succus eius capiti superunctus alopecias emendat, & radix eius viridis infricata idem præstat, liuores etiâ detergit. Succus eius addito libanotide ac cera æquali pondere omnia prædicta potest facere. In quolibet autem loco positus non debet amplius esse quâ duabus horis, sed ante & post loca fouenda sunt aquis calidis: lentiginis mundat, lepras limpidat, pustulas purgat, maximè mixto sulphure, veteres lateris, aut pulmonis dolores curat, arthreticos & podagricos maximè iuuat. Nudis locis impositus ea vestit, sed fomento id facit, humores etiam de profundo violenter extrahit, sicque diaphoresim facit.

De Tapfobarbato & tetrahith.

C A P. CXLVI.

Herba luminaria.

Dioscorides. Tapfobarbatus idem est quod herba luminaria vel phomos, frigida & sicca est, viridis in

medicina valet, sicca nihil, virtutem habet consolidandi & constringendi. Contra fluxum hæmorrhoidarum, ex vino decoctiones eius patiens suffumigatur, anoque tritum infunditur, herba etiam ipsa cataplastatur. Cæteriû & ex ipsa herba post assellationem se patiens semper extergat, hoc ipsum hæmorrhoidas constringit & sanat. Contra fluxum ventris, & contra tenesimon ex calida causa encathisma fit, & fomentum ex aqua decoctionis eius circa ventrè & inferiora. *Dioscorides.* phomos quam latini barbaston dicunt, duo sunt genera, masculus, & fœmina, vnum est album, alterum vero nigrum, fœmina quidem habet folia cauliculo similia, sed apertiora & latiora, hastam vno cubito longam albam & asperam, flores virides, & albos, semenque nigrum. Radix est ei dura in modum pollicis crassa, nascitur in cæpis. Masculus habet folia oblonga & angusta, hastam tenuem, ac tenue semen. Nigra in omnibus est lata, & dicitur phlomos nigra. Agrestis autem phlomos habet virgas in se longas, & arborosas, folia saluæ similia. circa virgas habet flores aurofos aut melinos. Sed folia sunt ei circa terram aspera & obrotunda. Est alterum genus phlomi, qui dicitur lychnitis, aut thyalis habens folia aspera & pingua & crassa, quibus vtuntur multi in locernis. Duarum supradictarum radices stipticæ sunt, fluxumque ventris cum vino stringunt. Elixatura eius bibita conuassationes, ac dolores lateris soluit, tussim mitigat, dolorem dentium gargarizata cõpescit phlomos, qui florem aurosum habet, capillos inficiet, folia eius in aqua cocta cataplastata, duritias, & tumores oculorum solvunt, malignaque vulnera melle addito ad sanitatem adducunt, aceto mixto vulnera recentia singulariter iuuant, punctiõnem scorpionis mitigant agrestis folia combustionibus opem fert, & folia eius quæ dicitur fœmina cum caricis imposita, putredinem in eis non admixtum.

Ex herbario. Phlomos masculus habet folia longiora & angustiora quam fœmina, vtrique lanosi thyrsumque lanosum habent longi, & crassi in modum digiti: aqua cum ea decocta & potata eos, qui venenum sumperint curat, qui potus & contra veterem tussim prodest, eademque si contineatur ore, detrium dolorem sanat: folia eius trita & oculis superposita dolores, ac tumores sedant. Eademque cum vino ac melle decocta eunuchorum vulnera curat, denique cum aceto decocta contra scorpionum ictus valet, & contra vulnera recentia, valet & hæc herba ad licinia. *Auctor.* Estimo quod hæc herba corrupte dicitur tapfobarbatus, cum ab auctoribus dicitur potius barbaston vel barbastus, à quibusdam etiam verbaucus, de quo iterum sub hoc nomine dicitur inferius. *Platarius.* Tetrahith est herba iudaica in secundo gradu calida & sicca, viridis bona est in medicina, inuulis autem sicca, virtutem habet calefaciendi ac desiccandi & depurandi, virtutem quoque diureticam. Cõfert valde mulieribus ad matricem & ad vinarum nostrorum mundificationem, Calorisque naturalis confortationem, sipula ex farina & aqua facta. Ipsaque herba contrita naturalem calorem confortat, & vnam prouocat. Contra stranguriam & dysenteriam eadem contrita & in vino cocta multum valet pectori cataplastata.

De tribulo.

C A P. CXLVII.

Plinius, lib. 22. Tribulus non nisi in palustribus nascitur, dira res alibi, in cibis excipitur iuxta Nilum & Strimonem amnes, inclinatis in vadum, folio ad effigiem vlmis, pediculo longo, ac in orbe reliquo sunt genera tria Cicerculæ folia alteri aculeata: hic & serius floret, magisque septa villarum obsidet. Semen est ei rotundius in hiliqua nigrum alteri acenaceum. *Dioscorides.* Tribuli genera duo sunt, succus, & humidus. Siccus

Virtus.

Semen ferula.

Tapfia virtus.

Portio quæ modo dicitur.

vis medicina.

Phlomis.

Lichnitis Thyalis.

Inficitiopillorum.

Contra venenum.

Iudicium auctoris.

Cicerculæ.

dus. Siccus habet folia andraginæ similia, sed tene-
 riora, hastas longas, teneras, & porrectas, in quibus sūt
 spinæ. Nascitur autem in locis desertis, humidus vero
 nascitur in fluminibus, cuius coma super aquâ exten-
 ditur, & folia supernatant, hastâ habet in summo cras-
 sam, ad radicem vero tenuem, habentem in se tenues
 spinas sicut spica. Semen est ambabus, virtus est illi
 frigida & styptica, & desiccatiua, & leptomeris inflâ-
 mationes faciens. Omnes quidem tumores impositi
 spargunt, addito melle naptas idest oris putredines
 tollunt, faucibus, & gingiuis opitulatur. Succus eo-
 rum nobilibus collyijs admiscetur, semen eorum
 calculos frangit & excludit. Terrenæ semen bibitum
 & impositum moribus venenatis occurrir, eius eli-
 xatura sparsa pulices necat. in flumine Thraciæ herba
 eius equi onerantur. *Auscenna*. Hasek idest tribuli
 secundum Dioscoridem duæ sunt species, quæ frigi-
 de sunt & sicca. Alij vero dixerunt quod est calidus,
 & siccus in primo. Est & magis simile hascek terræ
 nostræ. Syluestris quidem plurimæ terreitatis est, do-
 mesticæ aut plurimæ aqueitatis. In ipso est prohibitio
 effusionis materierû propter stypticitatē suâ, & matu-
 ratio & lenificatio, prohibet ergo accidere apostemata
 calida, & est bonus apostematibus gutturis. Cōfert vl-
 ceribus antiquis, & putridis in carne cū melle. Iraque
 bonus est ulceribus gingiuarum putridis. Intra etiam suc-
 cus eius in alcolol. Item facit augmentum in coitu, frā-
 gitque lapidem renem ac vesicæ, similiter & succus e-
 ius, & confert difficultati vrinæ & choliciæ, fructus au-
 tem syluestris confert moriui vipere, cum vino quo-
 que venenis perniciosus. Ex eiusdem decoctione si quis
 locum asperferit pulices interficit.

De trifolio & tripolio.

C A P. CXLVIII.

I *Sidorus*. Trifolima græcis Triphyllum vocatū est,
 eo quod sit folijs trinis per singulas annotationes.
Plinius li. 21. Folio coronat & trifolium. Cuius genera
 tria sunt. Hepenthes græci vocat. Alij aspalthiō & ma-
 iori folio, quo vtuntur coronati. Alterū acuto oxytri-
 phyllon. Tertiū ex omnibus minutissimū & inter hæc
 neruosi quibusdā cauliculi, vt maratro, hippomaratro
 myophano. Vtuntur & ferulis, & corymbis, & hædetæ
 flore purpureo. Est & in alio genere earū syluestribus
 rosis similis, & in his tantum color delectat, odor autē
 abest. Trifoliū creditur ad serpētum ictus, & scorpio-
 nū eximie præualere. Serpenteque nunquā in trifolio
 aspici. Præterea cōtra venena omnia 25. eius grana pro
 antidoto sufficere. *Idem*: Animaduerto semē eius cu-
 tus minima sunt folia, vtile ad custodiendā mulierum
 gratiā illitum in facie cutis. *Dioscorides*. Trifolij genera
 sunt quatuor scilicet odoratum acutū parthenion &
 leporinum. Semē eius, & folia cum aqua bibita, pleu-
 reticis, discurtiis, epilepticis, & hydropicis minutio &
 singulare præsidium est. Stericis opitulatur, mensuris
 imperat, folia eius cū oxymele accepta moribus ve-
 nenatis occurrunt, trita vero & cum vino bibita febrim-
 bus, vt dicitur, tertianis medicantur. Tripolio in locis
 nascitur maritimis idest littoribus ipsis, folia quidem
 habet apio similia & crassa hastamque duobus palmis
 longam in capite diuisam, florem dicitur ter mutare
 in dig. Nam mane colorem facit album, media vero
 die purpureum, sero caruleum. Radix est illi alba & o-
 dorata, intus autem candidissima. Bibitum humores
 ventris aquosos deponit, vrinā prouocat, acceptis ve-
 nenis occurrir. *Plinius li. 21.* Polion siue tripoliō apud
 græcos herbam inclytam Musæi & Hesiodi laudibus
 ad omnia prædicantū vtilē superque cætera, ad famā
 quoque dignitatis prorsus mirā, si modo vt tradit eius
 folia mane candida, meridie purpurea. Sole occidente
 aspicuntur cærulea. Duo sunt genera eius. Campestre
 maius, & syluestre minus, folia canis hominis similia,
 a radice palmo nunquā altiora. *Aulior*. Videtur idem

esse polion quod tripolion, quod enim dictum est de
 tripolio iuxta Dioscoridem de polio dicit Plini. de
 quo iam dictum est superius.

De turbit.

C A P. CXLIX.

P *Latearius*. Turbit est radix cuiusdā arboris idest
 fruticis in India & Syria & Arabia nascentis, in
 tertio gradu est calida, & sicca per biennium durati-
 ua. Eligenda est illa quæ in medio est concaua, secun-
 dū longitudinē nō habens interius fustem, & si habet
 extrahi debet, cū in medicina ponitur, & sit talis, quæ
 nō facile puluerizetur, propter nimiam eius violentiā
 per se nō datur, sed hac medicinæ appetenter acūtur,
 virtutē habet dissoluedi humores, & phlegma præ-
 cipue ab extremis partibus attrahendi, valet contra
 iliacam & arthreticam & podagram cū aliqua medi-
 cina confectus his moribus cōpetenti. Puluis eius cum
 oleo rosarum modico ad reprimendum eius maliciam
 addito gūmi arabico ac melle bene despumato, ca-
 nē mortuā corrodit & consumit. *Constantinus*. Turbit
 est radix quæ intus, & extra aliquando est albi & citri-
 ni coloris. Inuenitur in Syria & Arabia. Arbor eius est
 quasi ferula, quæ in tertio gradu est calida & sicca,
 phlegma frigidisque chymos, ac viscosos humores
 purgat proinde vtilis est podagræ frigidæ ac dolori
 arthretico, nocet tamen & angustiam facit stomacho,
 vnde post inungi oportet cū oleo violaceo vel amy-
 dalino. *Auscenna*. Turbit melius est album visibili-
 ter & cōtritum, habens foramina sicut cannæ subtilis
 foramina, planū velociter frangibile non crassum per-
 foratum est debile, sed eius rectificatio est, vt fricetur
 cortex cinericius donec remaneat albus, & quod con-
 ritū est de ipso cōiungatur cū oleo amygdalino. Cō-
 fert ægitudinibus neruotū, solutione phlegma educit
 plurimū. Et soluit aliquid ex humoribus parūper adu-
 stis. Et hoc cū assumitur tritum. E conuerso autē deco-
 ctum secundum quosdā educit humorem crudum ex
 anchis & quod verius est educit subtile phlegma, & si
 cum zinzibere cōfortetur, & aliquo quod habeat vir-
 tutis acuitatem, educit crassum & crudum humorem.

De typho, & titimallo.

C A P. CL.

I *Sidorus*. Typhus circa fontes, vel paludes, & stagna
 nascitur, sic dictus, quia ab aqua se inflat, vnde &
 ambitiosorum hominum sibi que placentium tumor
 typhus dicitur. Titimallus nomen sumpsit ex hoc
 quod foliorum comam ad radium solis circumactam
 conuertat. Nam græci titan solem vocant, & mallo-
 nem coma. *Platearius*. Titimallus est herba in tertio
 gradu sicca, & multæ sunt eius species. Est enim vna
 quæ esula dicitur. Alia vero laureola, alia vero catapu-
 cia. Alia quoque canabulla ex cuius lacte medicinæ
 acuntur. *Ex synonymis*. Habet species quinque titi-
 mallus, sed non vtuntur medici nostri nisi tribus vi-
 delicet anabulla & esula & catapucia: lacte qui-
 dem anabullæ, cortice radice esulæ, semine vero
 catapuciæ, & sumptum est titimalli nomen ex eo
 quod omnis eius species comas suas vertit ad solem.
Dioscorides. Titimalli genera sunt septem, primum est
 masculus, & cariticas dicitur, secundum femina &
 carides vocatur. Tertium paralmos. Quartum iliof-
 copos. Quintum dendrodes. Sextum platophyllos.
 Septimum vero cyparasias dicitur. Caritias habet ha-
 stas vno cubito longas & ruffas, lachrymumque vis-
 colum & album, folia circa hastas oliuæ similia,
 sed minora & angusta. Radix eius est crassa atque
 lignosa. In hasta eius sunt comæ iunco similes, in
 quibus semen est. Nascitur in locis montuosis, ac
 asperis, lachryma eius ventrem soluit, phlegma

Uso in me-
dicina.

Utilitas.

Frangit lapi-
dem vesicæ.

Præualet ser-
penti.

Quatuor ge-
nera.

Uso in me-
dicina.

Virtus.

Melius quod
nam.

Etymon ty-
phi.

Etymon Ti-
timalli.

* Puluis à
Titan &
mallo.

Anabulla.
Esula.
Catapucia.

Septem ge-
nera.

Tempus vin-
demia collig-
itur.

Carides.

Paralmos.

Illoscopos.

Platophyllos.

Herbala-
Claria.
Lactuca ca-
prima.

Phlomos.

Hierobotane.

Sagmen.

choleramque deponit, hoc facit acceptum vt posca. A
Nauseamque prouocat acceptum cum mulla. Vin-
demiatarum tempore colligitur. Sed obseruandum est
ne hoc in vento fiat, vel ne manus oculis applicetur.
Sed antequam exiccetur, manus, & facies axungia vel
argilla tenera perungantur. Odor eius gulam exaspe-
rat. Succus eius viridis infricatus capillos tollit & in
sole decapillatis locis perunctus. capillos tubeos edu-
cit. Impositus foramini dentes dolorem compescit. Sed
cera concludi debet, ne fauces aut linguam exaspe-
ret. Corporis verrucas impositus & clauos, & condy-
lomata tollit, naribus vnctus caput purgat & oculis
pterigia detergit. Carbunculos, & fagedenica vulne-
ra tollit, caneros & fistulas ad sanitatem perducit. Sem-
en eius autumno collectum, in sole siccatur, & vē-
trem purgat leniter acceptū. Radix eius data cū mulla
ventrē purgat, in aceto cocto & ore retenta dolorem
dentium mitigat. Carides nascitur in locis asperis, &
est lauro similis, folia eius myrto sunt similia sed ma-
iora & fortiora, quæ in fine acuta sunt & spinosa, ha-
stæ sunt vno cubito longæ, semen autem interpolato
anno profertur, mordens linguam, nucibus simile.
Similis est ei suprascripto virtus, sed succus eius plus est
vomificus. Paralmos nascitur in locis maritimis, hastis
ex tenui radice 6. vel 7. duorum palmarum erectis, ac
subrufis, in quibus folia sunt minuta & angusta, & ob-
longa, lingue similia. In hastis capitella sunt rotunda,
in quibus semen rotundum est, & varium flores albos
habet, omnisque frutex lachrymum album & infini-
tum habet, cui virtus suprascripta similis est. Illoscopos
habet folia andragne, id est portulacæ similia sed te-
nuiora, & obrotunda, hastasque duobus palmis lon-
gas, & tenues, ac rufas. Succus eius est albus, Capitel-
la sunt ei multa similia aneto flore plena. Semen est
ei circa folia, iuxta ripas nascitur, & circa ciuitates, &
ædificia. Semen eius, & succus colligitur, virtute si-
milis suprascripto, sed paulo fortior. Dendrodes ha-
bet multas comas, lachrymum infinitum, & virgas
obruvas, in quibus folia sunt similia myricæ sed oblō-
ga, semenque simile catici. Compositionem & virtu-
tem supra scriptis habet similem. Platophyllos habet
folia & radices phlomo similes, virtus est ei similis su-
prascriptis. Succus acceptus humorem deponit ventris.
Tulus & in aquam missus occidit pisces, omnisque ti-
timallus id facere potest. Cyparissicas habet hastas
duobus palmis longas, & subrufas, folia pino similia,
sed paulo molliora. Nascitur in locis asperis, & saxo-
sis. *Plinius lib. 26.* Titimallum nostri vocant herbam
lactariam, lactucam caprinam. Narrantque lacte ip-
sius in scripto corpore, cum inauerit, si cinis insper-
gatur literas apparere, & ita quidam adulteras his po-
tius quam codicillis alloqui malluere.

De verbasco ac verbena.

C A P. CLI.

Isidorus. Verbascum latini vocant herbam quæ græ-
ci phlomos appellant, harum altera est masculus,
albidioribus & angustioribus foliis, altera vero fæ-
mina, foliis latioribus atque nigris lanuginosis, & hir-
sutis. *Plinius lib. 26.* Contra tussim bibitur verbasco,
cuius flos est aureus, atque tantavis huic est, vt etiam
iumentis non modo tussientibus, sed ilia quoque tra-
hentibus in potu auxilietur. Quod & de gentiana re-
peritur. *Ex herbario.* Verbasco nascitur in locis sabu-
losis, & aggeribus, ad podagram hæc herba contusa
& imposita dolorem sedat. *Isidorus.* Verbena siue her-
bena dicitur quasi pura, sed à græcis hierobotane no-
men accepit, eo quod remedijs, ac ligamentis homi-
num ac purificationibus sacerdotum à Gentilibus ap-
ta probata sit, vnde & pontifices illam appellabant
sagmen quasi lancimen. *Plinius lib. 25.* Nulla tamen
Romanz nobilitatis plus habet quam hierobotanz,
quam nostri verbenatam vocant. Hac iouis mensa

vertitur, domusque purgantur ac lustrantur. Duo
sunt eius genera, foliosa quæ fæmina putatur, mas fo-
liis rarioribus, vtriusque plures ramuli tenues, cubi-
tales, angulosi, folia minora, quam quercus & angu-
stiora, diuisuris maioribus, flos vero glaucus. Radix
longa, tenuis, & vbique nascitur in planis aquosis.
Quidam autem non distinguunt, sed vnum tantum
faciunt genus, eo quod eisdem vtraque habeat esse-
tus. vtraque galli fortiuntur ac responsa præcunt,
sed magi vtrique circa hanc insanunt, hæc perunctos
impetrare dicunt quæ velint, febres abigere, amicitias
conciliare, nullique morbo non mederi, sed circa can-
is ortum absque solis & Lunæ conspectu debere col-
ligi, hæc aduersus serpentes ex vino conteritur. *Dios-
corides.* Hierobotane quam multi peristeron vocant aut
verbenam, habet duas species, vna est supina, altera
recta. Primaque syderitis, & curretis, vel typerison vo-
catur, latine autē intuba id est quasi lustrago aut ver-
tipedium dicitur. Secunda vocatur tergomion bi-
mion vel hieraborana, teralia, herculana, latine chry-
stallina: vtraque habet folia subalbida vel inuisa, si-
milis ita, sed angustiora, virgas cubito longas & am-
plius habet, angulosas radices tenues, & oblongas.
radix & folia medentur ictericis cum vino bibita &
etiam cataplasmata, venenatis moribus occurrunt
imposita. Eius elixatura præstat hilaritatem, si fuerit in
conuiuio aspersa. Cum tribus folijs, & totidē radici-
bus datur tertianariis, cum quatuor quartanariis, her-
ba cocta glutinat vulnera, alienationes stringit, ad
omnia quoque venena potui data optime facit.

De Betonica.

C A P. CLII.

Plinius lib. 25. Betones in Hispania, eam quæ Beto-
nica dicitur in Gallia, in Italia autem ferratula, à
græcis Cestron aut phischroteron: ante cunctas lau-
datissima exit angulosa caule cubitorum duum à ra-
dice spargens, folia fere lappari, semine purpureo, fo-
lia siccantur in farinam plurimos ad vsus, fit ex ea vi-
num & acrum stomacho & claritati oculorū tantum
gloriæ habet, vt domus in qua sita sit tuta existimetur
à piaculis omnibus. Denique Vetonica præcipue
moribus imponitur, cui tanta vis esse perhibetur, vt
inclusi serpentes eius circulo, ipsi se se interimant fla-
gellando. Semen eius cum vino vel farina datur ad
ictus. *Dioscorides.* Betonica virgas habet tenues, &
longas quadrifolia longa & tenuia & odorata, radi-
ces & folia infinita, semen vt spica. Radices eius cum
mulla bibita, nauseam phlegmaticam prouocant, fo-
lia dantur ad conuassationes. Item cum vino bibita
morsus venenatos saluberrime curat, vrinam prouo-
cat, epilepticos maxime iuuat. Splenetis etiam cum
oxymele accepta effectum præstat. Digestionem ce-
lebrat ischiaticis, & nefreticis accepta cum aqua me-
dicatur, & vesicæ dolorem compescit, ictericos
quoque sanat, mensuris imperat, hidropicis fe-
brientibus cum mulla datur, non febrientibus autem
cum vino ac melle. Item bibita cum vino ac mulla
ventrem mollit, cum melle vero composita sicut ele-
ctuarium, & accepta pthificis, & hæmoptoicis maxi-
me subuenit. In fractura capitis hæc herba contusa
& imposita, vulnus mira celebritate conglutinat, &
id melius fit si trita recens imponatur, tantaque illi
vis est, vt ossa contracta ibi extrahat neruis præcis, &
dolori lateris subuenit. Cum vino & aceto ad tertias
cocta, & in ore retenta, dolorem dentium aufert.
Cum aqua calida à ieiuno accepta, caliginem ocu-
lorum extenuat & claritatem facit, Rheumaticis etiā
in aqua calida datur. *Platearius.* Betonica est in ter-
tio gradu calida & sicca, cuius folia medicinæ com-
petunt viridia. Exiccata quoque multæ sunt effica-
ciæ, ad dolorem capitis valet decoctio eius, & contra
dolorem

vsus magi-
tus.

Species.

vsus.

Mira vis
contra su-
perstitiones.

vsus in me-
dicina.

Contra dolo-
rem dentium.

vsus præ-
sentium.

dolorem stomachi datur cum aqua calida & absyn-
thij succo. Macer.

*Veronicam soliti sunt cætron dicere græci,
Vrinæ potata ciet, lapidesque repellit,
Fert hæmoptoicis cum posca sumpta iuuamen,
Hydropicos siccat cum vino melleque sumpta,
De folijs eius tritis factum cataplasma,
Non modicum prodest oculis quos læserit iclus,
Illius rosco commixtus succus oliuo,
Auribus infusus varios fugat inde dolores
Betonica puluis collo cum melle iugatus,
Emputos tussimque iuuat, suspiria sedat,
Et stomachi varios sumptus iuuat ille dolores,
Si febris ex calido, cum vino si febris absit,
Cum mulsâ bibitus idem puluis mouet aluum,
Cum sale contritis folijs cataplasmate factis,
Vulnera curabit qua sunt illata recentior,
Tritaque fractura capitis hæc sola medetur,
De folijs eius elixis fit cataplasma,
Vile non modicum varijs vitijs oculorum,
Restrigit maculas oculorum mansa vel hausta,
Hæc etiam caligo solet metuenda repelli,
Aquo si ruta fuerit cum pondere mixta,
Et si cum lymphâ sumatur sape tepenti,
Sic oculis sanguis nocuus per posteriora
Dicitur expelli, sic libera lumina reddi,
Sumpta cum hac tepida purgatur, vomica dira,
Pelloris & morbi potu curantur eodem,
Splen iuuat illius decoctio sumpta securque,
Vicia cum cyathis calida potata duobus,
Dicitur immodicum ventris sedare dolorem,
Hæc tussim cum melle fugat ventremque remollit,
Vicia betonica cyatho calide resoluta,
Prodest hydropicis si sit potata frequenter.
Radicum pinis cum mulsâ tritus & haustus,
Humores velut belleborum vomitu cito purgat,
Cum mulsâ bibitus prodest puluis foliorum,
Ruptis atque steris potus lenat ista cadentes,
Cum vino sumptus obstat potata venenis,
Præcipue semen quo desit fidatur herba,
Vicia betonica cum vino sumpta tepenti,
Ictericos curat, cum mulsâ menstrua purgat,
Pondere vero faba puluis cum melle voratus,
Post canam, stomachum iuuat, ut bene digerat escam.*

De Virga pastoris.

C A P. CLIII.

*EX synonymis. Virga pastoris herba quædam dici-
tur, quæ multum cardoni fullonum assimilatur.
Constantinus ubi supra. Virga pastoris, herba est quæ
frondes ramosque virides habet, eiusque radix est ru-
bea, cum aliquantula nigredine mixta. Est & in ter-
tio gradu frigida & sicca. Cataplasmata stomachi, &
capitis, & hepatis ardorem atque dolorem placat, ster-
nutatio de ipsa cum camphora prouocata, sanguinem
de naribus fluentem desiccatur. Succus eius auribus in-
stillatus pustulas curat, & sanguinem ab eis fluentem
exiccat. Auicenna. Virga pastoris duplex est masculus,
qui fortior est, & femina. In ipsa est stypticitas, &
prohibet fluxum, sed aqua & pars est in ipsa plurima.
Recentia vulnera consolidat, fluxum sanguinis ex
matrice prohibet, & intestinorum vlcera sanat, & se-
cundum quod æstimat. Dioscorides. vrinam prouocat,
viceratis confert valde. Succus eius interficit ver-
mes auris, & vlcera eius exiccat, aqua eius con-
fert sputo sanguinis. Platearius. Virga pastoris est
frigida & sicca in tertio gradu: sola eius folia viri-
dia & sicca, vsui medicinae competunt, ac per an-
num seruantur, viridia tamen meliora sunt, virtu-
tem habent constringendi, replendi, & repellendi
& infrigidandi. Emplastrum ex eius puluere, & a-
ceto, & albumine oui factum supra peccus, ac tenes
contra ventris fluxum valet impositum, ad idem va-*

let puluis datus cum oño sorbili, vel cum succo plan-
raginis: & etiam ad profluuium matricis, ad quod
etiam valet fomentatio facta, ex decoctionis ipsius
aqua. Eadem herba trita, valet ad apostema calidum
in initio, & ad erisipilam, & ad similia: Capiti quo-
que cataplasmata abrasis prodest phreneticis.

De visco & viticella.

C A P. CLIV.

*EX synonymis. Viscus est pyri arboris & pomi, alia-
rumque multarum arborum, in quibus crescit.
Sed quando simpliciter ponitur, quercinus intelli-
gitur. Est autem & alius viscus, quo capiuntur aues, qui
de omni visco per decoctionem fieri potest. Plinius
lib. 16. Quædam in terra gigni non possunt, & in arbo-
ribus nascuntur, quia cum sedem suam nascendi, id est
proprium non habeant, in aliena viuunt, ut viscum
polipodion, dolichos, ac serpillum. Est & herba in
Syria quæ vocatur cassicia, non tantum arboribus,
sed ipsis etiam spinis circumuoluens se. Item circa tē-
pla Thessalica, quæ polypodion vocatur, & dolichos
ac serpillum. Oleastro quoque deputato, quod gigni-
tur phannos vocant. Arbore visco necari, licet & he-
dera licet tardius quidam arbitrantur. Visci tria sunt
genera. Namque in abiete & larice cassicia, Stelin
dicit euboea nasci, & hippear Archadia; viscum au-
tem in quercu, robore, ilice, pruno syluestri, terebin-
tho, nec alijs arboribus adnasci, plerique copiosissi-
mum in quercu, quod dryoshyphear vocant. In omni
arbore excepta ilice, & quercu differentiam fecit o-
dor virtusque. Et folium non iucundi odoris. In utroque
viscum amarum & lentum, lhyphear ad saginanda pe-
cora, vtilius est, vitia quidē primo purgat, deinde vero
ea pingue facit quæ suffecere purgationi. Quibus sit a-
liqua tabes intus, negant durare ea. Edendi ratio æta-
tis quadragenis diebus. Adijciunt discrimen in his
quæ folia mittant, & ipsi decidere. Contra in hætere
nato in æterna fronde. Omnino quidem satum nullo
modo nascitur, nec nisi per aluum auium redditum.
Maximè in palumbis ac turdis, hæc enim est eius na-
tura, ut nisi maturatū in auium ventre non proueniat.
Eius altitudo cubitalem non extendit, fructuosi sem-
per ac viridis. Mas quidem fertilis est, femina vero ste-
rilis. Aliquando non fert: viscum præterea fit ex aci-
nis, qui tempore messium immaturi colliguntur, sicut
infra videlicet in tractatu de succis & gummis plenius
dicitur. Auicenna. Viscus est notus. Eiusque fructus
est ciceti nigro similis, non sincerè rotundus: virgu-
latus, frangibilis, ex quo inuisantur manus. Minera
eius est arbor ferens glandes, & malus, & pyrus. in
aqua sunt aquea & ætea virtus. Bonus ex eo recens
est: planus, coloris puri interioris, viridis exterioris.
Teritur & lauat, deinde coquitur. Non nisi post
longam moram calefacit: sicut gummi rutæ agre-
stis, & in hoc eo debilior existit. In ipso quidem est
humiditas superflua non digesta. Est enim in tertio
gradu calidus & siccus: resolutiuus, humiditates enim
crassas ex profundo propter virtutis attractiuae forti-
tudinem resoluit, ac lenit. Eradicat vngues malos:
cum arsenico positus super eos. Resoluit apostema-
ta frigida, propriè cum calce confortatus, lenit &
vulnera mala, & vlcera antiqua: lenit quoque iun-
cturas cum cera æqualis ponderis, & pini resina.
Confert apostematibus frigidis post aures mixtus
cum gummi pini, & cera. Splenem extenuat super
ipsum positus cum calce, vel alijs rebus ipsum con-
fortantibus. Isidorus. Viticella quædam herba latinis sic
nominatur: eo quod sicut vitis quicquid proximum
habuerit apprehendat cornibus quos annulus appel-
lamus. Platearius. Viticella est calida, & sicca, cum
axungia porcina teritur, & sic ad ignem resoluta co-
laturæ, cui colaturæ farina seminis lini, vel lupini &
oleum additur. Et hæc confectio scirosin tollit cum*

Prodest
phreneticis.

Viscus quercinus.

Tria genera
visci.

Generatio
visci.

Tempera-
mentum.

Virtus.

Etymon vi-
ticella.

plagelia

plagella hepatis ac spleni cataplasmata. Idem valet ad maturandum apostema. Suppositorium ex eius radice factum menstrua prouocat secundinam & fetum mortuum educit, eiusque succus faciei pallidæ inunctus colorat eam & rubificat.

De Yppericon.

C A P. CLV.

Herba S. Iohannis Corona Regia.

EX synonymis. Yppericon dicitur herba sancti Iohannis, herbaque perforata. Quidam etiam nominant eam coronam regiam. *Plin. lib. 26.* Yppericon appellant quidam charon: folium habet tamarici & sub ea nascitur, sed folijs pinguioribus minusque rubetibus. Est autem odoratum, altius palmo, leniter suaue aculeatum, vis semini excalesfactoria. Et ideo inflammationem facit enterocælicis, sed stomacho non est inuicibile, ad stranguriam si exulcerata vesica non sit, est præcipuum, medetur & pleuretici ex vino potum. Est & aliud yppericon quam alii chamepityn alii coricò appellant, oleraceo frutice, tenui, cubitali, rubente, folio rutæ odore acri, lemini siliquæ, nigro, maturescente cum ordeo. Natura seminis spissandi, Aluum sistit, & urinam cit, Ad calculos vesicæ cum vino bibitur. *Dioscor.* Cænum à multis yppericon dicitur, & à latinis rapa rustica nominatur, habet folia rutæ similia, sed paulo minora & succulentiora, & rufa. Ramulos habet plures oblongos ac tenues, frutex eius est duobus palmis alta: viscida, & eustomacha, & odorata, huius semen bibitum urinam prouocat, mēstruis imperat: ictum sphalangionū mitigat, ischiaticis adhibetur vtiliter, opisthotonicis cum vino bibita maxime prodest. Cum pipere accepta, contra vim frigoris ruta seruat corpora. Asquiron, vel andrasenion ypperici species est, sed virgis maior & sarmentosa est. Colorem habet saniceum, florem melinum. Semen vero simile habet ypperico, sed maius. Quod fricatū resinæ odorem emittit & colorem sanguineum facit, hoc semen cum hydromele bibitum ischiaticis proficit, choleramque cum abundantissimo fumo deponit. Sed quotidie cum mulsa calida bibatur donec patiens percuretur ad combustiones quoque mirè facit hæc herba cataplasmati adhibita. *Auicenna.* Yppericò nominatur alharib Arabicè, & vua dæmonis Syriacè. Thyrsi & flos eius puluerulentus, & citrinum est granum eius: figuræ sumach est simile: sed non in eius rubedine. Natura calidum est in secundo, siccum in fine ipsius. Et est subtiliatium, aperitiuum, liquefacti-

Rapa rustica.

Virtus medicinalis.

Vua dæmonis.

uum, & resolutiuum, confert apostematibus propriè frigidis, & duris & emplastrum foliorum eius confert adustioni ignis. Consolidat plagas & vlcera mala. Confert etiam tritum & puluerizatam super vlcera tremula & putrida. Confert & dolori anchæ & ischiaticæ, decoctum cum vino propriè. Menstrua prouocat, & urinā; eiusque fructus soluendo educit choleram. *Constantinus, ubi supra.* Yppericon est in tertio calida & sicea, urinam prouocat & menstrua. Hepar & venas mundificat, dolorem aufert femorum, & est contra venenum: vulneribus cataplasmata celeriter curat ea.

Temperamentum.

De Hippoglossa & yringion.

C A P. CLVI.

PLatearius. Hippoglossam dicunt Alexandrinam, folia habet oximirtino similia, sed maiora, & albidiora, & molliora. Semē in medio foliorum ei sanguineum est, & tanquam Cicer: virgas duabus palmis, aut modicum plus habet longas: radicesque similes mirsinæ: sed maiores & odoratas, & molles ac rubeas. Nascitur autem in locis montuosis, virtus eius tadici tantum existit, quæ cum vino dulci bibita: diu parturientibus subuenit. Stranguriosis etiam medicinaliter proficit, & sanguinē per urinam deponit. *Plinius lib. 27.* Hippoglossa habet folia syluestris myrti figura concava & spinosa. Et ceu linguas in his folio paruo exeunte de folijs. Corona imposita, ex eis dolorem minuit capitis. *Dioscorides.* Ytingi, vel yringion, siue nux agrestis, herba est spinosa, cuius folia in initio comeduntur & in sale componuntur. Quæ videlicet folia lata sunt, & aspera, gustum aromaticum habentia: & cum creuerint obrufam colorem habent, multis virgis abundant, in quibus capitella rotunda sunt & spinosa, habet duram in gyro, quasi albam aut viridem cum colore hiacinthino. Radix eius est oblonga & alta, de foris nigra, & deintus alba, & aromate plena. Nascitur autem in locis lapidosis & campis: virtus est illi naturaliter calida: ideoque bibita deducit menstrua, urinam cit, inflammationes ac tortiones stomachi soluit. Hepaticis prodest adhibita, morsibus venenatis occurrit cum vino bibita, meliusque potest id agere si addatur ei semen pastinacæ. Denique cataplasmata & collo suspensa corpus limpdat.

Alexandrina.

Nux agrestis.

Virtus.

